

В.В. Євченко

ГОТСЬКА МОВА

**Тексти
Коментар
Словник**

**Житомир,
2002**

УДК 811.29 = 114.3

ББК 81.2 Гот.

Є 27

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, протокол № 14/18.2-1505 від 15.07.2002.

Рецензенти:

Д.І.Квеселевич, доктор філол. наук, проф., зав. кафедрою англійської філології Житомирського державного педагогічного університету імені І.Я.Франка

Р.В.Васько, кандидат філол. наук, доцент кафедри граматики та історії англійської мови Київського національного лінгвістичного університету

М.О.Олікова, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології Волинського державного університету імені Лесі Українки

В.Є.Прищепя, кандидат філол. наук, доцент, зав. кафедрою німецької мови Житомирського державного педагогічного університету імені І.Я.Франка

Є 27 **Євченко В.В.**
Готська мова. Тексти, коментар, словник: Навч. посібник. – Житомир: ЖДПУ, 2002. – 408 с.
ISBN 966-7603-75-X

Посібник розраховано на аспірантів, магістрантів, студентів філологічних факультетів і факультетів іноземних мов вищих навчальних закладів, у яких готська мова є складовою частиною навчального плану; а також на філологів-германістів, які вивчають готську мову самостійно. В посібнику подається широкий спектр текстів готською мовою з коментарем та етимологічним словником. У посібнику також розроблено систему завдань, метою яких є поглиблене вивчення готської мови, її ареальних і типологічних особливостей.

ISBN 966-7603-75-X

© Євченко В.В., 2002.

*Пам'яті
моєї матері
Євченко (Костенко) Олени Павлівни*

Лист подяки

Автор висловлює щирю подяку вельмишановним рецензентам, а також усім, хто підтримував ідею написання цієї книги, та усім, хто сприяв її створенню, а саме: професору, доктору філологічних наук Л.О.Пономаренку; професору, доктору філологічних наук Д.І.Квеселевичу; професору, доктору філологічних наук А.Е.Левицькому; доценту, кандидату філологічних наук Р.В.Ваську; доценту, кандидату філологічних наук М.О.Оліковій; доценту, кандидату філологічних наук М.Г.Лебедько; доценту, кандидату філологічних наук В.Є.Прищепі; доценту, кандидату філологічних наук С.І.Сидоренку; старшому викладачеві кафедри української мови ЖДПУ В.В.Власенку; а також О.С.Михайловій, яка здійснила комп'ютерний набір найбільш важкої частини тексту – словника, й Артему Мірошнику, Віталію Ярошу, без комп'ютерної допомоги яких оформлення цієї книги було б неможливе.

Зміст

ПЕРЕДМОВА	7
ТЕКСТИ	10
Тексти з коментарем і завданнями	10
Aiwaggeljo pairh Maiþþaiu VI (1-18).....	10
Aiwaggeljo pairh Maiþþaiu VI (19-31).....	18
Aiwaggeljo pairh Maiþþaiu VIII (1-17)	22
Aiwaggeljo pairh Maiþþaiu VIII (18-34).....	27
Aiwaggeljo pairh Maiþþaiu IX (1-17).....	31
Aiwaggeljo pairh Maiþþaiu IX (18-38).....	37
Aiwaggeljo pairh Marku VI (1-13).....	42
Aiwaggeljo pairh Marku VI (14-30) (53-56).....	48
Aiwaggeljo pairh Marku XI (1-14).....	52
Aiwaggeljo pairh Marku XI (15-33).....	57
Aiwaggeljo pairh Marku XIV (5-53).....	61
Aiwaggeljo pairh Marku XIV (54-72).....	66
Aiwaggeljo pairh Lukan IV (1-44).....	71
Aiwaggeljo pairh Lukan IX (1-29).....	80
Aiwaggeljo pairh Lukan IX (30-62).....	87
Aiwaggeljo pairh Lukan XIV (9-35).....	93
Aiwaggeljo pairh Lukan XV (1-32).....	98
Aiwaggeljo pairh Johannen XII (1-49).....	103
Тексти для самостійного та індивідуального читання.....	111
Aiwaggeljo pairh Maiþþaiu XI	111
Aiwaggeljo pairh Marku II	113
Aiwaggeljo pairh Marku III.....	115
Aiwaggeljo pairh Marku IV.....	117
Aiwaggeljo pairh Marku V.....	119
Aiwaggeljo pairh Marku VIII.....	121
Aiwaggeljo pairh Marku IX.....	123
Aiwaggeljo pairh Marku XV	126
Aiwaggeljo pairh Marku XVI.....	129
Aiwaggeljo pairh Lukan I.....	130
Aiwaggeljo pairh Lukan II.....	134
Aiwaggeljo pairh Johannen VI	137

Aiwaggeljo þairh Johannen VIII	141
Aiwaggeljo þairh Johannen XI	143
Aiwaggeljo þairh Johannen XIV	146
Aiwaggeljo þairh Johannen XVIII	148
Aiwaggeljo þairh Johannen XIX	150
Corinthians II Codex Ambrosianus B (2)	151
Corinthians II Codex Ambrosianus B (3)	152
Corinthians II Codex Ambrosianus B (4)	153
Ephesians (1,2,5)	154
Codex Ambrosianus B (6)	160
Skeireins	161
ГРАМАТИЧНИЙ КОМЕНТАР	165
СЛОВОТВІРНІ ТАБЛИЦІ	188
ФОНЕТИЧНІ ТАБЛИЦІ	192
ГОТСЬКИЙ АЛФАВІТ	196
СЛОВНИК	197
СЛОВНИК ВЛАСНИХ ІМЕН	386
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	396
Лінгвістичні терміни	396
Назви мов і діалектів	398
СЛОВНИКИ	401
а) індоєвропейські мови	401
б) германські мови	402
СПИСОК ОСНОВНОЇ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	404

Передмова

Готська мова як одна з давньогерманських мов є єдиною з мов східногерманського ареалу, яка збереглася досі, хоча тільки в писемній фіксації. Існують кілька писемних пам'яток готською мовою, з яких найбільш відомим є переклад Біблії, можливо, зроблений вестготським єпископом Вульфілою в IV столітті. Цей переклад виявився початком германської літературної писемної традиції.

Готські тексти, що збереглися, відносяться до різних історичних періодів із значною хронологічною дистанцією між ними. Найдавнішим є вищезгаданий переклад Біблії, який дійшов до нас у широковідомому рукопису Codex Argenteus, що зберігається в бібліотеці університету в Упсалі (Швеція). Спочатку, як тепер вважається, Срібний Кодекс мав 336 аркушів, з яких 187 знаходяться в Упсалі, та один аркуш, випадково знайдений в 1970 році, зберігається в місті Шпейер (Німеччина). Срібний кодекс датується V-VI століттями і місцем його написання вважається північ Італії (Брешія або Равенна). Цей рукопис було знайдено в бенедиктинському монастирі в місті Верден (Німеччина) в середині XVI століття і вперше опубліковано в 1665 р. Він містить уривки з чотирьох готських Євангелій у такому порядку: від Матвія, від Іоанна, від Луки, від Марка. Аркуш, який було знайдено в місті Шпейер, містить текст глави XVI від Марка, вірші 12-20. Інші рукописи мають різні тексти, найбільш важливими з них є:

1. Каролінзький кодекс (Codex Carolinus), V ст., який знаходиться в місті Вольфенбюттель (Німеччина). Він містить 42 вірші глав XI-XV Послання до римлян на чотирьох аркушах. Вперше був опублікований в 1762 р.

2. Амброзіанські кодекси (Codices Ambrosiani), які зберігаються в Мілані в Амброзіанській бібліотеці. Кодекс А містить фрагменти Послання до римлян, коринтян, галатів, ефесян, филип'ян, колосян, солунян, до Тимофія, до Тита, до Филимона, а також невеликий фрагмент готського календаря. Кодекс В також дає переклад Послання. Кодекс С містить на двох аркушах текст глав Євангелія від Матвія, глави XXV-XXVII. Кодекс D на трьох аркушах дає фрагмент перекладу Старого Заповіту. Кодекс E містить на восьми аркушах (три з них знаходяться в Ватикані)

фрагмент коментаря до Євангелія від Іоанна (Skeireins aiwaggeljons þairh Iohannen). Вперше ці рукописи було опубліковано на початку XIX століття (1819-1839).

Основною характеристикою готських текстів, які дійшли до цього часу, є обмеженість їх функціонування і переважно перекладний характер текстової фіксації. За винятком деяких фрагментів (наприклад, календар, юридичні розписки), вони належать до релігійної сфери.

Незважаючи на різні хронологічні рамки створення цих текстів, їх особливістю є типологічна однорідність, відсутність істотної варіативності мовних форм, що свідчить про відсутність чітко виражених територіальних діалектів і про стабільність внутрішньодіалектної писемної традиції. Ця уніфікованість мови готських текстів дає змогу припускати наявність певного літературного зразка, що знаходить своє відображення у визнанні деякими авторами існування готського розмовного койне та його впливу на готську літературну писемну мову (М.М. Гухман, Е.А. Макаєв, Ю.О. Жлуктенко).

Однак, дослідники неодноразово звертали увагу на помітні відмінності у лексиці, синтаксисі, що спостерігаються в мові перекладу Євангелій, в мові перекладу апостольських Послань і в мові перекладу богословського трактату Skeireins. Деякі автори вважають, що ці відмінності зумовлені, насамперед, жанрово-стилістичними факторами, що пов'язані зі специфікою змісту і тематикою тексту, а не з територіальним варіюванням, тому оповідально-дидактичний жанр Нового Заповіту відрізняється від теолого-філософського стилю Послань і богословського трактату Skeireins (М.М. Гухман). Інші автори визначають, що для мови готської Біблії характерна присутність двох літературних варіантів перекладу: мова євангельських текстів і мова апостольських Послань. Мова релігійного трактату Skeireins відноситься до другого варіанту (Е.А. Макаєв). Ця розбіжність між перекладами може спричинятися кількома факторами: (1) нерівночасністю перекладів і діяльністю різних перекладачів; (2) існуванням різних скрипторіїв з різними писемними традиціями; (3) різним ступенем володіння переписувачами готською, грецькою, латинською мовами; (4) різним рівнем слідування тексту оригіналу.

З метою адекватнішого презентування жанрової і стилістичної різноманітності готських текстів запропонований

посібник містить у собі не тільки тексти з усіх чотирьох Євангелій у традиційному порядку їх слідування, але й тексти з двох апостольських Послань і чотири тексти з богословського трактату Skeireins.

До частини текстів подано граматичний, лексичний, фонетичний коментар, у якому даються пояснення основних ареальних і типологічних рис готської мови. Крім того, до цих текстів додаються завдання, спрямовані на широкий практичний аналіз фонетичних, лексичних і граматичних явищ готської мови та їх теоретичне осмислення. Особлива увага приділяється порівняльній характеристиці фонетичних, лексичних, граматичних особливостей готської мови з іншими давньогерманськими мовами.

Додаткові тексти включено до посібника з метою подальшого самостійного й індивідуального опрацювання.

Крім того, посібник включає загальний граматичний коментар, де подається опис основних парадигматичних характеристик іменника, дієслова, прикметника і займенника в готській мові; словник з морфологічною, семантичною та етимологічною характеристикою лексичних одиниць; словник власних імен, які зустрічаються в запропонованих текстах. Слова в словнику традиційно розташовані згідно з латинським алфавітом. Посібник також містить фонетичні таблиці відповідності голосних і приголосних готської мови голосним і приголосним інших давньогерманських мов, а також таблиці з основними словотвірними моделями похідних іменників, прикметників і дієслів у готській мові.

Частково матеріал посібника випробувано під час роботи з аспірантами і магістрантами Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка.

ТЕКСТИ

Тексти з коментарем і завданнями

Текст 1

Aiwaggeljo pairh Maip̄paiu VI (1-18)

ATSAIOIΨAKMAIQNIZYAKANITANCANINANA YAIKΨGA
MANNEANSAIOANIM AIΨANLANNNIHABAIΨFKAMATTIN
IZYAKANMAΨAMMANHIMINAM.

ΨANNITANCASAKMAIQN NIHANIKHCAISFKAKAΨNS
SYASYEΨALINPTANS TANCANA INΓAUNNΨIMCAHIN
ΓAKNSIM EIHANHCANAANFKAMMANHAM AMENUIΨA
IZYIS ANANEMNNMIZAZNSEINA.

IFΨNK TANCANAANAKMAIQN NIYITI HLEIANMEIΨEINA
OATANCIFTAHSYQ ΨEINA

EISCAISQ AKMAHAIKTIΨAΨEINAINFNΛHSNGA CAHATTA
ΨEINSSAISAIOIΨINFNΛHSNGA NSGIBIΨΨNSIN
BAIKHTEIN.

CAHΨANBIACAIΨ NISCAIΨSYASYEΨALINPTANS NNTE
FKIQNA INΓAUNNΨIMCAHYAIHSTANΠAΠCQ
STANAANAANSBIACAN EIGANNCAINAANMANHAM.
AMEN UIΨAIZYISΨATEIHABANA MIZAZNSEINA.

IFΨNΨANBIACAIS ΓAΓΓINHEΨQENΨEINACAH
ΓAANKANASHANKAIPSEINAI BIAEIANATTINΨEINAMMA
ΨAMMANFNΛHSNGA CAHATTAΨEINSSAISAIOIΨIN
FNΛHSNGA NSGIBIΨΨNSINBAIKHTEIN.

1 Atsailviþ armaion izwara ni taujan in andwairþja manne du sailvan
im; aiþþau laun ni habaiþ fram attin izwaramma þamma in himinam.
2 þan nu taujais armaion, ni haurnjais faura þus, swaswe þai liutans
tauwand in gaqumþim jah in garunsim, ei hauhjaindau fram mannam;
amen qiþa izwis: andnemun mizdon seinu.
3 Iþ þuk taujandan armaion ni witi hleidumei þeina, hu taujiþ taihswu
þeina,
4 ei sijai so armahairtiþa þeina in fulhsnja, jah atta þeins saei sailviþ in
fulhsnja, usgibiþ þus in bairhtein.
5 jah þan bidjaiþ, ni sijaiþ swaswe þai liutans, unte frijond in gaqumþim
jah waihstam plapjo standandans bidjan, ei gaumjaindau mannam.
Amen, qiþa izwis þatei haband mizdon seinu.
6 iþ þu þan bidjais, gagg in heþjon þeina jah galukands haurdai þeinai
bidei du attin þeinamma þamma in fulhsnja, jah atta þeins saei sailviþ in
fulhsnja, usgibiþ þus in bairhtein.
7 bidjandansuþ-þan ni filuwaurdjaiþ, swaswe þai þiudo; þugkeiþ im auk
ei in filuwaurdein seinai andhausjaindau.
8 ni galeikoþ nu þaim; wait auk atta izwar þizei jus þaurbuþ, faurþizei
jus bidjaiþ ina.
9 swa nu bidjaiþ jus: atta unsar þu in himinam, weihnai namo þein.
10 qimai þiudinassus þeins. wairþai wilja þeins, swe in himina jah ana
airþai.
11 hlaif unsarana þana sinteinan gif uns himma daga.
12 jah aflet uns þatei skulans sijaima, swaswe jah weis afletam þaim
skulam unsaraim.
13 jah ni briggais uns in fraistubnjai, ak lausei uns af þamma ubilin; unte
þeina ist þiudangardi jah mahts jah wulþus in aiwins. amen.
14 unte jabai afletiþ mannam missadedins ize, afletiþ jah izwis atta
izwar sa ufar himinam.
15 iþ jabai ni afletiþ mannam missadedins ize, ni þau atta izwar afletiþ
missadedins izwaros.
16 aþþan biþe fastaiþ, ni wairþaiþ swaswe þai liutans gaurai;
frawardjand auk andwairþja seinu, ei gasailvauindau mannam fastandans.
amen, qiþa izwis, þatei andnemun mizdon seinu.
17 iþ þu fastands salbo haubiþ þein jah ludja þeina þwah,
18 ei ni gasailvaizau mannam fastands, ak attin þeinamma þamma in
fulhsnja, jah atta þeins saei sailviþ in fulhsnja, usgibiþ þus.

Коментар до тексту

1. *atsaiħan*¹ – специфічною рисою дієслівного словотворення в готській мові є приєднання до дієслівної основи так званих превербів, які за походженням можуть бути приєменниками або прислівниками. Дієслівна основа з превербом виступає як один із ранніх етапів становлення дієслівної префіксації. Преверби можуть мати різний вплив на семантику дієслова. За характером функціонування вони бувають ізольованими, тобто вживаються тільки в словотворенні внаслідок зникнення відповідних прислівників, приєменників. Преверби також можуть мати корелюючі самостійні лексичні одиниці (прислівники, приєменники). В такому випадку вони (преверби) виникають шляхом морфологічного відокремлення фонетично та семантично відособлених форм приєменника або прислівника. Зв'язок преверба з дієслівною основою у готській мові не є міцним і дозволяє інкорпорацію різних службових частин мови між превербом і дієслівною основою, що свідчить про хиткість меж між словосполученням, складним словом (комполитом) та афіксальним утворенням.

1. *Atsaiħiþ armaion izwara ni taujan in andwairþja manne du saiħan im; aiþrau laun ni habaiþ fram attin izwamma þamma in himinam.* – фонетичне значення готських диграфів *ai*, *au* і досі залишається предметом теоретичних дискусій, хоча більшість учених схиляється до думки, що неможливо остаточно вирішити фонетичний статус голосних, які позначаються цими диграфами. Більш–менш визначеним вважається фонетичне значення цих голосних у ненаголошеній позиції. Існує думка, що вже у спільногерманському ареалі виявляється тенденція до монофтонгізації дифтонгів і втрати кількості довгими голосними у ненаголошеному стані. Через це більшість учених вважає, що готські *ai*, *au* у ненаголошеній позиції були відповідно короткими відкритими голосними [ɛ], [ɔ]. Щодо статусу *ai*, *au* у наголошеній позиції, то на основі результатів фономорфологічного аналізу й досліджень ранніх рунічних написів визначено, що до початку писемності *ai*, *au* у спільногерманському ареалі були біфонемними сполученнями, які монофтонгізувалися

---

¹ Цифрою позначається номер вірша

до IV ст.н.е., але встановити безперечну хронологію стягнення голосних ai, au неможливо. Існують декілька гіпотез щодо фонетичного і фонематичного статусу ai, au у готській мові за часів Вульфїли. Найбільш поширеною є точка зору, яка була вперше висловлена Я.Гріммом, про двовалентність диграфів ai, au у готських рукописах. Згідно з “традиційною теорією” диграф ai може читатися: 1) як дифтонг [ai]; 2) як коротке відкрите [ɛ] в позиції перед r, h, hu (так зване “готське” переломлення) за винятком слів air, haihs, а також у редуплікації (сильні дієсл. VII класу) і в деяких випадках, в яких монофтонг відновлюється етимологічним шляхом (airfauc, waila); 3) як довге відкрите [æ:] перед голосним: saian, waian, armaio. Диграф au може читатися : 1) як дифтонг [au]; 2) як коротке відкрите [ɔ] в позиції перед r, h, hu (так зване “готське” переломлення) за винятком слів hauhs, gaur, tauh й у деяких випадках, в яких монофтонг відновлюється етимологічним шляхом (aufto); 3) як довге відкрите [ɔ:] перед голосним: staua, tau, trauan, bauan.

1. du saihvan im – форма інфінітива має тут пасивне значення. Див. коментар до глави IX від Луки, вірш 22.

3. Iþ þuk taujandan armaion ni witi hleidumei þeina, hu taujiþ taihswo þeina. *А як ти подаєш милостиню – хай не знатиме ліва рука твоя, що робить правиця твоя* – абсолютний знахідний зворот, який ускладнює просте речення. Ядро цього звороту – þuk taujandan, займенник та дієприкметник теперішнього часу в знахідному відмінку. Абсолютний знахідний зворот часто перекладається складнопідрядним реченням із підрядним часу.

4. sijai – форма оптатива теперішнього часу (презенса), актив, однина, третя особа від дієслова wisan *бути*. Домінуючою особливістю дієслова wisan у готській мові є суплетивність його парадигми, що становить типологічну рису всіх індоєвропейських мов. Індивідуальною особливістю парадигми цього дієслова у готській мові є утворення деяких форм за аналогією до форм оптатива від основи sij- *Форми минулого часу (претерита), як і в інших давньогерманських мовах, утворюються від кореня *wes- за типом п’ятого класу сильних дієслів.*

7. ꝚugkeiꝚ im auk – тип безособового речення, в якому форма давального відмінка займенника позначає особу, якій приписується певний стан: *im також вважається (здається/видається)*. Ця безособова конструкція становить одну з типологічних рис синтаксису давньогерманського ареалу.

7. bidjandansuþ-þan – bidjandans+uh+þan (uh+þan>uþþan) приклад сандхі (sandhi), коли асимілятивні явища спостерігаються на межі слів.

Завдання до тексту

1. Дайте фонетичну характеристику кореневому голосному в словах: faura(2), liutans(2), þeina(3), galukands(6), namo(9), qimai(10), airþai(10), hlaif(11), aplet(12), wulþus(13), haubiþ(17).
2. Прокоментуйте читання диграфів ai, ei, au у готській мові на основі даних тексту.
3. Дайте фонетичну характеристику приголосним у словах: habaiþ(1), qīþa(2), hwa(3), bidei(6), wairþai(10), hlaif(11), daga(11), briggais(13), ubilin(13), mahts(13), ize(14), ufar(14).
4. Поясніть появу глухого щілинного (спіранта) у формі gif (інфінітив giban).
5. Поясніть чергування приголосних у формах слова: missadeþs – missadedins(14).
6. Відновіть спільногерманський кореневий голосний у словах airþa(10), wairþan(10), saiþan(1). Поясніть його фонетичну відповідність у готській мові.
7. Знайдіть у словнику етимологічні відповідники готським дієсловом: giban (вірш 11), qīþan (вірш 7). Відновіть спільногерманський голосний у корені слова. Поясніть появу готського голосного високого підняття.
8. Зіставте готські слова та їх давньогерманські відповідники з даними інших індоєвропейських мов. Відновіть спільноіндоєвропейський приголосний. Поясніть походження приголосного у давньогерманських мовах:

- saiḥan(1), mizdo(2), witan(3), ꞑu(6), dags(11).
9. Поясніть відхилення від закону першого пересуви приголосних (закону Я.Грімма) в слові haubiꞑs(17) та його відповідниках в інших давньогерманських мовах.
  10. Прокоментуйте акцентну структуру слів: atsaiḥiꞑ(1), andwairꞑja(1), himinam(1), hauhjaindau(2), andnemun(2), armahairtiꝼa(4), standandans(5), galukands(6), ꝼiudinassus(10), unsarana(11), ꝼiudangardi(13), missadedins(14).
  11. Визначте, до якого шару лексики належать такі слова: taujan(1), manna(2), himins(1), faura(2), mizdo(2), witan(3), atta(4), ꝼu(6), namo(9), airꝼa(10), wairꝼan(10), dags(11), afletan(12), haubiꝼs(17), ꝼwahan(17), fastan(18).
  12. Прокоментуйте словотвірну структуру слів і засіб словотворення: haurnjan(2), armahairtiꝼa(4), bairḥtei(6), filuwaurdjan(7), ꝼiudinassus(10), fraistubni(13), ꝼiudangardi(13), mahts(13), missadeꝼs(14).
  13. Визначте функціональний статус першого елемента дієслівної структури: atsaiḥan(1), andniman(2), usgiban(4), galukan(6), andhausjan(7), galeikon(8), afletan(12), gasaiḥan(16).
  14. Прокоментуйте специфіку будови парадигми сильних дієслів bidjan (V), galukan (II): bidjan – baꝼ – bedum – bidans; galukan – galauk – galukum – galukans.
  15. Проаналізуйте основні засоби дієслівного формотворення: taujand(2), sijai(4), saiḥiꝼ(4), gagg(6), bidei(6), aflet(12), andnemun(16).
  16. Прокоментуйте структуру форм оптатива: bidjais(6), andhausjaindau(7), weihnai(9), sijaima(12), gasaiḥaindau(16), gasaiḥaizau(18).
  17. Знайдіть у тексті слабкі дієслова. Визначте, від якої основи вони утворюються. Вкажіть суфікс основи і визначте клас, до якого ці дієслова належать.

18. Визначте морфологічну форму і прокоментуйте її структуру: habaiḅ(1), taujais(2), taujand(2), mannam(2), hauhjaindau(2), bidei(6), haurdai(6), galeikob(8), afletam(12), fastands(18), ḅeinamma(18), usgibiḅ(18).
19. Визначте основу сильного дієслова і ступінь аблаута. Вкажіть клас сильного дієслова і дайте схему альтернатції всіх чотирьох дієслівних основ: qīḅa(2), andnemun(2), saiḅiḅ(4), qimai(10), gif(11), aflet(12).
20. Прокоментуйте словотвірну функцію аблаута: gaqīman – gaqumḅs(2), garinnan – garuns(2).
21. Прокоментуйте умови функціонування форм оптатива у тексті. Визначте парадигматичне та синтагматичне значення форм.
22. Знайдіть у тексті форми медіопасиву і вкажіть їх парадигматичне значення.
23. Знайдіть у тексті форми дієслова, які виражають майбутню дію, і прокоментуйте їх.
24. Знайдіть у тексті форми дієслова, які мають значення наказової дії, і прокоментуйте їх.
25. Визначте функцію інфінітива в першому вірші.
26. Прокоментуйте особливості вживання вказівного займенника у віршах 4,8,11,12,13,14.
27. Знайдіть у тексті форми особових займенників. Визначте, які граматичні категорії виражає кожна з цих форм. Прокоментуйте їх вживання.
28. Прокоментуйте відмінність форм присвійного займенника ḅein у віршах 9,10.
29. Визначте тип відміни форм прикметників і присвійних займенників у віршах 1,9,11,12,13,16. Проаналізуйте контекстні умови вживання слабкої та сильної відміни.
30. Знайдіть у тексті атрибутивні підрядні речення і визначте, яким чином вони приєднуються до головної частини.

31. Визначте тип підрядних речень у віршах 5,8,12,15.
32. Визначте комунікативний тип речень у віршах 8,10,11,17.
33. Проаналізуйте порядок слів у реченні вірша 11.

Текст 2

Aiwaggeljo þairh Maipþaiu VI (19-31)

19 ni huzdjaip izwis huzda ana airþai, þarei malo jah nidwa frawardeip, jah þarei þiubos ufgraband jah hlifand.

20 ip huzdjaip izwis huzda in himina, þarei nih malo nih nidwa frawardeip, jah þarei þiubos ni ufgraband nih stiland.

21 þarei auk ist huzd izwar, þaruh ist jah hairto izwar.

22 lukarn leikis ist augo: jabai nu augo þein ainfalþ ist, allata leik þein liuhadein wairþip;

23 ip jabai augo þein unsel ist, allata leik þein riqizein wairþip. jabai nu liuhap þata in þus riqiz ist, þata riqiz hwan filu!

24 ni manna mag twaim frauþam skalkinon; unte jabai fijaiþ ainana, jah anþarana frijoþ; aipþau ainamma ufhauseip, ip anþamma frakann. ni maguþ guda skalkinon jah mammonin.

25 duþþe qiþa izwis: ni maurnaiþ saiwalai izwarai hwa matjaiþ jah hwa drigkaip, nih leika izwamma hwe wasjaiþ; niu saiwala mais ist fodeinai jah leik wastjom?

26 insailuip du fuglam himinis, þei ni saiand nih sneipand, nih lisand in banstins, jah atta izwar sa ufar himinam fodeip ins. niu jus mais wulþrizans sijup þaim?

27 ip hwas izwara maurnands mag anaaukan ana wahstu seinana aleina aina?

28 jah bi wastjos hwa saurgaip? gakunnaip blomans haiþjos, hwaiwa wahsjand; nih arbaidjand nih spinnand.

29 qiþuh þan izwis þatei nih Saulaumon in allamma wulþau seinamma gawasida sik swe ains þize.

30 jah þande þata hawi haiþjos himma daga wisando jah gistradagis in auhn galagip guþ swa wasjip, hwaiwa mais izwis leitul galaubjandans?

31 ni maurnaiþ nu qiþandans: hwa matjam aiþþau hwa drigkam aiþþau hwe wasjaima?

Коментар до тексту

21. þarei auk ist huzd izwar, þaruh ist jah hairto izwar. *Бо [там] де скарб ваш - там буде й серце ваше* – кореляція як одна з форм поєднання частин у складнопідрядному реченні є досить поширеним явищем у готській мові і становить типологічну рису синтаксису давньогерманських мов. Кореляція є одним із шляхів розвитку складнопідрядного речення і характерна передусім для складнопідрядних речень з підрядними часу і місця. Структурно вона представлена корелюючими частинами мови в головному і підрядному реченнях.

25. niu – ni+u - u є питальною часткою, за допомогою якої можуть створюватися питальні речення. Наприклад: skuldu ist (skuld+u)? *Чи це законно?* ga-u-laubjats? *Чи ви (обидва) віруєте?* niu sawala mais ist fodeinai? *Чи життя не є більшим за їжу?* Інші питальні частки: niu, jau, an, nuh, iba (ibai).

26. wulþrizans - форма прикметника називного відмінка чоловічого роду множини слабкої відміни вищого ступеня порівняння. Див.wulþrs.

29. qiþuh – qiþa-uh - uh є енклітичною часткою, яка може приєднуватися до дієслова, прислівника [Див.þaruh(21)], займенника (anþaruh). Специфічною особливістю готської мови, яка свідчить про реліктові риси морфологічної структури слова, є вживання енклітичних часток, а іноді деяких прислівників, займенників усередині структури дієслова, між його морфологічними компонентами. Ці форми можуть розглядатись як проміжний етап у розвитку від словосполучення до складного слова.

31, 25. hwe - ця форма вважається реліктовою формою індоєвропейського орудного відмінка (інструменталіса) в системі займенників. Фонетична структура часто пояснюється впливом форм індоєвропейського давального і локативного відмінків.

Завдання до тексту

1. Дайте фонетичну характеристику кореневому голосному в словах: ufgraban(20), stilan(20), hairto (21), unsel(23), leik(23), maurnan(25), fugls(26), saiaand (26), bloma(28).
2. Прокоментуйте читання диграфів ai, au у тексті.
3. Дайте фонетичну характеристику приголосним : ufgraband(19), hlifand(19), þiubos(20), augo(22), qīþa(25), mag(27), saurgaip(28), hūaiwa(28), gawasida(29), drigkam(31).
4. Поясніть чергування приголосних у формах слова: þiufs – þiubos(19).
5. Поясніть фонетичні варіанти форми третьої особи однини теперешнього часу активу слабких дієслів першого класу: frawardeip(19), ufhauseip(24), fodeip(26), wasjip(30).
6. Відновіть індоєвропейський голосний у корені слів: malo(20), hawi(30), ufgraban(19), namo(9). Поясніть причини розбіжностей між індоєвропейським і готським голосними.
7. Відновіть спільногерманський кореневий голосний у словах: huzd(20), guþ(24), qīþan(25), maurnan(25), (in)sailvan(26). Визначте, спонтанні чи комбінаторні зміни пояснюють різницю кореневого голосного готського слова та його етимологічних відповідників в інших давньогерманських мовах.
8. Відновіть індоєвропейський приголосний. Поясніть походження приголосного у готській та в інших давньогерманських мовах: hlifan(19), augo(22), huzd(19), hairto(21), filu(23).
9. Поясніть причини змін приголосного у фонетичній структурі етимологічних відповідників в інших давньогерманських мовах таких готських слів: wasjan(29), mizdo(16), huzd(21), ufhausjan(24).
10. Визначте, до якого шару лексики належать такі слова: huzd(19), malo(19), þiufs(19), hlifan(19), stilan(20), lukarn(22), unsel(23), leik(23), skalkinon(24), anþar(24), saiwala(25),

saian(26), bansts(26), wahstus(27).

11. Прокоментуйте словотвірну структуру слів і засіб словотворення: huzdjan(19), ufgraban(19), liuhadeins(22), unsel(23), riqizeins(23), frauja(24), skalkinon(24), ufhausjan(24), matjan(25), wahstus(27).
12. Знайдіть у тексті форми, у структурі яких знаходяться енклітичні частки. Прокоментуйте структуру цих форм і визначте функцію частки.
13. Знайдіть у тексті форми сильних дієслів I, III, IV, V класів, дайте чотири основні форми цих дієслів. Прокоментуйте засіб творення цих форм.
14. Знайдіть у тексті форми сильного дієслова VI класу. Дайте чотири форми цього дієслова. Визначте специфіку творення цих форм.
15. Знайдіть у тексті дієслова VII класу та визначте специфіку творення цих форм. Дайте чотири основні форми кожного дієслова.
16. Знайдіть у тексті слабкі дієслова. Назвіть основотворчий суфікс, характерний для кожного з класів слабких дієслів. Дайте чотири форми цих дієслів.
17. Знайдіть у тексті претерито-презентні дієслова. Назвіть специфічні риси цієї групи дієслів.
18. Визначте граматичні значення, які передають такі форми: airpai(19), stiland(20), ist(22), izwar(21), allata(22), anparana(24), maguþ(24), qiþa(25), izwamma(25), þaim(26), þize(29), gawasida(29), matjam(31), wasjaima(31), maugnaif(31).
19. Прокоментуйте засоби вираження майбутньої дії у тексті.
20. Знайдіть у тексті форми оптатива і прокоментуйте синтагматичне значення цих форм, а також умови їх функціонування.
21. Прокоментуйте випадки іменного керування у віршах 26,27,29.

22. Прокоментуйте вживання форми давального відмінка *saiwalai izwarai* у вірші 25.
23. Прокоментуйте особливості функціонування форми родового відмінка у віршах 27, 29.
24. Проаналізуйте засіб творення прислівників у вірші 30.
25. Встановіть відмінок і визначте тип відміни іменників: *fraujam(24)*, *wastjom(25)*, *fulgam(26)*, *banstins(26)*, *himinam(26)*, *wahstu(27)*, *wastjos(28)*, *blomans(28)*, *haiþjos(28)*, *wulþau(29)*.
26. Визначте засіб вираження заперечення у віршах 19,20,24,25,26,28,29,31 і прокоментуйте його структуру.
27. Знайдіть у тексті питальні речення і проаналізуйте їх структуру.
28. Встановіть тип зв'язку між реченнями у вірші 21. Вкажіть характерні риси цього синтаксичного зв'язку.

Текст 3

Aiwaggeljo þairh Maipþaiu VIII (1-17)

1 Dalap þan atgaggandin imma af fairgunja, laistidedun afar imma iumjons managos.

2 jah sai, manna þrutsfill habands durinnands inwait ina qþbands: frauja, jabai wileis, magt mik gahrainjan.

3 jah ufrakjands handu attaitok imma qþbands: wiljau, wairþ hrains! jah suns hrain warþ þata þrutsfill is.

4 jah qap imma Iesus: sailu ei mann ni qþpais, ak gagg, þuk silban ataugei gudjin jah atbair giba þoei anabaup Moses du weitwodipai im.

5 afaruh þan þata innatgaggandin imma in Kafarnaum, duatiddja imma hundafaps bidjands ina

6 jah qþbands: frauja, þiumagus meins ligip in garda uslipa, harduba balwiþs.

7 jah qap du imma Iesus: ik qimands gahailja ina.

8 jah andhafjands sa hundafaps qap: frauja, ni im wairþs ei uf hrot mein inngaggais, ak þatainei qif waurda jah gahailniþ sa þiumagus meins.

9 jah auk ik manna im habands uf waldufnja meinamma gadrauhtins jah qifa du þamma: gagg, jah gaggiþ; jah anþamma: qim, jah qimiþ; jah du skalka meinamma tawei þata, jah taujiþ.

10 gahausjands þan Iesus sildaleikida jah qap du þaim afarlaistjandam: amen, qifa izwis, ni in Israela swalauða galaubein bigat.

11 aþþan qifa izwis þatei managai fram urrunsa jah saggqa qimand, jah anakumbjand miþ Abrahama jah Isaka jah Iakoba in þiudangardjai himine:

12 iþ þai sunjus þiudangardjos uswairpanda in riqis þata hindumisto; jainar wairþiþ grets jah krusts tunþiwe.

13 jah qap Iesus þamma hundafada: gagg, jah swaswe galaubides wairþai þus. jah gahailnoda sa þiumagus is in jainai hœilai.

14 jah qimands Iesus in garda Paitraus, [jah] gasaþ swaiþron is ligandein jah in heitom.

15 jah attaitok handau izos jah aflailot ija so heito; jah urrais jah andbahtida imma.

16 at andanahtja þan waurþanamma, atberun du imma daimonarjans managans, jah uswarp þans ahmans waurda jah allans þans ubil habandans gahailida,

17 ei usfullnodedi þata gamelido þairh Esaian praufetu qiþandan: sa unmahtins unsaros usnam jah sahtins usbar.

Коментар до тексту

1. Dalaþ þan atgaggandin imma af fairgunja, laistidedun afar imma iumjons managos *А коли він зійшов із гори, услід за ним ішов натовп великий* - абсолютний давальний дієприкметниковий зворот, який ускладнює просте речення, зустрічається досить часто у готській мові. Ядро цього звороту утворюється сполученням дієприкметника і займенника в давальному відмінку, які залежать від типу керування дієслова, що виконує функцію присудка. Зворот звичайно дублює додаток, виражений займенником. Іноді друга частина звороту, яка виражена займенником, може бути відсутньою. В реченні з тексту зворот дублює прийменниковий додаток, що може свідчити про більш відокремлений характер його функціонування. Речення з абсолютним давальним зворотом перекладаються за допомогою складнопідрядного речення. Рідше

вживаються абсолютний знахідний і абсолютний називний звороти. Див. коментар до глави VI від Матвія, вірш 3, а також коментар до глави VI від Марка, вірш 21. Ці абсолютні конструкції становлять специфічну рису готського синтаксису простого речення і є, можливо, ознакою писемного мовлення.

2. *habands, durinnands* – форма дієприкметника I у готській мові може виражати як одночасність (рівночасність), так і передування (попередність) дії, яка називається у присудку. Часова диференціація значення дієприкметника I виявляється у контексті. Вона може залежати від часової характеристики присудка, а також від значення дієслова, насамперед від перехідного/неперехідного або тривалого/обмеженого характеру дії, яку дієслово позначає. Домінуючою змістовою ознакою дієприкметника теперішнього часу є активність дії.

6. *balwiþs* – дієприкметник II має різну змістову характеристику залежно від перехідності/неперехідності дієслова. У перехідних дієслів дієприкметник II має пасивне значення і може означати одночасність дії. Лише у деяких неперехідних дієслів дієприкметник II має активне значення і виражає передування дії та її завершеність. Домінуючою змістовою характеристикою дієприкметника II є результативність дії, однак у певних випадках дієприкметник II може означати стан, рівночасний дії, яка позначається присудком: *balwiþs який тяжко мучиться*.

Завдання до тексту

1. Дайте фонетичну характеристику приголосним у словах: *laistidedun(1), magt(2), habans(2), qiþands(2), anabaup(4), þiumagus(6), harduba(6), gagg(9), saggqa(11), gahailnoda(13), gasah(14)*.
2. Прокоментуйте акцентну структуру слів: *gahrainjan(2), weitwodipai(4), innatgaggandin(5), hundafaps(5), þiumagus(6), harduba(6), gadrauhtins(9), gahausjands(10), sildaleikida(10), afarlaistjandam(10), hindumisto(12), tunþiwe(12), andbahtida(15), andanahtja(16), daimonarjans(16), usfullnodedi(17)*.
3. Дайте пояснення розбіжностям у фонетичній структурі двох

парадигматичних форм: tawei(9) – taujib(9), hundafaps(5) – hundafada(13), anabiudan – anabaup(4), tunpus – tunpiwe(12), swalaups – swalauda(10).

4. Зіставте готські слова і їх давньогерманські відповідники з даними інших індоєвропейських мов. Відновіть спільноіндоєвропейський приголосний. Поясніть походження приголосного у давньогерманських мовах: gards(6), qiman(7), grets(12), tunpus(12), swaihro(14).
5. Визначте, до якого шару лексики належать такі слова: dalap(1), laistjan(1), iumjo(1), manags(1), prutsfill(2), qipan(2), wiljan(2), ufracjan(3), handus(3), attekan(3), bidjan(5), skalks(9), saggqs(11), anakumbjan(11), sunus(12), wairpan(12), tunpus(12), daimonareis(16).
6. Прокоментуйте словотвірну структуру слів: gudja(4), hundafaps(5), harduba(6), piunagus(6), galaubeins(10).
7. Прокоментуйте вплив значення преверба на семантичну структуру дієслова: atgaggan(1), duatgaggan(5), gahrainjan(2), gahailjan(7), atberan(4), ataugjan(4), attekan(3), andhafjan(8), anabiudan(4), durinnan(2), afarlaistjan(10), uswairpan(12).
8. Визначте тип і ступені аблаута і його функцію: urrinnan – urruns(11), andhafjan(8) – andhof, siggqan – saggqs(11), usniman – usnam(17), attekan – attaitok(3), atbairan – atberun(16), afletan – aflailot(15).
9. Прокоментуйте морфологічну структуру форм: laistidedun(1), fairgunja(1), gahrinjan(2), magt(2), ligip(6), balwiþs(6), qimands(7), sildaleikida(10), gahailnoda(13), galaubides(13), heitom(14).
10. Визначте, які морфологічні категорії мають граматичний вияв через такі форми: wileis(2), is(3), qipais(4), ataugei(4), gahailja(7), im(8), waurda(8), gadrautins(9), sunjus(12), tunpiwe(12), uswairpanda(12), atberun(16), uswarp(16), usfullnodedi(17).
11. Знайдіть у тексті форми сильних дієслів. Поясніть характер розподілу сильних дієслів за класами.

12. Знайдіть у тексті слабкі дієслова. Визначте основу, від якої вони утворюються. Вкажіть основотворчий суфікс і клас, до якого вони належать.
13. Поясніть, у чому полягає особливість побудови парадигми дієслів: gaggan(4), bidjan(5), wiljan(2)
14. Прокоментуйте засіб вираження майбутньої дії у тексті.
15. Знайдіть у тексті форми оптатива. Прокоментуйте їх парадигматичне і синтагматичне значення.
16. Знайдіть у тексті випадки вживання енклітичних часток і прокоментуйте їх функцію.
17. Прокоментуйте особливості вживання форм þuk(4) і mik(2).
18. Прокоментуйте особливості вживання вказівних займенників у тексті.
19. Прокоментуйте вживання форм родового відмінка у віршах 11,12.
20. Прокоментуйте вживання форм давального відмінка у віршах 4,9,13,14,15,16.
21. Знайдіть у тексті дієприкметники і прокоментуйте їх часове значення щодо часової характеристики присудка.
22. Прокоментуйте тип присудка в реченнях у віршах 3,6,8,9.
23. Знайдіть у тексті приклади вживання абсолютного давального звороту і прокоментуйте його структуру.
24. Виконайте синтаксичний аналіз речень у віршах 7,14,15.
25. Прокоментуйте комунікативний тип речень у вірші 9.
26. Прокоментуйте характер дієслівного керування: qıřan imma(4), qař du imma(7)

Текст 4

Aiwaggeljo þairh Maiþþaiu VIII (18-34)

18 gasaiþands þan Iesus managans hiuhmans bi sik, haihait galeiþan siponjans hindar marein.

19 jah duatgaggands ains bokareis qaþ du imma: laisari, laistja þuk, þishaðuh þadei gaggis.

20 jah qaþ du imma Iesus: fauhons grobos aigun, jah fuglos himinis sitlans, iþ sunus mans ni habaiþ hvar haubiþ sein anahnaiwjai.

21 anþaruh þan siponje is qaþ du imma: frauja, uslaubei mis frumist galeiþan jah gafilhan attan meinana;

22 iþ Iesus qaþ du imma: laistei afar mis jah let þans dauþans <ga> filhan seinans dauþans.

23 jah innatgaggandin imma in skip, afariddjedun imma siponjos is.

24 jah sai, wegs mikils warþ in marein, swaswe þata skip gahuliþ wairþan fram wegim; iþ is saislep;

25 jah duatgaggandans siponjos is urraisidedun ina qiþandans: frauja, nasei unsis, fraqistnam.

26 jah qaþ du im Iesus: hva faurhteip, leitul galaubjandans! þanuh urreisands gasok windam jah marein, jah warþ wis mikil.

27 iþ þai mans sildaleikidedun qiþandans: hõleiks ist sa, ei jah windos jah marei ufhausjand imma?

28 jah qimandin imma hindar marein in gauja Gairgaisaine, gamotidedun imma twai daimonarjos us hlaiwasnom rinnandans, sleidjai filu, swaswe ni mahta manna usleiþan þairh þana wig jainana.

29 jah sai, hropidedun qiþandans: hva uns jah þus Iesu, sunau gudis? qamt her faur mel balwjans unsis?

30 wasuh þan fairra im hairda sweine managaize haldana.

31 iþ þo skohsla bedun ina qiþandans: jabai uswairpis uns, uslaubei uns galeiþan in þo hairda sweine.

32 jah qaþ du im: gaggip! iþ eis usgaggandans galiþun in hairda sweine; jah sai, run gawaurhtedun sis alla so hairda and driuson in marein jah gadauþnodedun in watnam.

33 iþ þai haldandans gaþlauhun jah galeiþandans gataihun in baurg all bi þans daimonarjans.

34 jah sai, alla so baurgs usiddja wiþra Iesu, jah gasaiþandans ina bedun ei usliþi hindar markos ize.

Коментар до тексту

19. þishvadah þadei gaggis - þishvadah þadei - відносний прислівник складеної структури, який приєднує підрядне речення місця і виконує функцію сполучника. Складений прислівник включає до свого складу два прислівники þishvadah та þadei, які мають у своїй структурі енклітичні частки. Релятивна частка ei у складі відносного прислівника або займенника виступає своєрідним індикатором підрядного зв'язку. Вона також може виконувати функцію сполучника, який приєднує підрядні речення різного типу. Див. речення у віршах 4,8,17,27,34 глави VIII.

19. laisagi – форма знахідного відмінка однини в апелятивній функції. Див. також форму називного відмінка однини frauja у вірші 8 глави VIII.

21. anþaruh þan siponje is a *інший із учнів його* – родовий відмінок множини досить часто в давньогерманських мовах вживається після прикметників, займенників, числівників у партитивному значенні, коли він позначає родове поняття, частина якого передається семантикою займенника, числівника або субстантивованого прикметника.

24. swaswe þata skip gahuliþ wairþan fram wegim *аж човен зачав заливатися хвилями* - словосполучення дієприкметника минулого часу перехідних дієслів з дієсловами wairþan, wisan часто вживаються у готській мові для позначення інактивності суб'єкта. Ареальну особливість готської мови становить багатий набір різноманітних формальних засобів вираження інактивності суб'єкта: лексико-морфологічні (дієслова IV класу), морфологічні (форми медіопасиву), синтаксичні (сполучення з дієсловами wisan, wairþan). Різниця у функціонуванні між сполученнями дієприкметника минулого часу з дієсловами wisan і wairþan полягає в тому, що сполучення з дієсловом wisan характеризувало стан суб'єкта як наслідок дії, що вже відбулася, а сполучення з дієсловом wairþan частіше виражає стан інактивності як наслідок

попереднього процесу, тобто словосполучення з *wisan* підкреслювало перебування в стані, а словосполучення з *wairþan* - створення цього стану. Щодо форми дієслова *wairþan*, то в цьому вірші інфінітив *wairþan* після сполучника *swaswe* вживається для позначення результату або наслідку дії, яка згадується у першій частині речення, і є буквальним перекладом давньогрецького речення оригіналу.

24. *saislep* – форма минулого часу сильного дієслова VII класу *slepan*. Дієслова VII класу відрізняються від власне вильних дієслів редуплікацією в особових формах прете рита однини й множини. Редуплікація – це фонеморфологічне явище, що полягає у повторенні (подвоєнні) початкового приголосного дієслівної основи, до якого додається редуплікуючий голосний *ai* [ε]. Див. також форму *attaitok* від дієслова *attekan* у вірші 15.

30. *haldana* – дієприкметник II у цьому вірші має активне значення і узгоджується з іменником *hairda*.

32. *jah sai, run gawaurhtedun sis alla so hairda and driuson in marein / ось кинувся з кручі до моря весь гурт* Вираження *run gawaurkjan sis* має значення *кинутися бігти*.

Завдання до тексту

1. Прокоментуйте розбіжності у фонетичній структурі двох парадигматичних форм: *gawi* – *gauja*(28); *sleifs* – *sleidjau*(28)
2. Поясніть зміни у фонетичній структурі дентального суфікса у формах *gawaurhtedun*(32), *mahta*(28).
3. Зіставте готські слова та їх давньогерманські відповідники з даними інших індоєвропейських мов. Відновіть спільноіндоєвропейський приголосний. Поясніть походження приголосного у давньогерманських мовах: *fauho*(20), *groba* (20), *slepan*(24), *galaubjan* (26), *hva* (29), *fairra*(30), *hairda* (30).
4. Зіставте готські слова та їх давньогерманські відповідники з даними інших індоєвропейських мов. Відновіть індоєвропейський кореневий голосний. Визначте, спонтанні

чи комбінаторні зміни голосного пояснюють різницю в структурі кореня marei(24), wind(26).

5. Зіставте готські слова з їх давньогерманськими відповідниками. Відновіть спільногерманський кореневий голосний. Визначте, які фонетичні явища пояснюють різницю в структурі кореня: fauho(20), letan(22), wegs(24), slepan(24), wigs(28), filu (28), mel(29), hairda (30), baurgs(33).
6. Визначте, до якого шару лексики належать такі слова: hiuhma(18), haitan(18), hindar(18), þishʌduh(19), sitls(20), fugls(20), filhan(22), skip(23), wegs(24), faurhtjan(26), wis(26), wigs(28), faur(29), mel(29), hairda(30), haldan(30), wato(32), swein(30).
7. Прокоментуйте співвідношення форм: ugteisan(26) – ugtaisjan(25).
8. Знайдіть у тексті іменники, які виражають назви осіб за родом діяльності й визначте засіб словотворення.
9. Проаналізуйте семантичні співвідношення між готськими словами та їх етимологічними відповідниками в інших давньогерманських мовах: marei(24), wegs(24), marka(34), wīþra(34).
10. Прокоментуйте вплив семантики першого компонента на семантичну структуру дієслова: anahnaiwjan(20), gafilhan(21), afargaggan(23), ufhausjan(27), gaþliuhan(33), usgaggan(34), gasaiþvan(20, 34).
11. Прокоментуйте тип і ступінь аблаута в таких формах сильних дієслів: qap(19), galeiþan(21), warþ(24), gasok(26), qiþandans(27), bedun(31), galiþun(32), gaþlauhun(33), gataihun(33).
12. Визначте морфологічну форму і прокоментуйте її структуру: haihait(18), marein(18), laistja(19), laisari(19), gaggis(19), habaiþ(20), anahnaiwjai(20), uslaubei(21), siponjos(23), saislep(24), fraqistnam(25), windam(26), sildaleikidedun(27), jainana(28), qamt(29), wasuh(30), gaggiþ(32), usliþi(34).

13. Прокоментуйте випадки субстантивації прикметників, дієприкметників у тексті.
14. Прокоментуйте особливості значення слабких дієслів четвертого класу на прикладі дієслова *gadauŋnan*(32).
15. Визначте функцію інфінітива в реченнях віршів: 18, 21, 22, 29, 31.
16. Знайдіть у тексті абсолютний давальний зворот. Проаналізуйте його вживання.
17. Прокоментуйте вживання вказівних займенників у віршах 22,24,28,31,33,34.
18. Прокоментуйте вживання слова *mapna* у 28 вірші та вкажіть тип речення.
19. Проаналізуйте тип присудка і його граматичне значення у віршах 24,26.
20. Знайдіть у тексті випадки вживання кореляції в побудові складних речень.
21. Прокоментуйте комунікативний тип речень у віршах 22, 26, 27, 29.
22. Виконайте синтаксичний аналіз речення у вірші 30.
23. Визначте тип підрядного в складнопідрядних реченнях у віршах 20,28,31,34.

Текст 5

Aiwaggeljo þairh Maipþaiu IX (1-17)

1 Jah atsteigands in skip ufarlaip jah qam in seinai baurg.

2 þanuh atberun du imma uslipan ana ligra ligandan. jah gasaiþbands Iesus galaubein ize qap du þamma uslipin: þrafstei þuk, barnilo! afletanda þus frawurhteis þeinus.

3 þaruh sumai þize bokarje qefun in sis silbam: sa wajamereiþ.

4 jah witands Iesus þos mitonins ize qab: duhœ jus mitop ubila in hairtam izwaraim?

5 hœpar ist raihtis azetizo qipan: afletanda þus frawaurhteis, þau qipan: urreis jah gagg?

6 aþþan ei witeip þatei waldufni habaip sa sunus mans ana airpai afleitan frawaurhtins, þanuh qab du þamma uslipin: urreisands nim þana ligr þeinana jah gagg in gard þeinana.

7 jah urreisands galaip in gard seinana.

8 gasaihœandeins þan manageins ohtedun sildaleikjandans jah mikilidedun guþ þana gibandan waldufni swaleikata mannam.

9 jah þairhleipands Iesus jainþro gasahœ mannan sitandan at motai, Maþþaiu haitanana, jah qab du imma: laistei afar mis. jah usstandands iddja afar imma.

10 jah warþ, biþe is anakumbida in garda, jah sai, managai motarjos jah frawaurhtai qimandans miþanakumbidedun Iesua jah siponjam is.

11 jah gaumjandans Fareisaieis qeþun du þaim siponjam is: duhœ miþ motarjam jah frawaurhtaim matjip sa laisareis izwar?

12 ip Iesus gahausjands qab du im: ni þaurbun hailai lekeis, ak þai unhaili habandans.

13 aþþan gaggaiþ, ganimip hœ sijai: armahairtiþa wiljau jah ni hunsl; niþ-þan qam laþon uswaurhtans, ak frawaurhtans.

14 þanuh atiddjedun siponjos Iohannes qibandans: duhœ weis jah Fareisaieis fastam filu, ip þai siponjos þeinai ni fastand?

15 jah qab du im Iesus: ibai magun sunjus brufadis qainon und þata hœilos þei miþ im ist brufafþs? ip atgaggand dagos, þan afnimada af im sa brufafþs, jah þan fastand.

16 aþþan ni hœashun lagjip du plata fanan þarihis ana snagan fairnjana, unte afnimip fullon af þamma snagin, jah wairsiza gataura wairþip.

17 niþ-þan giutand wein niujata in balgins fairnjans, aipþau distaurnand balgeis; biþeh þan jah wein usgutniþ jah balgeis fraqistnand; ak giutand wein juggata in balgins niujans, jah bajopum gabaigada.

Коментар до тексту

6. afleitan – Див. afletan. Оскільки готська фонема /e:/ була вузькою і закритою, вона часто передавалась, особливо в Євангелії від Луки,

диграфом *ei*, зрідка літерою *i*, на письмі. Це змішування орфографічних засобів передачі різних звуків (*ei* [i:], *e* [e:]) може свідчити про зближення їх артикуляційних характеристик.

6. *witeiþ* – форма оптатива другої особи множини від дієслова *witan* „знати”.

6. *þana ligr þeinana* - вживання вказівного та присвійного займенників в таких випадках є синтаксичним стереотипом, який найчастіше відображає прагнення перекладача до емоційної виразності. Вказівний займенник не має анафоричного значення в цьому контексті і вживається у найважливіший, кульмінаційний момент мовлення. Див. також *sa laisareis izwar* у вірші 11.

8. *jah mikilidedun guþ þana gibindan waldufni swaleikata mannam i slawili Boga, þo ljoðja win ðaw taku wlaðu* - вказівний займенник *sa* (*þata*, *so*) може виконувати релятивну функцію, яка найбільш яскраво виявляється у випадках, коли за його допомогою до іменника приєднується поширений дієприкметниковий зворот. Деякі вчені вважають, що вказівний займенник виступає тут як своєрідна реліктова займенникова зв'язка – сигнал атрибутивної співвіднесеності предмета і його ознаки. Вказівний займенник узгоджується з іменником.

15. *und þata hœilos þei ðo togo çasu þoki* - сполучник *þei* звичайно приєднує додаткові підрядні речення і підрядні мети. Вживання цього сполучника для приєднання інших підрядних речень є нетиповим. Див. нетипове вживання сполучника *þan* для приєднання атрибутивного підрядного речення у другому реченні цього ж вірша.

16. *ni hwashun* – специфічною рисою готської мови є вживання неозначеного займенника складної структури з негативною часткою для вираження поняття ‘ніхто’. Пізнішого походження є два інших неозначених займенники, які виникли внаслідок прономіналізації числівника (*ni ainshun*) та іменника (*ni mannahun*).

17. *jah þajorþum gabaigada* - букв.: *i обом збережеться [і одне і друге збережено буде]* Рідкісний для готської мови тип односкладного безособового речення з медіопасивом дієслова

gabairgan, в якому логічний суб'єкт передається формою давального відмінка числівника bajōrs “обидва, обоє”. Див. схожу синтаксичну структуру безособового речення з додатком, вираженим формою давального відмінка у вірші 2.

Завдання до тексту

1. Дайте фонетичну характеристику голосному в наголошених і ненаголошених позиціях. Прокоментуйте склад фонем у наголошеному і ненаголошеному вокалізмі у готській мові на прикладі даних словоформ. Приклад фонетичної структури з [a:] наведіть самі.

baurg(1), usliþin(2), barnilo(2), bokarje(3), jus(4), mitōþ(4), hairtam(4), sunus(6), ohtedun(8), managai(10), lekeis(12), hunsl(13), weis(14), brupfadis(15), unte(16).

2. Знайдіть у тексті приклади слів, у яких спостерігається готське переломлення. Відновіть спільногерманський голосний.
3. Поясніть дію асиміляції в словах niþþan(17), urgeisan(5).
4. Прокоментуйте появу фонетичних варіантів форми третьої особи теперішнього часу однини: wajamereip(3), matjip(11), lagjip(16)
5. Прокоментуйте чергування приголосного у формах слова brupfaþs(15) – brupfadis(15). Дайте фонетичну характеристику обом приголосним.
6. Визначте словотвірний засіб, за допомогою якого створюються такі слова: galaubeins(2), barnilo(2), frawaurhts(2), wajamerjan(3), waldufni(6), mikiljan(8), motareis(10), unhaili(12), armahairtīþa(13), þanuh(14), atgaggan(14), brupfaþs(15).
7. Визначте роль першого компонента в семантичній і морфологічній структурі дієслів і прокоментуйте вплив семантики преверба на семантичну структуру таких дієслів: atsteigan(1), ufarleipān(1), afletan(2), gasailvan(2), urreisan(5), galeipān(7), þairhleipān(9), usstandan(9), miþanakumbjan(10),

- gahausjan(12), ganiman(13), afniman(15), usgutnan(17), fraquistnan(17), gabairgan(17), distaurnan(17).
8. Прокоментуйте морфологічну структуру форм: azetizo(5), habaiḅ(6), swaleikata(8), mannam(8), anakumbida(10), motarjos(10), gaggaiḅ(13), dagos(15), afnimada(15), fairnjana(16), balgins(17).
  9. Визначте граматичні значення, які передають такі форми: afletanda(2), ḅize(3), airḅai(6), ḅeinana(6), galaḅ(7), mikilidedun(8), laistei(9), haitanana(9), qeḅun(11), ḅaim(11), wiljau(13), fastam(14), fastand(14), sunjus(15), wairsiza(16), niujata(17), niujans(17).
  10. Визначте функцію аблаута. Встановіть ступінь аблаута та схему альтернації: gataura(16) – gatairan, distaurnan(17) – distairan, filu(14) – fulls.
  11. Визначте основу сильного дієслова і ступінь аблаута. Вкажіть клас сильного дієслова і дайте схему альтернації всіх чотирьох дієслівних основ: ufarlaiḅ(1), qam(1), atberun(2), qeḅun(3), gasah(9), usstandans(9), warḅ(10).
  12. Знайдіть у тексті слабкі дієслова і вкажіть клас, до якого вони належать. Обґрунтуйте ваші висновки.
  13. Знайдіть у тексті претерито-презентні дієслова. Прокоментуйте їх граматичну форму, особливості морфологічної структури, семантику і синтаксичні умови функціонування.
  14. Знайдіть у тексті форми опатива і прокоментуйте їх вживання.
  15. Знайдіть у тексті форми медіопасиву і визначте їх синтагматичне значення.
  16. Знайдіть у тексті форми дієслова, які мають значення майбутньої дії. Прокоментуйте їх вживання.
  17. Прокоментуйте вживання форми прикметника hails в 12 вірші.
  18. Прокоментуйте вживання форм особового і присвійного

займенників у віршах 2, 4, 9, 11.

19. Знайдіть у тексті форми слабкої і сильної відміни прикметників і визначте синтаксичні умови їх вживання.
20. Знайдіть у тексті дієприкметники і прокоментуйте їх часове значення щодо часової характеристики присудка.
21. Прокоментуйте вживання займенників у вірші 3.
22. Прокоментуйте вживання вказівного займенника у віршах 6,11,12,14.
23. Знайдіть у тексті приклади вживання родового відмінка іменників і займенників. Визначте основні значення цього відмінка.
24. Прокоментуйте розвиток семантичної структури слова *gards* у готській та інших давньогерманських мовах.
25. Прокоментуйте тип прийменникового керування і визначте значення прийменника в таких сполученнях: *in seinai baurg(1), ana ligra(2), in hairtam izwaraim(4), ana airpai(6), in gard þeinana(6), at motai(9), afar mis(9), afar imma(9), du þaim siponjam is(11), miþ motarjam jah frawaurhtaim(11), du im(15), af im(15), du plata(16), af þamma snagin(16), in balgins(17)*
26. Визначте функцію інфінітива у віршах 5, 6, 9, 13.
27. Прокоментуйте засіб вираження заперечення у віршах 12,13,14,16.
28. Прокоментуйте структуру питальних речень у віршах 4,11,14.
29. Визначте тип присудка і дайте його морфологічну характеристику (вірш 16).
30. Визначте типи підрядних речень у віршах 10,13.
31. Виконайте синтаксичний аналіз речень у віршах 7,8.

Текст 6

Aiwaggeljo þairh Maipþaiu IX (18-38)

18 miþþanei is rodida þata du im, þaruh reiks ains qimands inwait ina, qipands þatei dauhtar meina nu gaswalt; akei qimands atlagei handu þeina ana ija, jah libaiþ.

19 jah urreisands Iesus iddja afar imma jah siponjos is.

20 jah sai, qino bloþarinnandei .ib. wintruns duatgaggandei aftaro attaitok skauta wastjos is;

21 qapuh auk in sis: jabai þatainei atteka wastjai is, ganisa.

22 iþ Iesus gawandjands sik jah gasaiþands þo qap: þrafstei þuk dauhtar! galaubeins þeina ganasida þuk. jah ganas so qino fram þizai hoeilai jainai.

23 jah qimands Iesus in garda þis reikis jah gasaiþands swigljans <jah haurnjans haurnjandans> jah managein auhjondein, qap du im:

24 afleiþiþ, unte ni gaswalt so mawi, ak slepiþ. jah bihlohun ina.

25 þanuh þan usdribana warþ so managei, atgaggands inn habaida handu izos, jah urrais so mawi.

26 jah usiddja meriþa so and alla jaina airþa.

27 jah hvarbondin Iesua jainþro, laistidedun afar imma twai blindans, hropjandans jah qipandans: armai uggkis, sunau Daweidis!

28 qimandin þan in garda duatiddjedun imma þai blindans jah qap im Iesus: ga-u-laubjats þatei magjau þata taujan? qeþun du imma: jai, frauja!

29 þanuh attaitok augam ize qipands: bi galaubeinai iggqarai wairþai iggqis.

30 jah usluknodedun im augona, jah inagida ins Iesus qipands: saiþvats ei manna ni witi.

31 iþ eis usgaggandans usmeridedun ina in allai airþai jainai.

32 þanuh biþe ut usiddjedun eis, sai, atberun imma mannan baudana daimonari.

33 jah biþe usdribans warþ unhulþo, rodida sa dumba, jah sildaleikidedun manageins qipandans: ni aiw swa uskunþ was in Israela.

34 iþ Fareisaieis qeþun: in fauramaþlja unhulþono usdreibiþ unhulþons.

35 jah bitauh Iesus baurgs allos jah haimos laisjands in gaqumþim ize, jah merjands aiwaggeljon þiudangardjos jah hailjands allos sauhtins jah alla unhailja.

36 gasaiþvands þan þos manageins infeinoda in ize, unte wesun afdauidai jah frawurpanai swe lamba ni habandona hairdeis.

37 þanuh qap du siponjam seinaim: asans raihtis managa, iþ waurstwjans fawai.

38 bidjþ nu fraujan asanais ei ussandjai waurstwjans in asan seina.

Коментар до тексту

20. bloþarinnandei – дієприкметник теперішнього часу, жіночий рід, називний відм.; однина, слабка відміна. Див. bloþ i ginnan.

20. .ib. – 12. У готській мові літери також мають цифрове значення, що свідчить про вплив давньогрецької традиції. Коли літери вживаються у цифровому значенні, вони маркуються крапками.

27. sunau Daweidis – як відомо, окремої форми кличного відмінка як одного з елементів відмінкової парадигми іменника у готській мові не існує. Парадигматичне значення кличного відмінка в окремих випадках має граматичний вияв через форми називного або знахідного відмінків. Походження форми кличного відмінка sunau не визначено, це може бути пізніше утворення за аналогією до давального відмінка.

27. uggkis = ugkis. В деяких випадках задньопіднебінний носовий позначається сполученням літер gg перед k,q. Див. також форми iggqarai, iggqis у вірші 29.

28. þai blindans – вказівний займенник часто був показником субстантивації прикметника й дієприкметника, що свідчить про артиклеподібний характер його вживання в деяких випадках. Приартиклеве вживання вказівного займенника при субстантивації є досить поширеним явищем у германських мовах. Субстантивація дієприкметників є типовою рисою стилю богословської прози, наприклад, релігійного трактату Skeireins. У готській біблійі займенник sa (þata, so) часто супроводжує субстантивовані прикметники, які виражають абстрактні поняття та деякі реалії

тексту Євангелія, наприклад, *řata ubil, ubilo зло*. Див. також *sa dumba* в 33 вірші. Субстантивовані прикметники й дієприкметники мають морфологічне оформлення за типом слабкої номінальної відміни з включенням основ на –in жіночого роду. Субстантивовані дієприкметники, які у результаті процесу лексикалізації стали окремими словами, вимінюються за типом консонантних основ на -nd. Цей тип відміни є ареальною рисою морфології іменника у давньогерманських мовах.

30. *witi* - форма оптатива третьої особи однини. Див. *witan* (прет.-през. дієсл.).

37. *asans raihtis managa, iř waurstwjans fawai*. *Жнива справді великі, та робітників мало*. Випадки предикативного вживання прикметників, дієприкметників із відсутньою дієслівною зв'язкою деякими вченими пояснюються впливом мовних закономірностей оригіналу.

Завдання до тексту

1. Відновіть спільногерманській кореневий голосний у таких словах. Поясніть відповідність голосного у готській мові голосним в інших давньогерманських мовах: *nu*(18), *ains*(18), *qiman*(18), *dauhtar*(18), *wintrus*(20), *gaswiltan*(18), *attekān*(20), *slepan*(24), *wairpan*(25), *qipan*(27), *sunus*(27), *ut*(32), *merjan*(35), *baurgs*(35), *lamb*(36).
2. Прокоментуйте читання диграфів *ai*, *au* у готській мові на основі даних тексту.
3. Зіставте такі готські слова та їх давньогерманські відповідники з даними інших індоєвропейських мов. Відновіть спільноіндоєвропейський приголосний і поясніть походження приголосного в давньогерманських мовах: *bihlahjan*(24), *dauhtar*(18), *twai*(27).
4. Поясніть чергування приголосних у формах слова: *baudana*(32) – *baups*; *afdauidai*(36) – *afdauips*.
5. Поясніть різницю у фонетичній структурі готського слова *laisjan*(35) та його відповідників у давньогерманських мовах.

6. Прокоментуйте співвідношення форм: rodjan(18) – garedan; ugraisjan – ugreisan(19), ugreisan(19) – urrists; qino(20) – qens; ganisan(21) – ganasjan(22); gaqumþs(35) – gaqiman, h̄arþon(27) – h̄airban.
7. Поясніть чергування у формах слова mawī(24): maucjos (род.відм.), maucjai (дав.відм.).
8. Прокоментуйте зміни у фонетичній структурі преверба us- і визначте його вплив на семантику дієслова (вірші 25, 30, 31, 38).
9. Визначте функціональний статус першого елемента дієслівної структури. Проаналізуйте вплив семантики преверба на семантичну структуру дієслова: inweitan(18), gaswiltan(18), atlagjan(18), attekan(20), ganisan(21), gawandjan(22), ganasjan(22), afleip̄an(24), bihlahjan(24), galaubjan(28), bitiuhan(35).
10. Прокоментуйте словотвірну структуру слів і засіб словотворення: aftaro(20), galaubeins(22), haur̄nja(23), haur̄njan(23), meriþa(26), unhulþo(33), uskunþs(33), gaqumþs(35), þiudangardi(35), sauhts(35), unhaili(35), hairdeis(36), waurstwj̄a(37)
11. Знайдіть у тексті всі випадки вживання енклітичних часток і прокоментуйте їх функцію у готській мові.
12. Проаналізуйте семантичні співвідношення між такими готськими словами та їх етимологічними відповідниками в інших давньогерманських мовах: skauts(20), swiltan (gaswiltan 18), arman(27), meriþa(26)
13. Визначте, до якого шару лексики належать такі слова: reiks(18), inweitan(18), dauhtar(18), nu(18), attekan(21), gaswiltan(18), handus(18), liban(18), ains(18), auk(21), asans(37), bidjan(38), lamb(36).
14. Прокоментуйте морфологічну структуру форм: rodida(18), wintruns(20), attaitok(20), wastjai(21), auhjondein(23), habaida(25), usluknodedun(30), sauhtins(35), infineinoda(36), asanais(38).

15. Визначте, які морфологічні категорії мають граматичний вияв через такі форми: atlagei(18), ija(18), handu(18), is(19), wastjos(20), atteka(21), þo(22), jainai(22), reikis(23), afleiþip(24), managei(25), izos(25), uggkis(27), armai(27), garda(28), magjau(28), augam(29), iggqis(29), wairþai(29), witi(30), was(33), haimos(35).
16. Визначте основу сильного дієслова і ступінь аблаута. Вкажіть клас сильного дієслова і дайте схему альтернації всіх чотирьох дієслівних основ: inwait(18), gaswalt(18), attaitok(20), qaþ(22), gasaihands(22), ganas(22), bihlohun(24), warþ(25), urrais(25), atberun(32), qeþun(34), bitauh(35).
17. Знайдіть у тексті форми дієслова теперішнього часу індикатива і прокоментуйте їх контекстуальне вживання.
18. Знайдіть у тексті форми із значенням наказового способу і прокоментуйте їх вживання.
19. Знайдіть у тексті форми оптатива і прокоментуйте їх вживання.
20. Прокоментуйте граматичне значення форми usdribana warþ у вірші 25.
21. Проаналізуйте засоби вираження значення зворотності у тексті.
22. Знайдіть у тексті слабкі дієслова IV класу і прокоментуйте специфіку їх вживання.
23. Прокоментуйте вживання форм особових займенників у віршах 20,27,29,30,35,36.
24. Прокоментуйте вживання форми таппа в реченні вірша 30.
25. Знайдіть у тексті форми претерито-презентних дієслів і прокоментуйте специфіку їх будови.
26. Знайдіть у тексті випадки вживання абсолютного давального звороту, прокоментуйте його структуру.
27. Прокоментуйте структуру питального речення у вірші 28.
28. Прокоментуйте структуру заперечних речень у віршах 30, 33.

29. Визначте тип присудка і дайте його морфологічну характеристику у віршах 28,29,33,36.
30. Визначте тип підрядного речення у віршах 18,21,24,33,36,38.
31. Зробіть синтаксичний аналіз речень у віршах 19,23,26,31.

Текст 7

Aiwaggeljo pairh Marku VI (1-13)

ԳՐԻՆՏՏԵՓՇԳՐԻՆՓՔԸ ԳՐԻՍԱՐԻՆԼԱՆԱՔՏԵԻՆԱՐԻՄՄԱ ԳՐԻ
 ԼԱՅՏԻԱԵԱՈՆՆԲԻՔԻՄՄԱՏԻՔԻՆՉԵՏԻՏ.

ԳՐԻՎԻՓԵՄԱՐԿՓՏԱՅՎԱԵ ԱՈՂԱՆՆԻՆՏՆԱԴՐԵԴԵ
 ԼԱՅՏԳԱՆ ԳՐԻՄԱՆԱԴՐԻՆՏՇԱՆԱՐՆՏՏԻԼԱԼԵԻԿԻԱԵԱՈՆ
 ՍԻՓԱՆԱՐՆՏ ԹՐՓՔԸ ՓԱՄՄԱՓԱԴՐԱ ԳՐԻԹԵՏԵ
 ԻՆԱՆՈՂԵԻՆՉԵՏԵ ԴՎԱՆՉԻՄՄԱ ԵԻՄՈՒՏԵՏՏՅԱԼԵԻԿԵՏ
 ՓՐԻԿԻ ԻՆԱՆՈՆՏԻՏՅԱԻԿՓՐԱՆԱ

ՈՆՓԱԴՐԱՏԻՏՏԱԴԻՄՔԸ ՏՏՏՈՆՏՄԱՐԿԻՆՏ ԻՓՅՔԸ ՓՐԻ
 ԻՔՔՅԱ ՆՏ ԳՐԻՆՏԵ ՅԻՏ ԳՐԻՆԱԻՆՏԳՐԻՏԵԻՄՉԻՏ
 ԳՐԻՆՏԻՆԱՏՅԻՏԴՇՆՏԻՏԻՏԵԿԱԴՆՏԻՏԻՏ ԳՐԻԴԱՐԿՅԻԱԴԻ
 ՄԱՐԿՓՈՆԻՆՓԱՐԻՄԱ.

ՍԱՓՓԱՆԻՄԵՏՆՏՓԱԵԻՆԻՏԴԻՐԱՆՖԵԴՆՏՈՆՏՅԵԿՏ
 ՈՎԱՐԻՆԴԱՎԱՐԿՓԱՏԵԻՆԱՐԻՆԴՐԱՆԻՓՇԱՐԻՆԴՐԱՔԱՔՏԵԻՆԱՐԻՄՄԱ.

ԳՐԻՆԻՄՈՒՏԱՇԱՐԻՆԱՐԿԻՆՉԻՈՆՆՈՒՏԵԴԱԴՆՏԳԱՆ ՈՎԱ
 ԲԱՄԱՐԻՏԻՄԿԱԻՄ ԻՆԱՆՈՆՏԴԱԼԱՐԳԱՆԱՏԴՐԱԻԼԻԱՐ.

ԳՐԻՏԻԼԱԼԵԻԿԻԱԴԻՆՈՆԴԱԼԱՐՎԵԻՆԱՅԻՏԵԸ ԳՐԻՎԻԴԱՆԻ
 ՄԵԻՏՅԱՅԻՏՈՆՇԱՆԵԼԱՅՏԳԱՆԱՏ.

ԳՐԱԴԻՆԱԻՆՏՓԱՆՏՅԱԼԻՓՇԱՆՈՂԱՆՆԻՆՏՆԱՏԱՇԱՆ
 ԿՄԱՆՏԹԱՆՉՈՒՇԳՐԻԴՐԻՄՄԱԼԱՆՖԻՆԻՐԻՄԱՆԵ
 ՈՆԻՐԿԱՆՇԱՅԵ.

10 jah qap du im: þishaduh þei gaggaiþ in gard, þar saljaiþ, unte usgaggaiþ jainþro.

11 jah swa managai swe ni andnimaina izwis ni<h> hausjaina izwis, usgaggandans jainþro ushrisjaiþ mulda þo undaro fotum izwaraim du weitwodipai im. amen, qipa izwis: sutizo ist Saudaumjam aiþþau Gaumaurjam in daga stauos þau þizai baurg jainai.

12 jah usgaggandans meridedun ei idreigodedeina.

13 jah unhulþons managos usdribun jah gasalbodedun alewa managans siukans jah gahailidedun.

Коментар до тексту

1. jainþro – одну з особливостей давньогерманських мов становить переважна більшість прислівників, які утворюються за допомогою суфіксів. У готській мові можна встановити такі суфікси локальної семантики: -г, який має значення простору (*hvar de; þar tam; jainar tam*); -а, який має значення перебування де-небудь, місця дії (*afta zaidu; faura sneredu, nopered; inna usereduni; dalaþa unizu; nehva blizsko*); -þ (d), який має значення прямування до чого-небудь, напрямку руху (*dalaþ uniz, nаниз; jaind tуди*); -dre, який має значення напрямку руху до місця дії (*hindre syudi; jaindre tуди*); -þro, який має значення напрямку руху від місця дії (*dalaþro zнизу; utaþro zовні; jainþro zвідти, zвідтіля*).

2. jah hvo so handugeino so gibano imma i що за мудрість, що дана йому? – парадигма *īn (-ein)* основ жіночого роду (підклас –п основ) є германською інновацією і найбільш чітко вона представлена лише у готській мові. Змішування генетично різних парадигматичних форм у відмінюванні цих іменників може пояснюватися історією створення цієї парадигми.

2. so gibano imma - вживання вказівного займенника so в атрибутивній синтагмі so gibano imma відображає давню функцію займенника як релятива, тобто реліктового займенникового показника атрибутивної співвіднесеності предмета та його ознаки.

4. nist = ni ist. Заперечна частка ni, яка звичайно функціонує в готському реченні самотійно, в деяких випадках, наприклад, перед дієслівною формою ist, може виступати як енклітична частка, що

приєднується до дієслова. Для структури граматичного заперечення в реченні характерніша мононегативна побудова, що становить ареальну рису готської мови. Для більшості давньогерманських мов, наприклад, давньоанглійської, характерна полінегативність речення, яка створюється за допомогою негативної частки у поєднанні з негативним сполучником, займенником або прислівником. Однак у готській мові трапляються випадки подвійного граматичного заперечення (Doppelte Negation), коли в одному реченні заперечна частка вживається з негативним сполучником *nih*, або з негативним прислівником *ni þanaseiþs* *більш ні*, *вже ні*; або з іменником *waihts* у лексикалізованому вислові *ni waiht*, яке має значення *ніщо*. Іноді подвійне граматичне заперечення є наслідком впливу оригіналу.

5. *Jah ni mahta jainar ainohun mahte gataujan ... - maht gataujan здійснити чудо.*

7. *hʌanzuh* – знахідний відмінок, чол.рід, множина від неозначеного займенника *hʌazuh*. В пам'ятках зареєстровано тільки цю форму множини цього займенника.

Завдання до тексту

1. Прокоментуйте кількість і якість голосного в ненаголошеному вокалізмі у готській мові. Порівняйте з даними інших давньогерманських мов: *qiman*(1), *hausjan*(2), *manags*(2), *broþar*(3), *sunus*(3), *handus*(5), *fawai*(5), *ungalaubeins*(6).
2. Прокоментуйте розвиток кінцевого приголосного *s* у давньогерманських мовах на прикладі таких готських слів та їх відповідників: *gards*(4), *mahts*(4), *wigs*(8), *siuks*(5), *sunus*(3).
3. Поясніть чергування у формах: *gataujan*(5) – *gatawida*; *faurbaup*(8) – *faurbiudan*.
4. Відновіть спільногерманський кореневий голосний і поясніть відповідність голосних у давньогерманських мовах: *gabaurþs*(4), *niman*(8), *waihts*(8), *mulda*(11), *aipþau*(11), *qipan*(2), *baurgs*(11)

5. Поясніть різницю у фонетичній структурі готських слів hausjan(2), wasjan(9) та їх відповідників у давньогерманських мовах. Знайдіть у тексті інші приклади цього фонетичного явища.
6. Зіставте такі готські слова та їх давньогерманські відповідники з даними інших індоєвропейських мов. Відновіть спільноіндоєвропейський приголосний. Поясніть походження приголосного у давньогерманських мовах: broþar(3), fawai(5), weihs(6), twalif(7), ushrisjan (11), fatus(11).
7. Знайдіть у тексті запозичення, визначте їх походження і ступінь асиміляції.
8. Визначте, до якого шару лексики належать такі слова: land(1), giban(3), swistar(3), ganiþjis(4), siuks(5), ahma(7), hlaiþs(8), aiz(8), gairda(8), gaskohi(9), paida(9), aiþrau(11).
9. Проаналізуйте семантичні співвідношення між такими готськими словами та їх етимологічними відповідниками в інших давньогерманських мовах: aiz(8), suts (sutizo 11), waihts(8).
10. Прокоментуйте словотвірну структуру слів: hwapro(2), timrja(3), unswers(4), swaleiks(2), ungalaubeins(6), waldufni(7), matibalgs(8), weitwodipa(11), gasalbon(13), usdreiban(13).
11. Прокоментуйте морфологічну структуру форм: sildaleikidedun(2), handuns(2), ganiþjam(4), gahailida(5), ainohun(5), athaihait(7), unhrainjaize(7), wasjaiþ(9), hausjaina(11), sutizo(11).
12. Визначте, які граматичні категорії виражаються через такі форми: seinamma(1), mahteis(2), wairþand(2), mahta(5), mahte(5), siukaim(5), ahmane(7), nemeina(8), paidom(9), gaggaiþ(10), izwaraim(11), andnimaina(11), idreigodedeina(12), managos(13), unhullþons(13).
13. Визначте тип, ступені аблаута і його функцію: gabaurþs(4) – gabairan; qam(1) – qiman; usstoþ(1) – usstandan; nemeina(8) – niman.

14. Знайдіть у тексті сильні дієслова. Прокоментуйте характер розподілу цих дієслів за класами.
15. Дайте чотири основні форми дієслова *usstandan*(1). Поясніть особливості утворення цих форм, а також відмінність цього дієслова від інших дієслів VI класу.
16. Знайдіть у тексті форми ірреаліса і прокоментуйте їх синтагматичне значення.
17. Знайдіть у тексті форми дієслова, що мають значення наказової дії, і прокоментуйте їх.
18. Знайдіть у тексті дієприкметники і прокоментуйте їх часове значення щодо часової характеристики присудка.
19. Прокоментуйте форму дієслова, яка виражає майбутню дію у вірші 11.
20. Прокоментуйте функцію вказівних займенників у віршах 2,3,11.
21. Визначте тип відміни готського слова *baurgs*(11). Поясніть, у чому полягає специфіка цього типу відміни і вкажіть головні риси цього типу відміни.
22. Визначте тип відміни готського слова *broþar*(3). Знайдіть у тексті інші слова, які належать до цього типу відміни. Вкажіть семантичні та парадигматичні особливості цього типу відміни. Наведіть інші приклади.
23. Визначте вживання форми давального відмінка у віршах 1,4,5,9,11,13.
24. Визначте вживання форми родового відмінка у віршах 3,5,6,7.
25. Визначте тип присудка в реченнях віршів 2,3,4,5,7.
26. Прокоментуйте структуру заперечення та комунікативний тип заперечних речень у тексті.

Текст 8

Aiwaggeljo þairh Marku VI (14-30) (53-56)

14 jah gahausida þiudans Herodes, swikunþ allis warþ namo is, jah qap þatei Iohannes sa daupjands us dauþaim urrais, <jah> dupþe waurkjand þos mahteis in imma.

15 anþarai þan qeþun þatei Helias ist; anþarai þan qeþun þatei praufetes ist swe ains þize praufete.

16 gahausjands þan Herodes qap þatei þammei ik haubiþ afmaimait Iohanne, sa ist: sah urrais us dauþaim.

17 sa auk raihtis Herodes insandjands gahabaida Iohannen jah gaband ina in karkarai in Hairodiadins qenais Filippaus broþrs seinis, unte þo galiugaida.

18 qap auk Iohannes du Heroda þatei ni skuld ist þus haban qen broþrs þeinis.

19 iþ so Herodia naiw imma jah wilda imma usqiman jah ni mahta;

20 unte Herodis ohta sis Iohannen, kunnands ina wair garaihtana jah weihana, jah witaida imma jah hausjands imma manag gatawida jah gabaurjaba imma andhausida.

21 jah waurþans dags gatils, þan Herodes mela gabaurþais seinazos nahtamat waurhta þaim maistam seinaze jah þusundifadim jah þaim frumistam Galeilias,

22 jah atgaggandein inn dauhtar Herodiadins, jah plinsjandein jah galeikandein Heroda jah þaim miþ anakumbjandam, qap þiudans du þizai maujai: bidei mik þisþuzuh þei wileis, jah giba þus.

23 jah swor izai þatei þisþvah þei bidjais mik, giba þus und halba þiudangardja meina.

24 iþ si usgaggandei qap du aiþein seinai: hois bidjau? iþ si qap: haubidis Iohannis þis daupjandins.

25 jah atgaggandei sunsaiw sniumundo du þamma þiudana baþ qiþandei: wiljau ei mis gibais ana mesa haubiþ Iohannis þis daupjandins.

26 jah gaurs waurþans sa þiudans in þize aiþe jah in þize miþ anakumbjandane ni wilda izai ufbrikan.

27 jah suns insandjands sa þiudans spaikulatur, anabaup briggan haubiþ is. iþ is galeiþands afmaimait imma haubiþ in karkarai

28 jah atbar þata haubiþ is ana mesa jah atgaf ita þizai maujai, jah so mawi atgaf ita aiþein seinai.

29 jah gahausjandans siponjos is qemun jah usnemun leuk is jah galagidedun ita in hlaiwa.

30 jah gaiddjedun apaustauleis du Iesua jah gataihun imma allata jah swa filu swe gatawidedun—

53--... jah duatsniwun

54 jah usgaggandam im us skipa, sunsaiw ufkunnandans ina,

55 birinnandans all þata gawi dugunnun ana badjam þans ubil habandans bairan, þadei hausidedun ei is wesi.

56 jah þishaduh þadei iddja in haimos aipþau baurgs aipþau in weihsa, ana gagga lagidedun siukans jah bedun ina ei þau skauta wastjos is attaitokeina; jah swa managai swe attaitokun imma, ganesun.

Коментар до тексту

18. ni sculd ist þus haban qen broþrs þeinis *Не годиться тобі мати дружину брата твого* - це речення може вважатися морфолого-синтаксичним варіантом односкладного безпідметового речення, в якому форма давального відмінка займенника вказує на пасивний суб'єкт дії або особу, якій приписується певний стан. Безособова конструкція зі sculd ist, яка сполучається з інфінітивом, позначає необхідність дії і вживається у модальному значенні.

20. Herodis ohta sis Johannen *Ірод боявся Іоанна* – у готській мові існують різні способи вираження інактивності суб'єкта: лексико-морфологічний (слабкі дієслова IV класу); морфологічний (форми медіопасиву); синтаксичний (сполучення дієприкметника II з дієсловами wisan, wairþan). Окремою формою вираження станових відносин є сполучення дієслова із зворотним займенником, іноді особовим займенником, у постпозиції для вираження рефлексиву. Ця форма вираження медіальності, з якої розвинувся флективний пасив сучасних скандинавських мов, є досить поширеною в давньоісландській мові. Вона має індоєвропейське походження і становить типологічну рису переважно гото-скандинавського ареалу. В германських мовах особові займенники першої та другої особи починають виконувати функцію рефлексивних займенників. Див. також ni ogs þus Лука I. 13; ushafeiþuk, wair þus (Марк, XI, 23).

21. mel gabaurþais *день народження*.

21. Jah waurþans dags gatils, þan Herodis mela gabaurþais seinazos nahtamat waurhta þaim maistam seinaze jah þusundifadim jah þaim frumistam Galeilais *Та настав день зручний, коли Ірод у день народження свого влаштував бенкет своїм вельможам, і тисячникам, і старійшинам Галілеї (букв. ставши зручним день) - абсолютний називний зворот засвідчено у зареєстрованих готських пам'ятках лише кілька разів. Його особливістю є існування свого підмета, незалежного від головних членів речення.*

22. jah atgaggandin inn dauhtar Herodiadins і коли прийшла дочка І родіями, і танцювала, і сподобалася І родові та присутнім із ним при столі, - тоді промовив цар до дівчини: „Проси в мене, чого хочеш, - і дам тобі” – випадок вживання абсолютного знахідного звороту. Див. коментар до глави VI від Матвія, вірш 3.

53. duatsniwun – duatsnewun. Див. коментар до глави IX від Матвія вірш 6.

Завдання до тексту

1. Прокоментуйте кількість та якість ненаголошеного голосного у формах таких готських слів: nato(14), dauþaim(14), mahteis(14), anþarai(15), graufete(15), haban(18), witaida(20), manag(20), bidei(22), haubidis(24), sunsaiw(25), sniumundo(25), wiljau(25), usnemun(29), haimos(56).
2. Прокоментуйте на прикладі цих готських слів співвідношення між спільногерманським і індоєвропейським вокалізмом у наголошеному складі: broþar(17), swaran(23), nahts (nahtamats 21).
3. Знайдіть у тексті приклади асиміляції або дисиміляції приголосних. Поясніть дію цього фонетичного процесу.
4. Зіставте готські слова та їх давньогерманські відповідники з даними інших індоєвропейських мов. Відновіть спільноіндоєвропейський приголосний. Поясніть походження приголосного в давньогерманських мовах: anþar(15), bairan(55), badi(55), hlaiw(29), fruma(21), gaurs(26).
5. Дайте пояснення розбіжностям у фонетичній структурі двох парадигматичних форм: gataujan – gatawida(20), mawi(28) –

- maujai(28), gawi(55) – gaujis, haubīþ(25) – haubidis(24), anabiudan – anabauf(27), atgiban – atgaf(28).
6. Проаналізуйте семантичні співвідношення між готськими словами та їх етимологічними відповідниками в інших давньогерманських мовах: mel(21), haims(56).
  7. До якого шару лексики належать такі слова: þiudans(14), qīþan(15), maitan(16), witan(20), raihtis(17), wair(20), weihs(20), mel(21), qens(18), mawi(22), aiþei(24), aiþs(26), suns(27), briggan(27), ufbrikan(26), leik(29), baurgs(56).
  8. Знайдіть у тексті запозичення. Визначте їх походження і ступінь асиміляції.
  9. Прокоментуйте структуру слів: sah(16), þammei(16), þiþwizuh þei(22).
  10. Поясніть походження словотвірних рядів: qens(18) – qino, dauþjands(14) – dauþjan – diups, urreisan(14) – urraisjan – urrists, galagian(29) – lagjan – ligan – ligr.
  11. Прокоментуйте словотвірну структуру слів: nahtamats(21), þusundifaþs(21), sunsaiw(25), þiudans(14), usqiman(19), duginnan(55).
  12. Проаналізуйте функцію преверба в таких словах: gahausjan(14), gabindan(17), gahaban(17), galiugan(17), gatauþan(20), galeikan(22), galeiþan(27), galagian(29), ganisan(56).
  13. Знайдіть у тексті сильні дієслова та прокоментуйте на їх прикладі формотворчу функцію аблаута.
  14. Прокоментуйте специфіку творення форм минулого часу дієсловом briggan(27) – brahta – brahtedun.
  15. Прокоментуйте основні засоби дієслівного формотворення: qap(16), afmaimait(16), gahabaida(17), gaband(17), naiw(19), wilda(19), bidei(22), swor(23), wesi(55), iddja(56).
  16. Прокоментуйте морфологічну структуру слів: waurkjand(14), dauþaim(16), þeinis(18), witaida(20), gatawida(20), maujai(22), usnemun(29), badjam(55),

lagidedun(56), siukans(56), wastjos(56).

17. Визначте граматичні значення, які передають такі форми: an̄parai(15), ist(15), gahausjands(16), qenais(17), seinaize(21), bidei(22), wileis(22), giba(22), bidjais(23), mik(23), qif̄pandei(25), gibais(25), waur̄pans(26), gawi(55), ganesun(56).
18. Знайдіть у тексті форми претерито-презентних дієслів, прокоментуйте їх форму і вживання.
19. Знайдіть у тексті форми оптатива та ірреаліса і визначте їх парадигматичне та синтагматичне значення.
20. Прокоментуйте вживання вказівних займенників у віршах 14,21,25,26,55.
21. Прокоментуйте вживання займенників у віршах 23,24,29.
22. Прокоментуйте вживання форм родового відмінка у тексті.
23. Знайдіть у тексті абсолютні конструкції (звороти) і прокоментуйте їх структуру.
24. Визначте тип присудка у віршах 14,19,26,55.
25. Визначте тип підрядного речення у віршах 15,16,23,55,56.
26. Виконайте синтаксичний аналіз речень у вірші 27.

Текст 9

Aiwaggeljo pairh Marku XI (1-14)

1 Jah biḗ neh̄a wesun Iairusalem, in Beḗsfagein jah Biḗp̄aniin at fairgunja alewj̄in, insandida twans siponje seinaize.

2 jah q̄aḗ du im: gaggats in haim ḗo wiḗrawair̄ḗon iggqis, jah sunsaiw innaggandans in ḗo [baurg] bigitats fulan gabundanana, ana ḗammei nauh aishun manne ni sat; andbindandans ina attiuahats.

3 jah jabai h̄as iggqis q̄iḗai: duḗe ḗata taujats? q̄iḗaits: ḗatei frauja ḗis gairneḗ; jah sunsaiw ina insandeḗḗ hidre.

4 galḗp̄un ḗan jah bigetun fulan gabundanana at daura uta ana gagga; jah andbundun ina.

5 jah sumai þize jainar standandane qeþun du im: hva taujats andbindandans þana fulan?

6 iþ eis qeþun du im swaswe anabaup im Iesus, jah lailotun ins.

7 jah brahtedun þana fulan at Iesua jah galagidedun ana <ina> wastjos seinos, jah gasat ana ina.

8 managai þan wastjom seinaim strawidedun ana wiga; sumai astans maimaitun us bagmam jah strawidedun ana wiga.

9 jah þai fauragaggandans <jah þai afarlaistjandans> hropidedun qiþandans: osanna, þiupida sa qimanda in namin frauþins!

10 þiupido so qimandei þiudangardi in namin <frauþins> attins unsaris Daweidis. osanna in hauhistjam!

11 jah galaip in Iairusaulwma Iesus jah in alh; jah bisaiþands alla, at andanahtja juþan wisandin hœilai usiddja in Beþanian miþ þaim twalibim.

12 jah iftumin daga usstandandam im us Beþaniin gredags warþ <was>.

13 jah gasaiþands smakkabagm fairraþro habandan lauf atiddja, ei aufto bigeti hva ana imma; jah qimands at imma ni waiht bigat ana imma niba lauf; ni auk was mel smakkane.

14 jah usbairands qaþ du imma: ni þanaseiþs us þus aiw manna akran matjai. jah gahausidedun þai siponjos is.

Коментар до тексту

9. þai fauragaggandans <jah þai afarlaistjandas> - див. коментар до глави IX від Матвія, вірш 28.

10. þiupido so qimandei þiudangardi in namin attins unsaris Daweidis *благословенне Царство, що надходить, Отця нашого Давида!* - дієприкметник II þiupido від дієслова þiupjan(слб. дієсл.1 кл.) узгоджується з іменником þiudangardi. Тут представлено присудкове вживання дієприкметника II як варіанта іменного складеного присудка без дієслова-зв'язки. Див. також вірш 9.

10. so qimandei þiudangardi – дієприкметник I (жін.рід, слабка відміна) відмінюється у готській мові за типом слабкої відміни іменників на –ein (Див. парадигму іменника managei), що становить гото-скандинавську ареальну особливість.

13. jah qimands at imma – ця форма дієприкметника І чоловічого роду вважається інновацією і свідчить про проникнення форм сильної відміни в слабку парадигму (Див. форму слабкої відміни у вірші 9 sa qimanda).

14. usbairands – на думку Дж. Райта це є лише єдиним випадком вживання дієслова usbairan у значенні *відповідати*.

Завдання до тексту

1. Дайте фонетичну характеристику голосному в наголошеній позиції: neh̄a(1), haim(2), baurg(2), fulan(2), attiuhats(2), taujats(3), hidre(3), uta(4), gagga(4), sumai(5), eis(6), lailotun(6), brahtedun(7), bisailvands(11), fairraþro(13), lauf(13), aufto(13), waiht(13), mel(13).
2. Прокоментуйте читання диграфів ai, au у готській мові на основі даних тексту.
3. Відновіть спільногерманський кореневий голосний у словах і поясніть його фонетичну відповідність у готській мові: baurgs(2), fula(2), nauh(2), daura(4), qifan(5), wigs(8).
4. Зіставте такі готські слова та їх давньогерманські відповідники з даними інших індоєвропейських мов. Відновіть спільноіндоєвропейський приголосний і поясніть походження приголосного у давньогерманських мовах: fula(2), laufs(13), akran(14).
5. Зіставте такі готські слова і їх давньогерманські відповідники з даними інших індоєвропейських мов. Поясніть співвідношення голосних у корені: asts(8), standan(5), nama(9), mel(13), bindan (andbindan 2).
6. Поясніть появу чергування дзвінкого та глухого спірантів у формах слів: twalif – twalibim(11), laufs(13) – laubis, anabiudan – anabauf(6).
7. Поясніть зміни у фонетичній структурі основи в парадигматичних формах: straujan – strawidedun(8), taujan(5) – tawida.

8. Прокоментуйте фонетичний варіант граматичної форми теперішнього часу слабких дієслів I класу: gairneif(3), insandeif(3).
9. Дайте пояснення фонетичній формі дентального суфікса: brahtedun(7).
10. Проаналізуйте семантичні співвідношення між готськими словами та їх етимологічними відповідниками в інших давньогерманських мовах: bigitan(2), akran(14).
11. Прокоментуйте акцентну структуру: fairguni(1), wifrawairpon(2), gabundanana(2), bigitats(2), andbindandans(2), standandane(5), fauragaggandans(9), þanaseifs(14), þiudangardi(10), hauhistjam(10), andanahtja(11), twalibim(11), smakkabagm(13), fairraþro(13), anabauf(6).
12. До якого шару лексики належать такі слова: fairguni(1), siponeis(1), neþa(1), nauh(2), manna(2), haims(2), gairnjan(3), hidre(3), bigitan(4), daur(4), uta(4), jainar(5), bagms(8), hropjan(9), alhs(11), þva(13), habban(13), laufs(13).
13. Прокоментуйте словотвірну структуру слів: wifrawairþs(2), ainshun(2), hidre(3), andbindan(4), andanahtja(11), smakkabagms(13), fairraþro(13), þanaseifs(14).
14. Поясніть походження словотвірних рядів: sitan(2) – satjan; ligan – lagjan – galagjan(7); anabiudan(6) – anabusns; bindan – andbindan(2) – gabindan(2); matjan(14) – mats.
15. Проаналізуйте функціональний статус преверба в таких словах: inngaggan(2) – fauragaggan(9), gabindan(2), attiuhan(2), anabiudan(6), gasitan(7), afarlaistjan(9), galeifan(11), bisaiþvan(11), gasaiþvan(13). Прокоментуйте вплив значення преверба на семантичну структуру дієслова.
16. Визначте тип дієслівної основи і ступінь аблаута. Вкажіть клас сильного дієслова і дайте схему альтернативі всіх чотирьох дієслівних основ: wesun(1), qaf(2), sat(2), galifun(4), bigetun(4), andbundun(4), anabauf(6), lailotun(6), maimaitun(8), bigat(13).
17. Прокоментуйте морфологічну структуру форм: insandida(1),

seinaize(1), gaggats(2), andbindandans(5), lailotun(6), galagidedun(7), wastjos(7), bagmam(8), hauhistjam(10), usbairands(14), matjai(14).

18. Визначте, які морфологічні категорії мають граматичне вираження через такі форми: twans(1), iggqis(2), daura(4), insandeip(3), fulan(5), im(6), astans(8), pai(9), unsaris(10), hua(13), is(14).
19. Прокоментуйте вживання дієслівних форм: bigitats(2), qipai(3), gasat(7), attiuhats(2), gairneip(3), insandeip(3), qipaits(3), bigeti(13), matjai(14).
20. Знайдіть у тексті випадки дієслівного керування і прокоментуйте його характер.
21. Поясніть, в чому полягає особливість будови парадигми дієслів briggan(7), gaggan(12), wisan(1), standan(5).
22. Визначте контекстуальні умови вживання форм сильної і слабкої відміни прикметників, дієприкметників та присвійних займенників у тексті.
23. Знайдіть у тексті дієприкметники теперішнього і минулого часу і прокоментуйте їх часове значення щодо часової характеристики присудка.
24. Знайдіть у тексті форми родового відмінка, які виражають партитивність, і визначте граматичні умови його вживання.
25. Прокоментуйте вживання вказівних займенників у віршах 2,5,9,10,14.
26. Прокоментуйте вживання форми давального відмінка у віршах 1,5,8,11,13.
27. Знайдіть у тексті питальні речення і визначте їх структуру.
28. Знайдіть у тексті заперечні речення і прокоментуйте їх будову.
29. Знайдіть у тексті абсолютні звороти і прокоментуйте їх структуру.
30. Визначте тип присудка в реченнях 1,12.

31. Визначте тип підрядного речення у віршах 1,2,3,13.

Текст 10

Aiwaggeljo pairh Marku XI (15-33)

15 jah iddjedun du Iairusaulwmai. jah atgaggands Iesus in alh dugann uswairpan þans frabugjandans jah bugjandans in alh jah mesa skattjane jah sitlans þize frabugjandane ahakim uswaltida.

16 jah ni lailot ei luas þairhberi kas þairh þo alh.

17 jah laisida qibands du im: niu gameliþ ist þatei razn mein razn bido haitada allaim þiudom? iþ jus gatawideduþ ita du filigrja waidedjane.

18 jah gahausidedun þai bokarjos jah gudjane auhumistans jah sokidedun, hwaiva imma usqistidedeina: ohtedun auk ina, unte alla managei sildaleikidedun in laiseinai is.

19 jah biþe andanahti warþ, usiddja ut us þizai baurg.

20 jah in maurgin faurgaggandans gasehoun þana smakkabagm þaursjana us waurtim.

21 jah gamunands Paitrus qaþ du imma: rabbei, sai, smakkabagms þanei fraqast gaþaursnoda.

22 jah andhafjands Iesus qaþ du im: habaiþ galaubein gudis!

23 amen auk qiþa izwis, þishwazuh ei qiþai du þamma fairgunja: ushafei þuk jah wairp þus in marein, jah ni tuzwerjai in hairtin seinamma, ak galaubjai þata, ei þatei qiþiþ gagaggiþ, wairþiþ imma þishwah þei qiþiþ.

24 duþþe qiþa izwis: allata þishwah þei bidjandans sokeiþ, galaubeiþ þatei nimiþ, jah wairþiþ izwis.

25 jah þan standaiþ bidjandans, afletaiþ, jabai hwa habaiþ wiþra hwana, ei jah atta izwar sa in himinam afletai izwis missadedins izwaros.

26 iþ jabai jus ni afletiþ, ni þau atta izwar sa in himinam afletiþ izwis missadedins izwaros.

27 jah iddjedun aftra du Iairusaulwmai. jah in alh hwarbondin imma, atiddjedun du imma þai auhumistans gudjans jah bokarjos jah sinistans.

28 jah qeþun du imma: in hamma waldufni þata taujis? jah luas þus þata waldufni atgaf, ei þata taujis?

29 iþ Iesus andhafjands qap du im: fraihna jah ik izwis ainis waurdis jah andhafjip mis, jah qiþa izwis in hamma waldufnje þata tauja.

30 daupeins Iohannis uzuh himina was þau uzuh mannam? andhafjip mis.

31 jah þahtedun du sis misso qiþandans, jabai qiþam: us himina, qiþip: aþþan duþve ni galaubideduþ imma?

32 ak qiþam: us mannam, uhtedun þo managein. allai auk alakjo habaidedun Iohannen þatei bi sunjai praufetes was.

33 jah andhafjandans qeþun du Iesua: ni witum. jah andhafjands Iesus qap du im: nih ik izwis qiþa in hamma waldufnje þata tauja.

Коментар до тексту

21. fraqast – форма другої особи минулого часу від дієслова fraqiþan (слн.дієсл. V). Ця форма є наслідком дії асиміляції дентального кінця основи і флексії другої особи минулого часу сильних дієслів - t й аналогії до форми типу last (lisan).

25, 26. izwaros – форма присвійного займенника, сильна відміна, жіночий рід, знахідний відмінок, множина. Займенник походить від основи непрямого відмінка множини другої особи особового займенника jus.

32. uhtedun – ohtedun (прет.-през.дієсл. oþan). Цей орфографічний варіант може свідчити про вузький характер готського довгого [o:] і про зближення його артикуляційної характеристики із звуком [u:]. Див. також ohtedun у вірші 18.

Завдання до тексту

1. Знайдіть у тексті приклади готського підвищення і готського переломлення голосних. Прокоментуйте, спонтанний чи комбінаторний характер мають ці звукові зміни.
2. Дайте пояснення до появи глухого спіранта у формі atgaf(28) та дзвінкого у формі missadedins(25).
3. Дайте пояснення до появи дзвінкого приголосного у

формах: þishvazuh(23), uzuh(30).

4. Знайдіть у тексті форми, які можуть проілюструвати дію закону Зіверса і прокоментуйте їх.
5. Дію якого фонетичного закону пояснює форма usiddja (19)?
6. Поясніть один із шляхів розвитку довгого голосного заднього ряду в давньогерманських мовах на прикладі форми þahtedun(31).
7. Прокоментуйте дію асиміляції у формах претерита таких дієслів: bugjan(15), ogan(18).
8. Зіставте готські слова та їх давньогерманські відповідники з даними інших індоєвропейських мов. Відновіть спільноіндоєвропейський приголосний. Поясніть походження приголосного у давньогерманських мовах: wairþan(19), fraihnan(29), ik(29).
9. Поясніть різницю у фонетичній структурі готських слів laisjan(17), razn(17), kas(16) та їх відповідників у давньогерманських мовах. Наведіть інші приклади.
10. Проаналізуйте семантичні співвідношення між готським словом kas(16) та його етимологічними відповідниками в інших давньогерманських мовах.
11. Визначте, до якого шару лексики належать такі слова: alhs(15), duginnan(15), mes(15), laisjan(17), haitan(17), þiuda(17), filigri(17), marei(23), rabbei(21), waurts(20), waurd(29), himins(30), du(33), auk(32).
12. Визначте словотвірний засіб, за допомогою якого утворюються такі слова: sitls(15), uswaltjan(15), managei(18), smakkabagms(20), daupeins(30), atgaggan(27), sildaleikjan(18), þarþon(27), missadeþs(26).
13. Знайдіть у тексті іменники на позначення осіб за родом діяльності й визначте словотвірний засіб, за яким вони утворюються.
14. Прокоментуйте словотвірний ряд: lais – laisjan(17) laiseins(18), laisareis; þaursus(20)- gaþaursnan(21)- gaþairsan;

paursjan – paurstei; galaubjan(24) – galaubeins(22).

15. Визначте функціональний статус преверба і вплив його значення на семантику дієслова: uswairpan(15), uswaltjan(15), usqistjan(18), ushafjan(23), gameljan(17), gataujan(17), gahausjan(18), gamunan(21), gaþaursnan(21), galaubjan(24), frabugjan(15), þairhbairan(16), andhafjan(22).
16. Визначте, які граматичні категорії мають вираження через такі форми: skattjane(15), þairhberi(16), gatawidedup(17), bokarjos (18), ina(18), warþ(19), maurgin(20), þaursjana(20), waurtim(20), ushafei(23), hairtin(23), galaubjai(23), þus(23), hana(25), himinam(25), habaiþ(25), taujis(28), fraihna(29), waurdis(29), hamma(29), waldufnje(33), witem(33).
17. Знайдіть у тексті іменники, що належать до кореневих основ, і дайте пояснення щодо специфіки їх морфологічної структури. Порівняйте парадигму корневих основ з парадигмою голосних (на –i) та приголосних (на –n) основ.
18. Прокоментуйте значення родового відмінка у віршах 15,17,18,22,29.
19. Прокоментуйте значення давального відмінка у віршах 17,19,23,25,32.
20. Прокоментуйте вживання граматичних форм: haitada(17), usqistideina(18), habaiþ(22), qíþai(23), tuzwerjai(23), wairþiþ(23), nimíþ(24), standaíþ(25), afletaiþ(25), habaiþ(25), taujis(28), andhafjíp(29), qíþa(29), tauja(29), qíþam(31).
21. Прокоментуйте омонімічність граматичної форми afletíþ у вірші 26.
22. Дайте пояснення щодо віднесення дієслова fraihnan до 5 класу сильних дієслів. Які особливості парадигматичних утворень має це дієслово?
23. Прокоментуйте вживання форми auhumistans у віршах 18,27.
24. Знайдіть у тексті форми претерито-презентних дієслів. Вкажіть особливості парадигматики цих дієслів.

25. Прокоментуйте особливості вживання вказівного займенника у віршах 15,20,23,25.
26. Прокоментуйте особливості вживання особових займенників та зворотного займенника у віршах 23,31.
27. Знайдіть у тексті приклади дієслівного керування і прокоментуйте їх.
28. Прокоментуйте структуру заперечення у віршах 16,23,26,31,33.
29. Прокоментуйте структуру питальних речень у тексті.
30. Знайдіть у тексті підрядні сполучники і визначте тип підрядного речення, яке вони приєднують.
31. Виконайте синтаксичний аналіз речень у віршах 20,27.

Текст 11

Aiwaggeljo þairh Marku XIV (5-53)

5 maht wesi auk þata balsan frabugjan in managizo þau þrija hunda skatte jah giban unledaim. jah andstaurraidedun þo.

6 iþ Iesus qaf: letiþ þo; duþe izai usþriutiþ? þannu goþ waurstw waurhta bi mis.

7 sinteino auk þans unledans habaiþ miþ izwis, jah þan wileiþ, maguþ im waila taujan; iþ mik ni sinteino habaiþ.

8 þatei habaida so gatawida; faursnau salbon mein leuk du usfilha.

9 amen, qiþa izwis: þishwaruh þei merjada so aiwaggeljo and alla manaseþ, jah þatei gatawida so rodjada du gamundai izos.

10 jah Iudas Iskarioteis, ains þize twalibe, galaþ du þaim gudjam, ei galewidedi ina im.

11 iþ eis gahausjandans faginodedun jah gahaihaitun imma faihu giban; jah sokida hwaiwa gatilaba ina galewidedi.

12 jah þamma frumistin daga azwme, þan paska salidedun, qeþun du imma þai siponjos is: hwar wileis ei galeiþandans manwjaima, ei matjais paska?

13 jah insandida twans siponje seinaze qapuh du im: gaggats in þo baurg, jah gamoteiþ igqis manna kas watins bairands: gaggats afar þamma,

14 jah þadei inn galeiþai, qiþaits þamma heiwafraujin þatei laisareis qiþiþ: hvar sind saliþwos þarei paska miþ siponjam meinaim matjau?

15 jah sa izwis taikneiþ kelikn mikilata, gastrawiþ, manwjata; jah jainar manwjaþ unsis.

16 jah usiddjedun þai siponjos . . . .

41 . . . . sai, galewjada sunus mans in handuns frawaurhtaize.

42 urreisþ, gaggam! sai, sa lewjands mik atnehoida.

43 jah sunsaiw nauþpanuh at imma rodjandin qam Iudas, sums þize twalibe, jah miþ imma managei miþ hairum jah triwam fram þaim auhumistam gudjam jah bokarjam jah sinistam.

44 at-uh-þan-gaf se lewjands <ina> im bandwon qiþands: þammei kukjau, sa ist: greipiþ þana jah tiuhiþ arniba.

45 jah qimands sunsaiw, atgaggands du imma qap: rabbei, rabbei!, jah kukida imma.

46 iþ eis uslagidedun handuns ana ina jah undgripun ina.

47 iþ ains sums þize atstandandane imma uslukands hairu sloh skalk auhumistins gudjins jah afsloh imma auso þata taihswo.

48 jah andhafjands Iesus qap du im: swe du waidedjin urrunnuþ miþ hairum jah triwam greipan mik.

49 daga h ammeh was at izwis in alh laisjands jah ni gripuþ mik: ak ei usfullnodedeina bokos.

50 jah afletandans ina gaplauhun allai.

51 jah ains sums juggalaups laistida afar imma biwaibiþs leina ana naqadana; jah gripun is þai juggalaudeis.

52 iþ is bileiþands þamma leina naqaps gaplauh faura im.

53 jah gatauhun Iesu du auhumistin gudjin; jah garunnun miþ imma auhumistans gudjans allai jah þai sinistans jah bokarjos.

Коментар до тексту

5. Maht wesi auk þata balsan frabugjan in managizo þau þrija hunda skatte, jah giban unledaim. *Бо можна було б продати це миро більше, ніж за тристи динаріїв, і вбогим роздати.* - безособова конструкція з mahts ist, яка сполучається з інфінітивом, позначає можливість дії і вживається в модальному значенні.

5. þrija – числівник *þreis у знахідному відмінку, середнього роду узгоджується з іменником hunda (множина).

8. þatei habaida so gatawida – *що могла, те зробила вона*. Дієслово haban має в цьому реченні значення можливості виконання дії.

12. azwme, azume – родовий відмінок від іменника azumus, azwmus. Давньогрецька *υ* в готських рукописах регулярно передається готською літерою **Y**. До недавнього часу в латинській транскрипції готських текстів вона традиційно передавалася буквою *u*, хоча більш послідовним є вживання літери *w*.

Завдання до тексту

1. Зіставте готські слова та їх давньогерманські відповідники з даними інших індоєвропейських мов. Відновіть спільноіндоєвропейський приголосний. Поясніть походження приголосного у давньогерманських мовах: *þreis(5), hunda(5), giban(5), faihu(11), þuar(12), triu(43), tiuhan(44), taihsua(47), boka(49).
2. Дайте пояснення щодо розбіжності у фонетичній структурі готського слова auso(47) та його відповідників в інших давньогерманських мовах.
3. Відновіть спільноіндоєвропейський голосний і дайте пояснення щодо розбіжності між спільногерманським та індоєвропейським голосним: boka(49), wato(13), sokjan(11).
4. Прокоментуйте розвиток індоєвропейського довгого голосного в давньогерманських мовах на прикладі готських слів та їх етимологічних відповідників: letan(6), -seþs в manaseþs(9).
5. Відновіть спільногерманський голосний і поясніть особливості готського наголошеного короткого вокалізму: giban(5), waurkjan(6), faihu(11), baurgs(13), bairan(13), miþ(14), mikils(15), sunus(41), manna(41), qiþan(44), qiman(45), handus(46), hairus(48), sums(51), faura(52).
6. Поясніть причину появи чергування приголосних у

парадигматичних формах таких слів: unledaim(5), unledans(7) – unleps; twalibe(10) – twalif; triwam(43) – triu; gastrawip(15) – gastraujan; naqadana(51) – naqaps; juggalaudeis(51) – juggalauþs; faursnau(8) – faursniwan.

7. Дайте пояснення фонетичній формі дентального суфікса: waurhta(6).
8. Визначте тип і ступінь аблаута в таких дієслівних формах і прокоментуйте схему альтернації, частиною якої вони є. Вкажіть клас дієслова: qap(6), faursnau(8), galaiþ(10), undgripun(46), sloh(47), gaþlauh(52), gatauhun(53), garunnun(53).
9. Знайдіть у тексті дієслова з превербом us- та його варіантом. Прокоментуйте причини зміни в фонетичній структурі преверба.
10. Знайдіть у тексті дієслова з превербом ga- і прокоментуйте характер його впливу на семантику дієслова.
11. Проаналізуйте семантичні співвідношення між готськими словами та їх етимологічними відповідниками в інших давньогерманських мовах: skatts(5), faihu(11), saljan(12).
12. Визначте, до якого шару лексики належать такі слова: miþ(7), leik(8), ains(10), bokareis(43), handus(46), auso(47), salbon(8), sinteino(7), paska(12), dags(12), mikils(15), jainar(15), gaggan(42), hairus(43), rabbei(45).
13. Знайдіть у тексті запозичення і визначте їх походження, характер і ступінь асиміляції.
14. Визначте твірну основу, від якої утворюються слабкі дієслова: manwjan(12), insandjan(13), matjan(14), taiknjan(15), gastraujan(15), atneþjan(42), rodjan(43), uslagjan(46), usfullnan(49).
15. Знайдіть у тексті слабкі дієслова. Прокоментуйте їх розподіл за класами.
16. Знайдіть у тексті прислівники. Прокоментуйте їх структуру і вкажіть словотвірний засіб, за допомогою якого вони утворюються.

17. Проаналізуйте характер вживання енклітичних часток у тексті. В чому полягає особливість вживання часток у готській мові?
18. Знайдіть у тексті форми вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників, прокоментуйте засіб утворення цих форм.
19. Прокоментуйте морфологічну структуру форм: andstaurraidedun(5), merjada(9), galewidedi(10), galaiþ(10), faginodedun(11), gahaihaitun(11), salidedun(12), siponjos(12), manwjata(15), hairum (43), bandwon(44), handuns(46), usfullnodeina(49), afletandans(50).
20. Визначте граматичні значення, які передають такі форми: þo(5), izai(6), habaiþ(7), maguþ(7), rodjada(9), ina(10), wileis(12), manwjaima(12), igqis(13), mikilata(15), gastrawþ(15), urteisþ(42), þammeh(49), naqadana(51), bokarjos(53).
21. Прокоментуйте парадигматичні і синтагматичні значення дієслівних форм: wesi(5), wleiþ(7), merjada(9), galewidedi(10), matjais(12), gaggats(13), gamoteiþ(13), galeiþai(14), qifaits(14), qifþ(14), matjau(14), taikneiþ(15), manwjaþ(15), kukjau(44), urgunnuþ(48).
22. На основі цього тексту вкажіть, які граматичні форми дієслова можуть виражати футуральність у готській мові.
23. Визначте основні умови вживання форм опатива та ірреаліса у готській мові. Вкажіть основні значення, які виражають ці форми.
24. Прокоментуйте часове значення дієприкметників щодо часової характеристики присудка у віршах 11,12,13,45,47,49,50,52.
25. Прокоментуйте особливості парадигми іменників слабкої відміни (на приголосний –n) на прикладі іменника wato(13).
26. Прокоментуйте особливості вживання форми давального відмінка у віршах 9,43,48,49,51,52,53.
27. Прокоментуйте особливості вживання форми родового

- відмінка у віршах 5,13,41,47.
28. Прокоментуйте на основі тексту структуру варіативного дієслівного керування у готській мові.
  29. Знайдіть у тексті прийменники, визначте їх структуру, семантику та значення відмінка, яким вони керують.
  30. Визначте функціональне навантаження вказівних займенників у віршах 12,13,44,47.
  31. Визначте синтаксичну функцію інфінітива у віршах 7,8,11,48.
  32. Прокоментуйте комунікативний статус речень у віршах 6,13,14,42,44.
  33. Визначте тип підрядних речень, які приєднуються підрядним сполучником *ei* у віршах 10,12,49.
  34. Визначте типи підрядних речень у віршах 8,11,14,44.
  35. Виконайте синтаксичний аналіз речень у віршах 46,47,52.

Текст 12

Aiwaggeljo þairh Marku XIV (54-72)

54 jah Paitrus fairrabro laistida afar imma, unte qam in garda þis auhumistins gudjins; jah was sitands miþ andbahtam jah warmjands sik at liuhada.

55 iþ þai auhumistans gudjans jah alla so gafaurds sokidedun ana Iesu weitwodiþa du afdauþjan ina jah ni bigetun.

56 managai auk galiug weitwodidedun ana ina, jah samaleikos þos weitwodiþos ni wesun.

57 jah sumai usstandandans galiug weitwodidedun ana ina qiþandans:

58 þatei weis gahausidedun qiþandan ina þatei ik gataira alh þo handuaurhton jah bi þrins dagans anþara unhanduaurhta gatimrja.

59 jah ni swa samaleika was weitwodiþa ize.

60 jah usstandandans sa auhumista gudja in midjaim frah Iesu qiþands: niu andhafjis waiht, hwa þai ana þuk weitwodjand?

61 ip is bahaida jah wait ni andhof. aftra sa auhumista gudja frah ina jah qap du imma: pu is Kristus sa sunus pis piupeigins?

62 ip is qapuh: ik im; jah gasaihuip pana sunu mans af taihswon sitandan mahtais jah qimandan mip milhmam himinis.

63 ip sa auhumista gudja disskreitands wastjos seinos qap: hwa panamais paurbum weis weitwode?

64 hausidedup po wajamerein is: hwa izwis pugkeip? paruh eis allai gadomidedun ina skulan wisan daupau.

65 jah dugunnun sumai speiwan ana wlit is jah huljan andwairpi is jah kaupatjan ina; jah qepun du imma: praufetei! jah andbahtos [gabaurjaba] lofam slohun ina.

66 jah wisandin Paitrau in rohsnai dalapa [jah] atiddja aina piujo pis auhumistins gudjins.

67 jah gasaihandei Paitru warmjandan sik, insaihandei du imma qap: jah pu mip Iesua pamma Nazoreinau wast.

68 ip is afaiaik qipands: ni wait, ni kann hwa pu qipis. jah galaip faur gard, jah hana wopida.

69 jah piwi gasaihandei ina aftra dugann qipan paim faurastandandam, patei sa pizei ist.

70 ip is aftra laugnida. jah afar leitul aftra pai atstandandans qepun du Paitrau: bi sunjai, pizei is; jah auk <Galeilaius is jah> razda peina galeika ist.

71 ip is dugann afaikan jah swaran patei ni kann pana mannan panei qipip.

72 jah anparamma sinpa hana wopida. jah gamunda Paitrus pata wurd, swe qap imma Iesus, patei faurpize hana hrukjai twaim sinpam, inwidis mik prim sinpam. jah dugann greitan.

Коментар до тексту

56. managai auk galiug weitwodidedun ana ina *багато свідчили фальшиво проти Нього - weitwodjan galiug лжесвідчити; неправдиво, фальшиво свідчити.*

64. eis allai gadomidedun ina skulan wisan daupau *вони ж усі присудили, що Він повинен умерти – випадок вживання конструкції Accusativus cum Infinitivo.*

72. greitan - див. gretan.

Завдання до тексту

1. Визначте основні характеристики готського ненаголошеного вокалізму: managai(56), samaleikos(56), wesun(56), taihswon(62), mahtais(62), seinos(63), þugkeiþ(64), dauþau(64), þizei(69), sunjai(70), faurþize(72).
2. Дайте фонетичну характеристику приголосним, які позначаються літерами b,d,g: laistida(54), garda(54), gudjins(54), liuhada(54), galiug(56), dagans(58), laugnida(70), andbahtam(54), bigetun(55), þaurbum(63), weitwode(63), gadomidedun(64), þugkeiþ(64), gabaurjaba(65).
3. Прокоментуйте акцентну структуру форм: laistida(54), andbahtam(54), auhumistins(54), weitwodiþa(55), afdaupjan(55), samaleikos(56), usstandandans(57), weitwodidedun(57), handuwaurhton(58), gabaurjaba(65), kaupatjan(65), dalara(66).
4. Знайдіть у тексті приклади чергування приголосних у парадигматичних формах слова і прокоментуйте причини цих фонетичних змін.
5. Зіставте готські слова і їх давньогерманські відповідники з даними інших індоєвропейських мов. Відновіть спільноіндоєвропейський приголосний та поясніть походження приголосного у давньогерманських мовах: liuhap(54), gatairan(58), midjis(60), hrukjan(72), hana(72).
6. Відновіть спільноіндоєвропейський кореневий голосний. Поясніть відповідність спільноіндоєвропейського голосного спільногерманському голосному в словах: midjis(60), gards(68). Вкажіть, комбінаторні чи спонтанні зміни пояснюють ці розбіжності.
7. Відновіть спільногерманський голосний. Дайте пояснення фонетичних змін, які відбулись у фонетичній структурі слів у давньогерманських мовах. Визначте ареал цього фонетичного явища: anþar(58), sinþs(72).
8. Поясніть різницю у фонетичній структурі готського слова

- gazda(70) та його відповідників в інших давньогерманських мовах.
9. Визначте ступінь аблаута, відновіть готську, спільногерманську, індоєвропейську схеми альтернацій. Поясніть відповідність альтернацій: qam(54), gataira(58), frah(60), andhof(61), dugunnun(65), speiwan(65), slohun(65), qībands(68), wait(68), kann(68), galaiþ(68), swaran(71), dugann(72).
  10. Поясніть фономорфологічну структуру форм: bigetun(55), qeþun(70).
  11. Поясніть походження словотвірних рядів: gatairan(58) – gataura; dauþs(64) – dauþjan – afdauþjan(55) - dauþa – dauþus – dauþeins; liugan – laugnjan(70).
  12. Поясніть словотвірну структуру слів: fairraþro(54), samaleiks(56), handuwaurhts(58), unhanduwaurhts(58), gatimrjan(58), disskreitan(63), þiuþeigs(61), dalaþa(66).
  13. Визначте, до якого шару лексики належать такі слова: gards(54), sitan(54), andbahts(54), anþar(58), sunus(61), weis(63), speiwan(65), warmjan(67), razda(70), afaikan(71), waurd(72), hana(72), twa(72), qīþan(72).
  14. Проаналізуйте семантичні співвідношення між готськими словами та їх етимологічними відповідниками в інших давньогерманських мовах: wlits(65), sinþs(72).
  15. Порівняйте парадигму готського іменника hana з парадигмою його відповідників в інших давньогерманських мовах. Вкажіть спільногерманські типологічні риси й ареальні розбіжності гот. hana(72), ді. hane, да. hana, дс. hano, двн. hano.

ОСНОВА НА –п-

	ГОГ.	ді.	да.	дс.	двн.
О Д Н И Н А					
Наз.відм.	hana	hane	hana	hano	hano
Род.відм.	hanins	hana	hanan	hanon, -an, -en	hanen, -in
Дав.відм.	hanin	hana	hanan	hanon, -en, -an	hanen, -in
Знах.відм.	hanan	hana	hanan	hanon, -an	hanon, -un
М Н О Ж И Н А					
Наз.відм.	hanans	hanar	hanan	hanon	hanon, -un
Род.відм.	hanane	hana	hanena	hanono	hanôno
Дав.відм.	hanam	hQnom	hanum	hanon, -un	hanôm
Знах.відм.	hanans	hana	hanan	hanon	hanon, -un

16. Поясніть морфологічну структуру форми afaiaik(68).
17. Знайдіть у тексті претерито-презентні дієслова, прокоментуйте їх парадигматичну форму, семантику та синтаксичні умови вживання.
18. Знайдіть у тексті форми слабкої та сильної відміни прикметників і прокоментуйте умови вживання цих форм.
19. Знайдіть у тексті приклади вживання вказівних займенників, які ілюструють: а) часткову або повну їх делексикалізацію в приартиклевому вживанні; б) фіксацію їх вживання в деяких синтаксичних позиціях; в) значення вказівки на підмет.
20. Знайдіть у тексті форми дієслова, що мають значення майбутньої дії, й прокоментуйте їх вживання.

21. Прокоментуйте вживання форми давального відмінка у віршах 54,60,62,64,69,70,72.
22. Прокоментуйте вживання форми родового відмінка у віршах 54,62,63,66,69.
23. Знайдіть у тексті форми знахідного відмінка і прокоментуйте їх вживання.
24. Визначте функцію інфінітива в реченнях віршів 55, 64, 69.
25. Прокоментуйте вживання дієприкметників у віршах 54,66,67.
26. Визначте тип присудка в реченнях віршів 54,65,71.
27. Знайдіть у тексті конструкцію Accusativus cum Infinitivo і прокоментуйте її вживання.
28. Знайдіть у тексті абсолютний зворот і прокоментуйте його структуру.
29. Визначте тип підрядних речень у віршах 54,68,71,72.
30. Знайдіть у тексті питальні й заперечні речення і прокоментуйте їх структуру.
31. Виконайте синтаксичний аналіз речення у вірші 59.

Текст 13

Aiwaggeljo þairh Lukan IV (1-44)

ιψ ιεσνς ρημινς γε ιης ιβηλας γαυα να ια ρ σικ β ρ α μ
 ι ρ κ α ρ η α ρ γ α η τ α η ρ η σ υ α σ ι η ρ η μ ι η ρ η φ ι α ρ ι
 α ρ γ ε β ι α υ ρ κ τ ι γ ο ν ης β ρ α ι ρ α νς β ρ α μ α ι β η λ α ρ η ρ γ α η η η
 η ρ τ ι α ρ υ α η η τ ι η α ρ γ α μ γ α η η α η μ γ α η η τ η σ τ α η η ρ η η α η μ
 ψ α η α ρ γ α η β ι φ ε ρ κ ε α ρ γ σ υ ρ κ ψ.
 γ α η η α ψ α η η μ ρ α ι β η λ α ης γ α β α ι σ η η η η σ σ ι γ α ις
 η η α ις ι ψ ψ α η η η σ τ α η η ρ ε ι υ ρ ι κ ψ α η η λ α η βς.

ԳԻՆԱՆԱԻՔԻԵՏՆՅԻՓՔԱԻՆԱՍԻՓԱՆԱՏ ԴՄԵԼԻԱԻՏ
ՓՐՏԵԻՆԻՆԻԼԱԻՎԱԻՆԱՆԱԼԻՎԱԻԱՄԱՆՆԱ ԲԿՅԻԱԼԿԱՆԿԱԵ
ՐՈՍԻՏ.

ԳԻՆՏԻՆԻՆԱՆԱՏԻՆԱԻՎՆԱՆՏԱՆԱԲՐԻԿՐՈՆԻ
ԻՆԻՆԱՏԱ ԲՏԱՆԴԱՐԻՄԱԲԱԼԼԱՆՏՓԻՆԱԻՆՏՏՈՆՏՓԻՏ
ՄԻԱԾՈՆԴՐԱԿԱԻՏԻԿԱՄԵԼԻՏ.

ԳԻՆԱՓՏԱՆԻՄԱՏԱԻՎՆԱՆՏ ՓՆՏԵՐԱՓՏԱ
ԿԱԼԱՆԲՆԻՓԻԶԵԱԼԼԱՏԱԳԻՆԱՓՆԻԶԵ ՈՆՏԵՄԻՏ
ԲՏԵՐԱՆԻՏ ԳԻՓԻՏՈՒՄԵԻՓԵԻԿԱԾԱՆ ԴԻՎԱՓՏԱ.
ՓՈՆՈՑԱՅԻՆԿԵԻՏԻՏԻԿԻՆԱՆԱԿԱՐԿՓՏԱՄԵԻՆԱՄՆԱ
ԿԱՐՓԻՓՓԵԻՆԱԼԼ.

ԳԻՆԱՆԱԻՔԻՆԱՏԻՄԱ ԻԵՏՆՍԱՓ ԴՄԵԼԻԱԻՏ
ԲՔԱՆՑԱՆՐՈՓՓԵԻՆԱՆԱԻՆԿԵԻՏԱԻՏԳԻՄՄԱԻՆԱՄՆԱ
ԲՈԼԼԱԲԱԿԱԻՏ.

ՓՐՓՔԸ ԻՐԱՏԱՆԻՆԱԻՆ ԻՐԿՆՏԱԼԵՄԳԻՐԱՏԱՏԻԱՐԻՆԱ
ԱՆԱՐԵՎԱԻՆԱԼԻՏԳԻՆԱՓՏԱՆԻՄԱ ԳԱՅԻՏՈՆՆՏԻՑԱԻՏ
ՐՈՍԻՏ ԿԱՐԿՓՈՒՔՓՐՓՔԸ ԱԼԼԱՓ

ԴՄԵԼԻԱԻՏԱՆԿՓՐՏԵԻՆԴՐԻԱՆՄՏԵԻՆԱԻՄԱՆԱՅԻՆԱԻՓԵՆԻ
ՓՆԿԱՆԴԱՓԱՏԱՆՓՆԿ

ԳԻՆՓՐՏԵԻՆԱՆԱՆԱՆՄՓՆԿՆԲԻՆԱՅԱՆԱ ԵԻՑԱՆԻ
ԴՏԱՐԱՐԱԻՏԵԻՆԱՆԱՅՐՏՈՓԵԻՆԱՆԱ.

ԳԻՆԱՆԱԻՔԻՆԱՏԱՏԱՓԻՄԱ ԻԵՏՆՏՓՐՏԵԻՆԱՓԱՆԻՏ
ՆԻՔԱԻՏԱԻՏԲՔԱՆՑԱՆՐՈՓՓԵԻՆԱՆԱ.

ԳԻՆՏԻՆԻՆԱՆԱՏԱԼԲՔԱԻՏՉԵՆՈՑ ԱԻՎՆԱՆՏ
ԲՏՏՉՓՐՔԱԻՔԱԻՄՆԱՆԱՄԵԼ.

ԳԻՐԱԿԱՆԱԿԱՏԻԿ ԻԵՏՆՏԻՆԱՄԱՆՏԱԻՄԻՆՏԻՆ
ԴԱԼԵԼԱՐԻՆ ԳԻՄԵԿԻՓԱՆԿԱՆՆԱՆԱԼԼԴԱԿԻՏԻՏԱՆԱԵ
ՅԻՆԱ.

1 Iþ Iesus, ahmins weihis fulls, gawandida sik fram Iaurdanau jah tauhans was in ahmin in aupidai

2 dage fidwor tiguns, fraisans fram diabulau. jah ni matida waiht in dagam jainaim, jah at ustauhanaim þaim dagam, biþe gredags warþ.

3 jah qap du imma diabulus: jabai sunaus sijais gudis, qip þamma staina ei wairþai hlaibs.

4 jah andhof Iesus wiþra ina qiþands: gamelid ist þatei ni bi hlaib ainana libaid manna, ak bi all waurde gudis.

5 jah ustiuhands ina diabulaus ana fairguni hauhata, ataugida imma allans þiudinassuns þis midjungardis in stika melis.

6 jah qap du imma sa diabulus: þus giba þata waldufni þize allata jah wulþu ize, unte mis atgiban ist, jah þishammeh þei wilþau, giba þata.

7 þu nu jabai inweitis mik in andwairþja meinamma, wairþiþ þein all.

8 jah andhafjands imma Iesus qap: gamelid ist, frauþan guþ þeinana inweitais jah imma ainamma fullafahjais.

9 þaþroh gatauh ina in Iairusalem jah gasatida ina ana giblin alhs jah qap du imma: jabai sunus sijais gudis, wairþ þuk þaþro dalap;

10 gamelid ist auk þatei aggilum seinaim anabiudip bi þuk du gafastan þuk,

11 jah þatei ana handum þuk ufhaband, ei huan ni gastagqjais bi staina fotu þeinana.

12 jah andhafjands qap imma Iesus þatei qiþan ist: ni fraisais frauþan guþ þeinana.

13 jah ustiuhands all fraistobnjo diabulus, afstop fairra imma und mel.

14 jah gawandida sik Iesus in mahtai ahmins in Galeilaian, jah meriþa urrann and all gawi bisitande bi ina.

15 jah is laisida in gaqumpim ize, mikilids fram allaim.

16 jah qam in Nazaraip, þarei was fodipþ, jah galaip inn bi biuhtja seinamma in daga sabbato in swnagogein jah usstop siggwan bokos.

17 jah atgibanos wesun imma bokos Eisaeiins praufetus, jah uslukands þos bokos bigat stad, þarei was gamelid:

18 ahma frauþins ana mis, in þizei gasalboda mik du wailamerjan unledaim, insandida mik du ganasjan þans gamalwidans hairtin,

19 merjan frahunþanaim fralet jah blindaim siun, fraletan gamaidans in gaþrafstein, merjan jer frauþins andanem.

20 jah faifalþ þos bokos jah usgibands andbahta gasat. jah allaim in þizai swnagogein wesun augona fairweitjandona du imma.

21 dugann þan rodjan du im þatei himma daga usfullnodedun mela þo in ausam izwaraim.

22 jah allai alakjo weitwodidedun imma jah sildaleikidedun bi þo waurda anstais þo usgaggandona us munþa is jah qeþun: niu sa ist sunus Iosefis?

23 jah qaþ du im: aufto qiþiþ mis þo gajukon: þu leiki, hailei þuk silban; hwan filu hausidedum waurþan in Kafarnaum, tawei jah her in gabaurþai þeinai.

24 qaþ þan: amen izwis qiþa, þatei ni ainshun praufete andanems ist in gabaurþai seinai:

25 aþþan bi sunjai qiþa izwis þatei managos widuwons wesun in dagam Heleiins in Israela, þan galuknoda himins du jeram þrim jah menops saihs, swe warþ huhrus mikils and alla airþa:

26 jah ni du ainaihun þizo insandiþs was Helias, alja in Saraipta Seidonais du qinon widuwon.

27 jah managai þrutsfillai wesun uf Haileisaiu praufetau in Israela, jah ni ainshun ize gahrainids was, alja Naiman sa Saur.

28 jah fullai waurþun allai modis in þizai swnagogein hausjandans þata.

29 jah usstandandans uskusun imma ut us baurg jah brahtedun ina und auhmisto þis fairgunjis ana þammei so baurgs ize gatimrida was, du afdrausjan ina þapro.

30 iþ is þairhleipands þairh midjans ins iddja.

31 jah galaiþ in Kafarnaum, baurg Galeilias jah was laisjands ins in sabbatim.

32 jah sildaleikidedun bi þo laisein is, unte in waldufnja was waurd is.

33 jah in þizai swnagogein was manna habands ahman unhuþons unhrainjana jah ufhropida,

34 qiþands: let! hwa uns jah þus, Iesu Nazorenu? qamt fraqistjan unsis? kann þuk, hwas is, sa weiha gudis.

35 jah galuotida imma Iesus qiþands: afdobn jah usgagg us þamma. jah gawairpands ina sa unhuþa in midjaim urrann af imma, ni waihtai gaskaþjands imma.

36 jah warþ afslauþnan <ana> allans, jah rodidedun du sis misso qiþandans: hwa waurde þata, þatei miþ waldufnja jah mahtai anabiudiþ þaim unhrainjam ahmam jah usgaggand?

37 jah usiddja meriþa fram imma and allans stadins þis bisunjane landis.

38 usstandands þan us þizai swnagogai galaiþ in gard Seimonis. swaihro þan þis Seimonis was anahabaida brinnon mikilai, jah bedun ina bi þo.

39 jah atstandands ufar ija gasok þizai brinnon, jah aflailot ija. sunsaiw þan usstandandei andbahtida im.

40 miþþanei þan sagq sunno, allai swa managai swe habaidedun siukans sauhtim missaleikaim, brahtedun ins at imma: iþ is ainþwarjammeh ize handuns analagjands gahailida ins.

41 usiddjedun þan jah unhulþons af managaim hropjandeins jah qiþandeins þatei þu is Xristus, sunus gudis. jah gasakands im ni lailot þos rodjan, unte wissedun [silban] Xristu ina wisan.

42 biþeh þan warþ dags, usgaggands galaiþ ana auþjana stad, jah manageins sokidedun ina jah qemun und ina jah gahabaidedun ina, ei ni aflipi fairra im.

43 þaruh is qap du im þatei jah þaim anþaraim baurgim wailamerjan ik skal bi þiudangardja gudis, unte duþe mik insandida.

44 jah was merjands in swanagogim Galeilias.

Коментар до тексту

1. ahmins weihs fulls – деякі прикметники у готській мові можуть керувати родовим відмінком.

2. dage fidwor tiguns – у готській мові числівники від 20 становлять собою сполучення відповідного простого числівника та іменника *tigjus, який відмінюється за типом іменників –u основ множини. В цьому реченні іменник tiguns ставиться у знахідному відмінку. Числівник fidwor має відмінювану форму тільки при субстантивациї, в інших випадках ця форма не змінюється. Типологічною рисою давньогерманських мов є вживання при числівниках іменника в родовому відмінку множини (dage). Пізніше керування числівників родовим відмінком зникло.

3. jabai sunaus sijais gudis (guþs) *якщо Ти Син Божий* - вживання форми родового відмінка sunaus замість форми називного відмінка може пояснюватися в цьому випадку змішуванням форм переписувачами, або варіюванням відмінкових форм при дієслові *бути*, що також може відображати загальну тенденцію, яка властива давньогерманським мовам, до послаблення відмінностей між відмінковими формами в деяких синтаксичних позиціях. Порів.: jabai sunus sijais gudis (guþs) у вірші 9. Див. також форму diabulaus замість diabolus у вірші 5.

3. hlaibs – ця форма може вважатися okazіональним варіантом форми hlaifs, який створено за аналогією до форм родового (hlaibis) і давального (hlaiba) відмінків. Див. також форму hlaib у вірші 4. Подібні утворення за аналогією є досить поширеним явищем у текстах Євангелій від Луки та Іоанна.

4. gamelid, libaid - деякі вчені традиційно вважають існування цих форм орфографічним варіюванням, яке не має ніякого впливу на трактування дистрибуції проривних і щілинних (спірантів) у готській мові, оскільки для неї було характерне позиційне чергування проривних тадзвінкого й глухого спірантів: у фінальних позиціях зустрічається глухий спірант (готське оглушення), в інтервокальних позиціях – дзвінкий спірант, і в ініціальних позиціях (на початку слова) – дзвінкий проривний. Сьогодні лінгвісти більше схиляються до думки про неможливість остаточно відновити реальну картину співвідношення звуків, які позначаються літерами b,d,g. Див. також форму stad у віршах 17,42; gamelid (8,17) та інші.

13. fraistobnjo - див. fraistubni.

17. praufetus – тут повинна бути форма родового відмінка praufetaus.

23. leiki – див. lekeis. Досить типова передача вузького характеру готського [e:], рефлексу індоєвропейського [e:], диграфом ei.

29. und auhmisto þis fairgunjis до краю гори, на вершину гори - auhmisto є формою субстантивованого прикметника найвищого ступеня порівняння слабкої відміни середнього роду.

36. Jah warþ afslauþnan allans *І всіх охопив жах* - досить рідкісний тип безособового речення у готській мові, в якому форма знахідного відмінка субстантивованого прикметника позначає особу, що їй приписується певний стан. В цій безособовій конструкції особова форма дієслова waifnan вживається у безособовому значенні і сполучається з інфінітивом. Поява цього речення може пояснюватися впливом грецької конструкції ἐγένετο з інфінітивом і формою знахідного відмінка, до ἐγένετο (ἐγεντο) є формою аориста третьої особи однини від γίγνομαι „*статися, ставатися, траплятися*”. Для перекладу цієї конструкції типовішим у готській мові є вживання форми давнього відмінка. Див., наприклад, вірш 23 глави II від Марка.

40. ainħvarjammeh – форма давального відмінка неозначеного займенника ainħvarjizuh *кожний*.

Завдання до тексту

1. Прокоментуйте на основі даних тексту читання готських диграфів ai, au, ei, iu.
2. Відновіть спільногерманський голосний і прокоментуйте ареальний або типологічний характер кореневого голосного: waihts(2), hlaibs(3), ġuþ(3), atġiban(6), wairþan(7), qiþan(12), mel(13), jer(25), menoþs(25), saihs(25), airþa(25), qino(26), moþs(28), ut(29), baurgs(29), unhulþa(35), sauhts(40), sokjan(42), qiman(42)
3. На основі таких даних прокоментуйте склад готського наголошеного вокалізму і визначте основні внутрішньосистемні фактори його розвитку: weihs(1), tauhans(1), fulls(1), qiþan(3), tiġuns(2), waiht(2), dagam(2), ġredags(2), staina(3), andhof(4), waurde(4), ġuþs(4), fotu(11), bokos(16), uslukands(17), merjan(19), fralet(19), augona(20), hailei(23), huhrus(25), þairh(30), laisjands(31), brinnon(38), brahtedun(40), fairra(42)
4. Відновіть індоєвропейський голосний і поясніть, комбінаторні чи спонтанні зміни пояснюють різницю в структурі кореня в словах давньогерманських мов: boka(17), midjis(30).
5. Відновіть спільногерманський голосний. Дайте пояснення фонетичних змін, що відбулись у фонетичній структурі деяких давньогерманських мов західногерманського ареалу: munþs(22), anþar(43).
6. Прокоментуйте дію закону Вернера на зіставленні таких пар готських слів та їх етимологічних відповідників в інших давньогерманських мовах:

{	tiġuns(2) – tiġjus*	{	swaiħro(38)
	taiħun		swaiħra

7. Прокоментуйте характер змін приголосного на зіставленні готських слів *auso*(21), *laisjan*(31), *hausjan*(23) та їх відповідників в інших давньогерманських мовах.
8. Визначте характер фонетичних змін консонантів і прокоментуйте їх дію: *unledaim*(18), *modis*(28), *brahtedun*(29), *stadins*(37), *wissedun*(41).
9. Прокоментуйте фонетичні варіанти суфікса: *waldufni*(6) – *fraistubni*(13).
10. Прокоментуйте словотвірний ряд: *fulls*(1) – *filu*(23); *gakump̃s*(15) – *qiman*(42); *qino*(26) – *qens*; *gabaur̃ps*(23) – *bairan*; *sagqs*(40) – *sigqan*; *siggwan*(16) – *saggws*; *frahiñpan* – *frahuñpans*(19).
11. Прокоментуйте словотвірну структуру таких слів: *matjan*(2), *ataugjan*(5), *midjungards*(5), *þiudinassus*(5), *andwairpi*(7), *þap̃roh*(9), *frauja*(18), *laiseins*(32), *unhrains*(33), *andbahtjan*(39), *ainh̃varjizuh*(40), *wailamerjan*(43).
12. Прокоментуйте вплив семантики преверба на значення дієслова: *ustiuhan*(2), *gatiuhan*(9); *ufhaban*(11), *anahaban*(38); *afstandan*(13), *usstandan*(16), *atstandan*(39); *gawandjan*(1), *gafastan*(10), *gasakan*(41), *gasalbon*(18), *gasatjan*(9), *ganasjan*(18), *gahrainjan*(27).
13. Проаналізуйте семантичні співвідношення між готськими словами та їх етимологічними відповідниками в інших давньогерманських мовах: *stiks*(5), *boka*(17), *mõps*(28).
14. Знайдіть у тексті запозичення і прокоментуйте їх характер та ступінь асиміляції.
15. Визначте морфологічну структуру форм: *dage*(2), *fraisans*(2), *jaïnaim*(2), *hauhata*(5), *inweitaïs*(8), *ufhaband*(11), *gastagqjaïs*(11), *gasalboda*(18), *unledaim*(18), *usfullnodedun*(21), *faifal̃p*(20), *widuwons*(25), *unhrainjana*(33), *anahabaida*(38), *sauhtim*(40), *habaidedun*(40).
16. Визначте ступінь аблаута і дайте схему альтернативі чотирьох основних форм сильних дієслів, де можливо: *tau hans*(1), *andhof*(4), *qap*(12), *afstop*(13), *urrann*(14), *galaĩp*(16), *wesun*(17),

uslukands(17), bigat(17), dugann(21), waurpun(28), uskusun(29), bedun(38), gasok(39), lailot(41), qemun(42).

17. Знайдіть у тексті форми дієслова, які виражають майбутню дію, і прокоментуйте засоби вираження футуральності у готській мові.
18. Знайдіть у тексті структури з дієсловом *wisan* і дієприкметниками минулого й теперішнього часу та прокоментуйте граматичне значення, яке вони передають, і ступінь їх граматизації.
19. Знайдіть у тексті дієприкметники теперішнього й минулого часу і прокоментуйте їх граматичне значення.
20. Знайдіть у тексті форми опатива або ірреаліса і прокоментуйте парадигматичне і синтагматичне значення цих форм. Поясніть випадки розбіжності між ними.
21. Знайдіть у тексті форми із значенням зворотності і прокоментуйте їх вживання.
22. Знайдіть у тексті слабкі дієслова чотирьох класів, прокоментуйте їх розподіл за класами, дайте основні форми.
23. Знайдіть у тексті форми слабкої і сильної відміни прикметників й поясніть контекстуальні умови їх вживання.
24. Знайдіть у тексті випадки субстантивації прикметників і дієприкметників і прокоментуйте їх.
25. Проаналізуйте вживання форми давального відмінка у віршах 2,3,8,11,19,20,25,38,40.
26. Прокоментуйте структуру відносних і неозначених займенників, які вживаються у цьому тексті.
27. Прокоментуйте вживання вказівних займенників у віршах 3,6,22,26,27,32,38.
28. Визначте функцію інфінітива у віршах 10,16,18,19,29,41.
29. Прокоментуйте структуру заперечних речень у тексті.
30. Прокоментуйте структуру присудка у віршах 3,16,21,32,43.

31. Виконайте синтаксичний аналіз речень у віршах 15,28,30,37,44.
32. Визначте тип підрядних речень у віршах 3,6,11,16,29,32,42.
33. Визначте комунікативний тип речень у вірші 34.

Текст 14

Aiwaggeljo þairh Lukan IX (1-29)

1 Gahaitands þan þans twalif apaustauluns atgaf im maht jah waldufni ufar allaim unhulþom jah sauhtins gahailjan.

2 jah insandida ins merjan þiudangardja gudis jah gahailjan allans þans unhailans.

3 jah qaþ du im: ni waiht nimaip in wig; nih waluns nih matibalg nih hlaib nih skattans, nih þan tweihnos paidos haban.

4 jah in þanei gard gaggaiþ, þar saljiþ jah þaþroh usgaggaiþ.

5 jah swa managai swe ni andnimaina izwis, usgaggandans us þizai baurg jainai jah mulda af fotum izwaraim afhrisjaiþ du weitwodipai ana ins.

6 usgaggandans þan þairhiddjedun and haimos wailamerjandans jah leikinondans and all.

7 gahausida þan Herodis sa tairtrarkes þo waurþanona fram imma alla jah þahta, unte qeþun sumai þatei Iohannes urrais us daupaim.

8 sumai þan qeþun <þatei> Helias ataugida sik; sumaiuþ-þan þatei praufetus sums þize airizane usstop.

9 jah qaþ Herodes: Iohannau ik haubiþ afmaimait, ip huas ist sa, bi þanei ik hausja swaleik? jah sokida ina gasailvan.

10 jah gawandjandans sik apaustauleis uspillodedun imma, swa filu swe gatawidedun. jah andnimands ins afiddja sundro ana staþ auþjana baurgs namnidaizos Baidasaiidan.

11 ip þos manageins finþandeins laistidedun afar imma, jah andnimands ins rodida du im þo bi þiudangardja gudis jah þans þarbans leikinassaus gahailida.

12 þanuh dags juþan dugann hneiwan. atgaggandans þan du imma þai twalif qeþun du imma: fralet þo managein, ei galeiþandans in þos bisunjane haimos jah weihsa saljaina jah bugjaina sis matins, unte her in auþjamma stada sium.

13 þanuh qab du im: gibip im jus matjan. ip eis qepun du imma: nist hindar uns maizo fimf hlaibam, jah fiskos twai, niba þau þatei weis gaggandans bugjaima allai þizai manaseidai matins.

14 wesun auk swe fimf þusundjos waire. qab þan du siponjam seinaim: gawaurkeip im anakumbjan kubituns, ana hvarjanoh fimf tiguns.

15 jah gatawidedun swa jah gatawidedun anakumbjan allans.

16 nimands þan þans fimf hlaibans jah twans fiskans, insailvands du himina gabiupida ins jah gabrak jah gaf siponjam du faurlagjan þizai managein.

17 jah matidedun jah sadai waurþun allai; jah ushafan warþ, þatei aflifnoda im gabruko, tainjons twalif.

18 jah warþ, miþþanei was is bidjands sundro, gamotidedun imma siponjos is, jah frah ins qipands: hvana mik qipand wisan þos manageins?

19 ip eis andhafjandans qepun: Iohannen þana daupjand, anþarai þan Heleian, sumai þan þatei praufetus sums þize airizane usstop.

20 qab þan du im: aþþan jus hvana mik qipip wisan? andhafjands þan Paitrus qab: þu is Xristus, sunus gudis.

21 ip is þan galvotjands im faurbaup ei mann ni qiþeina þata;

22 qipands þatei skal sunus mans manag winnan jah uskusans fram sinistam wairþan jah gudjam jah bokarjam jah usqiman jah þridjin daga urreisan.

23 qab þan du allaim: jabai hvass wili afar mis gaggan, afaikai sik silban jah nimai galgan seinana dag hvanoth jah laistjai mik.

24 saei allis wili saiwala seinu nasjan, fraqisteip izai; aþþan saei fraqisteip saiwalai seinai in meina, ganasjip þo.

25 hvo allis þaurfte gataujip sis manna, gageigands þo manased alla, ip sis silbin fraqistjands aipþau gasleipjands?

26 saei allis skamaip sik meina aipþau meinaize waurde, þizuh sunus mans skamaid sik, biþe qimip in wulþu seinamma jah attins jah þize weihane aggele.

27 qipuh þan izwis sunja: sind sumai þize her standandane, þaiei ni kausjand daupau, unte gasailvand þiudinassau gudis.

28 waurþun þan afar þo waurda swe dagos ahtau, ganimands Paitru jah Iakobu jah Iohannen usiddja in fairguni bidjan.

29 jah warþ, miþþanei baþ is, siuns andwairþjis is anþara jah gawaseins is hœita skeinandeī.

Коментар до тексту

3. hlaib – hlaif. Див. коментар до глави IV від Луки (вірші 3,4), а також див. форми skamaid sik, skamaif sik у вірші 26, які свідчать про нерегулярність застосування орфографічних засобів.

6. leikinondans – lekinondans. Див. коментар до глави IX від Матвія (вірш 6), а також до глави IV від Луки (вірш 23). Див. також форми leikinassaus(11), manaseidai(13) та інші.

12. sium – варіант форми sijum. Індикатив теперішній час, множина, перша особа від дієслова wisan. Цей варіант написання може вказувати на слабку артикуляцію інтервокального j та на тенденцію до його вокалізації в інтервокальній позиції. Див. також коментар до глави VI від Матвія, вірш 4.

22. usqiman – оскільки інфінітив, як відомо, у давньогерманських мовах за походженням є віддієслівним іменником, що називає і характеризує дію, він не має парадигматичних станових форм і є нейтральним у цьому відношенні. У готській мові форма інфінітива може мати як дійсне, так і пасивне значення. Така нейтральність інфінітива є однією з типологічних рис дієслівної парадигми давньогерманських мов. У цьому вірші інфінітив має пасивне значення й належить до структури складного присудка як одна з його однорідних частин: skal mans manag winnan jah uskusans fram sinistam wairþan jah gudjam jah bokarjam, jah usqiman jah þridjin daga urgeisan *Син Людський мусить багато постраждати, і відцураються Його старійшини і первосвященники та книжники, і буде Він убитий, - але третього дня Він воскресне.*

23. huanoh – знахідний відмінок, чоловічий рід від неозначеного займенника huzuh.

Завдання до тексту

1. Зіставте такі готські слова та їх давньогерманські відповідники з даними інших індоєвропейських мов. Відновіть спільноіндоєвропейський голосний. Визначте, комбінаторні чи спонтанні зміни пояснюють різницю в структурі кореня: wair(14), ahtau(28).
2. Відновіть спільногерманський кореневий голосний і поясніть відповідність голосних у давньогерманських мовах. Визначте ареальні й типологічні риси давньогерманського наголошеного вокалізму: sauhts(1), waihts(3), wigs(3), hlaihs(3), mulda(5), niman(3), haims(6), lekinon(6), þahta(7), sums(8), sokjan(9), staþs(10), baurgs(10), guþ(11), filu(10), fraletan(12), giban(13), weis(13), matjan(13), -seþs (manaseþs 13), wair(14), þusundi(14), qīþan(19), sunus(20), wairþan(22).
3. Прокоментуйте кількість і якість голосного у ненаголошеному вокалізмі у готській мові на основі тексту. Визначте ареальні й типологічні риси готського ненаголошеного вокалізму.
4. Зіставте такі готські слова та їх давньогерманські відповідники з даними інших індоєвропейських мов. Відновіть спільноіндоєвропейський приголосний. Поясніть походження приголосного у давньогерманських мовах: finþan(11), weihs(12), staþs(12), fisks(13), þusundi(14).
5. Поясніть відхилення від закону першого пересуви приголосних у словах: staþs(12), fisks(13) та haubiþs(9), tīguns(14).
6. Поясніть різницю у фонетичній структурі готських слів fimf(13) і anþar(19) та їх відповідників в інших давньогерманських мовах і визначте ареал цього фонетичного явища.
7. Відновіть спільногерманський приголосний і поясніть відповідність приголосних у давньогерманських мовах. Визначте ареал, в якому визначаються розбіжності зі

- спільногерманським приголосним. Поясніть причину цих розбіжностей: *maitan* (af-*maitan* 9), *sundro*(10), *hindar*(13), *auk*(14).
8. Знайдіть давньогерманські відповідники до готського *nasjan*(24). Поясніть причини розбіжності у фонетичній структурі.
  9. Дайте фонетичну характеристику приголосному основи і прокоментуйте характер дистрибуції глухого і дзвінкого спірантів: *atgaf*(1) – *atgiban*; *stada*(12) – *staþs*; *twalif*(12) – *twalibim*, *twalibe*; *hlaibam*(13) – *hlaifs*; *manaseidai*(13) – *manaseþs*; *sadai*(17) – *saps*; *faurbiudan* – *faurbaup*(21).
  10. Поясніть виникнення варіантів флексії: *gawaurkeiþ*(14), *ganasjiþ*(24), *gataujiþ*(25), *fraqisteiþ*(24).
  11. Визначте, до якого шару лексики належать такі слова: *twalif*(1), *apaustaulus*(1), *merjan*(2), *walus*(3), *hlaifs*(3), *skatts*(3), *paida*(3), *wigs*(3), *þar*(4), *mulda*(5), *fimf*(3), *hindar*(13), *tainjo*(17), *galga*(23), *skeinan*(29).
  12. Поясніть походження словотвірних рядів: *lekinon*(6) – *lekeis*; *ataugjan*(8) – *augjan* – *augo*; *gawandjan*(10) – *wandjan* – *biwindan*; *filu*(10) – *fulls* – *fulljan* – *fullnan* – *usfullnan*; *rodjan*(11) – *garedan*; *þaurfts*(25) – *þaurban*; *hneiwjan*(12) – *hnaiwjan*; *gabruka*(17) – *gabrikan*.
  13. Знайдіть у тексті запозичення, визначте їх характер і ступінь асиміляції.
  14. Проаналізуйте семантичні співвідношення між готськими словами та їх етимологічними відповідниками в інших давньогерманських мовах: *winnan*(22), *kisan*(27).
  15. Знайдіть у тексті дієслова з превербом *us-* і прокоментуйте його фонетичну форму і вплив, який він має на семантику дієслова.
  16. Прокоментуйте структуру форм: *þarþroh*(4), *sumaiupþan*(8), *þanuh*(12), *nist*(13), *qiþuh*(27).
  17. Прокоментуйте морфологічну структуру: *unhulþom*(1), *sauhtins*(1), *waluns*(3), *leikinondans*(6), *þairhiddjedun*(6),

- afmaimait(9), usspillodedun(10), namnidaizos(10), hlaibam(13), bugjaima(13), faurlagjan(16), bokarjam(22).
18. Визначте ступені аблаута й тип дієслівної основи: qeþun(7), urrais(7), usstop(8), gasailvan(9), dugann(12), wesun(14), gabrak(16), waurþun(17), ushafan(17), frah(18), faurbaup(21), uskusans(22), urreisan(22), baþ(29).
  19. Проаналізуйте основні засоби дієслівного формотворення: atgaf(1), insandida(2), qeþun(7), afmaimait(9), ist(9), afiddja(10), fralet(12), qiþiþ(20).
  20. Визначте, які граматичні категорії виявляються через такі форми: allaim(1), saljip(4), managai(5), ins(5), þize(8), hausja(9), saljaina(12), bugjaima(13), waire(14), hvarjanoh(14), fiskans(16), ushafan(17), hvana(18), wili(23), laistjai(23), þo(24), skeinandei(29).
  21. Прокоментуйте вживання дієслівних форм: gaggaiþ(4), andnimaia(5), afhriþ(5), bugjaina(12), gibip(13), aflifnoda(17), qiþeina(21), nimai(23), fragisteip(24), qimip(26), gasailvand(27).
  22. Прокоментуйте фонетичні варіанти суфікса вищого ступеня порівняння прикметників у давньогерманських мовах на прикладі форми maiza(13) та відповідних форм в інших давньогерманських мовах.
  23. Прокоментуйте особливості вживання давального відмінка у віршах 5,13,22,24,26,27.
  24. Прокоментуйте особливості вживання родового відмінка у віршах 8,14,26, 27.
  25. Знайдіть у тексті форми із значенням зворотності й інактивності суб'єкта і прокоментуйте їх вживання.
  26. Знайдіть у тексті приклади вживання вказівних займенників, які ілюструють: а) часткову або повну їх делексикалізацію в приартиклевому вживанні; б) фіксацію їх вживання в деяких синтаксичних позиціях (наприклад, при субстантивації); в) вживання в значенні вказівності на

предмет; г) релятивну функцію вказівних займенників, коли вони приєднують до іменника поширений дієприкметниковий зворот.

27. Знайдіть у тексті форми слабкої і сильної відміни прикметників, дієприкметників і прокоментуйте умови їх вживання.
28. Прокоментуйте часове і станове значення дієприкметників у тексті.
29. Знайдіть у тексті випадки вживання дієслів *wisan* і *wairþan* з дієприкметниками і визначте морфолого-синтаксичний статус цих сполучень.
30. Прокоментуйте особливості парадигми сильних дієслів *bidjan*(18), *usstandan*(19).
31. Порівняйте парадигму готського іменника *dags* з парадигмою його відповідників в інших давньогерманських мовах. Вкажіть спільногерманські типологічні риси та ареальні розбіжності.

	гот.	ді.	да.	дс.	двн.
о д н и н а					
Наз.відм.	dags	dagr	dæg	dag	tac
Род.відм.	dagis	dags	dæges	dages	tages
Дав.відм.	daga	dege	dæge	dage	tage
Знах.відм.	dag	dag	dæg	dag	tac
Орудн. відм.				dagu	tagu
м н о ж и н а					
Наз.відм.	dagos	dagar	dagas	dagos	taga
Род.відм.	dage	daga	daga	dago	tago
Дав.відм.	dagam	dōgom	dagum	dagum	tagum
Знах.відм.	dagans	daga	dagas	dagos	taga

32. Знайдіть у тексті слабкі неправильні дієслова першого класу і поясніть причину виникнення у них іррегулярних парадигматичних форм.
33. Визначте функцію інфінітива та його граматичне значення у

віршах 1,3,9,12,13,16,22,24,28.

34. Знайдіть у тексті випадки вживання конструкції Accusativus cum Infinitivo. Прокоментуйте її структуру і визначте умови функціонування.
35. Прокоментуйте структуру заперечних речень у тексті.
36. Визначте особливості побудови спонукальних речень у віршах 3,13.
37. Визначте тип присудка в реченнях віршів 12,17,18,22.
38. Визначте тип підрядного речення у віршах 4,9,18,21,23,24,26,27.
39. Виконайте синтаксичний аналіз речення у вірші 2.

Текст 15

Aiwaggeljo þairh Lukan IX (30-62)

30 jah sai, wairos twai miþrodidedun imma, þaiei wesun Moses jah Helias;

31 þai gasaiþanans in wulþau qeþun urrunn is, þoei skulda usfulljan in Iairusalem.

32 iþ Paitrus jah þai miþ imma wesun kauridai slepa: gawaknandans þan gaseþun wulþu is jah þans twans wairans þans miþstandandans imma.

33 jah warþ, miþþanei afskaiskaidun sik af imma, qaþ Paitrus du Iesua: talzjand, god ist unsis her wisan, jah gawaurkjaima hleiþros þrins, aina þus jah aina Mose jah aina Helijin, ni witands hwa qiþiþ.

34 þata þan imma qiþandin warþ milhma jah ufarskadwida ins; faurhtidedun þan in þammei jainai qemun in þamma milhmin.

35 jah stibna warþ us þamma milhmin qiþandei: sa ist sunus meins sa liuba, þamma hausjaip.

36 jah miþþanei warþ so stibna, bigitans warþ Iesus ains. jah eis þahaidedun jah mann ni gataihun in jainaim dagam ni waitht þizei gaseþun.

37 warþ þan in þamma <afar>daga, dalap atgaggandam im af fairgunja, gamotida imma manageins filu.

38 jah sai, manna us þizai managein ufwpida qibands: laisari, bidja þuk insaiþvan du sunu meinamma, unte ainaha mis ist.

39 jah sai, ahma nimip ina unhrains jah anaks hropeip jah tahjip ina mip hwapon jah halisaiw aflinnip af imma gabrikands ina.

40 jah þap siponjans þeinans ei usdribeina imma, jah ni mahtedun.

41 andhafjands þan Iesus qap: o kuni ungalaubjando jah inwindo, und hva siau at izwis jah þulau izwis? attiuh þana sunu þeinana hidrei.

42 þaruh nauhþan duatgaggandin imma, gabrak ina sa unhulþa jah tahida. gahotida þan Iesus ahmin þamma unhrainjin jah gahailida þana magu jah atgaf ina attin is.

43 usfilmans þan waurþun allai ana þizai mikilein gudis. at allaim þan sildaleikjandam bi alla þoei gatawida Iesus [qap Paitrus: frauja, duhve weis ni mahtedum usdreiban þamma? ip Iesus qap: þata kuni ni usgaggiþ, niba in bidom jah in fastubnja.] qap þan du siponjam seinaim:

44 lagjip jus in ausona izwara þo waurda, unte sunus mans skulds ist atgiban in handuns manne.

45 ip eis ni froþun þamma waurda, jah was gahulip faura im, ei ni froþeina imma; jah ohtedun fraihnan ina bi þata waurd.

46 galaiþ þan mitons in ins, þata hvarjis þau ize maists wesi.

47 ip Iesus gasaiþvands þo miton hairtins ize, fairgreipands barn gasatida faura sis,

48 jah qap du im: sahazuh saei andnimip þata barn ana namin meinamma, mik andnimip; jah sahazuh saei mik andnimip, andnimip þana sandjandan mik; unte sa minnista wisands in allaim izwis, sa wairþip mikils.

49 andhafjands þan Iohannes qap: talzjand, gasehum sumana ana þeinamma namin usdreibandan unhulþons jah waridedum imma, unte ni laisteip mip unsis.

50 jah qap du im Iesus: ni warjip, unte saei nist wipra izwis, faur izwis ist. [ni ainshun auk ist manne, saei ni gawaurkjai maht in namin meinamma.]

51 warþ þan in þammei usfulnodedun dagos andanumtais is, jah is andwairþi seinata gatulgida du gaggan in Iairusalem.

52 jah insandida airuns faura sis, jah gaggandans galipun in haim Samareite, swe manwjan imma.

53 jah ni andnemun ina, unte andwairpi is was gaggando du Iairusalem.

54 gasaihwandans þan siponjos is Iakobus jah Iohannes qeþun: frauja, wileizu ei qiþaima, fon atgaggai us himina jah fraqimai im, swe jah Heleias gatawida?

55 gawandjands þan gasok im jah qaþ du im: niu wituþ hwis ahmane sijup?

56 unte sunus mans ni qam saiwalom qistjan, ak nasjan. jah iddjedun in anþara haim.

57 warþ þan gaggandam im in wiga qaþ sums du imma: laistja þuk þishwaduh þadei gaggis, frauja.

58 jah qaþ du imma Iesus: fauhons grobos aigun jah fuglos himinis sitlans; iþ sunus mans ni habaiþ hvar haubiþ galagjai.

59 qaþ þan du anþamma: laistei mik; iþ is qaþ: frauja, uslaubei mis galeiþan faurþis jah usfilhan attan meinana.

60 qaþ þan du imma Iesus: let þans dauþans usfilhan seinans nawins: iþ þu gagg jah gaspillo þiudangardja gudis.

61 qaþ þan jah anþar: laistja þuk, frauja; iþ faurþis uslaubei mis andqiþan þaim þaiei sind in garda meinamma.

62 qaþ þan du imma Iesus: ni manna uslagjands handu seinana ana hohan jah saihwands aftra, gatils ist in þiudangardja gudis.

Коментар до тексту

31. þai gasaihwandans in wulþau qeþun urtuns is *они явились у славі і говорили про кінець Його* - gasaihwandans вживається у цьому вірші як неперехідне дієслово із значенням *явитися*. Дісприкетник минулого часу від неперехідних дієслів має значення результативності, завершеності дії.

38. du sunu – давальний відмінок однини. Регулярною формою буде sunau. Варіативність флексії у цьому випадку становить специфічну рису Євангелія від Луки, яка пояснюється різними причинами, серед яких частіше називають дію аналогії з кличним і знахідним відмінками, або зміни, що були внесені пізнішими переписувачами.

41. hidrei - див. hidre

44. *unte sunus mans skulds ist atgiban in handuns manne* – після *skulds ist* інфінітив часто вживається в пасивному значенні пасивного стану.

48. *sahwazuh* – неозначений займенник *хто б не*, який вживається у сполученні з *saei* та приєднує підметове підрядне речення.

Завдання до тексту

1. Відновіть спільногерманський голосний і прокоментуйте ареальний або типологічний характер голосного: *wair(30)*, *usfulljan(31)*, *sleps(32)*, *gof(33)*, *qīpan(33)*, *faurhtjan(34)*, *stibna(35)*, *niman(39)*, *bida(43)*, *waurd(45)*, *haims(52)*, *wigs(57)*, *groba(58)*, *fauho(58)*, *usfilhan(59)*.
2. Зіставте такі готські слова та їх етимологічні відповідники з даними інших індоєвропейських мов. Відновіть спільноіндоєвропейський приголосний. Визначте ареал його поширення: *fraihnan(45)*, *hairto(47)*, *haims(52)*.
3. Визначте ареал дії закону ротацізму і спробуйте пояснити причини його обмеження на прикладі слів: *auso(44)*, *hausjan(35)*.
4. Прокоментуйте дію асиміляції: *sahwazuh(48)*, *wileizu(54)*.
5. Поясніть характер чергування в парадигматичних формах: *nawins(60)* – *naus*.
6. Знайдіть у тексті приклади, які ілюструють дію закону Зіверса, та прокоментуйте їх.
7. Прокоментуйте словотвірні ряди: *urruns(31)* – *urrinnan* – *rinnan*; *usfulljan(31)* – *fulljan* – *fulls*; *faurhtjan(34)* – *faurhts*; *gawaknan(32)* – *wakan*; *magus(42)* – *magula* – *mawi*; *barn(47)* – *barnilo* – *barnisks* – *bairan*; *atgiban(42)* – *giban*.
8. Прокоментуйте семантичні відношення між готським словом та його відповідниками в інших давньогерманських мовах: *magus(42)*, *gards(61)*.
9. Прокоментуйте морфологічну структуру форм: *mīprodidedun(30)*, *wairans(32)*, *afskaiskaidun(33)*,

gawaurkajaima(33), ufarskadwida(34), bahaidedun(36), usdribeina(40), ungalaubjando(41), unhrainjin(42), bidom(43), handuns(44), galagjai(58).

10. Визначте граматичні значення, які передають такі форми: qifandei(35), bidja(38), bizai(38), inwindo(41), attiu(41), is(42), frobeina(45), warjib(50), qipaima(54), atgaggai(54), gaspillo(60).
11. Знайдіть у тексті форми оптатива і визначте основні умови їх функціонування. Прокоментуйте синтагматичне значення цих форм.
12. Прокоментуйте засоби вираження зворотності та інактивності суб'єкта в цьому тексті.
13. Знайдіть у тексті форми дієслова, що виражають майбутню дію, і прокоментуйте їх.
14. Знайдіть у тексті випадки вживання дієслів wisan, waigfan з дієприкметниками й визначте морфолого-синтаксичний статус цих сполучень.
15. Знайдіть у тексті дієприкметники теперішнього й минулого часу і прокоментуйте їх граматичне значення (станове і часове).
16. Прокоментуйте вживання форм слабкої та сильної відміни прикметників і дієприкметників у віршах 32,35,41,42,53.
17. Знайдіть у тексті претерито-презентні дієслова, визначте їх форму, семантику й синтаксичні умови функціонування.
18. Визначте ступінь аблаута і дайте схему альтернативі чотирьох основних форм сильного дієслова (де можливо): wesun(30), warp(33), bigitans(36), gataihun(36), gasehun(36), bap(40), gabrak(42), frohun(45), galai(46), andnemun(53), gasok(55), qam(56).
19. Знайдіть у тексті слабкі дієслова і прокоментуйте характер їх розподілу за класами.
20. Прокоментуйте значення давального відмінка у віршах 32,34,35,36,37,38,43,49,50,56.

21. Прокоментуйте значення родового відмінка у віршах 44,46,47,50.
22. Прокоментуйте вживання форм talzjand(33), laisari(38), kuni(41), frauja(43).
23. Знайдіть у тексті форми ступенів порівняння прикметників і прокоментуйте засіб, за яким вони утворюються.
24. Визначте функцію інфінітива й особливості його вживання у віршах 33,38,51,52,56,59,61.
25. Знайдіть у тексті випадки вживання конструкції Accusativus cum Infinitivo і прокоментуйте її структуру.
26. Знайдіть у тексті випадки вживання абсолютного звороту й визначте його структуру.
27. Визначте тип присудка і проаналізуйте його структуру у віршах 31,32,36,43,45,46,50,53.
28. Знайдіть у тексті атрибутивні підрядні речення і визначте, яким чином вони приєднуються до головної частини.
29. Прокоментуйте структуру заперечних речень у тексті.
30. Прокоментуйте структуру питальних речень у віршах 41,54,55.
31. Знайдіть у тексті безособові речення і проаналізуйте їх структуру.
32. Проаналізуйте структуру речень у віршах 43,44 і визначте їх комунікативний тип.
33. Визначте тип підрядних речень у віршах 36,38,40,46,48,50,58.
34. Виконайте синтаксичний аналіз речень у віршах 47,57.

Tекст 16

Aiwaggeljo þairh Lukan XIV (9-35)

9 . . . . þana aftumistan haban staþ.

10 ak þan haitaizau, atgaggands anakumbei ana þamma aftumistin stada, ei biþe qimai saei haihait þuk, qiþai du þus: frijond, usgagg hauhis. þanuh ist þus hauhiþa faura þaim miþanakumbjandam þus.

11 unte hvazuh saei hauheiþ sik silba, gahnaiwjada, jah saei hnaiweiþ sik silban, ushauhjada.

12 qaþuþ-þan jah þamma haitandin sik: þan waurkjais undaurnimat aiþþau nahtamat, ni haitais frijonds þeinans nih broþruns þeinans nih niþjans þeinans nih garaznans gabeigans, ibai aufto jah eis aftra haitaina þuk jah wairþiþ þus usguldand;

13 ak þan waurkjais dauht, hait unledans, gamaidans, haltans, blindans.

14 jah audags wairþis, unte eis ni haband usgildand þus; usgildada auk þus in usstassai þize uswaurhtane.

15 gahausjands þan sums þize anakumbjandane þata qaþ du imma: audags saei matjiþ hlaif in þiudangardjai gudis.

16 þaruh qaþ imma frauja: manna sums gawaurhta nahtamat mikilana jah haihait managans.

17 jah insandida skalk seinana hveilai nahtamatis qiþan þaim haitanam: gaggiþ, unte ju manwu ist allata.

18 jah dugunnun suns faurqiþan allai. sa frumista qaþ: land bauhta jah þarf galeiþan jah saiþvan þata; bidja þuk, habai mik faurqiþanana.

19 jah anþar qaþ: juka auhsne usbauhta fimf jah gagga kausjan þans; bidja þuk, habai mik faurqiþanana.

20 jah sums qaþ: qen liugaida jah duþe ni mag qiman.

21 jah qimands sa skalks gataih frauþin seinamma þata. þanuh þwairhs sa gardawaldands qaþ du skalka seinamma: usgagg sprauto in gatwons jah staigos baurgs jah unledans jah gamaidans jah blindans jah haltans attiuh hidre.

22 jah qaþ sa skalks: frauja, warþ swe anabaust, jah nauh stads ist.

23 jah qaþ sa frauja du þamma skalka: usgagg and wigans jah faþos jah nauþei innatgaggan, ei usfulnai gards meins.

24 qiþa allis izwis þatei ni ainshun manne jainaize þize faura haitanane kauseiþ þis nahtamatis meinis.

25 miḃiddjedun ḃan imma hiuhmans managai, jah gawandjands sik qap du im:

26 jabai ḃwas gaggiḃ du mis jah ni fijaiḃ attan seinana jah aiḃein jah qen jah barna jah broḃrunsn jah swistruns, nauhuḃ-ḃan seinana silbins saiwala, ni mag meins siponeis wisan.

27 jah saei ni bairiḃ galgan seinana jah gaggai afar mis, ni mag wisan meins siponeis.

28 izwara ḃwas raihtis wiljands kelikn timbrjan, niu frumist gasitands rahneiḃ manwiḃo habaiu <ḃo> du ustiuhan?

29 ibai aufto, biḃe gasatidedi grunduwaddju jah ni mahtedi ustiuhan, allai ḃai gasaiḃandans duginnaina bilaikan ina,

30 qiḃandans ḃatei sa manna dustodida timbrjan jah ni mahta ustiuhan.

31 aiḃḃau ḃwas ḃiudans gaggands stigqan wiḃra anḃarana ḃiudan du [wigana] wigan<i>na, niu gasitands faurḃis ḃankeiḃ, siaiu mahteigs miḃ taihun ḃusundjom gamotjan ḃamma miḃ twaim tigung ḃusundjo gaggandin ana sik?

32 [eiḃau] aiḃḃau [jabai nist mahteigs] nauḃḃanuh fairra imma wisandin insandjands airu bidjiḃ gawairḃjis.

33 swah nu ḃuarjizuh izwara saei ni afqiḃiḃ allamma aigina seinamma, ni mag wisan meins siponeis.

34 god salt; iḃ jabai salt baud wairḃiḃ, ḃe gasupoda?

35 nih du airḃai, ni du maiḃstau fagr ist; ut uswairḃand imma. saei habai ausona [ga]hausjandona, gahausjai.

Коментар до тексту

12. wairḃiḃ ḃus usguldан *i тоби відплатиться* - досить рідкісний випадок вживання презентної форми дієслова wairḃan з дієприкметником минулого часу для позначення інактивності суб'єкта в майбутньому. Словосполучення вживається в безособовому реченні.

14. unte eis ni haband usgildan ḃus – сполучення презентних форм дієслова haban з інфінітивом у деяких випадках може передавати футуральне значення. Див. також коментар до глави XIV від Марка, вірш 8.

22. *anabaust* – форма минулого часу від дієслова *anabiudan*. Див. коментар до глави XI від Марка, вірш 21.

23. *usfulnai* – *usfullnai*.

28. *timbrjan* – див. *timrjan*.

31. *du wigana* – форма давального відмінка від іменника *wigans* (чол.р.) *війна*.

31. *þankeiþ* – okazionalnyi орфографічний варіант за зразком латинської писемної традиції замість звичайного *gk* (*þagkeiþ*), який виник як наслідування грецькій писемній традиції.

31. *siaiu* – *sijaui*, форма опатива третьої особи однини *sijaï* + енклітична частка *u*. Див. також коментар до глави IX від Луки (вірш 12).

Завдання до тексту

1. Зіставте готські слова та їх давньогерманські відповідники з даними інших індоєвропейських мов. Відновіть спільноіндоєвропейський голосний. Визначте, комбінаторні чи спонтанні зміни пояснюють різницю в структурі кореня: *broþar*(12), *halts*(13), *gards*(23), *salt*(34).
2. Відновіть спільногерманський кореневий голосний і поясніть відповідність голосних у давньогерманських мовах. Визначте ареальний або типологічний характер кореневого голосного у готській мові: *waurkjan*(12), *usgildan*(14), *gup*(15), *mikils*(16), *galeiþan*(18), *saiþuan*(18), *bidjan*(18), *anþar*(19), *auhsa*(19), *baurgs*(21), *blinds*(21), *unleþs*(21), *qens*(26), *barn*(26), *bairan*(27), *gasitan*(28), *þusundi*(31).
3. Зіставте готські слова та їх давньогерманські відповідники з даними інших індоєвропейських мов. Відновіть спільноіндоєвропейський приголосний. Поясніть походження приголосного у давньогерманських мовах: *nahts* (в *nahtamat* 12), *juk*(19), *auhsa*(19), *qens*(20), *faþa*(23), *hwas*(26).

4. Порівняйте такі готські слова і визначте причину появи чергування приголосних: taihun(31) - *tigjus(31).
5. Прокоментуйте причину появи приголосних у формі idjedun(25) із спільногерманського *eiīan.
6. Знайдіть у тексті приклади асиміляції приголосних і поясніть її дію.
7. Визначте, до якого шару лексики належать такі слова: broþar(12), wairþan(12), aufto(12), aftra(12), audags(14), hlaiþs(15), manna(16), land(18), fimf(19), sums(20), skalks(21), sprauto(21), atta(26), swistar(26), aiþei(26), saiwala(26), timbrjan(28), nu(33).
8. Поясніть походження словотвірних рядів: manwus(17) – manwiþa(28) – manwjan – manwuba; skalks(21) – skalkinon; staiga(21) – steigan; barn(26) – bairan(27), fags(35) – gafahrjan; gasitan(28) – gasatjan(29).
9. Прокоментуйте словотвірну структуру і засіб словотворення: nahtamats(12), frijonds(12), gardawaldands(21), gabeigs(12), kausjan(19), nauhþanuh(31), grunduwaddjus(29), gahausjan(35), garazna(12).
10. Проаналізуйте семантичні співвідношення між готськими словами та їх етимологічними відповідниками в інших давньогерманських мовах: usgildan(12), saiwala(26), fags(35).
11. Прокоментуйте морфологічну структуру: waurkjais(12), broþrun(12), haitaina(12), uswaurhtane(14), matjip(15), haihait(16), allata(17), faurqþan(18), frauþin(21), jainaize(24), frumist(28), dustodida(30), hvarjizuh(33), ausona(35).
12. Знайдіть у тексті форми, в структурі яких є енклітичні частки. Прокоментуйте структуру цих форм та визначте функцію частки.
13. Визначте граматичну форму слова: haitandin(12), haitais(12), haitaina(12), hait(13), haihait(16), haitanane(24).
14. Знайдіть у тексті форми оптатива та ірреаліса. Вкажіть випадки розбіжності між парадигматичним значенням форми та її вживанням.

15. Прокоментуйте на основі тексту засоби вираження інактивності суб'єкта у готській мові.
16. Знайдіть у тексті граматичні форми дієслова з часовим значенням футуральності. Прокоментуйте основні засоби вираження майбутньої дії у готській мові.
17. Визначте значення дієслова *haban*, а також ступінь його граматизації у тексті.
18. Знайдіть у тексті форми сильної і слабкої відміни прикметників, дієприкметників і займенників й прокоментуйте умови їх вживання.
19. Знайдіть у тексті дієприкметники і прокоментуйте їх часове й станове значення.
20. Прокоментуйте особливості вживання родового й давального відмінків у тексті.
21. Прокоментуйте функцію зворотного займенника *sik* у тексті (вірші 12,25,31).
22. Визначте функцію інфінітива у тексті (вірші 17,18,19,20,23,26,28,29,30,31).
23. Порівняйте парадигми іменника *frijonds*(12) і дієприкметника теперішнього часу *nimands*. Вкажіть особливості парадигми іменників на *-nd*.

	о д н и н а		м н о ж и н а	
Наз.відм.	<i>frijonds</i>	<i>nimands</i>	<i>frijonds</i>	<i>nimandans</i>
Знах.відм.	<i>frijond</i>	<i>nimandan</i>	<i>frijonds</i>	<i>nimandans</i>
Род.відм.	<i>frijondis</i>	<i>nimandins</i>	<i>frijonde</i>	<i>nimandane</i>
Дав відм.	<i>frijond</i>	<i>nimandin</i>	<i>frijondam</i>	<i>nimandam</i>

24. Знайдіть у тексті односкладні безпідметові речення і прокоментуйте їх структуру.
25. Знайдіть у тексті узгоджене означення і дайте йому морфологічну характеристику.
26. Знайдіть у тексті відносні займенники і прислівники, проаналізуйте їх форму та визначте тип підрядного речення, яке вони приєднують.

27. Вкажіть основні стилістичні засоби будови тексту, які застосовані у главі XIV від Луки.

Текст 17

Aiwaggeljo þairh Lukan XV (1-32)

- 1 Wesunuþ-þan imma neþjandans sik allai motarjos jah frawaurhtai hausjan imma.
- 2 jah birodidedun Fareisaieis jah bokarjos, qiþandans þatei sa frawaurhtans andnimip jah mip matjip im.
- 3 qaþ þan du im þo gajukon qiþands:
- 4 hwas manna izwara aigands taihuntehund lambe jah fraliusands ainamma þize, niu bileip þo niuntehund jah niun ana auþidai jah gaggiþ afar þamma fralusandin, unte bigitiþ þata?
- 5 Jah bigitands uslagjip ana amsans seinans faginonds,
- 6 jah qimands in garda galaþoþ frijonds jah garaznans qiþands du im: faginoþ mip mis þammei bigat lamb mein þata fralusano.
- 7 qiþa izwis þatei swa faheds wairþip in himina in ainis frawaurhtis idreigondins þau in niuntehundis jah niune garaihtaize þaiei ni þaurbun idreigos.
- 8 aipþau suma qino drakmans habandei taihun, jabai fraliusip drakmin ainamma, niu tandeip lukarn jah usbaugeip razn jah sokeip glaggwaba, unte bigitiþ?
- 9 jah bigitandei gahaitip frijondjos jah garaznons qiþandei: faginoþ mip mis, unte bigat drakmein þammei fralaus.
- 10 swa qiþa izwis, faheds wairþip in andwairþja aggile gudis in ainis idreigondins frawaurhtis.
- 11 qaþuþ-þan: manne sums aihta twans sununs.
- 12 jah qaþ sa juhiza ize du attin: atta, gif mis, sei undrinnai mik dail aiginis; jah disdailida im swes sein.
- 13 jah afar ni managans dagans brahta samana allata sa juhiza sunus jah aflaiþ in land fairra wisando jah jainar distahida þata swes seinata libands usstiuriba.
- 14 biþe þan frawas allamma, warþ huhrus abrs and gawi jainata, jah is dugann alaparba wairþan.

15 jah gaggands gahaftida sik sumamma baurgjane jainis gaujis, jah insandida ina haipjos seinazos haldan sweina.

16 jah gairnida sad itan haurne, þoei matidedun sweina, jah manna imma ni gaf.

17 qimands þan in sis qap: hvan filu asnje attins meinis ufarassau haband hlaibe, ip ik huhrau fraqistna.

18 usstandands gagga du attin meinamma jah qiþa du imma: atta, frawaurhta mis in himin jah in andwairþja þeinamma;

19 ju þanaseiþs ni im wairþs ei haitaidau sunus þeins; gatawei mik swe ainana asnje þeinaize.

20 jah usstandands qam at attin seinamma. nauhþanuh þan fairra wisandan gasaþu ina atta is jah infeinoda jah þragjands draus ana hals is jah kukida imma.

21 jah qap imma sa sunus: atta, frawaurhta in himin jah in andwairþja þeinamma, ju þanaseiþs ni im wairþs ei haitaidau sunus þeins.

22 qap þan sa atta du skalkam seinaim: sprauto bringiþ wastja þo frumiston jah gawasjiþ ina jah gibiþ figgragulþ in handu is jah gaskohi ana fotuns is;

23 jah bringandans stuur þana alidan ufsneiþiþ, jah matjandans wisam waila;

24 unte sa sunus meins dauþs was jah gaqiunoda, jah fralusans was jah bigitans warþ; jah dugunnun wisan.

25 wasuþ-þan sunus is sa alpiza ana akra; jah qimands atiddja neþu razn jah gahausida saggwins jah laikins.

26 jah athaitands sumana magiwe frahuh hva wesi þata.

27 þaruh is qap du imma þatei broþar þeins qam, jah ufsnaiþ <afsnaiþ> atta þeins stuur þana alidan, unte hailana ina andnam.

28 þanuh modags warþ jah ni wilda inngaggan, ip atta is usgaggands ut bad ina.

29 þaruh is andhafjands qap du attin: sai, swa filu jere skalkinoda þus jah ni hvanhun anabusn þeina ufariddja, jah mis ni aiw atgaft gaitein, ei miþ frijondam meinaim biwesjau;

30 ip þan sa sunus þeins, saei fret þein swes miþ kalkjom, qam, ufsnaist imma stuur þana alidan.

31 þaruh qap du imma: barnilo, þu sinteino miþ mis [wast jah] is, jah all þata mein þein ist;

32 waila wisan jah faginon skuld was, unte bropar þeins dauþs was jah gaqiuþnoda, jah fralusans jah bigitans warþ.

Коментар до тексту

7. faheds – див. faheþs.

9. frijondjos – на думку Б.М.Задорожного, ця форма жіночого роду, знахідного відмінку є надзвичайно архаїчним реліктом форми на * - i, яка була переоформлена у готській мові на основу –jo.

9. drakmein – оказіональна форма під впливом грецького оригіналу.

16. sad itan – saþs itan *насититися, наповнити шлунок, наїстися, наїдатися.*

22. bringiþ – briggip. Див. коментар до вірша 31 глави XIV від Луки.

23. alidan – форма дієприкметника минулого часу знахідного відмінка слабкої відміни від дієслова *ajan.

24. jah dugunnun wisan – *та почали веселитися.*

28. bad – baþ – форма претерита від дієслова bidjan. Див. коментар до вірша 3 глави IX від Луки.

30. fret – форма претерита від дієслова fraitan.

Завдання до тексту

1. Відновіть спільногерманський кореневий голосний i прокоментуйте його поширення у давньогерманських мовах: bigitan(4), sums(11), swes(12), brahta(13), huhrus(14), haur(16), swein(16), gairnjan(16), frawaurkjan(18), fairra(20), hals(20), modags(28), jer(29), ut(28).
2. Прокоментуйте появу довгого кореневого голосного у формах: juhiza(12), brahta(13), huhrus(14).
3. Прокоментуйте чергування приголосного у формах: aigan – aihta(11), þarf – þaurbun(7), faheþs – faginon(32), huggrjan – huhrus(14), juggs – juhiza(12).

4. Прокоментуйте зміни у фонетичній структурі форм: gawi(14) – gaujis(15), gatawei(19) – gataujan, magiwe(26) – magus.
5. Знайдіть у тексті приклади, які ілюструють дію закону Зіверса і прокоментуйте їх.
6. Зіставте такі готські слова та їх відповідники й поясніть причини розбіжності у рефлексі індоєвропейського проривного приголосного t у давньогерманських мовах.

Гот. broþar, ді. bróðir, да. brōþor, дфр. brōther, дс. brōðar || дінд. bhrātā, грец. φρότηρ, лат. frater, укр., рос. брат.

Гот. fadar ді. faðir, да. fæder, дфр. feder, дс. fadar, двн. fadar, fater || санскр. pitā, грец. πατήρ, лат. pater.

7. Прокоментуйте морфологічну і фонетичну структуру форм: wesunubþan(1), qarub-þan(11), wasub-þan(25).
8. Визначте, до якого шару лексики належать такі слова: hausjan(1), bokareis(2), lamb(4), frijonds(9), garazno(9), land(13), fairra(13), huhrus(14), haiþi(15), swein(16), hals(20), kukjan(20), skalks(22), briggan(22), gaskohi(22), stiur(23), akrs(25).
9. Проаналізуйте словотвірну структуру: taihuntehund(4), fraliusan(4), baurgja(15), insandjan(15), gawasjan(22), figgragulþ(22), glaggwaba(8), usstiuriba(13), barnilo(21), skalkinon(29).
10. Прокоментуйте словотвірний ряд: saggws(25) – siggwan, qino(8) – qens.
11. Прокоментуйте семантичні співвідношення між готськими словами та їх відповідниками в інших давньогерманських мовах: haldan(15), haiþi(15).
12. Прокоментуйте морфологічну структуру форм: motarjos(1), garaihtaize(7), disdailida(12), galapop(6), faginonds(5), asnje(17), frumiston(22), fotuns(22), skalkam(22), alaþarba(14), ufsneiþip(23), alpiza(25), hwanhun(29), meinaim(29), biwesjau(29).

13. Знайдіть у тексті форми, в структурі яких є енклітичні частки. Прокоментуйте структуру цих форм і визначте функцію частки.
14. Визначте, які морфологічні категорії мають граматичний вияв через такі форми: lambe(4), fralusanin(4), þaurbun(7), habandei(8), undrinnai(12), wisando(13), frawas(14), haiþjos(15), sweina(16), meinis(17), huhrau(17), fraqistna(17), haitaidau(19), akra(25), wesi(26), atgaft(29), seinata(13).
15. Прокоментуйте вживання дієслівних форм: matjþ(2), bileiþ(4), bigitiþ(4), faginof(6), undrinnai(12), gagga(18), gatawei(19), wisam(23), wairþ(10), haitaidau(19), bringiþ(22).
16. Знайдіть у тексті сполучення дієслів wairþan, wisan із дієприкметниками. Визначте їх функціональний статус.
17. Прокоментуйте ступінь лексикалізації або граматизації дієслова wisan у тексті.
18. Прокоментуйте функцію зворотного займенника у віршах 1,15,17.
19. Прокоментуйте вживання форми mis особового займенника у віршах 6,12,18,31.
20. Прокоментуйте вживання вказівного займенника у віршах 4,6,12,13,22,24,26,31.
21. Знайдіть у тексті форми родового відмінка із значенням партитивності та прокоментуйте їх вживання.
22. Прокоментуйте вживання форми давального відмінка у віршах 6,8,14,15,17,18,30.
23. Прокоментуйте вживання форми родового відмінка у віршах 12,15,16,17,29.
24. Прокоментуйте вживання форми знахідного відмінка у віршах 5,13,14,22.
25. Знайдіть у тексті форми слабких дієслів усіх чотирьох класів, прокоментуйте їх форми та розподіл за класами.
26. Знайдіть у тексті форми сильних дієслів, прокоментуйте їх, визначте клас, до якого вони належать.

ԱՐՓՓԱՆՐԱՆՏՓԻԶԵՏԻՓՐՈՇԵԻՏ ԻՆԱՅՏ ՏԵԻՊՈՒՏՏԱ
ԻՏԿԱՐԻՏԵՏ ԻԶԵՏԿԱԲԻՏԻԱՆՏԻԿԱՆՈՂԱԵՄՆԱՆԻՆԱ

ԱՆՆԵՓԱՏԱՅԱՆՆԻԲԿԱՅԱՆԻՏԻՄԱՏԻՆ՝ ԿՏԱՏՏԵՃԱԻ
ԲԿԱՅԱԼԻՓԵՏԻՓԱԿՅԱՆ

ՓԱՏՈՓՓԱՆԱՐՓ ՈՒՓԵՍԻՆԱՓԻԶԵՓԱԿՅԱՆԵԿԱԿԱՅԵՏԻ
ՔԱՆՈՒՏԵՓՈՒՅՏԱՏՃԱԻՔԿԱԻԱՅԱԼԱՃԱԻՓԱՏԱ
ԻՆՆԱՆՈՂՈՒՆՅԱԿ՝

ԱՐՓՓԱՆ ԻԵՏՈՏ ԼԵՏԻՃԱ ԻՆԱՃՈՂԱԲԻԼԻՏՄԵԻՆԻՏ
ԲԱՏՏԱԼԱՓԱՏԱ՝

ԻՓՓԱՆՏՈՒԼԵԱՆՏՏԻՆՏԵԻՆՅԱ ԻԱՅԱԻՓՈՒՓԻԶՄԻՏ ԻՓՈՒԿ
ՈՒՏԻՆՏԵԻՆՅԱ ԻԱՅԱԻՓ՝

ԲԱՆՓՓԱՆՄԱՆՐԵԻՆՏԲԻԼՈՒ ԻՆԱՃԻՓԱՏԵԻ ԻԵՏՈՏՃԱՆՔ
ԻՏՃԱԻՍԵՄՈՒՆ ՈՒՆ ԻԵՏՈՒՏԱՆԻՏ ԲԵԻՃԱԻԼԱԶԱՐՔՈՒ
ՏԵՍԵԻՆԱՓԱՆԵԻՆՔԱՅԻԱՆՏԱՆՓԱՆ՝

ՈՒՆՐԱԼԵԱՆՈՒՓՓԱՆՔՈՒՓԱՆԻՆՈՒՏԱՆՏ
ՈՒՆՏԱՆՏ ԵԻՃԱԻԼԱԶԱՐՔԱՆՏՍԵՄԵԻՆԱ

ՈՒՆՏԵՄԱՆՐԱՆՓԻՏՐԱՆՈՒՆՈՒՆ ԻՆԱՃԻՃԱԻ
ՐԱՆՈՒԼԵԱՆՆԵՏՆԱ՝

ԻՏՈՒՆԻՆԱՃՐԱՆՐԵԻՆՏԲԻԼՈՒՏԵԻՍԱՆՔԱՆՈՒՓԱ
ՐԱՆՏՃԱՆԱՆՏՓԱՏԵԻՍԻՄԻՓ ԻԵՏՈՒՏԻՆ ԻՔԱՆՏԱՆՄԱԻ

ՆԵՄՈՒՆԱՏԱՆՏՈՒԿԱՅԱՐՄԵ ՃԱՆՈՒՆՈՒՆՈՒՆՄԱՆՄԱՆ
ՐԱՆՏՃԱՆԻՄԱ ՃԱՆԻՔՈՒԼԵԱՆՆ ԶՏԱՆՆԱ ՓՈՒՓԱՅ
ՏԱՄԱՆԱՆՈՒՆՈՒՆՆԻՔԱՆՏԻՆՏ ՓՈՒՆԱՆՏ ԻՏԿԱԵԼԻՏ՝

ՅԻՐԱՏՓԱՆ ԻԵՏՈՒՏԱՆՈՒՆ ՃԱՆՐԱՏԱՆԱՆԱ ՏՄԱՏԵ
ԻՏՐԱՄԵԼԻՓ

1 . . . . in Beþanijin, þarei was Lazarus sa dauþa, þanei urraisida us dauþaim Iesus.

2 þaruh gawaurhtedun imma nahtamat jainar, jah Marþa andbahtida; iþ Lazarus was sums þize anakumbjandane miþ imma.

3 iþ Marja nam pund balsanis nardaus pistikeinis filugalaubis, jah gasalboda fotuns Iesua, jah biswarb fotuns is skufta seinamma; iþ sa gards fulls warþ daunais þizos salbonais.

4 qaþ þan ains þize siþonje is, Judas Seimonis sa Iskariotes, izei skaftida sik du galewjan ina:

5 duþe þata balsan ni frabauht was in .t. skatte jah fradailiþ wesi þarbam?

6 þatup-þan qaþ, ni þeei ina þize þarbane kara wesi, ak unte þiubs was jah arka habaida jah þata innwaurpano bar.

7 qaþ þan Iesus: let ija; in dag gafilhis meinis fastaida þata.

8 iþ þans unledans sinteino habaiþ miþ izwis, iþ mik ni sinteino habaiþ.

9 fanþ þan manageins filu Iudaie þatei Iesus jainar ist, jah qemun, ni in Iesus ainis, ak ei jah Lazaru selueina þanei urraisida us dauþaim.

10 munaidedunup-þan auk þai auhumistans gudjans, ei jah Lazarau usqemeina,

11 unte managai in þis garunnun Iudaie jah galaubidedun Iesua.

12 iftumin daga manageins filu sei qam at dulþai, gahausjandans þatei qimiþ Iesus in Iairausaulwmai,

13 nemun astans peikabagme, jah urrunnun wiþra gamotjan imma, jah hropidedun: osanna, þiupida sa qimanda in namin frauþins, þiudans Israelis.

14 bigat þan Iesus asilu, jah gasat ana ina, swaswe ist gameliþ:

15 ni ogs þus, dauhtar Sion, sai, þiudans þeins qimiþ sitands ana fulin asilaus.

16 þatup-þan ni kunþedun siþonjos is frumist; ak biþe gasweraiþs was Iesus, þanuh gamundedun þatei þata was du þamma gameliþ, jah þata gatawidedun imma.

17 weitwodida þan so managei, sei was miþ imma, þan Lazaru wopida us hlaiwa jah urraisida ina us dauþaim.

18 duþþe iddjedun gamotjan imma managei, unte hausidedun ei gatawidedi þo taikn.

19 þanuh þai Fareisaieis qeþun du sis misso: saiþiþ þatei ni boteiþ waiht; sai, so manaseds afar imma galaip.

20 wesunub-þan sumai þiudo þize urrinnandane, ei inwiteina in þizai dulþai.

21 þai atiddjedun du Filippau, þamma fram Beþsaeida Galeilaie, jah bedun ina qiþandans: frauja, wileima Iesu gasaiþuan.

22 gaggip Filippus jah qiþip du Andraiin, jah aftra Andraias jah Filippus qeþun du Iesua.

23 ip Iesus andhof im qiþands: qam hœila ei sweraidau sunus mans.

24 amen amen qiþa izwis: nibai kurno hœiteis gadriusando in airþa gaswiltip, silbo ainata aflifniþ: ip jabai gaswiltip, manag akran bairip.

25 saei frijoþ saiwala seina, fraqisteip izai, jah saei fiaip saiwala seina in þamma fairþau, in libainai aiweinon bairgip izai.

26 jabai mis hœas andbahtjai, mik laistjai; jah þarei im ik, þaruh sa andbahts meins wisan habaip; jah jabai hœas mis andbahteip, sweraip ina atta.

27 nu saiwala meina gadrobnoda, jah hœa qiþau? atta, nasei mik us þizai hœilai. akei duþþe qam in þizai hœilai.

28 atta, hauhei namo þeinata! qam þan stibna us himina: jah hauhida jah aftra hauhja.

29 managei þan sei stoþ gahausjandei, qeþun þeiþoon wairþan; sumaih qeþun: aggilus du imma rodida.

30 andhof Iesus jah qap: ni in meina so stibna warþ, ak in izwara.

31 nu staua ist þizai manasedai, nu sa reiks þis fairþaus uswairpada ut.

32 jah ik jabai ushauhjada af airþai, alla atþinsa du mis.

33 þatub-þan qap bandwjands hœileikamma dauþau skulda gadauþnan.

34 andhof imma so managei: weis hausidedum ana witoda þatei Xristus sijai du aiwa; jah hœaiwa þu qiþis þatei skulds ist ushauhjan sa sunus mans? hœas ist sa sunus mans?

35 qap þan du im Iesus: nauh letil mel liuhaþ in izwis ist. gaggip þande liuhaþ habaip, ei riqiz izwis ni gafahai; jah saei gaggip in riqiza, ni wait hœaþ gaggip.

36 þande liuhaþ habaip, galaubeip du liuhada, ei sunjus liuhadis wairþaip. þata rodida Iesus, jah galaip jah gafalh sik faura im.

37 swa filu imma taikne gataujandin in andwairþja ize, ni galaubidedun imma,

38 ei þata wurd Esaeiins praufetaus usfullnodedi þatei qab: frauja, hvas galaubida hauseinai unsarai? jah arms fraujs hamma andhulips warþ?
 39 duþþe ni mahtedun galaubjan; unte aftra qab Esaeias:
 40 gablindida ize augona jah gadaubida ize hairtona, ei ni gaumidedeina augam jah froþeina hairtin, jah gawandidedeina jah ganasidedjau ins.
 41 þata qab Esaeias, þan sah wulþu is jah rodida bi ina.
 42 þanuh þan sweþauh jah us þaim reikam managai galaubidedun du imma, akei faura Fareisaium ni andhaihaitun, ei us swnagogein ni uswaurpanai waurþeina.
 43 frijodedun auk mais hauhein manniska þau hauhein gudis.
 44 iþ Iesus hropida jah qab: saei galaubeiþ du mis ni galaubeiþ du mis, ak du þamma sandjandin mik.
 45 jah saei sailhiþ mik, sailhiþ þana sandjandan mik.
 46 ik liuhad in þamma fairhau qam, ei hʌazuh saei galaubjai du mis, in riqiza ni wisai.
 47 jah jabai hʌas meinaim hausjai waurdam jah galaubjai, ik ni stoja ina; nih þan qam ei stojau manased, ak ei ganasjau manased.
 48 saei frakann mis jah ni andnimiþ waurda meina, habaid þana stojandan sik. wurd þatei rodida, þata stojiþ ina in spedistin daga.
 49 unte ik us mis silbin ni rodida, ak saei sandida mik atta, sah mis anabusn atgaf . . .

Коментар до тексту

3. pistikeinis – досить рідкісний випадок асимільованого запозичення з грецької мови, коли готський суфікс прикметників – eins додається до грецької основи. Пор. грец. πιστικός *чистий*.
5. ‘t’ skatte = 300 skatte Див. коментар до глави IX від Матвія, вірш 20.
6. ni þeei ina þize þarbane kara wesi *не тому, що дбав про вбогих* - речення з kara ist є структурно односкладними та становлять специфічний для готської мови тип безособових речень, в яких присудок потребує додатка, вираженого формою родового відмінка. Обов’язковим у цих реченнях є зазначення логічного підмета, який представлений формою знахідного відмінка.

19. manaseds – manaseþs. Див. також manased(47), habaid(48) та інші.

25. fiaiþ – fījaiþ. Див. коментар до глави IX від Луки, вірш 12.

29. sumaiñ – неозначений займенник sums. Енклітична частка додається до форми множини називного відмінка.

34. þatei skulds ist ushauhjan sa sunus mans? *Що Людському Сину треба піднесеному бути?* Див. коментар до вірша 44 глави IX від Луки.

Завдання до тексту

1. Знайдіть у тексті готські слова індоєвропейського шару лексики, які можуть ілюструвати деякі етапи першого пересуву приголосних (закон Я.Грімма).
2. Знайдіть у тексті слова, які ілюструють монофтонгічне або дифтонгічне читання диграфів ai,au. Обґрунтуйте ваш вибір.
3. Наведіть формулювання законів К.Вернера, Ф.Хольцмана. Знайдіть у тексті слова, що можуть підтвердити дію цих законів, і прокоментуйте характер поширення їх у готській мові.
4. Знайдіть у тексті приклади фонетичних варіантів форми 3 особи однини теперішнього часу слабких дієслів першого класу та прокоментуйте дію закону Е.Зіверса у готській мові.
5. Знайдіть у тексті приклади, які ілюструють дію асимілятивних процесів у фонетичній структурі кореня, префікса, суфікса.
6. Прокоментуйте структуру таких форм і визначте їх специфіку: þaruh(2), þatuþþan(6), munaidedunupþan(10), þanuh(19), wesunupþan(20), þarei(26), þatei(38), saei(44), hʌzuh(46).
7. Прокоментуйте словотвірну структуру: gasalbon(3),

- gudja(10), wiþragamotjan(13), þiudans(13), managei(17), manaseþs(19), libains(25), andbahtjan(26), hauhjan(28), sweþauh(42), mannisks(43).
8. Знайдіть у тексті дієслова з превербом ga- і прокоментуйте вплив цього преверба на структуру й семантику дієслова.
  9. Знайдіть у тексті запозичення з інших мов, дайте їм стилістичну характеристику й визначте ступінь асиміляції.
  10. Прокоментуйте семантичні співвідношення між готськими словами та їх етимологічними відповідниками в інших давньогерманських мовах: sweran(23), fairhous(25), gaumjan(40), dauns(3).
  11. Визначте ступінь аблаута, дайте схему альтернативі основних чотирьох форм дієслова. Відновіть спільногерманську та індоєвропейську схеми альтернативі і поясніть їх відповідність. Визначте ареальні й типологічні характеристики готської схеми альтернативі: was(2), bar(6), qemun(9), garunnun(11), galaiþ(19), gasaiþan(21), bedun(21), andhof(23), stoþ(29), wairþan(29), gafalh(36), uswaurpanai(42).
  12. Прокоментуйте морфологічну структуру форм: gawaurhtedun(2), gasalboda(3), fotuns(3), habaida(6), dauþaim(9), gudjans(10), galaubidedun(11), asilaus(15), gasweraipþs(16), inwhiteina(20), gadrobnoda(27), ushauhjada(32), liuhadis(36), gaumidedeina(40), hairtin(40), ganasidedjau(40), andhaihaitun(42), gasasjau(47), spedistin(48).
  13. Визначте морфологічну форму: þize(2), seinamma(3), þizos(3), frabauht(5), gafilhis(7), let(7), ija(7), sehveina(9), gahausjandans(12), frauþins(13), asilu(14), ogs(15), ainata(24), fairhau(25), aiweinon(25), þeinata(28), gahausjandeis(29), gaggiþ(35), mahtedun(39), froþeina(40), uswaurpanai(42), sandjandin(44), wisai(46), stojau(47).
  14. Знайдіть у тексті форми претерито-презентних дієслів і прокоментуйте їх. Визначте семантику й умови функціонування цих дієслів.
  15. Визначте тип відміни слова dauhtar(15), прокоментуйте

- специфіку значення й будови парадигматичних (відмінкових) форм іменників, що належать до цієї відміни.
16. Визначте морфологічну особливість будови форм дієсловом *frāþjan*(40).
  17. Знайдіть у тексті слабкі дієслова 4 класу і прокоментуйте особливості їх смислової структури.
  18. Знайдіть у тексті форми дієслова, які мають значення футуральності, та прокоментуйте їх вживання.
  19. Прокоментуйте засоби вираження зворотності й інактивності суб'єкта в даному тексті.
  20. Знайдіть у тексті дієслівні форми, в яких спостерігається розбіжність між парадигматичним і синтагматичним значенням. З'ясуйте причини цього явища.
  21. Прокоментуйте значення прийменників *us* та *in* у вірші 27.
  22. Визначте вживання форм *dauhtar* у вірші 15 і *frauja* у віршах 21,38, *atta* у вірші 28.
  23. Прокоментуйте вживання займенників у віршах 3,15,25,26,28,30,49.
  24. Визначте функції займенників *sik*(4), *þus* (15), *sis*(19), *sik*(36), *sik*(48).
  25. Визначте специфіку вживання дієслова *haban* у вірші 26 і тип присудка, частину якого воно становить.
  26. Прокоментуйте вживання форми давального відмінка у віршах 3,5,9,12,20,27,31,33,34,38.
  27. Прокоментуйте значення родового відмінка у віршах 2,3,4,7,13,23.
  28. Визначте умови вживання форм оптатива та ірреаліса у тексті.
  29. Знайдіть у тексті приклади субстантивації дієприкметників і прикметників і прокоментуйте появу субстантивованих форм у готській мові.
  30. Прокоментуйте часове значення дієприкметників щодо

- часової характеристики присудка у віршах 12,15,23,24,29,33,44.
31. Знайдіть у тексті сполучення *waigran* і *wisan* із дієприкметниками. Визначте їх функціональний статус.
  32. Визначте функцію інфінітива у віршах 4,13,18,21,29,34 і прокоментуйте специфіку його вживання.
  33. Прокоментуйте вживання вказівних займенників у віршах 4,5,21,26,30,44.
  34. Знайдіть у тексті односкладні безпідметові речення і прокоментуйте їх структуру.
  35. Знайдіть у тексті заперечні речення і визначте мононегативний або полінегативний характер їх будови у готській мові.
  36. Дайте морфологічну характеристику підмета в реченнях віршів 11,20,26,32,34.
  37. Визначте тип присудка. Прокоментуйте його структуру у віршах 2,3,21,29,33,39.
  38. Знайдіть у тексті приклади кореляції як синтаксичного зв'язку і прокоментуйте їх.
  39. Знайдіть у тексті атрибутивні підрядні речення та визначте, яким чином вони приєднуються до головної частини.
  40. Визначте тип підрядних речень у віршах 10,18,20,23,35,45,46.

Тексти для самостійного та індивідуального читання

Aiwaggeljo þairh Maipþaiu XI

1 Jah warþ, biþe usfullida Iesus anabiudands þaim twalif siponjam seinaim, ushof sik jainþro du laisjan jah merjan and baurgs ize.

2 iþ Iohannes gahausjands in karkarai waurstwa Xristaus, insandjands bi siponjam seinaim qab du imma:

3 þu is sa qimanda þau anþarizuh beidaima?

4 jah andhafjands Iesus qab du im: gaggandans gateihþ Iohanne þatei gahauseiþ jah gasaihþ.

5 blindai ussaihband, jah haltai gaggand, þrutsfillai hrainjai wairþand, jah baudai gahausjand, jah dauþai urreisand, jah unledai wailamerjanda:

6 jah audags ist h azuh saei ni gamarzjada in mis.

7 at þaim þan afgaggandam, dugann Iesus qiþan þaim manageim bi Iohannen: h a usiddjeduþ ana auþida saihvan? raus fram winda wagidata?

8 akei h a usiddjeduþ saihvan? mannan hnasqjaim wastjom gawasidana? sai, þaiei hnasqjaim wasidai sind, in gardim þiudane sind.

9 akei h a usiddjeduþ saihvan? praufetu? jai, qiþa izwis: jah managizo praufetau.

10 sa ist auk bi þanei gameliþ ist: sai, ik insandja aggilu meinana faura þus, saei gamanweiþ wig þeinana faura þus.

11 amen, qiþa izwis: ni urrais in baurim qinono maiza Iohanne þamma dauþjandin; iþ sa minniza in þiudangardjai himine maiza imma ist.

12 framuh þan þaim dagam Iohannis þis dauþjandins und hita þiudangardi himine anamahtjada, jah anamahtjandans frawilwand þo.

13 allai auk praufeteis jah witoþ und Iohanne fauraq pun;

14 jah jabai wildedeiþ miþniman, sa ist Helias, saei skulda qiman.

15 saei habai ausona hausjandona, gahausjai.

16 h e nu galeiko þata kuni? galeik ist barnam sitandam in garunsim jah wopjandam anþar anþaris,

17 jah qiþandam: swiglodedum izwis jah ni plinsideduþ; hufum jah ni qainodeduþ.

18 qam rihtis Iohannes nih matjands nih drigkands jah qiþand: unhulþon habaiþ.

19 qam sa sunus mans matjands jah drigkands jah qiþand: sai, manna afetja jah afdrugja, motarje frijonds jah frawaurhtaize. jah uswaurhta gadomida warþ handugei fram barnam seinaim.

20 þanuh dugann idweitjan baurgim, in þaimei waurþun þos managistons mahteis is, þatei ni idreigodedun sik.

21 wai þus Kaurazein, wai þus Bepsaiidan; unte iþ waurþeina in Twre jah Seidone landa mahteis þos waurþanons in izwis, airis þau in sakkau jah azgon idreigodedeina.

22 sweþauh qiþa izwis: Twrim jah Seidonim sutizo wairþiþ in daga stauos þau izwis.

23 jah þu Kafarnaum, þu und himin ushauhida, dalap und halja galeiþis: unte jabai in Saudaumjam waurþeina mahteis þos waurþanons in izwis, aiþþau eis<ga>weseina and hina dag.

24 sweþauh qiþa izwis þatei airþai Saudaumje sutizo wairþiþ in daga stauos þau þus.

25 inuh jainamma mela andhafjands. .

..

Aiwaggeljo þairh Marku II

1 Jah galaiþ aftra in Kafarnaum afar dagans, jah gafrehun þatei in garda ist.

2 jah suns gaqemun managai, swaswe juþan ni gamostedun nih at daura, jah rodida im waurd.

3 jah qemun at imma usliþan bairandans, hafanana fram fidworim.

4 jah ni magandans nehva qiman imma faura manageim, andhulidedun hrot þarei was Iesus jah usgrabandans insailidedun þata badi [jah fralailotun] ana þammei lag sa usliþa.

5 gasaihvands þan Iesus galaubein ize qap du þamma usliþin: barnilo, afletanda þus frawaurhteis þeinós.

6 wesunuh þan sumai þize bokarje jainar sitandans jah þagkjandans sis in hairtam seinaim:

7 hva sa swa rodeiþ naiteinins? hva mag afletan frawaurhtins, niba ains guþ?

8 jah suns ufkunnands Iesus ahmin seinamma þatei swa þai mitodedun sis, qap du im: duhve mitoþ þata in hairtam izwaraim?

9 hvaþar ist azetizo du qiþan þamma usliþin: afletanda þus frawaurhteis þeinós, þau qiþan: urreis jah nim þata badi þeinata jah gagg?

10 aþþan ei witeiþ þatei waldufni habaiþ sunus mans ana airþai afletan frawaurhtins, qap du þamma usliþin:

11 þus qiþa: urreis nimuh þata badi þein jah gagg du garda þeinamma.

12 jah urrais suns jah ushaffands badi usiddja faura andwairþja allaize, swaswe usgeisnodedun allai jah hauhidedun mikiljandans guþ, qiþandans þatei aiw swa ni gaseþun.

13 jah galaip aftra faur marein, jah all manageins iddjedun du imma, jah laisida ins.

14 jah hvarbonds gasaþ Laiwwi þana Alfaiaus sitandan at motai jah qaþ du imma: gagg afar mis. jah usstandands iddja afar imma.

15 jah warþ, biþe is anakumbida in garda is, jah managai motarjos jah frawaurhtai miþanakumbidedun Iesua jah siponjam is; wesun auk managai jah iddjedun afar imma.

16 jah þai bokarjos jah Fareisaieis gasaiþvandans ina matjandan miþ þaim motarjam jah frawaurhtaim, qeþun du þaim siponjam is: hwa ist þatei miþ motarjam jah frawaurhtaim matjiþ jah driggkiþ?

17 jah gahausjands Iesus qaþ du im: ni þaurbun swinþai lekeis, ak þai ubilaba habandans; ni qam laþon uswaurhtans, ak frawaurhtans.

18 jah wesun siponjos Iohannis jah Fareisaieis fastandans; jah atiddjedun jah qeþun du imma: duþe siponjos Iohannes jah Fareisaieis fastand, iþ þai þeinai siponjos ni fastand?

19 jah qaþ im Iesus: ibai magun sunjus brufþadis, und þatei miþ im ist brufþafs, fastan? swa lagga hveila swe miþ sis haband brufþaf<d>, ni magun fastan.

20 aþþan atgaggand dagos þan afnimada af im sa brufþafs, jah þan fastand in jainamma daga.

21 ni manna plat fanins niujis siujiþ ana snagan fairnjana; ibai afnimai fullon af þamma sa niuja þamma fairnjin, jah wairsiza gataura wairþiþ.

22 ni manna giutiþ wein juggata in balgins fairnjans; ibai aufto distairai wein þata niujo þans balgins, jah wein usgutniþ, jah þai balgeis fraqistnand; ak wein juggata in balgins niujans giutand.

23 jah warþ þairhggagan imma sabbato daga þairh atisk, jah dugunnun siponjos is skewjandans raupjan ahsa.

24 jah Fareisaieis qeþun du imma: sai, hwa taujand siponjos þeinai sabbatim þatei ni skuld ist?

25 jah is qaþ du im: niu ussuggwuf aiw hwa gatawida Daweid, þan þaurfta jah gredags was, is jah þai miþ imma?

26 hōaiwa galaip in gard gudis uf Abiapara gudjin jah hlaibans faurlageinai matida, þanzei ni skuld ist matjan niba ainaim gudjam, jah gaf jah þaim miþ sis wisandam?
27 jah qaþ im: sabbato in mans warþ gaskapans, ni manna in sabbato dagis;
28 swaei frauja ist sa sunus mans jah þamma sabbato.

Aiwaggeljo þairh Marku III

1 Jah galaip aftra in swnagogen, jah was jainar manna gaþaursana habands handu.
2 jah witaiedun imma hailidediu sabbato daga, ei wrohidedeina ina.
3 jah qaþ du þamma mann þamma gaþaursana habandin handu: urreis in midumai.
4 jah qaþ du im: skuldu ist in sabbatim þiuþ taujan aiþþau unþiuþ taujan, saiwala nasjan aiþþau usqistjan? iþ eis þahairedun.
5 jah ussailbands ins miþ moda, gaurs in daubiþos hairtins ize qaþ du þamma mann: ufrakei þo handu þeina! jah ufrakida, jah gastop aftra so handus is.
6 jah gaggandans þan Fareisaieis sunsaiw miþ þaim Herodianum garuni gatawidedun bi ina, ei imma usqemeina.
7 jah Iesus aflaiþ miþ siponjam seinaim du marein, jah filu manageins us Galeilaia laistidedun afar imma,
8 jah us Iudaia jah us Iairusaulwmim jah us Idumaia jah hindana Iaurdanas; jah þai bi Twra jah Seidona, manageins filu, gahausjandans hwan filu is tawida, qemun at imma.
9 jah qaþ þaim siponjam seinaim ei skip habaiþ wesi at imma in þizos manageins, ei ni þraiheina ina.
10 managans auk gahailida, swaswe drusun ana ina ei imma attaitokeina, jah swa managai swe habaiedun wundufnjos
11 jah ahmans unhrainjans, þaih þan ina gasehoun, drusun du imma jah hropidedun qiþandans þatei þu is sunus gudis.
12 jah filu andbait ins ei ina ni gaswikunþidedeina.
13 jah ustaig in fairguni jah athaihait þanzei wilda is, jah galiþun du imma.
14 jah gawaurhta twalif du wisan miþ sis, jah ei insandedi ins merjan
15 jah haban waldufni du hailjan sauhins jah uswairpan unhulþons.

16 jah gasatida Seimona namo Paitrus;
 17 jah Iakobau þamma Zaibaidaiaus jah Iohanne broþr Iakobaus jah gasatida im namna Bauanairgais, þatei ist: sunjus þeiþons;
 18 jah Andraian jah Filippu jah Barþaulaumaiu jah Matþaiu jah Poman jah Iakobu þana Alfaiaus jah Þaddaiu jah Seimona þana Kananeiten
 19 jah Iudan Iskarioten, saei jah galewida ina.
 20 jah atiddjedun in gard, jah gaiddja sik <aftra> managei, swaswe ni mahtedun nih hlaif matjan.
 21 jah hausjandans fram imma bokarjos jah anþarai usiddjedun gahaban ina; qeþun auk þatei usgaisiþs ist.
 22 jah bokarjos þai af Iairusaulwmai qimandans qeþun þatei Baiailzaibul habaiþ, jah þatei in þamma reikistin unhuþono uswairpiþ þaim unhuþom.
 23 jah athaitands ins in gajukom qaþ du im: huaiwa mag Satanas Satanan uswairpan?
 24 jah jabai þiudangardi wiþra sik gadailjada, ni mag standan so þiudangardi jaina.
 25 jah jabai gards wiþra sik gadailjada, ni mag standan sa gards jains.
 26 jah jabai Satana usstop ana sik silban jah gadailiþs warþ, ni mag gastandan, ak andi habaiþ.
 27 ni manna mag kasa swinþis galeiþands in gard is wilwan, niba faurþis þana swinþan gabindiþ; jah <þan> þana gard is diswilwai.
 28 amen, qiþa izwis, þatei allata afletada þata frawaurhte sunum manne, jah naiteinos swa managos swaswe wajamerjand;
 29 aþþan saei wajamereiþ ahman weihana ni habaiþ fralet aiw, ak skula ist aiweinaizos frawaurhtais.
 30 unte qeþun: ahman unhrainjana habaiþ.
 31 jah qemun þan aiþei is jah broþrjus is jah uta standandona insandedun du imma, haitandona ina.
 32 jah setun bi ina managei; qeþun þan du imma: sai, aiþei þeina jah broþrjus þeinai jah swistrjus þeinos uta sokjand þuk.
 33 jah andhof im qiþands: hu ist so aiþei meina aiþþau þai broþrjus meinai?
 34 jah bisaiþands bisunjane þans bi sik sitandans qaþ: sai, aiþei meina jah þai broþrjus meinai.
 35 saei allis waurkeiþ wiljan gudis, sa jah broþar meins jah swistar jah aiþei ist.

Aiwaggeljo þairh Marku IV

1 Jah aftra [Jesus] dugann laisjan at marein, jah galesun sik du imma manageins filu, swaswe ina galeiþan<dan> in skip gasitan in marein; jah alla so managei wiþra marein ana staþa was.

2 jah laisida ins in gajukom manag jah qab im in laiseinai seinai:

3 hauseiþ! sai, urrann sa saians du saian fraiwa seinamma.

4 jah warþ, miþþanei saiso, sum raihtis gadraus faur wig, jah qemun fuglos jah fretun þata.

5 anþarup-þan gadraus ana stainamma, þarei ni habaida airþa managa, jah suns urrann, in þizei ni habaida diupaizos airþos;

6 at sunnin þan urrinnandin ufbrann, jah unte ni habaida waurtins, gaþaursnoda.

7 jah sum gadraus in þaurnuns; jah ufarstigun þai þaurnjus jah afhvapidedun þata, jah akran ni gaf.

8 jah sum gadraus in airþa goda jah gaf akran urrinnando jah wahsjando, jah bar ain .l. jah ain .j. jah ain .r.

9 jah qab: saei habai ausona hausjandona, gahausjai.

10 iþ biþe warþ sundro, frehun ina þai bi ina miþ þaim twalibim þizos gajukons.

11 jah qab im: izwis atgiban ist kunnan runa þiudangardjos gudis, iþ jainaim þaim uta in gajukom allata wairþiþ,

12 ei saiþvandans saiþvaina jah ni gaumjaina, jah hausjandans hausjaina jah ni fraþjaina, nibai huan gawandjaina sik jah afletaindau im frawaurhteis.

13 jah qab du im: ni witup þo gajukon, jah hwaiwa allos þos gajukons kunneiþ?

14 sa saijands wurd saijiþ.

15 aþþan þai wiþra wig sind, þarei saiada þata wurd, jah þan gahausjand unkarjans, suns qimiþ Satanas jah usnimiþ wurd þata insaiano in hairtam ize.

16 jah <þai> sind samaleiko þai ana stainamma saianans, þaiei þan hausjand þata wurd, suns miþ fahedai nimand ita

17 jah ni haband waurtins in sis, ak hœilahairbai sind; þaþroh, biþe qimiþ aglo aiþþau wrakja in þis waurdis, suns gamarzjanda.

18 jah þai sind þai in þaurnuns saianans, þai wurd hausjandans,

19 jah saurgos þizos libainais jah afmarzeins gabeins jah þai bi þata anþar lustjus innatgaggandans afþapjand þata wurd, jah akranalaus wairþiþ.

20 jah þai sind þai ana airþai þizai godon saianans, þaiei hausjand þata wurd jah andnimand jah akran bairand, ain .l. jah ain .j. jah ain .r.

21 jah qap du im: ibai lukarn qimiþ duþe ei uf melan satjaidau aiþþau undar ligr? niu ei ana lukarnastapan satjaidau?

22 nih allis ist hwa fulginis þatei ni gabairhtjaidau: nih warþ analaugn, ak ei swikunþ wairþai.

23 jabai hwas habai ausona hausjandona, gahausjai.

24 jah qap du im: sailþiþ, hwa hauseiþ! in þizaiei mitaþ mitiþ, mitada izwis jah biaukada izwis þaim galaubjandam.

25 unte þisþammeh saei habaiþ gibada imma; jah saei ni habaiþ jah þatei habaiþ afnimada imma.

26 jah qap: swa ist þiudangardi gudis, swaswe jabai manna wairþiþ fraiwa ana airþa.

27 jah slepiþ jah urreisiþ naht jah daga, jah þata fraiw keiniþ jah liudiþ swe ni wait is.

28 silbo auk airþa akran bairiþ: frumist gras, þaþroh ahs, þaþroh fulleiþ kaurnis in þamma ahsa.

29 þanuh biþe atgibada akran, suns insandeþiþ gilþa, unte atist asans.

30 jah qap: hve galeikom þiudangardja gudis, aiþþau in hwiileikai gajukon gabairam þo?

31 swe kurno sinapis, þatei þan saiada ana airþa, minnist allaize fraiwe ist þize ana airþai;

32 jah þan saiada, urrinniþ jah wairþiþ allaize grase maist jah gataujiþ astans mikilans, swaswe magun uf skadau is fuglos himinis gabauan.

33 jah swaleikaim managaim gajukom rodida du im þata wurd, swaswe mahtedun hausjon.

34 iþ inuh gajukon ni rodida im, iþ sundro siponjam seinaim andband allata.

35 jah qap du im in jainamma daga at andanahtja þan waurþanamma: usleiþam jainis stadis.

36 jah afletandans þo managein andnemun ina swe was in skipa; jah þan anþara skipa wesun miþ imma.

37 jah warþ skura windis mikila jah wegus waltidedun in skip, swaswe ita juþan gafullnoda.

38 jah was is ana notin ana waggarja slepands, jah urraisidedun ina jah qeþun du imma: laisari, niu kara þuk þizei fraqistnam?
 39 jah urreisands gasok winda jah qaþ du marein: gaslawai, afdumbn!
 jah anasilaida sa winds jah warþ wis mikil.
 40 jah qaþ du im: duhve faurhtai sijuþ swa? hwaíwa ni nauh habaiþ galaubein?
 41 jah ohtedun sis agis mikil jah qeþun du sis misso: hwas þannu sa sijai, unte jah winds jah marei ufhausjand imma?

Aiwaggeljo þairh Marku V

1 Jah qemun hindar marein in landa Gaddarene.
 2 jah usgaggandin imma us skipa suns gamotida imma manna us aurahjom in ahmin unhrainjamma,
 3 saei bauain habaida in aurahjom: jah ni naudibandjom eisarneinaim manna mahta ina gabindan.
 4 unte is ufta eisarnam bi fotuns gabuganaim jah naudibandjom eisarneinaim gabundans was jah galausida af sis þos naudibandjos jah þo ana fotum eisarna gabrak, jah manna ni mahta ina gatamjan.
 5 jah sinteino nahtam jah dagam in aurahjom jah in fairgunjam was hropjands jah bliggwands sik stainam.
 6 gasaihwands þan Iesu fairraþro rann jah inwait ina
 7 jah hropjands stibnai mikilai qaþ: hwa mis jah þus, Iesu, sunau gudis þis hauhistins? biswara þuk bi guþa, ni balwjais mis!
 8 unte qaþ imma: usgagg, ahma unhrainja, us þamma mann!
 9 jah frah ina: hwa namo þein? jah qaþ du imma: namo mein Laigaion, unte managai sijum.
 10 jah baþ ina filu ei ni usdrebi im us landa.
 11 wasuh þan jainar hairda sweine haldana at þamma fairgunja.
 12 jah bedun ina allos þos unhullþons qiþandeins: insandei unsis in þo sweina, ei in þo galeiþaima.
 13 jah uslaubida im Iesus suns. jah usgaggandans ahmans þai unhrainjans galiþun in þo sweina, jah rann so hairda and driuson in marein; wesunuþ-þan swe twos þusundjos, jah afhwaþnodedun in marein.
 14 jah þai haldandans þo sweina gaþlahun jah gataihun in baurg jah in haimom, jah qemun sailwan hwa wesi þata waurþano.

15 jah atiddjedun du Iesua jah gasaiḥand þana wodan sitandan jah gawasidana jah fraþjandan þana saei habaida laigaion, jah ohtedun.

16 jah spillodedun im þaiei gaseḥun, ḥwaiwa warþ bi þana wodan jah bi þo sweina.

17 jah dugunnun bidjan ina galeiþan hindar markos seinos.

18 jah inngaggandan ina in skip baþ ina, saei was wods, ei miþ imma wesi.

19 jah ni lailot ina, ak qaþ du imma: gagg du garda þeinamma du þeinaim jah gateih im, ḥwan filu þus frauja gatawida jah gaarmaida þuk.

20 jah galaiþ jah dugann merjan in Daikapaulein, ḥwan filu gatawida imma Iesus; jah allai sildaleikidedun.

21 jah usleiþandin Iesua in skipa aftra hindar marein, gaqemun sik manageins filu du imma, jah was faura marein.

22 jah sai, qimiþ ains þize swinagogafade namin Jaeirus; jah saiḥands ina gadraus du fotum Iesuis

23 jah baþ ina filu, qiþands þatei dauhtar meina aftumist habaiþ, ei qimands lagjais ana þo handuns, ei ganisai jah libai.

24 jah galaiþ miþ imma, jah iddjedun afar imma manageins filu jah þraihun ina.

25 jah qinono suma wisandei in runa bloþis jera twalif

26 jah manag gaþulandei fram managaim lekjam jah fraqimandei allamma seinamma jah ni waihtai botida, ak mais wairs habaida,

27 gahausjandei bi Iesu, atgaggandei in managein aftana attaitok wastjai is.

28 unte qaþ þatei jabai wastjom is atteka, ganisa.

29 jah sunsaiw gaþaursnoda sa brunna bloþis izos, jah ufkunþa ana leika þatei gahailnoda af þamma slaha.

30 jah sunsaiw Iesus ufkunþa in sis silbin þo us sis maht usgaggandei; gawandjands sik in managein qaþ: ḥwas mis taitok wastjom?

31 jah qeþun du imma siponjos is: saiḥis þo managein þreihandein þuk jah qiþis: ḥwas mis taitok?

32 jah wlaitoda saiḥan þo þata taujandein.

33 iþ so qino ogandei jah reirandei, witandei þatei warþ bi ija, qam jah draus du imma jah qaþ imma alla þo sunja.

34 iþ is qaþ du izai: dauhtar, galaubeins þeina ganasida þuk, gagg in gawairþi jah sijais haila af þamma slaha þeinamma.

35 nauhþanuh imma rodjandin qemun fram þamma swagogafada, qibandans þatei dauhtar þeina gaswalt; hva þanamais draibeis þana laisari?

36 iþ Iesus sunsaiw gahausjands þata waurd rodip, qap du þamma swagogafada: ni faurhtei, þatainei galaubei.

37 jah ni fralailot ainohun ize miþ sis afargaggan, nibai Paitru jah Iakobu jah Iohannen broþar Iakobis.

38 jah galaip in gard þis swagogafadis jah gasahv auhjodu jah gretandans jah waifairhvjandans filu.

39 jah innatgaggands qap du im: hva auhjob jah gretip? þata barn ni gadaupnoda, ak slepip.

40 jah bihlohun ina. iþ is uswairpands allaim, ganimip attan þis barnis jah aiþein jah þans miþ sis jah galaip inn þarei was þata barn ligando.

41 jah fairgraip bi handau þata barn qapuh du izai: taleiþa kumei, þatei ist gaskeirip: mawilo, du þus qiþa: urreis.

42 jah suns urrais so mawi jah iddja; was auk jere twalibe; jah usgeisnodedun faurhtein mikilai.

43 jah anabaup im filu ei manna ni funþi þata; jah haihait izai giban matjan.

Aiwaggeljo þairh Marku VIII

1 In jainaim þan dagam aftra at filu managai managein wisandein jah ni habandam hva matidedeina, athaitands siponjans qapuh du im:

2 infeinoda du þizai managein, unte ju dagans þrins miþ mis wesun jah ni haband hva matjaina;

3 jah jabai fraleta ins lausqiþrans du garda ize, ufligand ana wiga; sumai raihtis ize fairraþro qemun.

4 jah andhofun imma siponjos is: hvaþro þans mag hvas gasoþjan hlaibam ana aupidai?

5 jah frah ins: hvan managans habaip hlaibans? iþ eis qepun: sibun.

6 jah anabaup þizai managein anakumbjan ana airþai; jah nimands þans sibun hlaibans jah awiliudonds gabrak jah atgaf siponjam seinaim, ei atlagidedeina faur; jah atlagidedun faur þo managein.

7 jah habaidedun fiskans fawans, jah þans gapiuþjands qap ei atlagidedeina jah þans.

8 gamatidedun þan jah sadai waurþun; jah usnemun laibos gabruko sibun spwreidans.

9 wesunuþ-þan þai matjandans swe fidwor þusundjos; jah fralailot ins.

10 jah galaip sunsaiw in skip miþ siponjam seinaim, jah qam ana fera Magdalan.

11 jah urrunnun Fareisaieis jah dugunnun miþsokjan imma sokjandans du imma taikn us himina, fraisandans ina.

12 jah ufswojands ahmin seinamma qap: hwa þata kuni taikn sokeip? Amen, qiþa izwiz: jabai gibaidau kunja þamma taikne.

13 jah afletands ins, galeipands aftra in skip uslaiþ hindar marein.

14 jah ufarmunnodedun niman hlaibans jah niba ainana hlaif ni habaidedun miþ sis in skipa.

15 jah anabaup im qiþands: sailuip ei atsailuip izwis þis beistis Fareisaie jah beistis Herodis.

16 jah þahtedun miþ sis misso qiþandans: unte hlaibans ni habam.

17 jah fraþjands Iesus qap du im: hwa þaggkeip unte hlaibans ni habaip? ni nauh fraþjiþ nih wituþ, unte daubata habaip hairto izwar.

18 augona habandans ni gasailuip, jah ausona habandans ni gahauseip jah ni gamunuþ.

19 þan þans fimf hlaibans gabrak fimf þusundjom, hwan managos tainjons fullos gabruko usnemuþ? qeþun du imma: twalif.

20 aþþan þan þans sibun hlaibans fidwor þusundjom, hwan managans spwreidans fullans gabruko usnemuþ? ip eis qeþun: sibun.

21 jah qap du im: hwaiwa ni nauh fraþjiþ?

22 jah qemun in Beþaniin jah berun du imma blindan jah bedun ina ei imma attaitoki.

23 jah fairgreipands handu þis blindins ustauh ina utana weihsis jah speiwands in augona is, atlagjands ana handuns seinos frah ina ga-u-hwa-sehu?

24 jah ussailuands qap: gasailuwa mans, þatei swe bagmans gasailuwa gaggandans.

25 þaþroh aftra galagida handuns ana þo augona is jah gatawida ina ussailuwan; jah aftra gasatiþs warþ jah gasalu bairhtaba allans.

26 jah insandida ina du garda is qiþands: ni in þata weihs gaggais, ni mannhun qiþais in þamma wehsa.

27 jah usiddja Iesus jah siponjos is in wehsa Kaisarias þizos Filippaus: jah ana wiga frah siponjans seinans qíþands du im: hvana mik qíþand mans wisan?

28 íþ eis andhofun: Iohannen þana daupjand, jah anþarai Helian: sumaih þan ainana praufete.

29 jah is qap du im: apþan jus, hvana mik qíþiþ wisan? andhafjands þan Paitrus qap du imma: þu is Xristus.

30 jah faurbaup im ei mannhun ni qeþeina bi ina.

31 jah dugann laisjan ins þatei skal sunus mans filu winnan jah uskiusan skulds ist fram þaim sinistam jah þaim auhumistam gudjam jah bokarjam jah usqiman jah afar þrins dagans usstandan.

32 jah swikunþaba þata waurd rodida; jah aftiuhands ina Paitrus dugann andbeitan ina;

33 íþ is gawandjands sik jah gasaihvands þans siponjans seinans andbait Paitru qíþands: gagg hindar mik, Satana, unte ni fraþjis þaim gudis, ak þaim manne.

34 jah athaitands þo managein miþ siponjam seinaim qap du im: saei wili afar mis laistjan, inwidai sik silban jah nimai galgan seinana jah laistjai mik.

35 saei allis wili saiwala seina ganasjan, fraqisteiþ izai: íþ saei fraqisteiþ saiwalai seinai in meina jah in þizos aiwaggeljons, ganasjiþ þo.

36 hva auk boteiþ mannan, jabai gageigaiþ þana fairhvu allana jah gasleiþeiþ sik saiwalai seinai?

37 aipþau hva gíþiþ manna inmaidein saiwalos seinai?

38 unte saei skamaiþ sik meina jah waurde meinaize in gabaurþai þizai horinondein jah frawaurhton, jah sunus mans skamaiþ sik is, þan qimiþ in wulþau attins seinis miþ aggilum þaim weiham.

Aiwaggeljo þairh Marku IX

1 Jah qap du im: amen, qíþa izwis þatei sind sumai þize her standandane, þai ize ni kausjand dauþaus, unte gasaihvand þiudinassu gudis qumanana in mahtai.

2 jah afar dagans saihs ganam Iesus Paitru jah Iakobu jah Iohannen jah ustauh ins ana fairguni hauh sundro ainans: jah inmaidida sik in andwairþja ize.

3 jah wastjos is waurþun glitmunjandeins, hœitos swe snaiws, swaleikos swe wullareis ana airþai ni mag gahœitjan.

4 jah ataugiþs warþ im Helias miþ Mose; jah wesun rodjandans miþ Iesua.

5 jah andhafjands Paitrus qaþ du Iesua: rabbei, goþ ist unsis her wisan, jah gawaurkjam hlijans þrins, þus ainana jah Mose ainana jah ainana Helijin.

6 ni auk wissa hwa rodidedi; wesun auk usagidai.

7 jah warþ milhma ufarskadwjands im, jah qam stibna us þamma milhmin: sa ist sunus meins sa liuba, þamma hausjaiþ.

8 jah anaks insaihwandans ni þanaseiþs ainohun gasehoun, alja Iesu ainana miþ sis.

9 dalap þan atgaggandam im af þamma fairgunja, anabaup im ei mannhun ni spillodedeina þatei gasehoun, niba biþe sunus mans us dauþaim usstopi.

10 jah þata wurd habaidedun du sis misso sokjandans: hwa ist þata us dauþaim usstandan?

11 jah frehun ina qiþandans: unte qiþand þai bokarjos þatei Helias skuli qiman faurþis?

12 iþ is andhafjands qaþ du im: Helias sweþauh qimands faurþis aftra gaboteiþ alla; jah hwaiwa gameliþ ist bi sunu mans, ei manag winnai jah frakunþs wairþai.

13 akei qiþa izwis þatei ju Helias qam jah gatawidedun imma swa filu swe wildedun, swaswe gameliþ ist bi ina.

14 jah qimands at siponjam gasahw filu manageins bi ins jah bokarjans sokjandans miþ im.

15 jah sunsaiw alla managei gasaihwandans ina usgeisnodedun jah durinnandans inwitun ina.

16 jah frah þans bokarjans: hwa sokeiþ miþ þaim?

17 jah andhafjands ains us þizai managein qaþ: laisari, brahta sunu meinana du þus habandan ahman unrodjandan.

18 jah þishwaruh þei ina gafahiþ, gawairpiþ ina, jah hwapjiþ jah kriustiþ tunþuns seinans jah gastaurkniþ; jah qaþ siponjam þeinaim ei usdreibeina ina, jah ni mahtedun.

19 iþ is andhafjands im qaþ: o kuni ungalauþjando! und hwa at izwis sijau? und hwa þulau izwis? bairiþ ina du mis.

20 jah brahtedun ina at imma. jah gasaihwands ina sunsaiw sa ahma tahida ina; jah driusands ana airþa walwisoda hwaþjands.

21 jah frah þana attan is: hwan lagg mel ist ei þata warþ imma? iþ is qaþ: us barniskja.

22 jah ufta ina jah in fon atwarp jah in wato, ei usqistidedi imma; akei jabai mageis, hilp unsara, gableiþjands unsis.

23 iþ Iesus qaþ du imma þata jabai mageis galaubjan; allata mahteig þamma galaubjandin.

24 jah sunsaiw ufthropjands sa atta þis barnis miþ tagram qaþ: galaubja; hilp meinaizos ungalauþbeinai!

25 gasaihwands þan Iesus þatei samaþ rann managei, galuotida ahmin þamma unhrainjin, qiþands du imma: þu ahma, þu unrodjands jah bauþs, ik þus anabiuda: usgagg us þamma jah þanaseiþs ni galeiþais in ina.

26 jah hropjands jah filu tahjands ina usiddja; jah warþ swe dauþs, swaswe managai qeþun þatei gaswalt.

27 iþ Iesus undgreipands ina bi handau urraisida ina; jah usstop.

28 jah galeiþandan ina in gard, siponjos is frehun ina sundro: duhve weis ni mahtedum usdreiban þana?

29 jah qaþ du im: þata kuni in waihtai ni mag usgaggan, niba in bidai jah fastubnja.

30 jah jainþro usgaggandans iddjedun þairh Galeilaian, jah ni wilda ei hwas wissedi,

31 unte laisida siponjans seinans jah qaþ du im þatei sunus mans atgibada in handuns manne, jah usqimand imma, jah usqistiþs þridjin daga usstandiþ.

32 iþ eis ni froþun þamma waurda jah ohtedun ina fraihnan.

33 jah qam in Kafarnaum. jah in garda qumans frah ins: hwa in wiga miþ izwis misso mitodeduþ?

34 iþ eis slawaidedun; du sis misso andrunnun, hwarjis maists wesi.

35 jah sitands atwopida þans twalif jah qaþ du im: jabai hwas wili frumists wisan, sijai allaize aftumists jah allaim andbahts.

36 jah nimands barn gasatida ita in midjaim im jah ana armins nimands ita qaþ du im:

37 saei ain þize swaleikaize barne andnimíþ ana namin meinamma, mik andnimíþ; jah saluazuh saei mik andnimíþ, ni mik andnimíþ, ak þana sandjandan mik.

38 andhof þan imma Iohannes qíþands: laisari! seþum sumana in þeinamma namin usdreibandun unhuþons, saei ni laisteiþ unsi, jah waridedum imma, unte ni laisteiþ unsi.

39 íþ is qab: ni warjíþ imma; ni mannahun auk ist saei taujíþ maht in namin meinamma jah magi sprauto ubilwardjan mis;

40 unte saei nist wíþra izwis, faur izwis ist.

41 saei auk allis gadragkjai izwis stikla watins in namin meinamma, unte Xristaus sijuþ, amen qíþa izwis ei ni fraqisteiþ mizdon seinai.

42 jah saluazuh saei gamarzejai ainana þize leitolane þize galaubjandane du mis, goþ ist imma mais ei galagjaidau asiluqairnus ana halsaggan is jah frauaurþans wesi in marein.

43 jah jabai marzejai þuk handus þeina, afmait þo : goþ þus ist hamfamma in libain galeiþan, þau twos handuns habandin galeiþan in Gaiainnan, in fon þata unluapnando,

44 þarei maþa ize ni gaswiltiþ jah fon ni afluapniþ.

45 jah jabai fatus þeins marzejai þuk, afmait ina; goþ þus ist galeiþan in libain haltamma, þau twans fotuns habandin gawairpan in gaiainnan, in fon þata unluapnando,

46 þarei maþa ize ni gaswiltiþ jah fon ni afluapniþ.

47 jah jabai augo þein marzejai þuk, uswairp imma; goþ þus ist haihamma galeiþan in þiudangardja gudis, þau twa augona habandin atwairpan in gaiainnan funins,

48 þarei maþa ize ni gadauþniþ jah fon ni afluapniþ.

49 huazuh auk funin saltada jah huarjatoh hunsle saltada.

50 goþ salt; íþ jabai salt unsaltan wairþiþ, hué supuda? habaiþ in izwis salt jah gawairþeigai sijaiþ miþ izwis misso.

Aiwaggeljo þairh Marku XV

1 Jah sunsaiw in maugin garuni taujandans þai auhumistans gudjans miþ þaim sinistam jah bokarjam, jah alla so gafaurds gabindandans Iesu brahtedun ina at Peilatau.

2 jah frah ina Peilatus: þu ist þiudans Iudaie? iþ is andhafjands qap du imma: þu qiþis.

3 jah wrohidedun ina þai auhumistans gudjans filu.

4 iþ Peilatus aftra frah ina qiþands: niu andhafjis ni waiht? sai, hvan filu ana þuk weitwodjand.

5 iþ Iesus þanamais <waiht> ni andhof, swaswe sildaleikida Peilatus.

6 iþ and dulþ hvarjoh fralailot im ainana bandjan þanei bedun.

7 wasuh þan sa haitana Barabbas miþ þaim miþ imma drobjandam gabundans, þaiei in auhjodau maurþr gatawidedun.

8 jah usgaggandei alla managei dugunnun bidjan, swaswe sinteino tawida im.

9 iþ Peilatus andhof im qiþands: wileidu fraleitani izwis þana þiudani Iudaie?

10 wissa auk þatei in neiþis atgebun ina þai auhumistans gudjans.

11 iþ þai auhumistans gudjans inwagidedun þo managein ei mais Barabban fralailoti im.

12 iþ Peilatus aftra andhafjands qap du im: hva nu wileiþ ei taujau þammei qiþiþ þiudani Iudaie?

13 iþ eis aftra hropidedun: ushramei ina.

14 iþ Peilatus qap du im: hva allis ubilis gatawida? iþ eis mais hropidedun: ushramei ina.

15 iþ Peilatus wiljands þizai managein fullafahjan, fralailot im þana Barabban, iþ Iesu atgaf usbliggwands, ei ushramiþs wesi.

16 iþ gadraughteis gatauhun ina innana gardis, þatei ist praitoriaun, jah gahaihaitun alla hansa

17 jah gawasidedun ina paurplei jah atlagidedun ana ina þaurneina wipja uswindandans.

18 jah dugunnun goljan ina: hail, þiudani Iudaie!

19 jah slohun is haubiþ rausa jah bispwun ina jah lagjandans kniwa inwitun ina

20 jah biþe bilailaikun ina andwasidedun ina þizai paurplei jah gawasidedun ina wastjom swesaim. jah ustauhun ina ei ushramidedeina ina.

21 jah undgripun sumana manne, Seimona Kwreinaiu, qimandan af akra, attan Alaiksandraus jah Rufaus, ei nemi galgan is.

22 jah attauhun ina ana Gaulgaupa stap, þatei ist gaskeiriþ hvarneins staps.

23 jah gebun imma drigkan wein miþ smwrna; iþ is ni nam.

24 jah ushramjandans ina disdailjand wastjos is wairpandans hlauta ana þos, hvarjizuh hva nemi.

25 wasuh þan hveila þridjo, jah ushramidedun ina.

26 jah was ufarmeli fairinos is ufarmeliþ: sa þiudans Iudaie.

27 jah miþ imma ushramidedun twans waidedjans, ainana af taihswon jah ainana af hleidumein is.

28 jah usfullnoda þata gamelido þata qipano: jah miþ unsibjaim rahnipþ was.

29 jah þai faurgaggandans wajameridedun ina, wiþondans haubida seinu jah qipandans: o sa gatairands þo alh jah bi þrins dagans gatimrjands þo, 30 nasei þuk silban jah atsteig af þamma galgin!

31 samaleiko jah þai auhumistans gudjans bilaikandans ina miþ sis misso miþ þaim bokarjam qeþun: anþarans ganasida, ip sik silban ni mag ganasjan.

32 sa Xristus, sa þiudans Israelis, atsteigadau nu af þamma galgin, ei gasaiþuaima jah galaubjaima. jah þai miþushramidans imma idweitedun imma.

33 jah biþe warþ hveila saihsto, riqis warþ ana allai airþai und hveila niundon.

34 jah niundon hveilai wopida Iesus stibnai mikilai qipands: ailoe ailoe, lima sibakþanei, þatei ist gaskeirip: guþ meins, guþ meins duþve mis bilaist?

35 jah sumai þize atstandandane gahausjandans qeþun: sai, Helian wopeipþ.

36 þragjands þan ains jah gafulljands swamm akeitis, galagjands ana raus, dragkida ina qipands: let, ei saiþuam qimaiu Helias athafjan ina.

37 ip Iesus aftra letands stibna mikila uzon.

38 jah faur[a]hah alhs disskritnoda in twa iupaþro und dalaþ.

39 gasaiþuands þan sa hundafaþs sa atstandands in andwairþja is þatei swa hropjands uzon, qaþ: bi sunjai, sa manna sa sunus was gudis.

40 wesunupþan qinons fairraþro saiþuandeins, in þaimeis was Marja so Magdalene jah Marja Iakobis þis minnizins jah Iosezis aiþei jah Salome.

41 jah þan was in Galeilaia, jah laistidedun ina jah andbahtidedun imma, jah anþaros managos þozei miþiddjedun imma in Iairusalem.

42 jah juþan at andanahtja waurþanamma, unte was paraskaiwe, saei ist fruma sabbato,

43 qimands Iosef af Areimapaiais, gaguds ragineis, saei was <jah> silba beidands þiudangardjos gudis, anananþjands galaiþ inn du Peilatau jah þaþ þis leikis Iesus.

44 iþ Peilatus sildaleikida ei is juþan gaswalt; jah athaitands þana hundafað frah ina juþan gadauþnodedi.

45 jah finþands at þamma hundafada fragaf þata leuk Iosefa.

46 jah usbugjands lein jah usnimands ita biwand þamma leina jah galagida ita in hlaiwa, þatei was gadraban us staina, jah atwalwida stain du daura þis hlaiwis.

47 iþ Marja so Magdalene jah Marja Iosezis sehoun hvar galagiþs wesi.

Aiwaggeljo þairh Marku XVI

1 Jah inwisandins sabbate dagis Marja so Magdalene jah Marja so Iakobis jah Salome usbauhtedun aromata, ei atgaggandeins gasalbodedeina ina.

2 jah filu air þis dagis afarsabbate atiddjedun du þamma hlaiwa at urrinnandin sunnin.

3 jah qeþun du sis misso: hvas afwalwjai unsis þana stain af daurom þis hlaiwis?

4 jah insaiþandeins gaumidedun þammei afwalwiþs ist sa stains; was auk mikils abraba.

5 jah atgaggandeins in þata hlaiw gasehoun juggalaup sitandan in taihswai biwaibidana wastjai hveitai; jah usgeisnodedun.

6 þaruh qaþ du im: ni faurhteip izwis, Iesu sokeip Nazoraiu þana ushramidan; nist her, urrais, sai þana staþ þarei galagidedun ina.

7 akei gaggiþ qibiduh du siponjam is jah du Paitrau þatei faurbigaggiþ izwis in Galeilaian; þaruh ina gasaiþiþ, swaswe qaþ izwis.

8 jah usgaggandeins af þamma hlaiwa gaþlahun; dizuh-þan-sat ijos reiro jah usfilmei, jah ni qeþun mannhun waiht; ohtedun sis auk.

9 usstandands þan in maurgin frumin sabbato ataugida <sik> frumist Marjin þizai Magdalene, af þizaiei uswarp sibun unhullþons.

10 soh gaggandei gataih þaim miþ imma wisandam, qainondam jah gretandam.

11 jah eis hausjandans þatei libaiþ jah gasaiþans warþ fram izai, ni galaubidedun.

12 afaruh þan þata twaim ize ataugiþs warþ in anþamma farwa, gaggandam du wehsa:

13 jah jainai galeiþandans gataihun þaim anþaraim; niþ-þaim galaubidedun.

14 bi spedistin þan anakumbjandam þaim ainlibim ataugida, jah idweitida ungalaubein ize jah harduhairtein, unte þaim gasaihvandam ina urrisanana, ni galaubidedun.

15 jah qab du im: gaggandans in þo manaseþ alakjo, merjaiþ þo aiwaggeljon allai þizai gaskaftai.

16 jah sa galaubjands ufdaupiþs ganisiþ; iþ saei ni galaubeiþ, afdomjada.

17 aþþan taikns þaim galaubjandam þata afargaggiþ: in namin meinamma unhulþons uswairpand: razdom rodjand niujaim,

18 waurmans nimand, jah jabai ingibe hva drigkaina, ni þauh im agljai; ana unhailans handuns uslagjands, jah waila wairþiþ im.

19 þanuh þan frauja Iesus afar þatei rodida du im, usnumans warþ in himin jah gasat af taihswon gudis.

20 iþ jainai usgaggandans meridedun and allata miþ frauin gawaurstwin jah þata waurd tulgjandin þairh þos afargaggandeins taiknins. amen. Aiwaggeljo þairh Marku ustauh. wulþus þus Guþ. amen.

Aiwaggeljo þairh Lukan I

1 Unte raihtis managai dugunnun meljan insaht bi þos gafullaweisidons in uns waihtins,

2 swaswe anafulhun unsis þaiei fram frumistin silbasiunjos jah andbahtos wesun þis waurdis;

3 galeikaida jah mis [jah ahmin weihamma] fram anastodeinai allaim glaggwuba afarlaistjandin gahahjo þus meljan, batista þaiaufeilu,

4 ei gakunnais þize bi þoei galaisiþs is waurde [a]staþ.

5 was in dagam Herodes þiudanis Iudaias gudja namin Zakarias, us afar<am> Abijins, jah qeins is us dauhtrum Aharons, jah namo izos Aileisabaiþ.

6 wesunuh þan garaihta ba in andwairþja gudis, gaggandona in allaim anabusnim jah garaihteim frauins unwaha.

7 jah ni was im barne, unte was Aileisabaiþ stairo, jah ba framaldra dage seinaize wesun.

8 warþ þan, miþþanei gudjinoda is in wikon kunjis seinis in andwairþja gudis,

9 bi biuhtja gudjinassaus hlauts imma urrann du saljan, atgaggands in alh frauþins,

10 jah alls hiuhma was manageins beidandans uta hœilai þwmiamins;

11 warþ þan imma in siunai aggilus frauþins standands af taihswon hunslastadis þwmiamins.

12 jah gadrobnoda Zakarias gasaihwands, jah agis disdraus ina.

13 qaþ þan du imma sa aggilus: ni ogs þus, Zakaria, duþe ei andhausida ist bida þeina, jah qens þeina Aileisabaþ gabairid sunu þus, jah haitais namo is Iohannen.

14 jah wairþiþ þus faheds jah swegniþa, jah managai in gabaurþai is faginond.

15 wairþiþ auk mikils in andwairþja frauþins jah wein jah leiþu ni drigkid jah ahmins weihis gafulljada nauhþan in wambai aiþeins seinazos,

16 jah managans suniwe Israelis gawandeþ du frauþin guda ize.

17 jah silba fauraqimid in andwairþja is in ahmin jah mahtai Haileiins gawandjan hairtona attane du barnam jah untalans in frodein garaihtaize, manwjan frauþin managein gafahrida.

18 jah qaþ Zakarias du þamma aggilau: bihœ kunnum þata? ik raihtis im sineigs, jah qens meina framaldrozei in dagam seinaim;

19 jah andhafjands sa aggilus qaþ du imma: ik im Gabriel sa standands in andwairþja gudis, jah insandiþs im rodjan du þus jah wailamerjan þus þata.

20 jah <sai> sijais þahands jah ni magands rodjan und þana dag ei wairþai þata, duþe ei ni galaubides waurdam meinaim, þoei usfulljanda in mela seinamma.

21 jah was managei beidandans Zakariins, jah sildaleikidedun hœ latidedi ina in þizai alh.

22 usgaggands þan ni mahta du im rodjan, jah froþun þammei siun gasah in alh; jah silba was bandwjands im jah <ga>was dumbs.

23 jah warþ, biþe usfullnodedun dagos andbahteis is, galaiþ du garda seinamma.

24 afaruh þan þans dagans inkilþo warþ Aileisabaþ qens is jah galaugnida sik menoþs fimf, qiþandei:

25 þatei swa mis gatawida frauja in dagam þaimei insalu afniman idweit mein in mannam.

26 þanuh þan in menof saihstin insandiþs was aggilus Gabriel fram guda in baurg Galeilias sei haitada Nazaraif,

27 du magapai in fragibtim abin, þizei namo Iosef, us garda Daweidis, jah namo þizos magapais Mariam.

28 jah galeiþands inn sa aggilus du izai qap: fagino, anstai audahafta, frauja miþ þus; þiupido þu in qinom.

29 iþ si gasaihuandei gablahsnoda bi innatgahtai is jah þahta sis hveleika wesi so goleins [þatei swa þiupida izai].

30 jah qap aggilus du izai: ni ogs þus, Mariam, bigast auk anst fram guda.

31 jah sai, ganimis in kilþein jah gabairis sunu jah haitais namo is Iesu.

32 sah wairþiþ mikils jah sunus hauhistins haitada, jah gibid imma frauja guþ stol Daweidis attins is.

33 jah þiudanof ufar garda Iakobis in ajukduþ, jah þiudinassaus is ni wairþiþ andeis.

34 qap þan Mariam du þamma aggilau: huaiwa sijai þata, þandei aban ni kann?

35 jah andhafjands sa aggilus qap du izai: ahma weihs atgaggiþ ana þuk, jah mahts hauhistins ufarskadweid þus, duþe ei <jah> saei gabairada weihs haitada sunus gudis.

36 jah sai, Aileisabaiþ niþjo þeina, jah so inkiþo sunau in aldomin seinamma, jah sa menofs saihsta ist izai sei haitada stairo,

37 unte nist unmahteig guda ainhun waurde.

38 qap þan Mariam: sai, þiwi frauþins, wairþai mis bi waurda þeinamma. jah galaiþ fairra izai sa aggilus.

39 usstandandei þan Mariam in þaim dagam iddja in bairgahein sniumundo in baurg Iudins,

40 jah galaiþ in gard Zakariins jah golda Aileisabaiþ.

41 jah warþ, swe hausida Aileisabaiþ golein Mariins, lailaik barn in qiþau izos, jah gafullnoda ahmins weihs Aileisabaiþ,

42 jah ufwopida stibnai mikilai jah qap: þiupido þu in qinom, jah þiupido akran qiþaus þeinis.

43 jah huapro mis þata, ei qemi aiþei frauþins meinis at mis?

44 sai allis, sunsei warþ stibna goleinais þeinaizos in ausam meinaim, lailaik þata barn in swigniþai in wambai meinai.

45 jah audaga so galaubjandei þatei wairþiþ ustauhts þize rodidane izai fram frauin.
 46 jah qap Mariam: mikileid saiwala meina fraujan,
 47 jah swegneid ahma meins du guda nasjand meinamma.
 48 unte insaþu du hnaiweinai þiujos seinaiþos; sai allis, fram himma nu audagjand mik alla kunja.
 49 unte gatawida mis mikilein sa mahteiga, jah weih namo is.
 50 jah armahairtei is in aldins alde þaim ogandam ina.
 51 gatawida swinþein in arma seinamma, distahida mikilþuhtans gahugdai hairtins seinis;
 52 gadrusida mahteigans af stolam jah ushauhida gahnaiwidans;
 53 gredagans gasopida þiuþe jah gabignandans insandida lausans.
 54 hleibida Israela þiumagu seinamma, gamunands armahairteins,
 55 swaswe rodida du attam unsaraim Abrahamama jah fraiwa is und aiw.
 56 gastop þan Mariam miþ izai swe menopþ þrins jah gawandida sik du garda seinamma.
 57 iþ Aileisabaiþ usfullnoda mel du bairan jah gabar sunu.
 58 jah hausidedun bisitands jah ganiþjos izos, unte gamikilida frauja armahairteins seinai bi izai, jah miþfaginodedun izai.
 59 jah warþ in daga ahtudin, qemun bimaitan þata barn jah haihaitun ina afar namin attins is Zakarian.
 60 jah andhafjandei so aiþei is qap: ne, ak haitaidau Iohannes.
 61 jah qeþun du izai þatei ni ainshun ist in kunja þeinamma saei haitaidau þamma namin.
 62 gabandwidedun þan attin is, þata hwaiwa wildedi haitan ina.
 63 iþ is sokjands spilda [nam] ga[h]melida qiþands: Iohannes ist namo is; jah sildaleikidedun allai.
 64 usluknoda þan munþs is suns jah tuggo is, jah rodida þiuþjands guþ.
 65 jah warþ ana allaim agis þaim bisitandam ina, jah in allai bairgahein Iudaias merida wesun alla þo waurda.
 66 jah galagidedun allai þai hausjandans in hairtin seinamma qiþandans: hwa skuli þata barn wairþan? jah þan handus frauþins was miþ imma.
 67 jah Zakarias, atta is, gafullnoda ahmins weihis jah praufetida jah qap:
 68 þiuþeigs frauja guþ Israelis, unte gaweisoda jah gawaurhta uslausein managein seinai,
 69 jah urraisida haurn naseinaiþs unsiþs in garda Daweidis þiumagaus seinis,

70 swaswe rodida þairh munþ weihaize þize fram anastodeinai aiwis
 praufete seinaze,
 71 giban nasein us fįjandam unsaraim jah us handau allaize þize
 hatandane unsis,
 72 taujan armahairtiþa bi attam unsaraim jah gamunan triggwos
 weihaizos seinazos,
 73 aiþis þanei swor wiþra Abraham attan unsarana, ei gebi unsis
 74 unagein us handau fįjande unsaraize galausidaim skalkinon imma
 75 in sunjai jah garaihtein in andwairþja is allans dagans unsarans.
 76 jah þu, barnilo, praufetus hauhistins haitaza; fauragaggis auk faura
 andwairþja frauþins, manwjan wigans imma,
 77 du giban kunþi naseinai managein is in afleta frawaurhte ize,
 78 þairh infeinandein armahairtein gudis unsaris, in þammei gaweisop
 unsara urruns us hauhiþai,
 79 gabairhtjan þaim in riqiza jah skadau dauþus sitandam, du garaihtjan
 fotuns unsarans in wig gawairþjis.
 80 iþ þata barn wohs jah swinþnoda ahmin jah was ana aupidom und dag
 ustaikneinai seinazos du Israela.

Aiwaggeljo þairh Lukan II

1 Warþ þan in dagans jainans, urrann gagrefts fram kaisara Agustau,
 gameljan allana midjungard.
 2 soh þan gilstrameleins frumista warþ at [wisandin kindina Swriais]
 raginondin Saurim Kwreinaiau.
 3 jah iddjedun allai, ei melidai weseina, hvarjizuh in seinai baurg.
 4 Urrann þan jah Iosef us Galeilaia, us baurg Nazaraip, in Iudaian, in
 baurg Daweidis sei haitada Beþla<i>haim, duþe ei was us garda
 fadreinai Daweidis,
 5 anameljan miþ Mariin sei in fragiftim was imma qeins, wisandein
 inkiþon.
 6 warþ þan, miþþanei þo wesun jainar, usfullnodedun dagos du bairan
 izai.
 7 jah gabar sunu seinana þana frumabaur jah biwand ina jah galagida ina
 in uzetin, unte ni was im rumis in stada þamma.
 8 jah hairdjos wesun in þamma samin landa, þairhwakandans jah
 witandans wahtwom nahts ufaro hairdai seinai.

9 iþ aggilus frauþins anaqam ins jah wulþus frauþins biskain ins, jah ohtedun agisa mikilamma.

10 jah qaþ du im sa aggilus: ni ogeiþ, unte sai, spillo izwis faheid mikila, sei wairþiþ allai managein,

11 þatei gabaurans ist izwis himma daga nasjands, saei ist Kristus frauþa, in baurg Daweidis.

12 jah þata izwis taikns: bigitid barn biwundan jah galagid in uzetin.

13 jah anaks warþ miþ þamma aggilau managei harjis himinakundis hazjandane guþ jah qiþandane:

14 wulþus in hauhistjam guda jah ana airþai gawairþi in mannam godis wilþins.

15 jah warþ, biþe galipun fairra im in himin þai aggilus, jah þai mans þai hairdjos qeþun du sis misso: þairhgaggaima ju und Beþlahaim jah saiþwaima waurd þata waurþano, þatei frauþa gakannida unsis.

16 jah qemun sniumjandans jah bigetun Marian jah Iosef jah þata barn ligando in uzetin.

17 gasaiþwandans þan gakannidedun bi þata waurd þatei rodiþ was du im bi þata barn.

18 jah allai þai gahausjandans sildaleikidedun bi þo rodidona fram þaim hairdjam du im.

19 iþ Maria alla gafastaida þo waurda, þagkjandei in hairtin seinamma.

20 jah gawandidedun sik þai hairdjos mikiljandans jah hazjandans guþ in allaize þizeei gahausidedun jah gaseþun swaswe rodiþ was du im.

21 jah biþe usfulnodedun dagos ahtau du bimaitan ina, jah haitan was namo is Iesus, þata qiþano fram aggilau faurþizei ganumans wesi in wamba.

22 jah biþe usfulnodedun dagos hraineinai ize bi witoda Mosezis, brahtedun ina in Iairusalem, atsatjan faura frauþin,

23 swaswe gamelid ist in witoda frauþins: þatei þazuh gumakundaize uslukands qiþu weihs frauþins haitada,

24 jah ei gebeina fram imma hunsl, swaswe qiþan ist in witoda frauþins, gajuk hraiwadubono aiþþau twos juggons ahake.

25 þaruh was manna in Iairusalem, þizei namo Swmaion, jah sa manna was garaihts jah gudafaurhts, beidands laþonais Israelis, jah ahma weihs was ana imma.

26 jah was imma gataihan fram ahmin þamma weihin ni saiþwan dauþu, faurþizei seþi Xristu frauþins.

27 jah qam in ahmin in þizai alh; jah miþþanei innattauhun berusjos þata barn Iesu, ei tawidedeina bi biuhtja witodis bi ina,
 28 jah is andnam ina ana armins seinans jah þiuþida guda jah qap:
 29 nu fraleitais skalk þeinana, [frauþinond] frauja, bi waurda þeinamma in gawairþja;
 30 þande seþun augona meina nasein þeina,
 31 þoei manwides in andwairþja allaizo manageino,
 32 liuhap du andhuleinai þiudom jah wulþu managein þeinai Israela.
 33 jah was Iosef jah aiþei is sildaleikjandona ana þaim þoei rodida wesun bi ina.
 34 jah þiuþida ina Swmaion jah qap du Mariin, aiþein is: sai, sa ligiþ du drusa jah usstassai managaize in Israela jah du taiknai andsakanai.
 35 jah þan þeina silbons saiwala þairhgaggiþ hairus, ei andhuljaindau us managaim hairtam mitoneis.
 36 jah was Anna praufeteis, dauhtar Fanuelis, us kunja Aseris; soh framaldra dage managaize libandei miþ abin jera sibun fram magapein seinai,
 37 soh þan widuwo <swe> jere ahtautehund jah fidwor, soh ni afiddja fairra alh fastubnjam jah bidom blotande frauþan nahtam jah dagam.
 38 soh þizai hœilai atstandandei andhaihait frauþin jah rodida bi ina [in] allaim þaim usbeidandam laþon Iairusaulwmos.
 39 jah biþe ustauhun allata bi witoda frauþins, gawandidedun sik in Galeilaian, in baurg seinu Nazaraiþ.
 40 iþ þata barn wohs jah swinþnoda ahmins fullnands jah handugeins, jah ansts gudis was ana imma.
 41 jah wratodedun þai birusjos is jera huammeh in Iairusalem at dulþ paska.
 42 jah biþe warþ twalibwinþrus, usgaggandam þan im in Iairusaulwma bi biuhtja dulþais,
 43 jah ustiuhandam þans dagans, miþþane gawandidedun sik aftra, gastop Iesus sa magus in Iairusalem, jah ni wissedun Iosef jah aiþei is.
 44 hugjandona in gasinþjam ina wisan qemun dagis wig jah sokidedun ina in ganiþjam jah in kunþam.
 45 jah ni bigitandona ina gawandidedun sik in Iairusalem sokjandona ina.
 46 jah warþ afar dagans þrins, bigetun ina in alh sitandan in midjaim laisarjam jah hausjandan im jah fraihnandan ins.

47 usgeisnodedun þan allai þai hausjandans is ana frodein jah andawaurdjam is.

48 jah gasaiþandans ina sildaleikidedun, jah qap du imma so aiþei is: magau, hwa gatawides uns swa? sai, sa atta þeins jah ik winnandona sokidedum þuk.

49 jah qap du im: hwa þatei sokideduþ mik? niu wisseduþ þatei in þaim attins meinis skulda wisan?

50 jah ija ni froþun þamma waurda þatei rodida du im.

51 jah iddja miþ im jah qam in Nazariþ, jah was ufhausjands im; jah aiþei is gafastaida þo waurda alla in hairtin seinamma.

52 jah Iesus þaih frodein jah wahstau jah anstai at guda jah mannam.

Aiwaggeljo þairh Johannes VI

1 Afar þata galaip Iesus ufar marein þo Galeilaie jah Tibairiade.

2 jah laistida ina manageins filu, unte gasehoun taiknins þozei gatawida bi siukaim.

3 usiddja þan ana fairguni Iesus jah jainar gasat miþ siponjam seinaim.

4 wasuh þan nehwa pasxa, so dulþs Iudaie.

5 þaruh ushof augona Iesus jah gaumida þammei manageins filu iddja du imma, qapuh du Filippau: hwapro bugjam hlaibans, ei matjaina þai?

6 þatuh þan qap fraisands ina; ip silba wissa þatei habaida taujan.

7 andhof imma Filippus: twaim hundam skatte hlaibos ni ganohai sind þaim, þei nimai hwarjizuh leitul.

8 qap ains þize siponje is, Andraias, broþar Paitraus Seimonaus:

9 ist magula ains her, saei habaiþ .e. hlaibans barizeinans jah .b. fiskans; akei þata hwa ist du swa managaim?

10 ip Iesus qap: waurkeip þans mans anakumbjan. wasuh þan hawi manag ana þamma stada. þaruh anakumbidedun wairos rapjon swaswe fimf þusundjos.

11 namuh þan þans hlaibans Iesus jah awiliudonds gadailida þaim anakumbjandam; samaleiko jah þize fiske, swa filu swe wildedun.

12 þanuh biþe sadai waurþun, qap du siponjam seinaim: galisip þos aflifnandeins drauhsnos, þei waihtai ni fraqistnai.

13 þanuh galesun jah gafullidedun .ib. tainjons gabruko us fimf hlaibam þaim barizeinam, þatei aflifnoda þaim matjandam.

14 þaruh þai mans gasaiþvandans þoei gatawida taikn Iesus, qeþun þatei sa ist bi sunjai praufetus sa qimanda in þo manaseþ.

15 iþ Iesus kunnands þatei munaidedun usgaggan jah wilwan <ina> ei tawidedeina ina du þiudana, afiddja aftra in fairguni is ains.

16 iþ swe seiþu warþ, atiddjedun siponjos is ana marein,

17 jah usstigun in skip, iddjedunuh ufar marein in Kafarnaum. jah riqis juþan warþ jah ni atiddja nauhþan du im Iesus.

18 iþ marei winda mikilamma waiandin urraisida was.

19 þaruh farjandans swe spaurde .k. jah .e. aiþþau .l. gasaiþvand Iesu gaggandan ana marein jah nehva skipa qimandan jah ohtedun sis.

20 þaruh is qaþ <im>: ik im, ni ogeiþ izwis.

21 þaruh wildedun ina niman in skip, jah sunsaiw þata skip warþ ana airþai ana þoei eis iddjedun.

22 iftumin daga managei sei stop hindar marein, sehoun þatei skip anþar ni was jainar alja ain, jah þatei miþ-ni-qam siponjam seinaim Iesus in þata skip, ak ainai siponjos is galiþun.

23 anþara þan skipa qemun us Tibairiadau nehva þamma stada, þarei matidedun hlaif, ana þammei awiliudoda frauja.

24 þaruh þan gasaþ managei þatei Iesus nist jainar nih siponjos is, gastigun in skipa jah qemun in Kafarnaum sokjandans Iesu.

25 jah bigetun ina hindar marein qeþunuh du imma: rabbei, hvan her qamt?

26 andhof im Iesus jah qaþ: amen amen qiþa izwis, sokeiþ mik, ni þatei sehup taiknins jah fauratanja, ak þatei matideduþ þize hlaibe jah sadai waurþuþ.

27 waurkjaip ni þana mat þana fralusanan, ak mat þana wisandan du libainai aiweinon, þanei sunus mans gibip izwis; þanuh auk atta gasiglida guþ.

28 þaruh qeþun du imma: hva taujaima, ei waurkjaima waurstwa gudis?

29 andhof Iesus jah qaþ du im: þat-ist waurstw gudis, ei galaubjaip þammei insandida jains.

30 qeþun du imma: aþþan hva taujis þu taikne, ei sailvaima jah galaubjaima þus? hva waurkeis?

31 attans unsarai manna matidedun ana aubidai, swaswe ist gameliþ: hlaif us himina gaf im du matjan.
 32 þaruh qaþ im Iesus: amen amen qiþa izwis, ni Moses gaf izwis hlaif us himina, ak atta meins gaf izwis hlaif us himina þana sunjeinan.
 33 sa auk hlaifs gudis ist, saei atstaig us himina jah gaf libain þizai manasedai.
 34 þanuh qeþun du imma: frauja, framwigis gif unsis þana hlaif.
 35 jah qaþ du im Iesus: ik im sa hlaifs libainais; þana gaggandan du mis ni huggreiþ jah þana galaubjandan du mis ni þaurseiþ huanhun.
 36 akei qaþ izwis þatei gasehup mik jah ni galaubeiþ.
 37 all þatei gaf mis atta, du mis qimiþ, jah þana gaggandan du mis ni uswairpa ut;
 38 unte atstaig us himina, nih þeei taujau wiljan meinana, ak wiljan þis sandjandins mik.
 39 . . . .
 40 þatuh þan ist wilja þis sandjandins mik, ei huzuh saei sailuþ þana sunu jah galaubeiþ du imma, aigi libain aiweinson, jah urraisja ina ik in spedistin daga.
 41 birodidedun þan Iudaeis bi ina, unte qaþ: ik im hlaifs sa atsteigands us himina,
 42 jah qeþun: niu sa ist Iesus sa sunus Iosefis, þizei weis kunpedum attan jah aiþein? huiwa nu qiþiþ sa þatei us himina atstaig?
 43 andhof þan Iesus jah qaþ du im: ni birodeiþ miþ izwis misso.
 44 ni manna mag qiman at mis, nibai atta saei sandida mik atþinsiþ ina, jah ik urraisja ina in þamma spedistin daga. .
 45 ist gameliþ ana praufetum: jah wairþand allai laisidai gudis. huzuh nu sa gahausjands at attin jah ganam gaggiþ du mis.
 46 ni þatei attan selvi huas, nibai saei was fram attin, sa sahu attan.
 47 amen amen qiþa izwis: saei galaubeiþ du mis aih libain aiweinson.
 48 ik im sa hlaifs libainais.
 49 attans izwarai matidedun manna in aubidai jah gaswultun.
 50 sa ist hlaifs saei us himina atstaig, ei saei þis matjai, ni gadauþnai.
 51 ik im hlaifs sa libanda, sa us himina qumana; jabai huas matjiþ þis hlaibis, libaiþ in ajukduþ; jah þan sa hlaifs þanei ik giba, leuk mein ist þatei ik giba in þizos manasedais libainais.

52 þanuh sokun miþ sis misso Iudaieis qiþandans: h aiwa mag sa unsis
leik giban du matjan?

53 þaruh qaþ du im Iesus: amen amen qiþa izwis, nibai matjiþ leik þis
sunaus mans jah driggkaip is bloþ, ni habaip libain in izwis silbam.

54 saei matjiþ mein leik jah driggkiþ mein bloþ, aih libain aiweinon, jah
ik urraisja ina in þamma spedistin daga.

55 þata auk leik meinata bi sunjai ist mats, jah þata bloþ mein bi sunjai
ist draggk.

56 saei matjiþ mein leik jah driggkiþ mein bloþ, in mis wisip jah ik in
imma.

57 swaswe insandida mik libands atta, jah ik liba in attins, jah saei
matjiþ mik, jah sa libaip in meina.

58 sa ist hlaifs saei us himina atstaig, ni swaswe matidedun attans
izwarai manna jah gadauþnodedun; ip saei matjiþ þana hlaif libaip in
ajukduþ.

59 þata qaþ in swnagoge laisjands in Kafarnaum.

60 þanuh managai gahausjandans þize siponje is qeþun: hardu ist þata
waurd, huas mag þis hausjon?

61 ip witands Iesus in sis silbin þatei birodidedun þata þai siponjos is,
qaþ du im: þata izwis gamarzeip?

62 jabai nu gasaih ip sunu mans ussteigan, þadei was faurpis?

63 ahma ist saei liban taujiþ, þata leik ni boteip waiht. þo waurda þoei ik
rodida izwis, ahma ist jah libains ist,

64 akei sind izwara sumai, þaiei ni galaubjand. wissuh þan us frumistja
Iesus h arjai sind þai ni galaubjandans, jah huas ist saei galeiweiþ ina.

65 jah qaþ: duþe qaþ izwis þatei ni ainshun mag qiman at mis, nibai ist
atgiban imma fram attin meinamma.

66 uzuh þamma mela managai galiþun siponje is ibukai jah þanaseiþs
miþ imma ni iddjedun.

67 þaruh qaþ Iesus du þaim twalibim: ibai jah jus wileiþ galeiþan?

68 þanuh andhof imma Seimon Paitrus: frauja, du huamma galeiþaima?
waurda libainais aiweinons habais

69 jah weis galaubidedum jah ufkuþbedum þatei þu is Xristus, sunus
gudis libandins.

70 andhof im Iesus: niu ik izwis .ib. gawalida jah izwara ains diabaulus
ist?

71 qapuh þan þana Iudan Seimonis, Iskariotu, sa auk habaida ina galewjan, ains wisands þize twalibe.

Aiwaggeljo þairh Johannen VIII

12 Aftra du im Iesus rodida qapuh: ik im liuhaþ manasedais; saei laisteiþ mik ni gaggiþ in riqiza, ak habaiþ liuhaþ libainais.

13 þanuh qeþun du imma þai Fareisaieis: þu bi þuk silban weitwodeis; so weitwodiþa þeina nist sunjeina.

14 andhof Iesus jah qap du im: jah jabai ik weitwodja bi mik silban, sunja ist so weitwodiþa meina, unte wait hwapro qam jah hwap galeiþa, iþ jus ni wituþ hwapro qima, aiþþau hwap galeiþa.

15 jus bi leika stojiþ, iþ ik ni stoja ainnohun.

16 jaf-þan jabai stoja ik, staua meina sunjeina ist, unte ains ni im, ak ik jah saei sandida mik atta.

17 jah þan in witoda izwaramma gameliþ ist þatei twaddje manne weitwodiþa sunja ist.

18 ik im saei weitwodja bi mik silban, jah weitwodeiþ bi mik saei sandida mik atta.

19 qeþun þan du imma: hvar ist sa atta þeins? andhof Iesus: ni mik kunnuþ nih attan meinana; iþ mik kunþedeiþ, jah þau attan meinana kunþedeiþ.

20 þo waurda rodida in gazaufwlakio, laisjands in alh; jah ainshun ni faifah ina, unte nauhþanuh ni qam hveila is.

21 þanuh qap aftra du im Iesus: ik galeiþa, jah sokeiþ mik, jah in frawaurhtai izwarai gadauþniþ. þadei ik gagga, jus ni maguþ qiman.

22 qeþun þan Iudaeis: nibai usqimai sis silbin, ei qiþiþ: þadei ik gagga, jus ni maguþ qiman?

23 jah qap du im Iesus: jus us þaim dalapro sijuþ, iþ ik us þaim iupaþro im; jus us þamma fairlvau sijuþ, iþ ik ni im us þamma fairlvau.

24 qap nu izwis þatei gadauþniþ in frawaurhtim izwaraim.

25 þaruh qeþun du imma: þu hvas is? jah qap du im Iesus: anastodeins, þatei jah rodja du izwis.

26 manag skal bi izwis rodjan jah stogan; akei saei sandida mik sunjeins ist; jah ik þatei hausida at imma þata rodja in þamma fairlvau.

27 ni froþun þatei attan im qaþ.

28 qaþuh þan du im Iesus: þan ushauheiþ þana sunu mans, þanuh ufkunnaiþ þatei ik im, jah af mis silbin tauja ni waiht, ak swaswe laisida mik atta meins, þata rodja.

29 jah saei sandida mik miþ mis ist; ni bilaiþ mis ainamma atta, unte ik þatei leikaiþ imma tauja sinteino.

30 þata imma rodjandin managai galaubidedun imma.

31 þanuh qaþ Iesus du þaim galaubjandam sis Iudaium: jabai jus gastandiþ in waurda meinamma, bi sunjai siponjos meinai sijub,

32 jah ufkunnaiþ sunja, jah so sunja frijans izwis briggip.

33 andhofun imma: fraiw Abrahamis sijum jah ni mannhun skalkinodedum aiw huanhun; hwaiwa þu qipis þatei frijai wairþip?

34 andhof im Iesus: amen amen, qiþa izwis þatei hʌazuh saei taujiþ frawaurht, skalks ist frawaurhtai.

35 sah þan skalks ni wisip in garda du aiwa, sunus wisip du aiwa.

36 jabai nu sunus izwis frijans briggip, bi sunjai frijai sijub.

37 wait þatei fraiw Abrahamis sijub; akei sokeiþ mis usqiman, unte waurd mein ni gamot in izwis.

38 ik þatei gasah at attin meinamma rodja, jah jus þatei hausideduþ fram attin izwamma taujiþ.

39 andhofun jah qeþun du imma: atta unsar Abraham ist. qaþ im Iesus: ip barna Abrahamis weseiþ, waurstwa Abrahamis tawidedeiþ.

40 ip nu sokeiþ mik usqiman, mannan izei sunja izwis rodida, þoei hausida fram guda; þatuh Abraham ni tawida.

41 jus taujiþ toja attins izwaris. þanuh qeþun imma: weis us horinassau ni sijum gabauranai; ainana attan aigum, guþ.

42 qaþ du im Iesus: jabai guþ atta izwar wesi, friodedeiþ þau mik, unte ik fram guda urrann jah qam; nih þan auk fram mis silbin ni qam, ak is mik insandida.

43 duhʌe maþlein meina ni kunnup? unte ni maguþ hausjan waurd mein.

44 jus us attin diabaulau sijub jah lustuns þis attins izwaris wileiþ taujan. jains manamaurþrja was fram frumistja jah in sunjai ni gastop; unte nist sunja in imma. þan rodeiþ liugn, us seinaim rodeiþ, unte liugnja ist jah atta is.

45 ip ik, þatei sunja rodida, ni galaubeiþ mis.

46 huas izwara gasakiþ mik bi frawaurht? þande sunja qiþa, duhʌe ni galaubeiþ mis?

47 sa wisands us guda waurda gudis hauseiþ; duþe jus ni hauseiþ, unte us guda ni sijub.

48 andhofun þan þai Iudaieis jah qeþun du imma: niu waila qiþam weis þatei Samareites is þu jah unhulþon habais?

49 andhof Iesus: ik unhulþon ni haba, ak swera attan meinana, jah jus unsweraiþ mik.

50 ik ni sokja hauhein meina; ist saei sokeiþ jah stojþ.

51 amen amen qiþa izwis: jabai huas wurd mein fastaiþ, dauþu ni gasaihuþ aiwa dage.

52 þanuh qeþun du imma þai Iudaieis: nu ufkunþedum þatei unhulþon habais. Abraham gadauþnoda jah praufeteis, jah þu qiþis: jabai huas mein wurd fastai, ni kausjai dauþau aiwa dage.

53 ibai þu maiza is attin unsaramma Abrahamana, saei gadauþnoda? jah praufeteis gadauþnodedun. huana þuk silban taujis þu?

54 andhof Iesus: jabai ik hauhja mik silban, so hauheins meina ni waihts ist; ist atta meins saei hauheþ mik, þanei jus qiþiþ þatei guþ unsar ist.

55 jah ni kunnuþ ina; iþ ik kann ina; jah jabai qeþjau þatei ni kunnjau ina, sijau galeiks izwis liugnja; ak kann ina jah wurd is fasta.

56 Abraham atta izwar sifaida ei gasehu dag meinana, jah gasahu jah faginoda.

57 þanuh qeþun þai Iudaieis du imma: fimf tiguns jere nauh ni habais jah Abraham saht?

58 qap im Iesus: amen amen qiþa izwis: faurþizei Abraham waurþi, im ik.

59 þanuh nemun stainans, ei waurpeina ana ina; iþ Iesus þan gafalh sik jah usiddja us alh usleiþands þairh midjans ins, jah huarboda swa.

Aiwaggeljo þairh Johannen XI

1 Wasuh þan sums siuks, Lazarus af Beþanias, us haimai Marjins jah Marþins, swistrs izos.

2 wasuh þan Marja, soei salboda frauhan balsana jah biswarb fotuns is skufta seinamma, þizoei broþar Lazarus siuks was.

3 insandedun þan þos swistrjus is du imma qiþandeins: frauja, sai, þanei frijos siuks ist.

4 iþ is gahausjands qab: so siukei nist du dauþau, ak in hauheinais gudis,
 ei hauhjaidau sunus gudis þairh þata.
 5 frijoduh þan Iesus Marþan jah swistar izos jah Lazaru.
 6 swe hausida þatei siuks was, þanuh þan salida in þammei was stada
 twans dagans.
 7 þaþroh þan afar þata qab du siponjam: gaggam in Iudaian aftra.
 8 qeþun du imma þai siponjos: rabbei, nu sokidedun þuk afwairpan
 stainam Iudaieis, jah aftra gaggis jaind?
 9 andhof Iesus: niu twalif sind hœilos dagis? jabai huas gaggip in dag, ni
 gastiggqip, unte liuhap þis fairhuas gasaihuip;
 10 apþan jabai huas gaggip in naht, gastiggqip, unte liuhad nist in imma.
 11 þo qab jah afar þata qipip du im: Lazarus, frijonds unsar, gasaizlep;
 akei gaggam, ei uswakjau ina.
 12 þanuh qeþun þai siponjos is: frauja, jabai slepip, hails wairþip.
 13 qapuh þan Iesus bi dauþu is; ip jainai hugidedun þatei is bi slep qeþi.
 14 þanuh þan qab du im Iesus swikunþaba: Lazarus gaswalt,
 15 jah fagino in izwara, ei galaubjaiþ, unte ni was jainar; akei gaggam
 du imma.
 16 þanuh qab Þomas saei haitada Didimus þaim gahlaibam seinaim:
 gaggam jah weis, ei gaswiltaima mip imma.
 17 qimands þan Iesus bigat ina juþan fidwor dagans habandan in hlaiwa.
 18 wasuh þan Beþania nehva Iairusaulwmi[a]m, swaswe ana spaurdim
 fimftaihunim.
 19 jah managai Iudaie gaqemun bi Marþan jah Marjan, ei
 gaþrafstidedeina ijos bi þana broþar izo.
 20 ip Marþa, sunsei hausida þatei Iesus qimip, wiþraiddja ina; ip Marja
 in garda sat.
 21 þanuh qab Marþa du Iesua: frauja, ip weseis her, ni þau
 gadauþnodedi broþar meins.
 22 akei jah nu wait, ei þishwah þei bidjis guþ, gibip þus guþ.
 23 qab izai Iesus: usstandip broþar þeins.
 24 qab du imma Marþa: wait þatei usstandip in usstassai in þamma
 spedistin daga.
 25 qab þan <izai> Iesus: ik im so usstass jah libains; saei galaubeip du
 mis, þauh ga-ba-dauþniþ, libaid;
 26 jah huazuh saei libaiþ jah galaubeip du mis, ni gadauþniþ aiw.
 galaubeis þata?

27 qap imma: jai, frauja, ik galaubida þatei þu is Kristus, sunus gudis, sa in þana fairhœu qimanda.

28 jah þata qiþandei galaiþ jah wopida Marjan, swistar seina, þiubjo qiþandei: laisareis qam jah haitiþ þuk.

29 iþ jaina, sunsei hausida, urrais sprauto jah iddja du imma.

30 niþ-þan nauhþanuh qam Iesus in weihsa, ak was nauhþanuh in þamma stada þarei gamotida imma Marþa.

31 Iudaeis þan þai wisandans miþ izai in garda þrafstjandans ija, gasaihvandans Marjan þatei sprauto usstop jah ussidja, iddjedunuh afar izai qiþandans þatei gaggiþ du hlaiwa, ei greitai jainar.

32 iþ Marja, sunsei qam þarei was Iesus, gasaihvandei ina draus imma du fotum qiþandei du imma: frauja, iþ weiseis her, ni þauh gaswulti meins broþar.

33 þanuh Iesus, sunsei gasahv ija greitandein jah Iudaiuns þaiei qemun miþ izai gretandans, inrauhtida ahmin jah inwagida sik silban.

34 jah qap: hvær lagideduþ ina? qeþun du imma: frauja, hiri jah sailv.

35 jah tagrida Iesus.

36 þaruh qeþun þai Iudaeis: sai, hvaiwa frioda ina.

37 sumai þan ize qeþun: niu mahta sa izei uslauk augona þamma blindin gataujan ei jah sa ni gadauþnodedi?

38 þanuh Iesus aftra inrauhtips in sis silbin gaggiþ du þamma hlaiwa. wasuh þan hulundi jah staina ufarlagida was ufaro.

39 qap Iesus: afnimþ þana stain. qap du imma swistar þis dauþins Marþa: frauja, ju fuls ist; fidurdogs auk ist.

40 qap izai Iesus: niu qap þus þatei jabai galaubeis, gasaihvais wulþu gudis?

41 ushofun þan þana stain þarei was. iþ Iesus uzuhhof augona iup jah qap: atta, awiliudo þus, unte andhausides mis;

42 jah þan ik wissa þatei sinteino mis andhauseis; akei in manageins þizos bistandandeins qap, ei galaubjaina þatei þu mik insandides.

43 jah þata qiþands stibnai mikilai hropida: Lazaru, hiri ut!

44 jah urrann sa dauþa gabundans handuns jah fotuns faskjam, jah wlits is auralja bibundans. qap du im Iesus: andbindiþ ina jah letiþ gaggan.

45 þanuh managai þize Judaiei þai qimandans at Marjin jah sailhvandans þatei gatawida, galaubidedun imma.

46 sumaiþ-þan ize galipun du Fareisaium jah qeþun du im þatei gatawida Iesus.

47 galesun þan þai auhumistans gudjans jah þai Fareisaieis . . .

Aiwaggeljo þairh Johannen XIV

1 Ni indrobnai izwar hairto; galaubeiþ du guda jah du mis galaubeiþ.

2 in garda attins meinis salipwos managos sind; aþþan niba weseina, aiþþau qeþjau du izwis: gagga manwjan stad izwis.

3 jah þan jabai gagga, manwja izwis stad, aftra qima jah franima izwis du mis silbin, ei þarei im ik, þaruh sijuþ jah jus.

4 jah þadei ik gagga kunnuþ, jah þana wig kunnuþ.

5 þaruh qaþ imma Þomas: frauja, ni witum huþ gaggis, jah huaiwa magum þana wig kunnan?

6 qaþ imma Iesus: ik im sa wigs jah sunja jah libains. ainshun ni qimiþ at attin, niba þairh mik.

7 iþ kunþedeiþ mik, aiþþau kunþedeiþ jah attan meinana; jah þan fram himma kunnuþ ina jah gasailuþ ina.

8 iþ Filippus qaþuh du imma: frauja, augei unsis þana attan; þatuh ganah unsis.

9 þaruh qaþ imma Iesus: swalaud melis miþ izwis was, jah ni ufkunþes mik, Filippu? saei gasahu mik, gasahu attan, jah huaiwa þu qiþis: augei unsis þana attan?

10 niu galaubeis þatei ik in attin jah atta in mis ist ? þo waurda þoei ik rodja izwis, af mis silbin ni rodja, ak atta saei in mis ist, sa taujiþ þo waurstwa.

11 Galaubeiþ mis þatei ik in attin jah atta in mis; iþ jabai <ni>, in þize waurstwe galaubeiþ mis.

12 amen amen qiþa izwis: saei galaubeid mis, þo waurstwa þoei ik tauja, jah is taujiþ jah maizona þaim taujiþ; unte ik du attin gagga.

13 jah þatei hu bidjiþ in namin meinamma, þata tauja, ei hauhjaidau atta in sunau.

14 jabai hu bidjiþ mik in namin meinamma, ik tauja.

15 jabai mik frijoþ, anabusnins meinos fastaid.

16 jah ik bidja attan, jah anþarana parakletu gibip izwis, ei sijai mip izwis du aiwa,

17 ahma sunjos, þanei so manaseips ni mag niman, unte ni sailuip ina, nih kann ina; ip jus kunnup ina, unte is mip izwis wisip jah in izwis ist.

18 ni leta izwis widuwairnans; qima at izwis.

19 nauh leitul, jah so manaseips mik ni þanaseips sailuip; ip jus sailuip mik, þatei ik liba, jah jus libaip.

20 in jainamma daga ufkunnaip jus þatei ik in attin meinamma jah jus in mis jah ik in izwis.

21 Saei habaid anabusnins meinos jah fastaip þos, sa ist saei frijop mik: jah þan saei frijop mik, frijoda fram attin meinamma, jah ik frijo ina jah gabairhtja imma mik silban.

22 þaruh qap imma Iudas, ni sa Iskarjotes: frauja, hu warþ ei unsis munais gabairhtjan þuk silban, ip þizai manasedai ni?

23 andhof Iesus jah qap du imma: jabai huas mik frijop, [jah] waurd mein fastaip, jah atta meins frijop ina, jah du imma galeipos jah salipwos at imma gataujos.

24 ip saei ni frijop mik, þo waurda meina ni fastaip; jah þata waurd þatei hauseip nist mein, ak þis sandjandins mik attins.

25 þata rodida izwis at izwis wisands.

26 aþþan sa parakletus, ahma sa weiha, þanei sandeip atta in namin meinamma, sa izwis laiseip allata jah gamaudeip izwis allis þatei qap du izwis.

27 gawairþi bileiþa izwis, gawairþi mein giba izwis; ni swaswe so manaseips gibip, ik giba izwis. ni indrobnaina izwara hairtona nih faurhtjaina.

28 Hausidedup ei ik qap izwis: galeiþa jah qima at izwis; jabai frijodedeip mik, aipþau jus faginodedeip ei ik gagga du attin: unte atta meins maiza mis ist.

29 jah nu qap izwis, faurþizei waurþi, ei biþe wairþai galaubjaiþ.

30 þanaseips filu ni maþlja mip izwis; qimip saei þizai manasedai reikinop, jah in mis ni bigitip waiht.

31 ak ei ufkunnai so manaseips þatei ik frijoda attan meinana, jah swaswe anabaud mis atta, swa tauja. urreisip, gaggam þapro.

Aiwaggeljo þairh Johannes XVIII

1 Þata qiþands Iesus usiddja miþ siponjam seinaim ufar rinnon þo Kaidron, þarei was aurtigards, in þanei galaiþ Iesus jah siponjos is.

2 wissuh þan jah Iudas sa galewjands ina þana stad, þatei ufta gæiddja Iesus jainar miþ siponjam seinaim.

3 iþ Iudas nam hansa jah þize gudjane jah Fareisaie andbahtans, iddjuh jaindwairþs miþ skeimam jah haizam jah wepnam.

4 iþ Iesus witands alla þoei qemun ana ina, usgaggands ut qaþ im: hana sokeiþ?

5 andhafjandans imma qeþun: Iesu, þana Nazoraiu. þaruh qaþ im Iesus: ik im. stopuh þan jah Iudas sa lewjands ina miþ im.

6 þaruh swe qaþ im þatei ik im, galipun ibukai jah gadrusun dalap.

7 þaproh þan ins aftra frah: hana sokeiþ? iþ eis qeþun: Iesu, þana Nazoraiu.

8 andhof Iesus: qaþ izwis þatei ik im; jabai nu mik sokeiþ, letiþ þans gaggan.

9 ei usfullnodedi þata wurd þatei qaþ, ei þanzei atgaft mis, ni fraqistida ize ainummehun.

10 iþ Seimon Paitrus habands hairu, uslauk ina jah sloh þis auhumistins gudjins skalk jah afmaimait imma auso taihswo; sah þan haitans was namin Malkus.

11 þaruh qaþ Iesus du Paitrau: lagei þana hairu in fodr. stikl þanei gaf mis atta, niu drigkau þana?

12 þaruh hansa jah sa þusundifaþs jah andbahtos Iudaie undgripun Iesu jah gabundun ina,

13 jah gatauhun ina du Annin frumist; sa was auk swaihra Kajafin, saei was auhumists weiha þis atapnjis.

14 wasuh þan Kajafa, saei garaginoda Iudaium þatei batizo ist ainana mannan fraqistjan faur managein.

15 þaruh laistida Iesu Seimon Paitrus jah anþar siponeis. sah þan siponeis was kunþs þamma gudjin jah miþingalaiþ miþ Iesua in rohsn þis gudjins.

16 iþ Paitrus stop at daurom uta. þaruh usiddja ut sa siponeis anþar, saei was kunþs þamma gudjin, jah qaþ daurawardai jah attauh inn Paitru.

17 þaruh qaþ jaina þiwi, so daurawardo, du Paitrau: ibai jah þu þize siponje is þis mans? iþ is qaþ: ni im.

18 þaruh stoþun skalkos jah andbahtos haurja waurkjandans, unte kald was, jah warmidedun sik; jah þan was miþ im Paitrus standands jah warmjands sik.

19 iþ sa auhumista gudja frah Iesu bi siponjans is jah bi laisein is.

20 andhof imma Iesus: ik andaugjo rodida manasedai; ik sinteino laisida in gaqumpai jah in gudhusa, þarei sinteino Iudaieis gaqimand, jah þiubjo ni rodida waiht.

21 hwis mik fraihnis? fraihn þans hausjandans hwa rodidedjau du im; sai, þai witun þatei qaþ ik.

22 iþ þata qiþandin imma, sums andbahte <at>standands gaf slah lofin Iesua qaþuh: swau andhafjis þamma reikistin gudjin?

23 andhof <imma> Iesus: jabai ubilaba rodida, weitwodei bi þata ubil, aiþþau jabai waila, duhwe mik slahis?

24 þanuh insandida ina Annas gabundanana du Kajafin, þamma maistin gudjin.

25 iþ Seimon Paitrus was standands jah warmjands sik. þaruh qeþun du imma: niu jah þu þize siponje þis is? iþ is afaiiak jah qaþ: ne, ni im.

26 qaþ sums þize skalke þis maistins gudjins, sah niþjis was þammei afmaimait Paitrus auso: niu þuk sahw ik in aurtigarda miþ imma?

27 þaruh aftra afaiiak Paitrus, jah suns hana hrukida.

28 iþ eis tauhun Iesu fram Kajafin in praitoriaun. þanuh was maurgins. iþ eis ni iddjedun in praitoria<un>, ei ni bisaulnodedeina, ak matidedeina pasxa.

29 þaruh atiddja ut Peilatus du im jah qaþ: hwo wrohe bairiþ ana þana mannan?

30 andhofun jah qeþun du imma: nih wesi sa ubiltojis, ni þau weis atgebeima þus ina.

31 þaruh qaþ im Peilatus: nimiþ ina jus jah bi witoda izwaramma stojþ ina. iþ eis qeþunuh du imma Iudaieis: unsis ni skuld ist usqiman manne ainummehun.

32 ei waurd frauþins usfullnodedi, þatei qaþ, bandwjands hweikamma dauþau skulda gaswiltan.

33 <þaruh> galaiþ in praitauria aftra Peilatus jah wopida Iesu qaþuh imma: þu is þiudans Iudaie?

34 andhof Iesus: abu þus silbin þu þata qiþis þau anþarai þus qeþun bi mik?

35 andhof Peilatus: waitei ik Iudaius im? so þiuda þeina jah gudjans anafulhun þuk mis; hva gatawides?

36 andhof Iesus: þiudangardi meina nist us þamma fairhoau; iþ us þamma fairhoau wesi meina þiudangardi, aiþþau andbahtos meinai usdaudidedeina, ei ni galewiþs wesjau Iudaium. iþ nu þiudangardi meina nist þapro.

37 þaruh qaþ imma Peilatus: an nuh þiudans is þu? andhafjands Iesus <qaþ>: þu qiþis ei þiudans im ik. ik du þamma gabaurans im jah du þamma qam in þamma fairhoau ei weitwodjau sunjai. huzuh saei ist sunjos, hauseiþ stibnos meinaizos.

38 þanuh qaþ imma Peilatus: hva ist so sunja! jah þata qiþands <aftra> galaiþ ut du Iudaium jah qaþ im: ik ainohun fairino ni bigita in þamma.

39 iþ ist biuhti izwis ei ainana izwis fraletau in pasxa; wileidu nu ei fraletau izwis þana þiudan Iudae?

40 iþ eis hropidedun aftra allai qiþandans: ne þana, ak Barabban; sah þan was sa Barabba waidedja.

Aiwaggeljo þairh Johannen XIX

1 Þanuh þan nam Peilatus Iesu jah usblagw.

2 jah þai gadraughteis uswundun wipja us þaurnum jah galagidedun imma ana haubid jah wastjai paurpurodai gawasidedun ina,

3 jah qeþun: hails þiudans Iudae! jah gebun imma slahins lofin.

4 atiddja aftra ut Peilatus jah qaþ im: sai, attiuha izwis ina ut, ei witeiþ þatei in imma ni ainohun fairino bigat.

5 þaruh usiddja ut Iesus bairands þana þaurneinan waip jah þo paurpurodon wastja. jah qaþ im: <sai> sa ist sa manna.

6 þaruh biþe sehun ina þai maistans gudjans jah andbahtos, hropidedun qiþandans: ushramei, ushramei ina! qaþ im Peilatus: nimip ina jus jah hramjiþ. iþ ik fairina in imma ni bigita.

7 andhofun imma Iudaeis: weis witop aihum, jah bi þamma witoda unsaramma skal gaswiltan, unte sik silban gudis sunu gatawida.

8 biþe gahausida Peilatus þata wurd, mais ohta sis.

9 jah galaiþ in praitauria<un> aftra jah qaþ du Iesua: hvaþro is þu? iþ Iesus andawaurdi ni gaf imma.

10 þaruh qaþ imma Peilatus: du mis ni rodeis? niu waist þatei waldufni aih ushramjan þuk jah waldufni aih fraletan þuk?

11 andhof Iesus: ni aihtedeis waldufnje ainhun ana mik, nih wesi þus atgiban iupaþro; duþþe sa galewjands mik þus maizein frawaurht habaid.

12 Framuh þamma sokida Peilatus fraletan ina. iþ Iudaieis hropidedun qiþandans: jabai þana fraletis, ni is frijonds kaisara; sahoazuh izei þiudan sik silban taujiþ, andstandiþ kaisara.

13 þanuh Peilatus hausjands þize . . . .

Corinthians II Codex Ambrosianus B (2)

1 Aþþan gastauida þata silbo at mis, ei aftra in saurgai ni qimau at izwis.

2 unte jabai ik gaurja izwis, jah hoas ist saei gailjai mik, nibai sa gaurida us mis?

3 jah þata silbo gamelida izwis, ei qimands saurga ni habau fram þamei skulda faginon, gatrauands in allaim izwis þatei meina faheds allaize izwara ist.

4 aþþan us managai aglon jah aggwiþai hairtins gamelida izwis þairh managa tagra, ni þeei saurgaiþ, ak ei frijaþwa kunneiþ þoei haba ufarassau du izwis.

5 aþþan jabai hoas gaurida, ni mik gaurida, ak bi sum ain, ei ni anakaurjau, allans izwis.

6 ganah þamma swaleikamma andabeit þata fram managizam,

7 swaei þata andaneiþo izwis mais fragiban jah gaþlaihan, ibai aufto managizein saurgai gasigqai sa swaleiks.

8 inuh þis bidja izwis tulgjan in imma frijaþwa.

9 duþþe gamelida ei ufkunnau kustu izwarana, sijaidu in allamma ufhausjandans.

10 aþþan þammei hwa fragibiþ, jah ik; jah þan ik, jabai hwa fragiba, fragiba in izwara in andwairþja Xristaus,

11 ei ni gaaiginondau fram Satanin; unte ni sijum unwitandans munins is.

12 aþþan qimands in Trauadai in aiwaggeljon Xristaus jah at haurdai mis uslukanai in frauin,

13 ni habaida gaþueilain ahmin meinamma, in þammei ni bigat Teitaun broþar meinana; ak twistandands imma galaiþ in [in] Makidonja.

14 aþþan guda awiliuþ þamma sinteino ustaiknjandin hroþeigans uns in Xristau jah daun kunþjis seinis gabairhtjandin in allaim stadim þairh uns;

15 unte Xristaus dauns sijum woþi guda in þaim ganisandam jah in þaim fraqistnandam;

16 sumaim auk dauns daupaus du daupau, sumaimuþ-þan dauns us libainai du libainai; jah du þamma huas wairþs?

17 unte ni sijum sumai maidjandans waurd gudis, ak us hlutriþai, ak swaswe us guda in andwairþja gudis in Xristau rodjam.

Corinthians II Codex Ambrosianus B (3)

1 Duginnam aftra uns silbans anafilhan? aipþau ibai þaurbum swe sumai anafilhis boko du izwis, aipþau us izwis anafilhis?

2 aipistaule unsara jus sijuþ, gamelida in hairtam unsaraim, kunþa jah anakunnaida fram allaim mannam.

3 swikunþ þatei sijuþ aipistaule Xristaus, andbahtida fram uns, inna gamelida ni swartzila, ak ahmin gudis libandins, ni in spildom staineinaim, ak in spildom hairtane leikeinaim.

4 aþþan trauin swaleika habam þairh Xristu du guda,

5 ni þatei wairþai sijaima þagkjan hu a af uns silbam, swaswe af uns silbam, ak so wairþida unsara us guda ist,

6 izei jah wairþans brahta uns andbahtans niujaizos triggwos, ni bokos, ak ahmins; unte boka usqimip, ip ahma gaqiuþip.

7 aþþan jabai andbahti daupaus in gameleinim gafrištahtip in stainam warþ wulþag, swaei ni mahte[de]deina sunjus Israelis fairweitjan du wlita Mosezis in wulþaus wlitis is þis gataurnandins,

8 huaiwa nei mais andbahti ahmins wairþai in wulþau?

9 jabai auk andbahti wargipos wulþus, und filu mais ufarist andbahti garaihteins us wulþau.

10 unte ni was wulþag þata wulþago in þizai halbai in ufarassaus wulþaus;

11 jabai auk þata gataurnando þairh wulþu, und filu mais þata wisando in wulþau.

12 habandans nu swaleika wen managaizos balþeins brukjaima,

13 jah ni swaswe Mosez lagida hulistr ana andawleizn, duþe ei ni fairweitidedeina sunjus Israelis in andi þis gataurnandins;

14 ak afdaubnodedun fraþja ize, unte und hina dag þata samo hulistr in anakunnainai þizos fairnjons triggwos wisip unandhulip, unte in Xristau gatairada.

15 akei und hina dag miþþanei siggwada Moses, hulistr ligip ana hairtin ize.

16 aþþan miþþanei gawandeip du frauin, afnimada þata hulistr.

17 aþþan frauja ahma ist; aþþan þarei ahma frauins, þaruh freihals ist.

18 aþþan weis allai andhulidamma andwairþja wulþu frauins þairhsailþandans, þo samon frisaht ingaleikonda af wulþau in wulþau, swaswe af frauins ahmin.

Corinthians II Codex Ambrosianus B (4)

1 Duppe habandans þata andbahtei, swaswe gaarmaidai waurþum, ni wairþaima usgrudjans,

2 ak afstoþum þaim analaugnjam aiwiskjis, ni gaggandans in warein nih galiug taujandans waurd gudis, ak bairhtein sunjos ustaiknjandans uns silbans du allaim miþwisseim manne in andwairþja gudis.

3 aþþan jabai ist gahulida aiwaggeljo unsara, in þaim fralusnandam ist gahulida,

4 in þaime gup þis aiwis gablindida fraþja þize ungalauþjandane, ei ni liuhtjai im liuhadein aiwaggeljons wulþaus Xristaus, saei ist frisahts gudis ungasailþani[n]s.

5 aþþan ni uns silbans merjam, ak Iesu Xristu frauin, ip uns skalkans izwarans in Iesus.

6 unte gup saei qap ur-riqiza liuhaþ skeinan, saei jah liuhtida in hairtam unsaraim du liuhadein kunþjis wulþaus gudis in andwairþja Iesus Xristaus.

7 aþþan habandans þata huzd in airþeinaim kasam, ei ufarassus sijai mahtais gudis jah ni us unsis.

8 in allamma þraihanai, akei ni gaaggwidai; andbitanai, akei ni afslauþidai;

9 wrikanai, akei ni bilipanai: gadrausidai, akei ni fraqistidai,

10 sinteino dauþein frauins Iesus ana leika unsaramma uskunþja sijai.

11 sinteino weis libandans in dauþu atgibanda in Iesus, ei jah libains Iesus swikunþa wairþai in riurjamma leika unsaramma.

12 swaei nu dauþus in uns waurkeip, ip libains in izwis.

13 habandans nu þana saman ahman galaubeinai bi þamma gamelidin:
galaubida, in þizei jah rodida, jah weis galaubjam, in þizei jah rodjam,
14 witandans þatei sa urraisjands frauja Iesu jah unsis þairh Iesu
urraiseiþ jah fauragasatjþ miþ izwis.

15 þatuh þan allata in izwara, ei ansts managnandei þairh managizans
awiliud ufarassjai du wulþau guda.

16 inuh þis ni wairþam usgrudjans, akei þauhjabai sa utana unsar manna
frawardjada, aiþþau sa innuma ananiujada daga jah daga.

17 unte þata andwairþo hœilahwairb jah leiht aglons unsaraizos bi
ufarassau aiweinis wulþaus kaurein waurkjada unsis,

18 ni fairweitjandam þize gasaihwanane, ak þizei ungasaihwanane; unte
þo gasaihwanona riurja sind, iþ þo ungasaihwanona aiweina.

Ephesians (1,2,5)

Codex Ambrosianus A

1
1 Pawlus, apaustaulus Xristaus
Iesus þairh wiljan gudi, þaim
weiham þaim wisandam in
Aifaison jah triggwaim in Xristau
Iesu.

2 ansts izwis jah gawairþi fram
guda attin unsaramma jah frauja
Iesu Xristau.

3 þiuþiþs guþ jah atta frauja
unsaris Iesus Xristaus, izei
gapiuþida uns ana allai þiuþeinai
ahmeinai in himinakundaim in
Xristau.

4 swaswe gawalida uns in imma
faur gasatein fairhwas, ei sijaima
weihei jah unwammai in
andwairþja is in frijaþwai.

5 fauragarairoþ uns du suniwe
gadedai þairh Iesu Xristu in ina bi
leikainai wiljins seinis,

Codex Ambrosianus B

1
1 Pawlus, apaustaulus Xristaus
Iesus þairh wiljan gudi, þaim
weiham þaim wisandam in
Aifaison jah triggwaim in Xristau
Iesu.

2 ansts izwis jah gawairþi fram
guda attin unsaramma jah frauja
Iesu Xristau.

3 þiuþiþs guþ jah atta frauja
unsaris Iesus Xristaus, izei
gapiuþida uns in allai þiuþeinai
ahmeinai in himinakundaim in
Xristau.

4 swaswe gawalida unsis in imma
faur gasatein fairhwas, ei sijaima
weis weihei jah unwammai in
andwairþja is in frijaþwai.

5 fauragarairoþ uns du suniwe
gadedai þairh Iesu Xristu in imma
bi leikainai wiljins seinis,

6 du hazeinai wulpaus anstais
seinaizos, in þizaiei ansteigs was
uns in þamma liubin sunau
seinamma,

7 in þammei habam faurbauht,
fralet frawaurhte þairh bløþ is, bi
gabein wulpaus anstais is,

8 þoei ufarassau ganohida in uns
in allai handugein jah frodein,
9 kannjan unsis runa wiljins seinis
bi wiljin, saei fauragaleikaida
imma

10 du fauragaggja usfulleinais
mele, aftra usfulljan alla in
Xristau, þo ana himinam jaþ-þo
ana airþai in imma,

11 in þammei hlauts gasatidai
wesum, fauragaredanai bi wiljin
gudis þis alla in allaim
waurkjandins bi muna wiljins
seinis,

12 ei sijaima weis du hazeinai
wulpaus is þai faurawenjandans in
Xristau,

13 in þammei jah jus
gahausjandans waurd sunjus,
aiwaggeli ganistais izwaraizos,
þammei galaubjandans gasiglidai
waurþuþ ahmin gahaitis þamma
weihin,

14 izei ist wadi arbjis unsaris du
faurbauhtai gafreideinains, du
hazeinai wulpaus is.

15 duþþe jah ik, gahausjands
izwara galaubein in frauin Iesu
Xristau jah frijaþwa in allans þans
weihans,

16 unsweibands awiliudo in
izwara, gamund waurkjands in

6 du hazeinai wulpaus anstais
seinaizos, in þizaiei ansteigs was
uns in þamma liubin sunau
seinamma,

7 in þammei habam faurbauht,
fralet frawaurhte þairh bløþ is, bi
gabein wulpaus anstais is,

8 þoei ufarassau ganohida in uns
in allai handugein jah frodein,
9 kannjan unsis runa wiljins seinis
bi wiljin, saei fauragaleikaida
imma

10 du fauragaggja usfulleinais
mele, aftra usfulljan alla in
Xristau, þo ana himinam jah ana
airþai in imma,

11 in þammei hlauts gasatidai
wesum, fauragaredanai bi wiljin
gudis þis alla in allaim
waurkjandins bi muna wiljins
seinis,

12 ei sijaima weis du hazeinai
wulpaus is þai faurawenjandans in
Xristau,

13 in þammei jah jus
gahausjandans waurd sunjos,
aiwaggeli ganistais izwaraizos,
þammei galaubjandans gasiglidai
waurþuþ ahmin gahaitis þamma
weihin,

14 izei ist wadi arbjis unsaris du
faurbauhtai gafreideinains, du
hazeinai wulpaus is.

15 duþþe jah ik, gahausjands
izwara galaubein in frauin Iesu
Xristau jah frijaþwa in allans þans
weihans,

16 unsweibands awiliudo in
izwara, gamund waurkjands in

bidom meinaim,
17 ei guḅ frauḡins unsaris Iesus
Xristaus, atta wulḡaus, gibai izwis
ahman handugeins jah
andhuleinai in ufkuḅḡa
seinamma,
18 inliuhtida augona hairtins
izwaris, ei witeiḅ jus ḡa ist wens
laḡonais is, ḡuileiku<h> gabei
wulḡaus arbḡis is in weiḡaim,
19 jah ḡa ufarassus mikileins
mahtais is in uns ḡaim
galaubḡandam bi waurstwa
mahtais swinḡeins is,
20 ḡatei gawaurhta in Xristau,
urraisḡands ina us dauḡaim jah
gasatida in taiḡswon seinai in
himinam
21 ufaro allaize reikḡe jah
waldufḡe jah mahte jah
frauḡinassiwe jah allaize namne
namnidaize ni ḡatainei in ḡamma
aiwa, ak jah in ḡamma
anawairḡin.
22 jah alla ufḡnaiwida uf fotuns
imma jah ina atḡaf haubḡ ufar
alla aikklesḡon,
23 sei ist leik is, fullo ḡis alla in
allaim usfullḡandins.

2
1 Jah izwis wisandans dauḡans
missadedim jah frawaurhtim
izwaraim,
2 in ḡaimei simle iddḡeḡuḅ bi
ḡizai al dai ḡis fairḡaus, bi reik
waldufḡḡis luftaus, ahmins ḡis nu
waurḡḡandins in sunum

bidom meinaim,
17 ei guḅ frauḡins unsaris Iesus
Xristaus, atta wulḡaus, gibai izwis
ahman handugeins jah
andhuleinai in ufkuḅḡa
seinamma,
18 inliuh[i]tida augona hairtins
izwaris, ei witeiḅ jus ḡa ist wens
laḡonais is, ḡuileiku<h> gabei
wulḡaus arbḡis is in weiḡaim,
19 jah ḡa ufarassus mikileins
mahtais is in uns ḡaim
galaubḡandam bi waurstwa
mahtais swinḡeins is,
20 ḡatei gawaurhta in Xristau,
urraisḡands ina us dauḡaim jah
gasatida in taiḡswon seinai in
himinam
21 ufaro allaize reikḡe jah
waldufḡe jah mahte jah
frauḡinassiwe jah allaize namne
namnidaize ni ḡatainei in ḡamma
aiwa, ak jah in ḡamma
anawairḡin.
22 jah alla ufḡnaiwida uf fotuns
imma jah ina atḡaf haubḡ ufar
alla aikklesḡon,
23 sei ist leik is, fullo ḡis alla in
allaim usfullḡandins.

2
1 Jah izwis wisandans dauḡans
missadedim jah frawaurhtim
izwaraim,
2 in ḡaimei simle iddḡeḡuḅ bi
ḡizai al dai ḡis aiwis, bi reik
waldufḡḡis luftaus, ahmins ḡis nu
waurḡḡandins in sunum

ungalaubeinai,
3 in þaimej jah weis allai
usmetum suman in lustum leikis
unsaris, taujandans wiljans leikis
jah gamitone, jah wesum wistai
barna hatize, swaswe jah þai
anþarai.
4 iþ guþ, gabigs wisands in
armahairtein, in þizos managons
frijapwos þizaiei frijoda uns,
5 jah wisandans uns daupans
frawaurhtim miþgaqiwiða uns
Xristau - anstai sijuþ ganasidai -
6 jah miþurraisida jah
miþgasatida in himinakundaim in
Xristau Iesu,
7 ei ataugjai in ald[a]im þaim
anagaggandeim ufarassu gabeins
anstais seinaiþos in selein bi uns
in Xristau Iesu.
8 unte anstai siuþ ganasidai þairh
galaubein, jah þata ni us izwis, ak
gudis giba ist;
9 ni us waurstwam, ei huas ni
hoþpai,
10 ak is sium tauj, gaskapanai in
Xristau Iesu du waurstwam
godaim, þoei fauragamanwiða
guþ, ei in þaim gaggaima.
11 duþþe gamuneij þatei jus
þiudos simle wesuþ in leika, þai
namnidans unbimaitanai fram
þizai namnidon bimait in leika
handuwaurht.
12 unte wesuþ þan in jainamma
mela inu Xristu, framapjai
usmetis Israelis jah gasteis gahaite
trausteis, wen ni habandans jah

ungalaubeinai,
3 in þaimej jah weis allai
usmetum suman in lustum leikis
unsaris, taujandans wiljans leikis
jah gamitone, jah wisum wistai
barna hatis, swaswe jah þai
anþarai.
4 iþ guþ, gabeigs wisands in
armahairtein, in þizos managons
frijapwos in þizaiei frijoda uns,
5 jah wisandans uns daupans
frawaurhtim, in miþgaqiwiða uns
Xristau - anstai sijum ganasidai -
6 jah miþurraisida jah
miþgasatidai in himinakundaim in
Xristau Iesu,
7 ei ataugjai in aldim þaim
anagaggandeim ufarassu gabeins
anstais seinaiþos in selein bi uns
in Xristau Iesu.
8 unte anstai sijuþ ganasidai þairh
galaubein, jah þata ni us izwis, ak
gudis giba ist;
9 ni us waurstwam, ei huas ni
hoþpai,
10 ak is sijum tauj, gaskapanai in
Xristau Iesu du waurstwam
godaim, þoei fauragamanwiða
guþ, ei in þaim gaggaima.
11 duþþe gamuneij þatei jus
þiudos simle wesuþ in leika, þai
namnidans unbimaitanai fram
þizai namnidon bimait in leika
handuwaurht.
12 unte wesuþ þan in jainamma
mela inuh Xristu, framapjai
usmetis Israelis jah gasteis gahaite
trausteis, wen ni habandans jah

gudalausai in manasedai.

13 ip nu sai, in Xristau Iesu jus
juzei simle wesup fairra, waurpup
nehva in blopa Xristaus.

14 sa auk ist gawairpi unsar, saei
gatawida po ba du samin jah
midgardiwaddju fapos gatairands,
15 fijaþwa, ana leika seinamma
witoþ anabusne garaideinim
gatairands, ei þans twans gaskopi
in sis silbin du ainamma
niujamma mann, waurkjands
gawairpi,

16 jah gafriþodedi þans bans in
ainamma leika guda þairh galgan,
afslahands fijaþwa in sis silbin.

17 jah qimands wailamerida
gawairpi izwis juzei fairra jah
gawairpi þaim ize nehva;

18 unte þairh ina habam atgagg
bajops in ainamma ahmin du attin.

19 sai nu ni sijuþ gasteis jah
aljakonjai, ak sijuþ gabaurgjans
þaim weiham jah ingardjans
gudis,

20 anatemridai . . . .

gudalausai in manasedai.

13 ip nu sai, in Xristau Iesu jus
juzei simle wesup fairra, waurpup
nehva in blopa Xristaus.

14 sa auk ist gawairpi unsar, saei
gatawida po ba du samin jah
miþgardawaddju fapos gatairands,
15 fijaþwa, ana leika seinamma
witoþ anabusne garaideinim
gatairands, ei þans twans gaskopi
in sis silbin du ainamma
niujamma mann, waurkjands
gawairpi,

16 jah gafriþodedi þans bans in
ainamma leika guda þairh galgan,
afslahan<d>s fijaþwa in sis silbin.

17 jah qimands wailamerida
gawairpi izwis juzei fairra jah
gawairpi þaim izei nehva;

18 unte þairh ina habam atgagg
bajops in ainamma ahmin du attin.

19 sai nu ju ni sijuþ gasteis jah
aljakonjai, ak sijuþ gabaurgjans
þaim weiham jah ingardjans
gudis,

20 anatemridai ana

grunduwaddjau apaustaule jah
praufete, at wisandin auhumistin
waihstastaina silbin Xristau Iesu,
21 in þammei alla gatimrjo
gagatiloda wahseip du alh weihai
in frauin,

22 in þammei jah jus
miþgatimridai sijuþ du bauainai
gudis in ahmin.

1 Wairþaiþ nu galeikondans guda
swe barna liuba
2 jah gaggaiþ in frijaþwai,
swaswe jah Xristus frijoda uns jah
atgaf sik silban faur uns hunsl jah
sauþ guda du daunai wopjai.
3 aþþan horinassus jah allos
unhrainiþos aipþau faihufriкеi nih
namnjaidau . . . .
17 duþþe ni wairþaiþ unfrodai, ak
fraþjandans hwa sijai wilja
frauþjins.
18 jah ni anadrigkaip izwis weina,
in þammei ist usstiurei, ak
fullnaiþ in ahmin,
19 rodjandans izwis in psalmom
jah hazeinim jah saggwim
ahmeinaim, siggwandans in
hairtam izwaraim frauþin,
20 awiliudondans sinteino fram
allaim in namin frauþjins unsaris
Iesus Xristaus attin jah guda,
21 ufhausjandans izwis misso in
agisa Xristaus.
22 qenes seinaim abnam
ufhausjaina swaswe frauþin;
23 unte wair ist haubiþ qenais
swaswe jah Xristus haubiþ
aikklesjons, jah is ist nasjands
leikis.
24 akei swaswe aikklesjo
ufhauseiþ Xristu, swah qenes
abnam seinaim in allamma.
25 jus wairos frijoþ qenins
izwaros, swaswe jah Xristus
frijoda aikklesjon jah sik silban
atgaf faur þo,
26 ei þo gaweihaidedi

1 Wairþaiþ nu galeikondans guda
swe barna liuba
2 jah gaggaiþ in frijaþwai,
swaswe jah Xristus frijoda uns jah
atgaf sik silban faur uns hunsl jah
sauþ guda du daunai wopjai.
3 aþþan horinassus jah allos
unhrainiþos aipþau faihufriкеi nih
namnjaidau in izwis, swaswe
gadob ist weihaim,
4 aipþau <aglaitiwaurdei aipþau>
dwalawaurdei aipþau saldra, þoei
du þaurftai ni fairrinnand, ak mais
awiliuda.
5 þata auk witeiþ, kunnandans
þatei hwasu<h> hors aipþau
unhrains aipþau faihufriks, þatei
ist galiugagude skalkinassaus, ni
habaiþ arbi in þiudangardjai
Xristaus jah gudis.
6 ni manna izwis uslu[s]to
lausaim waurdam, þairh þoei
qimiþ hatis gudis ana sunum
ungalaubeinais.
7 ni wairþaiþ nu gadailans im.
8 wesuþ auk suman riqiz, iþ nu
liuhaþ in frauþin; swe barna
liuhadis gaggaiþ. -
9 aþþan akran liuhadis ist in allai
selein jah garaihtein jah sunjai. -
10 gakiusandans þatei sijai waila
galeikaip frauþin,
11 jah ni gamainjaiþ waurstwam
riqizis . . . .

gahrainjands þwahla watins in
 waurda,
 27 ei ustauhi silba sis wulþaga
 aikklesjon, ni habandein wamme
 aiþþau maile aiþþau h̄a
 swaleikaize, ak ei sijai weiha jah
 unwamma.
 28 swa jah wairos skulun frijon
 seinos qenins swe leika seina.
 [sein silbins leuk frijoþ,] saei seina
 qen frijoþ, [jah] sik silban frijoþ.
 29 ni auk manna h̄anahun sein leuk
 fijaida, ak fodeiþ ita jah warmeiþ
 swaswe jah Xristus aikklesjon . . .

Codex Ambrosianus B (6)

8 . . . . taujiþ þiuþis, þata ganimiþ at frauin, jaþþe skalks jaþþe freis.
 9 jah jus frauans [jah jus frauans] þata samo taujaiþ wiþra ins,
 fraletandans im h̄otos, witandans þatei im jah izwis sama frauja ist in
 himinam, jah wiljahalþei nist at imma.
 10 þata nu anþar, broþrjus meinai, inswinþjaiþ izwis in frauin jah in
 mahtai swinþeins is.
 11 gahamoþ izwis sarwam gudis, ei mageiþ standan wiþra listins
 diabulaus;
 12 unte nist izwis brakja wiþra leuk jah bloþ, ak wiþra reikja jah
 waldufnja, wiþra þans fairh̄u habandans riqizis þis, wiþra þo ahmeinona
 unseleins in þaim himinakundam.
 13 duþþe nimiþ sarwa gudis, ei mageiþ andstandan in þamma daga
 ubilin jah in allamma uswaurkjandans standan.
 14 standaþ nu, ufgairdanai hupins izwarans sunjai jah gapaidodai
 brunjon garaihteins,
 15 jah gaskohai fotum in manwiþai aiwaggeljons gawairþjis
 16 ufar all andnimandans skildu galaubeiniais, þammei maguþ allos
 arh̄aznos þis unseleins funiskos afluapjan;
 17 jah hilm naseiniais nimaþ jah meki ahmins, þatei ist waurd gudis;

18 þairh allos aihtronins jah bidos aihtrondans in alla mela in ahmin jah du þamma wakandans sinteino in allai usdaudein jah bidom fram allaim þaim weiham,

19 jah fram mis, ei mis gibaidau waurd in usluca munþis mein[a]is in balþein kannjan runa aiwaggeljons,

20 faur þoei airino in kunawidom, ei in izai gadaursjau, swe skuljau rodjan.

21 aþþan ei <jah> jus witeiþ hwa bi mik ist, hwa ik tauja, kanneiþ izwis allata Twkeikus sa liuba broþar jah triggwa andbahts in frauin,

22 þanei insandida du izwis, duppe ei kunneiþ hwa bi mik ist, jah gaþrafstjai hairtona izwara.

23 gawairþi broþrum jah friaþwa miþ galaubeinai fram guda attin jah frauin Iesu Xristau.

24 ansts miþ allaim þaiei frijond frauin unsarana Iesu Xristu in unriurein. amen. Du Aifaisium ustauh.

Skeireins

1

1 ". . . saei fraþjai aiþþau sokjai guþ. allai uswandedun, samana unbrukjai waurþun", jah ju uf dauþaus atrusun stauai.

2 inuh þis qam gamains allaize nasjands, allaize frawaurhtins afhrainjan, ni ibna nih galeiks unsarai garaihtein, ak silba garaihte wisands, ei, gasaljands sik faur uns hunsl jas-sauþ guda, þizos manasedais gawaurhtedi uslunein.

3 þata nu gasaihvands Iohannes, þo sei ustauhana habaida wairþan fram frauin, garehsn, miþ sunjai qaþ: "sai, sa ist wiþrus gudis, saei afnimiþ frawaurht þizos manasedais."

4 mahtedi sweþauh jah inu mans leik, waldufnja þataine gudiskamma galausjan allans us diabulaus anamahtai; akei kunnands þatei swaleikamma waldufnja mahtais nauþs ustaiknida wesi jan-ni þanaseiþs fastaida garaihteins gareh<s>ns, ak nauþai gawaurhtedi manne ganist.

5 jabai auk diabulau fram anastodeinai nih nauþjandin, ak uslutondin mannan jah þairh liugn gahotjandin ufargaggan anabusn-þatuh wesi wiþra þata gadob, ei frauja qimands mahtai gudiskai jah waldufnja, þana galausidedi jah nauþai du gagudein gawandidedi; nei auk þuhtedi þau in

garaihteins gaa<g>gwein ufargaggan þo faura ju us anastodeinai garaidon garehns?

6 gadob nu was mais þans swesamma wiljin ufhausjandans diabulau du ufargaggan anabusn gudis, þanzuh aftra swesamma wiljin gaqissans wairþan nasjandis laiseinai jah frakunnan unselein þis faurþis uslutondins, iþ sunjos kunþi du aftraanastodeinai þize in guda usmete gasatjan.

7 inuh þis nu jah leuk mans andnam, ei laisareis uns wairþai þizos du guda garaihteins; swa auk skulda, du galeikon seinai frodein, jah mans aftra galapõn waurdam jah waurstwam jah spilla wairþan aiwaggeljons usmete.

8 iþ in þize nu witodis gaaggwei ni þatain gawandeinai . . . .

2

1 . . . . seinai galaubeinai wairþands ju faur ina balpeiþ, in mela raihtis þulainais, leuk is afar þulain swikunþaba miþ Ioseba usfilhands, gaswikunþjands ei ni afwandida sik in fauramaþlje þootos.

2 inuh þis jah nasjands nauh miþþan anastodjands ustaiknida þana iupa briggandan in þiudangardjai gudis wig, qiþands: "amen amen, qiþa þus, niba saei gabairada iupapro, ni mag gasaiþvan þiudangardja gudis."

3 'iupapro' þan qap þo weihon jah himinakundon gabaurþ anþara þairh þwahl usþulan.

4 þammuh þan ni froþ Nekaudemus, in þis ei miþþan frumist hausida fram laisarja, inuh þis qap: "þwaiwa mahts ist, manna gabairan alþeis wisands?"

5 ibai mag in wamba aiþeins seinazos aftra galeiþan jaggabairaidau?"

6 sah, unkunnands auk nauh wisands jah ni kunnands biuhti jah þo leikeinon us wambai munands gabaurþ, in tweifl atdraus.

7 inuh þis qap: "þwaiwa mahts ist, manna alþeis wisands gabairan? ibai mag in wamba aiþeins seinazos aftra galeiþan jah gabairaidau?"

8 iþ nasjands þana anawairþan dom is gasaiþvands jah þatei in galaubeinai þeihan habaida, gaskeirjands imma, swe miþþan unkunnandin, qiþands: "amen amen, qiþa þus, niba saei gabairada us watin jah ahmin, ni mag inngaleiþan in þiudangardja gudis."

9 naudipaurfts auk was jah gadob wistai du garehns daupeinans andniman, at raihtis mann us missaleikom wistim ussatidamma, us saiwalai raihtis jah leika, jah anþar þize anasiun wisando, anþaruh þan ahmein - dupþe gatemiba and þana þize laist jah twos ganamnida waithts,

swesa bajobum du daupeinai sarehsnai[s], jah þata raihtis anasiunjo wato jah þana andaþahtan ahman, ei raihtis þata gasaiþan . . .

3

1 ". . . managa wesun jainar; þaruh qemun jah daupidai wesun.

2 ni nauþpanuh galagiþs was in karkarai Iohannes."

3 þatuh þan qiþands aiwaggelista ataugida, ei so garehsns bi ina nehva andja was þairh Herodes birunain.

4 akei faur þata, at bajobum daupjandam jah ainþaþarammeh seinana anafilhandam daupein, miþ sis misso sik andrunnun sumai, ni kunnandans, hwaþar skuldedi maiza<wisan>.

5 þaproh þan warþ sokeins us siponjam Iohannes miþ Iudaium bi swiknein"; in þizei ju jah leikis hraineino inmaidis was sidus jah so bi guþ hrainei anabudana was, ni þanaseiþs judaiwiskom ufarranneinim jah sinteino<m> daupeinim brukjan usdaudjaina, ak Iohanne hausjandans þamma faurrinnandin aiwaggeljon<idreigona>.

6 wasuh þan jah frauja þo ahmeion anafilhands daupein; eiþan garaihtaba warþ bi swiknein sokeins gawagida.

7 unte witoþ þize unfaurweisane missadede ainaizos witoþ raidida, azgon kalbons gabrannidaizos utana bibaurgeinai; afaruh þan þo in wato wairpandans hrain jah hwssopon jah wullai raudai ufartrusnjandans<wesun>, swaswe gadob, þans ufarmiton munandans.

8 iþ Iohannes idreigos daupein merida jah missadede aflet þaim ainfallþaba gawandjandam gahaihait; iþ frauja at afleta frawaurhte jah fragift weihs ahmins jah fragibands im þatei sunjus þiudangardjos wairþaina.

9 swaei sijai daupeins Iohannes ana midumai twaddje ligandei, ufarþeihandei raihtis witodis hrainein, iþ min<n>nizei filaus aiwaggeljons daupeinai; inuh þis bairhtaba uns laiseiþ qiþands: "aþþan ik in watin izwis dauþja, iþ sa afar mis gagganda swinþoza mis ist, þizei ik ni im wairþs ei anahneiwards andbindau skaudaraip skohis is; sah þan izwis dauþeiþ in ahmin weihamma."

10 bi garehsnai nu . . .

4

1 "So nu faheþs meina usfullnoda. jains skal wahsjan, iþ ik minznan."

2 eiþan nu siponjam seinaim, þaim bi swiknein du Iudaium sokjandam jah qiþandam sis: "rabbei, saei was miþ þus hindar Jaurdanau, þammei þu weitwodides, sai sa dauþeiþ, jah allai gaggand du imma" - nauh

unkunnandans þo bi nasjand; inuh þis laiseiþ ins qiþands: "jains skal wahsjan, iþ ik minznan."

3 aþþan so bi ina garehsns du leitilamma mela raihtis bruks was jah fauramanwjandei saiwalos þize daupidane fralailot aiwaggeljons mereinai: iþ frauþins laiseins anastodjandei af Iudaia jah and allana midjungard gaþaih, and hvarjanoh þeihandei und hita nu, jah aukandei, all manne du gudis kunþja tiuhandei.

4 inuh þis jah skeirs wisandei.

5 mikilduþ frauþins wulþaus kannida qiþands: "sa iupaþro qimands ufaro allaim ist".

6 ni þatei ufaro wisandan sware kannidedi, ak jah swaluda is mikilduþais maht insok jah himinakundana jah iupaþro qumanana qiþands, iþ sik airþakundana jah us airþai rodjandan, in þizei wistai manna was: jaþþe weihs jaþþe praufetus wisands jag garaihtein weitwodjands, akei us airþai was jah us waurdahai wistai rodjands.

7 iþ sa us himina qumana, jabai in leika wisan þuhta, akei ufaro allaim ist, "jah þatei gasaþ jag-gahausida þata weitwodeiþ, jah þo weitwodida is ni ainshun nimip".

8 jah þauhjabai us himina an<a> airþai in manne garehsnais qam, akei ni þe haldis airþeins was nih us <air>þai rodjands, ak himinakunda anafilhands fulhsnja þoei gasaþ jag-gahausida at attin.

9 þo nu insakana wesun fram Iohanne ni in þis þatainei, ei frauþins mikilein gakannidedi, ak du gatarhjan jah gasakan þo afgudon haifst Sabailiaus jah Markaill[i]aus, þaiei ainana ananapidedun qiþan attan jah sunu.

10 iþ anþar s<a> weiha . . . .

ГРАМАТИЧНИЙ КОМЕНТАР

ДІЄСЛОВО

У готській, як і в інших давньогерманських мовах, дієслова за морфологічною ознакою, тобто за принципом утворення форм, поділяються на чотири групи.

Перша основна група, яку становлять так звані сильні дієслова - це найбільш консервативний тип дієслівного формотворення. Дієслова, що належать до сильної відміни, утворюють форми претерита (минулого часу) та дієприкметника II за допомогою морфологічного чергування голосного основи (аблаута).

Друга основна група, так звані слабкі дієслова, є суто германським формоутворенням, яке становить специфічну рису дієслівної парадигматики германських мов. Слабкі дієслова характеризуються утворенням форм претерита та дієприкметника II за допомогою дентального суфікса.

Третю групу становлять претерито-презентні дієслова, які також виступають характерною рисою давньогерманського дієслівного формотворення. Їх морфологічною ознакою є побудова презентної парадигми за типом сильної дієвідміни і побудова претеритної парадигми за типом слабкої дієвідміни. Ця група включає чотирнадцять дієслів, які характеризуються недостатністю парадигматичних форм: *wait знаю*; *lais знаю*; *daug годиться, гоже*; *kann знаю*; *þarf потребую*; *gadars наважуюся*; *skal я зобов'язаний; повинен; мушу*; *man я пам'ятаю*; *bi-nah* дозволено*; *ga-nah досить, достатньо*; *mag я можу*; *ga-mot я знаходжу місце*; *og я боюся, аih я маю, володію*. Деякі з цих дієслів мають лише одну засвідчену форму. (Див. таблицю 4)

Четверта морфологічна група дієслів готської мови, неправильні дієслова, складається з дієслів, які мають індивідуальні й ізольовані парадигми. У готській мові, як правило, виділяються чотири неправильні дієслова: *briggan приносити*; *gaggan іти*; *wisan бути*; *wiljan хотіти*, які внаслідок специфічності побудови парадигми розглядаються окремо. (Див. таблиці 5,6)

а) Сильні дієслова

У готській мові сильні дієслова мають парадигматичний ряд із чотирьох основних дієслівних форм, від яких утворюються форми дієслівного відмінювання додаванням флексії до основи або вживанням основи без флексії: I - основа інфінітива і презенса (теперішнього часу); II - основа претерита однини; III - основа претерита множини; IV - основа дієприкметника минулого часу.

За співвідношенням основ виділяються сім класів сильних дієслів, які відрізняються одне від одного не тільки типом і схемою альтернації (аблаута), а й специфікою кореня або кінцем основи. Збереження класу дієслів з редуплікацією вважається характерною рисою готської мови, що свідчить про архаїчність її морфологічної будови і пов'язано з давнім характером писемної фіксації готської мови. (Див. таблицю 1)

б) Слабкі дієслова

У готській мові слабкі дієслова, крім дієслів 4 класу, мають парадигматичний ряд із чотирьох основних форм: I - основа інфінітива та презенса, II - основа претерита однини, III - основа претерита множини, IV - основа дієприкметника II. Слабкі дієслова поділяються на чотири класи за характером словоутворюючого суфікса (суфікса основи). 4-й клас охоплює неперехідні дієслова, які у зв'язку із специфікою лексико-граматичного значення (медіо-пасивне) не мають форми дієприкметника II. Форми слабких дієслів IV класу становлять окремих морфологічний тип лише у готській мові і таким чином є індивідуальною рисою морфології дієслова східного ареалу. (Див. таблицю 2)

З точки зору порівняльної граматики індоєвропейських мов дієслова на *-na/-nō-* не є новотворенням у германських мовах. Див. гот. *andbundnan розв'язатися* - дінд. *badhnāti зв'язує*; укр. *сліпнути* – *сліпнути*; рос. *слепить* – *слепнуть*. У германському ареалі ці дієслова також є в скандинавських мовах, але вони не становлять морфологічно окремої групи, а належать до другої групи слабких дієслів.

Таблиця 1. Сильні дієслова

Клас дієслова	Спільногерманська характеристика основи	Основні форми			
		I	II	III	IV
		основа презенса	основа претерита однини	основа претерита множини	дієприкметник II
якісний аблаут					
I клас	*e + i	ei beidan greipan	ai baiþ graip	i bidun gripun	i bidans gripans
II клас	*e + u	iu driusan anabiudan	au draus anabauf	u drusun anabudun	u drusans anabudans
III клас	*e + сонант + шумний приголосний	i bindan hilpan wairpan	a band halp warp	u bundun hulpun waurpun	u bundans hulpans waurpans
IV клас	*e + сонант (носовий або плавний приголосний)	i niman bairan stilan	a nam bar stal	ē nemun berun stelun	u numans baurans stulans
V клас	*e + шумний приголосний	i giban qīpan saiþan sniwan	a gaf qaf sah snau	ē gebun qepun sehun snewun	i gibans qīþans saiþans sniwans
кількісний аблаут					
VI клас	*a	a faran graban	ō for grof	ō forun grobun	a farans grabans

дієслова з редуплікацією (подвоєнням) основи					
	а) без аблауга				
VII клас	*ai	ai haitan	ai + ai haihait	ai + ai haihaitun	ai haitans
	*au	au aukan	ai + au ai auk	ai + au *ai aukun	au aukans
	*a	a haldan	ai + a haihald	ai + a haihaldun	a haldans
	*ā	ā fahan	ai + ā faifah	ai + ā *faifahun	ā fahans
	*ē	ē slepan	ai + ē saislep	ai + ē saislepun	ē slepanс
	*ō	ō hōpan	ai + ō hōai hōp	ai + ō *hōai hōpun	ō hōpanс
	b) з аблаугом				
	*ē	ē letan tekan saian garedan	ai + ō lailot taitok saiso garairoḡ	ai + ō lailotun taitokun *saisoun garairoḡun	ē letans tekans saians garedans

Таблиця 2. Слабкі дієслова

Клас	Осново- утворюючий суфікс	I	II	III	IV
		основа інфінітива і презенса	основа претерита однини	основа претерита множини	дієприк метник II
1	-j- / -i- с-г . -ja-	a) lagjan bugjan ḡakjan	lagida bauhta ḡahta	lagidedun bauhtedun ḡahtedun	lagiḡs bauhtс ḡahtс
2	-o- с-г . -ō-/-ōja-	salbon	salboda	salbodedun	salboḡс
3	-ai- с-г . -ē-	haban	habaida	habaidedun	habaiḡс
4	-na- /- nō-	fullnan	fullnoda	fullnodedun	---

Дієвідміна

Основні граматичні категорії дієслова у готській мові та форми їх вираження.

Система готського дієвідмінювання має як ареальні, так і типологічні риси, а також характеризується збереженням реліктових форм. Наприклад: *ai* - показник першої особи однини оптатива, презенс, актив (готоскандинавський ареал); *-ts-* показник 2-ої особи двоїни індикатива, презенс, актив (готський ареал). Показники форми однини презенса індикатива першої особи *-a* та третьої особи *-þ* (германський ареал) генетично тотожні індоевропейським показникам. Реліктовими рисами є система форм медіопасиву, а також деякі форми двоїни, які засвідчено лише у готській мові.

Крім того, у готській мові, як і в давньоверхньонімецькій, найбільш чітко помітна давня морфемна структура презентних форм. Наприклад: *niþais* (оптатив, презенс 2-ої особи однини, актив): *niþ-* корень, *-a-* тематичний голосний, *-i-* суфікс оптатива; *s-* показник 2-ої особи однини.

Характерною особливістю готської дієвідмини є складна смислова структура флексії, яка водночас може передавати граматичні значення кількох морфологічних категорій. (Див. таблиця 3)

Категорія особи у готській мові виражає відношення дії до суб'єкта. Граматичне значення особи виявляється у протиставленні трьох форм: першої, другої і третьої особи. Особові показники виявляються досить диференційованими, що робить необов'язковим придієслівне вживання займенників.

Категорія числа у готській мові виражає відношення дії до одиничного або неединичного суб'єкта. Граматичне значення числа виявляється у протиставленні трьох форм: однини, двоїни та множини. Наявність двоїни є характерною, але архаїчною рисою дієслівного формотворення у готській мові. Парадигматичне значення двоїни становить поняття двох предметів як щодо одиничного, так і неединичного предмета.

Категорія часу у готській мові виражає відношення дії до моменту мовлення. Граматичне значення передування/непередування до моменту мовлення виявляється у протиставленні двох форм: форми презенса формам претерита. Це протиставлення

форм презенса формам претерита є типологічною і домінуючою рисою дієвідмінювання для всього давньогерманського ареалу. Окремої форми майбутнього часу у готській мові немає. Значення майбутнього часу (футуральності) може передаватися по-різному, наприклад, формами індикатива презенса та оптатива презенса, а також інфінітивними структурами з презентними формами дієслів *duginnan починати*; *skulan мусити*, *бути повинним*, *зобов'язаним*; *haban мати*. Домінантним є синтетичний (флексивний) характер вираження цієї категорії.

Категорія способу у готській мові виражає відношення дії до дійсності. Граматичне значення способу виявляється у протиставленні чотирьох форм: індикатива (дійсний спосіб); оптатива (бажальний спосіб); ірреаліса (нереальний, умовний спосіб); імператива (наказовий спосіб).¹

Індикатив (дійсний спосіб) має розвинену систему особових закінчень (флексій), які відрізняються від закінчень оптатива, ірреаліса та імператива. Парадигматичне значення індикатива становить значення реальності дії.

Оптатив (бажальний спосіб) має тільки форми презенса. Парадигматичне значення оптатива становить реальна бажаність, що протиставляє форми оптатива з одного боку формам індикатива (бажаність/небажаність), а з іншого - формам ірреаліса (реальність бажання/ нереальність бажання).

Ірреаліс (**оптатив основи претерита**) має найбільш складну систему морфологічних показників. Парадигматичним значенням ірреаліса є нереальність дії, нереальна бажаність, нереальна зумовленість дії. Форми оптатива та ірреаліса досить часто також вживаються в деяких складнопідрядних реченнях, в яких вони є структурно зумовленими.

Імператив (**наказовий спосіб**). Парадигматичне значення імператива, що протиставляє ці форми формам індикатива, оптатива та ірреаліса, становить волевиявлення мовця, яке потребує негайної дії з боку слухача. Це може бути прохання, наказ, спонукування, побажання.

Категорія стану виражає відношення дії до суб'єкта й об'єкта. Граматичне значення стану виявляється у протиставленні

---

¹ Историко-типологическая морфология германских языков. Категория глагола. – М.: Наука, 1977, с.217-229.

двох форм: актив/медіопасив. У готській мові існує досить розвинена парадигма медіопасиву презенса, що свідчить про деякі архаїчні риси готської дієвідміни. Парадигматичне значення медіопасиву полягає в поєднанні значень середнього і пасивного стану. Готський медіопасив (середньо-пасивний стан) показує спрямування дії на суб'єкт, а також виражає дію суб'єкта, що зворотно спрямовується на самого діяча чи додатково характеризує його через неназваний об'єкт. Форми медіопасиву протистоять формам активного стану в парадигматичному значенні “доцентрованість (спрямованість) дії на самого діяча/відцентрованість (неспрямованість) дії на діяча”. Медіопасив також може показувати стан інактивного суб'єкта, тобто стан суб'єкта, який сам не є виконавцем дії, або неперехідність, обмеженість дії сферою суб'єкта. В деяких випадках протиставлення має значення перехідності / неперехідності або активності суб'єкта / інактивності суб'єкта. Порівняйте, наприклад, Afletanda frawaurhteis izos managons (L., VII, 47) *Численні гріхи її прощені*; Sai, galewjada sunus mans in handuns frawaurhtaize (Mrk., XIV, 41) *Ось, Син людський видається в руки грішників*; Jah ni stojid, ei ni stojaindau (L., VI, 37) *Не судить, і вас не будуть судити/ Не судить, щоб не суджено й вас*; ei hauhjaidau sunus gudis þairh þata (J., XI, 4) *Щоб Син Божий прославився через неї*. Конкретна реалізація смислової структури медіопасиву залежить від контексту, лексичного значення дієслова, конкретних умов синтаксичного функціонування. Крім флективних форм медіопасиву, у готській мові можуть застосовуватися інші форми для позначення середньо-пасивного стану, наприклад, слабкі дієслова четвертого класу: fullnan *наповнюватися, сповнюватися*, usgutnan *випливатися*. Крім того, досить часто для позначення інактивності суб'єкта вживаються сполучення дієслів wisan *бути* та wairþan *ставати* з дієприкметником минулого часу.

В цілому характерною ознакою готської дієвідміни є транспозиція (перенесення) форм у тих випадках, коли парадигматичне значення форми не збігається з її синтагматичним значенням (функціонуванням) і коли інтерпретація дієслівної форми залежить тільки від контексту. Це може свідчити про нерозвинутий характер дієслівного формотворення.

Таблиця 3. Відмінювання готських дієслів

а) сильне дієслово IV класу *niman*; слабкі дієслова I класу *nasjan*; *sokjan*

презенс (теперішній час) актив

Особа/ число	Індикатив	Оптатив	Імператив
однина			
1-ша особа	<i>nima nasja sokja</i>	<i>nimau nasjau sokjau</i>	
2-га особа	<i>nimis nasjis sokeis</i>	<i>nimais nasjais sokjais</i>	<i>nim nasei sokei</i>
3-тя особа	<i>nimip nasjip sokeip</i>	<i>nimai nasjai sokjai</i>	<i>*nimadau *nasjadau sokjadau</i>
двоїна			
1-ша особа	<i>nimos *nasjos sokjos</i>	<i>nimaiwa *nasjaiwa *sokjaiwa</i>	
2-га особа	<i>nimats *nasjats sokjats</i>	<i>nimaits *nasjaits *sokjaits</i>	<i>nimats *nasjats *sokjats</i>
множина			
1-ша особа	<i>nimam nasjam sokjam</i>	<i>nimaima nasjaima sokjaima</i>	<i>nimam *nasjam sokjam</i>
2-га особа	<i>nimip nasjip sokeip</i>	<i>nimaip nasjaip sokjaip</i>	<i>nimip *nasjip sokeip</i>
3-тя особа	<i>nimand nasjand sokjand</i>	<i>nimaina nasjaina sokjaina</i>	<i>*nimandau *nasjandau *sokjandau</i>

презенс (теперішній час) медіопасив

Особа/ число	Індикатив	Оптатив
однина		
1-ша особа	<i>nimada nasjada sokjada</i>	<i>nimaidau nasjaidau sokjaidau</i>
2-га особа	<i>nimaza nasjaza sokjaza</i>	<i>nimaizau nasjaizau sokjaizau</i>
3-тя особа	<i>nimada nasjada sokjada</i>	<i>nimaidau nasjaidau sokjaidau</i>
множина		
1-ша особа	<i>nimanda nasjanda sokjanda</i>	<i>nimaindau nasjaindau sokjaindau</i>
2-га особа	<i>nimanda nasjanda sokjanda</i>	<i>nimaindau nasjaindau sokjaindau</i>
3-тя особа	<i>nimanda nasjanda sokjanda</i>	<i>nimaindau nasjaindau sokjaindau</i>

претерит (минулий час) актив

Число/ особа	Індикатив			Ірреаліс (оптатив претерита)		
однина						
1-ша особа	nam	nasida	sokida	nemjau	nasidedjau	sokidedjau
2-га особа	namt	nasides	sokides	nemeis	*nasidedeis	sokidedeis
3-тя особа	nam	nasida	sokida	nemi	nasidedi	sokidedi
множина						
1-ша особа	nemum	nasidedum	sokidedum	nemeima	nasidedeima	sokidedeima
2-га особа	nemup	nasidedup	sokidedup	nemeip	nasidedeip	sokidedeip
3-тя особа	nemun	nasidedun	sokidedun	nemeina	nasidedeina	sokidedeina
двоїна						
1-ша особа	*nemu	*nasidedu	sokidedu	*nemeiwa	*nasidedeiwa	*sokidedeiwa
2-га особа	nemuts	nasideduts	sokideduts	*nemeits	*nasidedeits	*sokidedeits

б) слабкі дієслова: salbon (2 клас); haban (3 клас); fullnan (4 клас)

презенс (теперішній час) актив

Особа/ число	Індикатив			Оптатив			Імператив		
однина									
1-ша особа	salbo	haba	fullna	salbo	habau	fullnau			
2-га особа	salbos	habais	fullnis	salbos	habais	fullnais	salbo	habai	fulln
3-тя особа	salbop	habaip	fullnip	salbo	habai	fullnai	salbodau	habadau	fullnadau
двоїна									
1-ша особа	*salbos	*habos	fullnos	*salbowa	*habaiwa	fullnaiwa			
2-га особа	*salbots	*habats	fullnats	*salbots	*habaits	fullnait	salbots	*habats	fullnats
множина									
1-ша особа	salbom	habam	fullnam	salboma	habaima	fullnaima	salbom	habam	fullnam
2-га особа	salbop	habaip	fullnip	salbop	habaip	fullnaip	salbop	habaip	fullnip
3-тя особа	salbond	haband	fullnand	salbona	habaina	fullnaina	salbondau	habandau	fullnandau

презенс (теперішній час) медіопасив

Особа/ число	Індикатив		Оптатив (оптатив претерита)	
однина				
1-ша особа	salboda	habada	salbodau	habaidau
2-га особа	salboza	habaza	salbozau	habaizau
3-тя особа	salboda	habada	salbodau	habaidau
множина				
1-ша особа	salbonda	habanda	salbondau	habaindau
2-га особа	salbonda	habanda	salbondau	habaindau
3-тя особа	salbonda	habanda	salbondau	habaindau

претерит (минулий час) актив

Число/ особа	Індикатив			Ірреаліс		
однина						
1-ша особа	salboda	habaida	fullnoda	salbodedjau	habaidedjau	fullnodedjau
2-га особа	salbodes	habaides	fullnodes	salbodedeis	habaidedeis	fullnodedeis
3-тя особа	salboda	habaida	fullnoda	salbodedi	habaidedi	fullnodedi
множина						
1-ша особа	salbodedum	habaidedum	fullnodedum	salbodedeima	habaidedeima	fullnodedeima
2-га особа	salbodedup	habaidedup	fullnodedup	salbodedeip	habaidedeip	fullnodedeip
3-тя особа	salbodedun	habaidedun	fullnodedun	salbodedeina	habaidedeina	fullnodedeina
двоїна						
1-ша особа	*salbodedu	*habaidedu	*fullnodedu	*salbodedeiuwa	*habaidedeiuwa	*fullnodedeiuwa
2-га особа	*salbodeduts	*habaideduts	*fullnodeduts	*salbodedeits	*habaidedeits	*fullnodedeits

дієприкметник теперішнього часу (I) nimands, nasjands, sokjands, salbonds, habands, fullnands.

Примітка: Деякі сильні дієслова, основа яких закінчується на дентальний приголосний, мають у формі 2-ої особи однини претерита закінчення -st: banst (bindan); anabaust (anabiudan); bigast (bigitan); haihaist (haitan); qast (qıþan).

Таблиця 4. Претерито-презентні дієслова

однина презентса							
1-ша особа	wait	kann	þarf	skal	mag	aih	og
2-га особа	waist	kant	þarft	skalt	magt		
3-тя особа	wait	kann	þarf	skal	mag	aih	og
множина презентса							
1 –ша особа	witum	kunnum	þaurbum	skulum	magum	aihum	
однина претерита							
1-ша особа	wissa	kunþa	þaurfta	skulda	mahta	aihta	ohta
однина оптатива презентса							
1-ша особа	witjau	kunnjau	þaurbjau	skuljau	magjau		ogjau
3-тя особа	witi			skuli		aigi	
однина оптатива претерита (ірреаліс)							
1-ша особа	wissedjau	kunþedjau		skuldedjau	mahtedjau		
3-тя особа	wissedi			skuldedi	mahtedi		

Таблиця 5. Відмінювання дієслова wisan

	презенс		претерит	
	індикатив	оптатив	індикатив	іпреаліс
однина				
1-ша особа	im	sijau	was	wesjau
2-га особа	is	sijais	wast	weseis
3-тя особа	ist	sijai	was	wesi
двоїна				
1-ша особа	siju			
2-га особа				
множина				
1-ша особа	sijum	sijaima	wesum	weseima
2-га особа	sijup	sijaip	wesup	weseip
3-тя особа	sind	sijaina	wesun	weseina

Таблиця 6. Відмінювання дієслова wiljan

	презенс індикатив	претерит	іпреаліс
однина			
1-ша особа	wiljau	wilda	wildedjau
2-га особа	wileis		
3-тя особа	wili	wilda	wildedi
двоїна			
2-га особа	wileits		
множина			
1-ша особа	wileima	wildedum	
2-га особа	wileip	wildedup	wildedep
3-тя особа	wileina	wildedun	

ІМЕННИК

Характерною ознакою відмінювання іменників у готській мові є його залежність від типу основи й багатозначність флексії, яка виражає граматичні категорії роду, відмінка та числа.

Спочатку структура давньогерманського іменника складалася з трьох морфем - кореня, основотворчого суфікса та флексії. Поділ іменників на відміни здійснювався за характером основотворчого суфікса: відмінювання з основою на голосний, коли основотворчий суфікс становив голосний; відмінювання з основою на приголосний, коли основотворчий суфікс становив приголосний;

кореневе відмінювання, коли флексія приєднувалася до кореня без основотворчого суфікса.

Основотворчий суфікс у готській мові найбільш послідовно спостерігається тільки у давальному відмінку множини у голосному відмінюванні. Внаслідок руйнування колишньої давньогерманської будови слова основотворчий суфікс у готській мові разом із коренем становлять основу. Отже, у готській мові з діахронної точки зору традиційно відрізняються такі типи відмінювання іменників: голосні основи (-a, -o, -i, -u), приголосні основи (-n, -r, -nd) та кореневі основи. Голосні основи на -a, а також основи на -o мають підтипи відмінювання залежно від варіанту основи: -ja/-wa-; -jo/-wo-.

Незалежно від наявності різних засобів диференціації відмінкових форм, відмінкова парадигма в готській мові характеризується значною кількістю омонімічних форм, що становить типологічну рису відмінювання іменників у давньогерманських мовах. Другою важливою типологічною рисою є змішування різних типів відмінювання та проникнення відмінкових форм одного типу відмінювання в інші. Основні граматичні категорії іменників у готській мові становлять категорії роду, числа та відмінка (Див. таблицю 7).

Специфікою категорії роду є її класифікуючий характер. Майже всі іменники поділяються за граматичним родом на три групи: чоловічого, жіночого і середнього роду. Граматичне значення роду в іменниках виражається переважно морфологічно - характером основ і системою флексій. Це переплетіння родової класифікації іменників з давнішим поділом на основи є відмінною рисою морфології імені в давньогерманських мовах. У переважній більшості віднесеність іменників до певного роду у готській мові не визначається морфологічною структурою слова і родова приналежність не ґрунтується на семантичній мотивації. Тільки незначна кількість іменників на означення живих істот має вмотивовану віднесеність до певного роду.

Категорія числа виражається протиставленням співвідносних форм однини і множини. Граматичне значення числа може також виступати як невизначена одинність чи множинність. Наприклад, *managei народ, натовп, велика кількість*.

Морфологічною особливістю вираження граматичного значення числа є його висока індивідуалізація і диференційованість

з одного боку, та синтетичне вираження категорій числа, відмінка й роду одним морфологічним показником з іншого боку.

Граматична категорія відмінка - одна з визначальних категорій імені. Граматичне значення цієї категорії полягає у вираженні відношень іменника до інших слів у реченні. У готській мові відмінкова парадигма складається з чотирьох відмінків: називного (номінатив), знахідного (акузатив), родового (генітив) і давального (дазив). Наявність кличного відмінка в деяких іменниках є периферійною ознакою і становить готську інновацію, оскільки за межами готської мови в інших давньогерманських мовах окремої парадигматичної форми кличного відмінка не знайдено. У кличному відмінку вживаються лише кілька іменників. Парадигматичне значення кличного відмінка має граматичний вияв через форми називного або знахідного відмінків і виявляється у мовному контексті, що становить морфологічну особливість готської мови. Здатність називного та знахідного відмінків виконувати апелятивну функцію може також розглядатися як їх багатofункціональність.

Основним значенням називного відмінка є власне називання предмета без вираження будь-якого відношення, тобто називний відмінок означає активний суб'єкт або предмет. Називний відмінок виявляється у протиставленні до інших відмінків: знахідного, родового та давального.

Основне значення знахідного відмінка - це вираження прямого об'єкта, який не є суб'єктом дії. Інші значення його виявляються в знахідному місця, який часто передається за допомогою прийменників, знахідному часу або часової протяжності, знахідному простору або просторової протяжності та ін.

Основне значення родового відмінка важко виділити, оскільки його специфічною рисою є багатofункціональність. Найбільш поширене вживання родового носія ознаки, партитивності, належності або присвійності; прямого або непрямого об'єкта при дієсловах та ін. У готській мові родовий відмінок може вказувати на різні обставинні значення, наприклад, часової протяжності, локативності. Він також вживається при дієсловах із заперечною часткою.

Основним значенням давального відмінка є значення непрямого об'єкта, адресованості дії. Він виражає адресат дії, а також має широкий спектр обставинних значень: локальних, орудних, причин-

них, способу дії, порівняння. Складність смислової структури давального відмінка виявляється через розвинений характер функціонування.

**Таблиця 7. Система відмінювання іменників.
Голосні (сильні) основи**

Від- мінк	Основи на -a-		Основи на -ja-		Основи на -wa-		Основи на -o-	Основи на -jo-
	чол.р.	сер.р.	сер.р.	чол.р.	сер.р.	чол.р.	жін.р.	жін.р.
однина								
Наз.в.	hlaifs	waurd	kuni	hairdeis	kniu	*pius	giba	bandi
Род.в	hlaibis	waurdis	kunjis	hairdeis	kniwis	*piwis	gibos	bandjos
Дав.в.	hlaiba	waurda	kunja	hairdja	kniwa	*piwa	gibai	bandjai
Знах.в.	hlaif	waurd	kuni	hairdi	kniu	*piu	giba	bandja
множина								
Наз.в.	hlaibos	waurda	kunja	hairdjos	kniwa	piwos	gibos	bandjos
Род.в	hlaibe	waurde	kunje	hairdje	kniwe	piwe	gibo	bandjo
Дав.в	hlaibam	waurdam	kunjam	hairdjam	kniwam	*piwam	gibom	bandjom
Знах.в.	hlaibans	waurda	kunja	hairdjans	kniwa	*piwans	gibos	bandjos

Від- мінк	Основи на i/o	Основи на -i-		Основи на -u-		Основи на -u-
	жін.р.	чол.р.	жін.р.	чол.р.	жін.р.	сер.р
однина						
Наз.в.	laisains	balgs	qens	huhrus	handus	faihu
Род.в	laisainais	balgis	qenais	huhraus	*handaus	*faihaus
Дав.в.	laisainai	balga	qenai	huhrau	handau	faihau
Знах.в.	laisain	balg	qen	huhru	handu	faihu
множина						
Наз.в.	laisainos	balgeis	qeneis	huhrjus	handjus	
Род.в	laisaino	balge	qene	huhriwe	handiwe	
Дав.в	laisainim	balgim	qenim	huhrum	handum	
Знах.в.	laisainins	balgins	qenins	huhruns	handuns	

Приголосні і кореневі основи

	Приголосні основи					Кореневі основи		
	Основи на -п-(слабкі основи)			Основи на -г-	Основи на -nd			
	чол.р.	жін.р.	сер.р	чол./жін.р.	чол.р.	чол.р.	жін.р	
однина								
Наз.в.	hana	managei	tuggo	kaurno	dauhtar	frijonds	manna	baurgs
Род.в.	hanins	manageins	tuggons	kaurnins	dauhts	frijondis	mans	baurgs
Дав.в.	hanin	managein	tuggon	kaurnin	dauht	frijond	mann	baurg
Знах.в.	hanan	managein	tuggon	kaurno	dauhtar	frijond	mannan	baurg
множина								
Наз.в.	hanans	manageins	tuggons	kaurnona	dauhtrijs	frijonds	mans (mannans)	baurgs
Род.в.	hanane	manageino	tuggono	kaurnane	dauhtre	frijonde	manne	baurge
Дав.в.	hanam	manageim	tuggom	kaurnam	dauhttrum	frijondam	mannam	baurgim
Знах.в.	hanans	manageins	tuggons	kaurnona	dauhttruns	frijonds	mannans, mans	baurgs

ПРИКМЕТНИК

У готській мові форма прикметника може передавати значення п'яти граматичних категорій: роду, числа, відмінка, ступеня порівняння та означеності/неозначеності. Ця граматична багатозначність смислової структури флексії прикметника характеризує ще одну частину мови у готській мові - дієслово.

Категорія роду. На відміну від іменників, у яких категорія роду є класифікуючою, прикметники змінюються за граматичним родом іменника, з яким прикметник узгоджується. Наявність синтаксичного узгодження робить флексії прикметників основною граматичною ознакою належності визначуваного іменника до певного роду, тому що морфологічна структура іменника досить рідко має будь-які родові ознаки. Прикметник має три родові форми: жіночого, чоловічого та середнього.

Категорія числа виявляється у протиставленні форм однини та множини. Граматичне значення цієї категорії також тісно пов'язане з граматичним значенням та граматичною формою іменника, з яким прикметник узгоджується.

Категорія відмінка виявляється у протиставленні форм називного, родового, давального, знахідного відмінків. Ця

граматична категорія прикметника також не є цілком самостійною, а залежить від відповідної форми іменника, з яким прикметник узгоджується.

Крім вищезазначених залежних або узгоджуваних категорій роду, числа та відмінка, прикметник також має свої специфічні категорії, а саме: категорію означеності/ неозначеності та категорію ступенів порівняння.

Грамматична категорія ступенів порівняння виявляється в протиставленні трьох граматичних форм: звичайний (або нейтральний) ступінь, вищий ступінь порівняння (суфікс *-iza*) та найвищий (суфікс *-ists*). Наприклад, *manags (-a) великий* - *managiza* - *managists*; *hardus (-u) твердий*, - *hardiza* - *hardists*; а також нові форми з суфіксами *-oza*, *-osts*: *swinþs (-a)*, *дужий, сильний* - *swinþoza* - *swinþosts*, але останніх у готській мові небагато.

Категорія означеності/ неозначеності становить специфічну рису готської мови, а також є характерною ознакою парадигматики прикметника в усіх давньогерманських мовах. Ця граматична категорія має граматичний вияв через форми сильної (або займенникової) відміни та слабкої (або іменної) відміни. Особливістю цієї категорії є те, що її граматичні форми не зумовлюються формою іменника, тобто ця категорія на відміну від категорій роду, числа та відмінка не виконує узгоджувачу функцію. Означена та неозначена форми прикметника зумовлюються не формою іменника, а синтаксичною функцією прикметника, або комунікативним контекстом, або характером тексту, або наявністю/відсутністю детермінанта, яким може бути вказівний займенник.

Один і той самий прикметник, як правило, може відмінюватися за обома відмінами. Лише незначна кількість прикметників мають тільки одну парадигму. Всі граматичні значення форми прикметника, тобто родові, відмінкові, числові, парадигматично існують тільки в межах слабкої або сильної відміни. Таким чином, граматичні значення прикметника як частини мови мають граматичний вияв насамперед через протиставлення двох основних граматичних форм: сильної, або неозначеної та слабкої, або означеної.

Спочатку сильна відміна, або неозначена форма прикметника має індивідуалізуюче значення і передає тимчасову ознаку, яка характеризує предмет у даному контексті. Слабка, або означена

форма прикметника має узагальнююче значення і передає стійку, постійну, позачасову ознаку предмета, яка характеризує його за межами даного висловлювання. Семантична відмінність цих двох типів відміни прикметників у германських мовах швидко втрачається й залишається тільки їх граматичне протиставлення.

Розподіл форм слабкої або сильної відміни здійснюється, як правило, за таким принципом. Форми слабкої відміни вживаються разом із вказівним займенником (детермінантом), або в деяких випадках субстантивації прикметника, або в звертаннях, або в структурі деяких фразеологізмів. Крім того, порядкові числівники (крім *anþar*), прикметники вищого ступеня порівняння, утворення із суфіксом *-m-*, дієприкметники теперішнього часу (крім форми називного відмінка однини чоловічого роду), а також окремі прикметники відмінюються за слабкою відміною (Див. таблицю 9).

Форми сильної відміни вживаються у випадках відсутності детермінанта, або коли прикметник виконує функцію іменної частини складеного присудка (предикатива), після дієслів *wisan* *бути* та *waitþan* *ставати, стати*. Крім того, кількісний числівник *ains*, присвійні займенники, вказівний займенник *jains* *той*, а також деякі прикметники відмінюються тільки за сильною відміною (Див. таблицю 8).

Парадигма сильної відміни включає старі іменні форми, а також деякі нові флексії, тобто займенникові. Парадигма слабкої відміни утворюється за типом іменних основ на *-n*. Слабка відміна прикметників є специфічно германською інновацією та становить типологічну особливість давньогерманських мов.

Таблиця 8. Відмінювання прикметників (сильна відміна)

	Сильна відміна (-i/-ja- основи)		
	чол.р.	сер.р.	жін.р.
однина			
Наз.в.	hrains	hrain	hrains
Знах.в.	hrainjana	hrain	hrainja
Род.в.	hrainis	hrainis	*hrainjaizos
Дав.в.	hrainjamma	hrainjamma	hrainjai
множина			
Наз.в.	hrainjai	hrainja	hrainjos
Знах.в.	hrainjans	hrainja	hrainjos
Род.в.	hrainjaize	hrainjaize	hrainjaizo
Дав.в.	hrainjaim	hrainjaim	hrainjaim

	Сильна відміна (-a- основи)		
	чол.р.	сер.р.	жін.р.
однина			
Наз.в.	blinds, blind	blind, blindata	blinda
Знах.в.	blindana	blind, blindata	blinda
Род.в.	blindis	blindis	blindaizos
Дав.в.	blindamma	blindamma	blindai
множина			
Наз.в.	blindai	blinda	blindos
Знах.в.	blindans	blinda	blindos
Род.в.	blindaize	blindaize	blindaizo
Дав.в.	blindaim	blindaim	blindaim

Таблиця 9. Відмінювання прикметників й дієприкметників теперішнього часу (слабка відміна)

	чол.р.		сер.р.		жін.р.	
однина						
Наз.в.	nimands, nimanda	blinda	nimando	blindo	nimandei	blindo
Знах.в.	nimandan	blindan	nimando	blindo	nimandein	blindon
Род.в.	nimandins	blindins	nimandins	blindins	nimandeins	blindons
Дав.в.	nimandin	blindin	nimandin	blindin	nimandein	blindon
множина						
Наз.в.	nimandans	blindans	nimandona	blindona	nimandeins	blindons
Знах.в.	nimandans	blindans	nimandona	blindona	nimandeins	blindons
Род.в.	nimandane	blindane	nimandane	blindane	nimandeino	blindono
Дав.в.	nimandam	blindam	nimandam	blindam	nimandeim	blindom

Таблиця 10. Відмінювання прикметників вищого ступеня порівняння жіночий рід (слабка відміна)

	однина	множина
Наз.в.	swinþozei	swinþozeins
Знах.в.	swinþozein	swinþozeins
Род.в.	swinþozeins	swinþozeino
Дав.в.	swinþozein	swinþozeim

ЗАЙМЕННИК

Займенники готської мови за своїми значеннями поділяються на такі розряди: особові, присвійні, зворотні, вказівні, відносні, питальні та неозначені.

Особові займенники можуть виражати граматичні категорії особи, числа та відмінка. Специфіка займенників третьої особи полягає в тому, що ці форми додатково також мають родові значення. Займенники першої та другої особи мають три парадигматичні форми числа: однину, множину і двоїну, що свідчить про деякі архаїчні риси готської системи особових займенників. Ця система відзначається також суплетивним характером деяких відмінкових форм, що пояснюється їх давнім походженням.

Таблиця 11. Відмінювання особових займенників

перша особа						
	однина		двоїна		множина	
Наз.в.	ik я		wit ми обидва		weis ми	
Знах.в.	mik		ugkis		uns, unsis	
Род.в.	meina		*ugkara		unsara	
Дав.в.	mis		ugkis		uns, unsis	
друга особа						
	однина		двоїна		множина	
Наз.в.	þu ти		*jut ви обидва		jus ви	
Знах.в.	þuk		iggqis		izwis	
Род.в.	þeina		iggqara		izwara	
Дав.в.	þus		iggqis		izwis	
третья особа						
	чол. р.		сер. р.		жін. р.	
	однина	множина	однина	множина	однина	множина
Наз.в.	is він	eis вони	ita воно	ija	si вона	*ijos
Знах.в.	ina	ins	ita	*ija	ija	ijos
Род.в.	is	ize	is	*ize	izos	izo
Дав.в.	imma	im	imma	im	izai	im

Присвійні займенники утворюються суплетивно від основ особових займенників за допомогою суфікса *-ein в однині та *-ar у двійні та множині: *meins mīi*, *unsar nau*, *reins twīi*, *izwar vai* та ін. Вважається, що присвійні займенники першої та другої особи лягли в основу родового відмінка особових займенників першої та другої особи. Навпаки, у функції присвійних займенників третьої особи часто вживаються форми родового відмінка особового займенника третьої особи однини або форма зворотно – присвійного займенника *seins swīi*, *īogo*. Присвійні займенники за значенням і морфологічними ознаками співвідносні з прикметниками. Вони відмінюються за типом сильної відміни прикметників.

Зворотні займенники. У готській мові існує один зворотний займенник, який зареєстровано тільки в окремих відмінкових формах: знахідний відмінок *sik себе*, родовий відмінок *seina себе*, давальний відмінок *sis собі*.

Вказівні займенники. У готській мові є кілька вказівних займенників. Займенники *sa цей*, *jains той* за парадигматичними ознаками співвідносні з відміною особового займенника третьої особи, а також із відмінковими формами сильної відміни прикметника. Вказівні займенники мають граматичні категорії роду, числа, відмінка. Займенник *sa* часто вживається як детермінант при іменниках у функції, яка схожа з функцією артикля. Поширеним є вживання вказівного займенника в деяких стереотипних структурах, наприклад, у складі атрибутивної синтагми, при субстантивації прикметника або дієприкметника.

Складні вказівні займенники утворюються за допомогою енклітичної частки *-uh*, яка додається до основи вказівного займенника простої структури: *sah цей же*, *той самий*; *patuh це же*; *soh ця же*.

Таблиця 12. Відмінювання вказівних займенників *sa*, *sah*

	чол.р.		сер.р.		жін.р.	
Однина						
Наз.в.	<i>sa</i>	<i>sah</i>	<i>pata</i>	<i>patuh</i>	<i>so</i>	<i>soh</i>
Знах.в.	<i>pana</i>	<i>panuh</i>	<i>pata</i>	<i>patuh</i>	<i>po</i>	<i>boh</i>
Род.в.	<i>pis</i>	<i>pizuh</i>	<i>pis</i>	<i>pizuh</i>	<i>pizos</i>	<i>pizozuh</i>
Дав.в.	<i>pamma</i>	<i>pammuh</i>	<i>pamma</i>	<i>pammuh</i>	<i>pizai</i>	<i>pizaih</i>
Множина						
Наз.в.	<i>pai</i>	<i>paih</i>	<i>po</i>	<i>boh</i>	<i>pos</i>	<i>pozuh</i>
Знах.в.	<i>pans</i>	<i>panzuh</i>	<i>po</i>	<i>boh</i>	<i>pos</i>	<i>pozuh</i>
Род.в.	<i>pize</i>	<i>pizeh</i>	<i>pize</i>	<i>pizeh</i>	<i>pizo</i>	<i>pizoh</i>
Дав.в.	<i>paim</i>	<i>paimuh</i>	<i>paim</i>	<i>paimuh</i>	<i>paim</i>	<i>paimuh</i>

Відносні займенники утворюються від вказівних за допомогою частки *ei*. Ця будова відносних займенників становить суто готську специфічну рису. Відносні займенники відмінюються за типом вказівного займенника *sa* (*pata, so*). Поряд з формою називного відмінка чоловічого роду однини використовується форма *izei, ize* (із *is + ei*), структура якої складається з форми особового займенника третьої особи *is* і відносної частки *ei*. Ця форма досить широко вживається як своєрідний відносний займенник в деяких підрядних реченнях. Форма називного відмінка жіночого роду однини *sei* (із *si+ei*) вживається частіше, ніж форма *soei*. М.М.Гухман вважає форми *izei, sei* реліктами старої системи відносних займенників третьої особи.

Таблиця 13. Відмінювання відносного займенника *saei*

	чол.р.	сер.р.	жін.р.
Однина			
Наз.в.	<i>saei (izei, ize)</i>	<i>patei</i>	<i>soei (sei)</i>
Знах.в.	<i>panei</i>	<i>patei</i>	<i>poei</i>
Род.в.	<i>pizei</i>	<i>pizei</i>	<i>pizozei</i>
Дав.в.	<i>paimei</i>	<i>paimei</i>	<i>pizaiei</i>
Множина			
Наз.в.	<i>paiei</i>	<i>poei</i>	<i>pozei</i>
Знах.в.	<i>panzei</i>	<i>poei</i>	<i>pozei</i>
Род.в.	<i>pizeei</i>	<i>pizeei</i>	<i>*pizoei</i>
Дав.в.	<i>paimei</i>	<i>paimei</i>	<i>paimei</i>

Питальні займенники мають парадигматичні форми, які виражають родові значення. Вони зареєстровані тільки в однині. Структура відмінкових форм співвідноситься зі структурою відмінкових форм вказівного займенника *sa*.

Специфікою готської мови є наявність форми простого питального займенника *huo* (жін.р.), яка має граматичний відповідник у давньоіндійській мові.

Специфічною морфолого-синтаксичною рисою питальних займенників є, з одного боку, їх керування залежним від них іменником у родовому відмінку множини, а з іншого - узгодження родової форми займенника в залежності від роду іменника, до якого він відноситься.

Таблиця 14. Відмінювання питального займенника *hwas*

	Однина		
	чол.р.	сер.р.	жін.р.
Наз.в.	<i>hwas хто</i>	<i>hwa що</i>	<i>hwo</i>
Знах.в.	<i>hwana</i>	<i>hwa</i>	<i>hwo</i>
Род.в.	<i>hwis</i>	<i>hwis</i>	<i>*hwizos</i>
Дав.в.	<i>hwamma</i>	<i>hwamma</i>	<i>hwizai</i>
Орудн.в.		<i>hwe</i>	

Неозначені займенники. У готській мові ці займенники становлять гетерогенний клас, що включає як структурно прості, так і структурно складні неозначені займенники. Специфікою готської мови є утворення неозначених займенників за допомогою енклітичної частки *uh*, яка приєднується до питальних займенників.

Друга ареальна риса готських неозначених займенників - вживання конструкцій *ni mannahun*, *ni ainshun*, *ni hwashun* у значенні *ніхто*, в яких енклітична частка *hun* додається до іменника *manpa*, а також питального займенника *hwas* та числівника *ains*.

Неозначені займенники мають граматичні категорії роду, відмінка. Більшість цих займенників зареєстровано в однині.

Структурно простий займенник *sums якийсь* відмінюється за типом сильного прикметника.

Таблиця 15. Відмінювання неозначених займенників *hwazuh кожний; hwarjizuh усякий*

	Однина		
	чол.р.	сер.р.	жін.р.
Наз.в.	<i>hwazuh; hwarjizuh</i>	<i>hwah; hwarjatoh</i>	<i>hwoh; *hwarjoh</i>
Знах.в.	<i>hwano; hwarjano</i>	<i>hwah; *hwarjatoh</i>	<i>*hwoh; hwarjoh</i>
Род.в.	<i>hwizuh; hwarjizuh</i>	<i>hwizuh; *hwarjizuh</i>	<i>*hwizozuh; *hwarjizozuh</i>
Дав.в.	<i>hwammeh; hwarjammeh</i>	<i>hwammeh; *hwarjammeh</i>	<i>*hwizaih; *hwarjaih</i>

Таблиця 16. Відмінювання неозначеного займенника ainshun

	Однина		
	чол.р.	сер.р.	жін.р.
Наз.в.	ainshun	ainhun	ainohun
Знах.в.	ainnohun, ainohun	ainhun	ainohun
Род.в.	ainishun	ainishun	*ainaizoshun
Дав.в.	ainummehun	ainummehun	ainaihun

Форми складних неозначених, а також вказівних і відносних займенників, структура яких складається з додаванням енклітичних часток, зберігають роздільну оформлюваність, тобто у відмінкових формах флексія приєднується не до всієї словоформи, а тільки до одного з компонентів морфологічної структури займенника, частіше першого.

Таблиця 17. Відмінювання числівників twai два, *ɸreis три

	Однина		
	чол.р.	сер.р.	жін.р.
Наз.в.	twai, *ɸreis	twa, ɸrija	twos, *ɸreis
Знах.в.	twans, ɸrins	twa, ɸrija	twos, ɸrins
Род.в.	twaddje, ɸrije	twaddje, ɸrije	-
Дав.в.	twaim, ɸrim	twaim, ɸrim	twaim

СЛОВОТВІРНІ ТАБЛИЦІ

Основні словотвірні моделі похідних іменників у готській мові (суфіксація)

Таблиця 1. Назви осіб

Суфікс	Рід іменника	Тип основи	Хар-ка твірної основи	Моделі похідних іменників
-eis с-г. -ja- (i-e.)	чол.	-ja-	відсубстантивна	hairda – hairdeis; asans - asneis; ragin - ragineis
-a- с-г. -an- (i-e.)	чол.	-n-	відсубстантивна, рідше віддієслівна	wilwan – wilwa; waurstw – waurstwa; spill – spilla; niutan – nuta (з аблаутом)
-ja- с-г. -jan- (i-e.)	чол.	-n-	відсубстантивна; рідше віддієслівна	kas – kasja; bandi – bandja; guþ - gudja
-i- с-г. -jō- (i-e.)	жін.	-jo-	відсубстантивна	magus – mawi; þius - þiwi
-ō- с-г. – ōn, jōn- (i-e.)	жін.	-n-	відсубстантивна	swaihra – swaihiro; garazna – garazno; niþjis - niþjo
-areis с-г. –agi, запоз. з лат.	чол.	-ja-	відсубстантивна; пізніше віддієслівна	boka – bokareis; mota – motareis; lais - laisareis
-faþs герм.	чол.	-i-	відсубстантивна	hunda – hundafaps, brups - brupfaps
-lo/la с-г. –l. (i-e.)	чол., жін. сер.р.	-n-	відсубстантивна	mawi – mawilo; barn – barnilo; magus - magula
-nd- (i-e.)	чол.	-nd-	віддієслівна (субстантивація дієприкметника I)	fijan – fijands; frijon - frijonds

Таблиця 2. Абстрактні назви

Суфікс	Рід іменника	Тип основи	Хар-ка твірної основи	Моделі похідних іменників
-i- с-г. -ja- (i- ε.)	сер.	-ja-	відсубстантивна, відприкметникова	andbahts – andbahti; reiks – reiki; barnisks – barniski; biuhts – biuhti
с.г. -ō-; с.г. -jō-	жін.	-o- -jo-	віддієслівна	giban – giba; graban – graba; groba (з аблаутом); haitan – haiti; bindan – bandi (з аблаутом);
-n-, -sn- с-г. -ni-, -sni (i-ε.)	жін.	-i-	віддієслівна	usbeidan – usbeisns; teihan – taikns (з аблаутом); anabiudan – anabusns (з аблаутом);
-ains- с-г. -aini-	жін.	-i-	віддієслівна (слб. дієсл. 3)	liban – libains; bauen – bauains; anakunnan - anakunnains
-ōns- с-г. -ōni-	жін.	-i-	віддієслівна (слб. дієсл. 2)	salbon – salbons; laḡon – laḡons
-eins- с-г. -īni	жін.	-i-/-ō-	віддієслівна (слб. дієсл. 1)	daupjan – daupeins; laisjan – laiseins; uslausjan – uslauseins
-ei с-г. -īn (ei- n)	жін.	-n-	відприкметникова	hauhs – hauhei; audags – audagei; þaurus – þaurstei
-ubni/ufni-	жін. сер.	-jo- -ja-	віддієслівна, відсубстантивна	fastan – fastubni; fraisan – fraistubni; wunds – wundufni
-d, -t, -ḡ, -ss с-г. -t, - ssi (i-ε.-ti)	жін.	-i-	віддієслівна	aigan – aihts; gaskapjan – gaskafts; gaqiman – gaqumḡs(з аблаутом); gabairan – gabaurḡs(з аблаутом); usstandan – usstass
-tus-, -dus- -ḡus с-г.- ḡu/ḡu- (i-ε.)	чол.	-u-	віддієслівна, іноді відсубстантивна	wahsjan – wahstus; wraton – wratodus
-ida, -iḡa с-г. -iḡō/-iḡō (i-ε.)	жін.	-o-	відприкметникова або віддієслівна	diups – diupiḡa; auḡs(auḡeis) – auḡida; wairḡs – wairḡida
-assus - nassus с-г. -assu(i- ε.)	чол.	-u-	віддієслівна, відсубстантивна	skalkinon – skalkinassus; lekeis – lekinon - lekinassus; ḡiudans - ḡiudinassus
-duḡs- с-г. -duḡ-	жін.	-i-	відприкметникова	mikils - mikilduḡs

Основні словотвірні моделі похідних прикметників у готській мові (суфіксація)

Таблиця 3

Суфікс	Тип основи	Характеристика твірної основи	Моделі похідних прикметників
-eins с-г. -īn(-ein) (i-ε.)	-a-	відсубстантивна	gaits – gaiteins; airþa – airþeins; stains – staineins
-ag(-ah); -eig; -ug; ig с-г. - ag, -ig, -ug (i-ε.)	-a-	відсубстантивна; рідше відприкметникова	stains – stainahs; moþs – modags; mahts – mahteigs; handus – handugs
-isks с-г. -iska (i-ε.)	-a-	відсубстантивна	manna – mannisks; barn – barnisks; fon – funisks; Iudaius – Iudaiwisks
-leiks с-г. -līk (герм.)	-a-	відзайменникова; відприслівна; рідше відсубстантивна; відприкметникова	swa – swaleiks; sama – samaleiks
-wairþs (герм.)	-a-	відприйменникова	wīþra – wīþrawairþs; and – andwairþs; ana -anawairþs
-laus (герм.)	-a-	відсубстантивна	akran – akranalaus
-kunds (герм.)	-a-	відсубстантивна	airþa – airþakunds

Основні словотвірні моделі похідних дієслів у готській мові (суфіксація)

Таблиця 4. Слабкі дієслова 1 і 2 класів

Суфікс	Варіант моделі	Характеристика твірної основи	Моделі похідних дієслів
-jan- с-г. -jan- (слабкі дієслова 1 класу)	а) без аблауту б) з аблаутом в) з аблаутом і префіксацією	віддієслівна (слн. дієсл.)	farān – farjan ligān – lagjan; drigkan – dragkjan brinnan – gabrannjan; driusan – gadrausjan
	а) без префіксації	відприкметникова	bairhts – bairhtjan; fulls – fulljan; hauhs – hauhjan; bruks – brukjan
	б) з префіксацією		fags – gafahrjan
		відсубстантивна	augo – augjan; namo – namnjan; andbahts – andbahtjan; huhrus – huggrjan

Суфікс	Варіант моделі	Характеристика твірної основи	Моделі похідних дієслів
-on- с-г.-б, -бја- (слабкі дієслова 2 класу)	-on-	віддієслівна (слн. дієсл.) відприкметникова відсубстантивна	mitan – miton wairþs – wairþon; galeiks – galeikon fisks – fiskon; gredus – gredon; idreiga – idreigon; kara – karon; ragin – raginon
	-inon-	відсубстантивна	skalks – skalkinon; lekeis – lekinon; reiks - reikinon

Таблиця 5. Слабкі дієслова 3 і 4 класів

Суфікс	Варіант моделі	Характеристика твірної основи	Моделі похідних дієслів
-ap- с-г.-ē, -ēī (слабкі дієслова 3 класу)	а) без префіксації б) з префіксацією	відсубстантивна	saurga – saurgan þius – þariwan
		відприкметникова	swers – sweran; arms – arman; weihs - weihan
-nap (слабкі дієслова 4 класу) с-г.-na/-nō	а) з префіксацією б) з аблаутом і префіксацією в) з аблаутом	віддієслівна (слн. дієсл.)	galukan – galuknan; brikan – usbruknan; giutan – usgutnan gaþairsan – gaþaursnan; diskreitan – diskritnan
	а) без префіксації б) з префіксацією	відприкметникова	fulls – fullnan; swinþs – swinþnan; mikils – mikilnan; hails – gahailnan; blinds - afblindnan

ФОНЕТИЧНІ ТАБЛИЦІ

Схема. Розвиток готського вокалізму.

	система коротких голосних	система довгих голосних	біфонемні сполучення
і-є	i e a ə o u	i: e: a: o: u:	ei ai oi au ou eu
с-г	i e a u	i: æ: o: u:	ei ai au eu
	i e a o u	i: e: e: o: a: a: u:	ai au iu eu
гот	i e a u	i: e: o: a: u:	ai au iu
	i e a u	i: e: o: a: u:	ε? ε? a? a?

Примітка:

1. Систему індоєвропейського вокалізму дано згідно з концепцією О.Семереньї.
2. Спонтанні зміни на схемі зображено безпервною лінією, комбінаторні – пунктирною лінією.
3. У схемі відображені, крім класичної точки зору на статус ai й au у готській мові, погляди інших учених.

Таблиця 1. Відповідність готських голосних у наголошеному складі голосним в інших давньогерманських мовах (позиція кореневого голосного).

с-г	ГОТ.	ді.	да.	дфр.	дс.	двн.
а	а <a>	а (ǫ, ø, æ, e)	æ, a (ea, e)	а (e, o)	а (e)	а (e)
е	ī (ε)	е (ø, ja, jQ, [io])	е (eo, ie)	е (а рідко)	е	ē (ε)
ī	<ī>	ī (e, y)	ī (io, eo)	ī	ī	ī
о	u (ɔ)	o (ø)	o (e)	o, u	o	o
u	<u>	u (o, y)	u (y)	u (e)	u	u
а:	а: <a>	а:	а: (o:)	а: (o:)	а:	а:
æ:	е: <e>	а: (æ:, ɔ:)	æ: (e:, ea:)	е:	а: (e:)	а:
е:	ē	ē	ē	е: (ēī, āī)	е:	io/ia, ie
і:	ī: <eī>	ī:	ī: (io, eo)	ī:	ī:	ī:
о:	o: <o>	o: (ø:, ɔ:)	o: (e:)	o: (e:)	o:	uo/ua
u:	u: <u>	u: (y:)	u: (y:)	u: (e:)	u:	u:
ai	ai? ε? ε: ? <aī>	ei (a:)	a: (æ:)	a:, e: (ei, ai)	e:	ei/ai (e:)
au	au? ɔ: ? ɔ? <au>	au (ey)	ea: (ie:, i:)	a: (e:)	o:	ou/au (o:)
eu	iu <iu>	jó (jú)	eo:	iā (iu)	eo, io (eu, iu)	eo, io (iu)
iu		jú (jó, y:)	io: (ie:)	iu, io	iu	iu

Примітка:

1. У дужках ( ) вказані голосні, які виникли як результат найбільш істотних фонетичних змін наголошеного вокалізму в окремих давньогерманських мовах.
2. Для готської мови в < > вказані відповідні графеми. Графеми <o>, <e>, <ei> завжди позначають довгі голосні.

Таблиця 2. Відповідність готських приголосних приголосним в інших давньогерманських мовах

і-є	с-г	гот.	ді.	да.	дфр.	дс.	двн.
bh	b, ḅ	ḅ – b 	ḅ – b <b, f>	b f <f> b: <bb>	b ḅ <v, u, w, f> b: <bb>	b ḅ < ḅ b,v,u> b: <bb>	ḅ -b b: <bb> b-p <b, p> p: <pp>
dh	d, ḏ	d- ḏ <d>	ḏ -d <d>	d <d> d: <dd>	d <d> d: <dd>	d <d> ḏ < ḏ d: <dd>	t <t, d> t: <tt>
gh	γ, g	γ – g <g>	γ – g <g>	γ – g <g> g' <g> g: <gg> g': <cg>	γ – g <g, gk, gh, ch> g: <gg> z <z, dz, tz>	γ – g <g> g: <gg>	γ – g <g, gh> g – k <g, k> k: <ck, cch, cc, cck>
g ^{wh}	γ ^w g ^w	w <w>	g <g> v <v, u>	g <g> w <w>	g <g> w <w>	g <g> w <w>	g <g> w <w>
b	p	ρ <ρ>	ρ <ρ>	ρ <ρ> p: <pp>	ρ <ρ> p: <pp>	ρ <ρ> p: <pp>	f <f> f: <ff> pf <pf>
d	t	t <t>	t <t>	t <t> t: <tt>	t <t> t: <tt>	t <t> t: <tt>	z <z> z: <z z> tz (z) tz: <z, zss>
g	k	k <k>	k <k>	k <c> k: <cc> k' <c>	k <k, c> k: <cc, ck> k' <k, sth. ts, tz, z, sz>	k (k)	k <k, c> k: <kk, ch> X <h, ch> X: <hh> kX <cch>
g ^w	k ^w k	k ^w <q>	kv <kv, ku> k <k>	w <w> k <c> kw <cw>	kw <kw, qu> k <k>	kw <q, qu> k <k>	kw <qu> k <k> kX <ch>
p	f	f <f>	f – v <f, v>	f – v <f> f: <ff>	f <f, ph> f: <ff>	f-v <f,v,u, ḅ>	f <f,u,v> v <v>
t	θ ḅ	ḅ <ḅ>	ḅ – ḏ <d, ḅ, ḏ>	θ-ḏ <ḅ, ḏ> d <d> θ: <ḅḅ, ḏḏ>	ḅ – ḏ <th> ḅ-d <d> ḅ-t <t, th>	ḅ <th, ḏ>	ḅ-d <th, dh, d> d: <dd>
k	X h	h- X <h>	h <h>	X-X' <h> h <h> h: <hh>	h <h, ch, g>	h <h>	h <h> h: <hh>

і-є	с-г	ГОТ.	ді.	да.	дфр.	дс.	ДВН.
k ^w	h h ^w	h ^w <h> h <h>	hv <hv> h <h>	w <w> hw <hw> h <h>	hw <hw>	hw <hw>	hw <hw, hu> w <w> h <h>
s	s r z	s <s> z <z>	s <s> z <z> R	s-z <s> r <r> s: <ss>	s <s> z <z> s: <ss>	s <s>	s <s> s: <ss>
m n	m n	m <m> n <n>	m <m> n <n>	m <m> m: <mm> n <n> n: <nn>	m <m> m: <mm> n <n> n: <nn>	m <m> m: <mm> n <n> n: <nn>	m <m> m: <mm> n <n> n: <nn>
l r	l r	l <l> r <r>	l <l> r <r>	l <l> l: <ll> r <r> r: <rr>	l <l> l: <ll> r <r> r: <rr>	l <l> l: <ll> r <r>	l <l> r <r> l: <ll>
j/i w/u	j/i w/u	j <j> w <w>	j <j,i> w – v <v>	j <i,g> w <w>	j <i,y> w <w, v,uu, uw>	j <j> w <w>	j <i,j,g> w <w,u,v, uu >

Примітка: У дужках <> вказані відповідні графеми. Готські /b/, /d/ у кінці слова, а також перед /s/ оглушуються (так зване готське оглушення).

ГОТСЬКИЙ АЛФАВІТ

Ḃ	B	Ɔ	Ḃ	Ɔ	U	Z	H	Ɔ
1	2	3	4	5	6	7	8	9
aza	bercna	geuna	daaz	eyz	quertra	ezec	haal	thyth
a	b	g	d	e	q	z	h	þ
I	K	Λ	M	N	Ɔ	Π	Π	Ɔ
10	20	30	40	50	60	70	80	90
iiiz	chozma	laaz	manna	noicz	gaar	uraz	petra	koppa
i	k	l	m	n	j	u	p	-
Ɔ	S	T	Ɔ	Ɔ	X	Ɔ	Ɔ	↑
100	200	300	400	500	600	700	800	900
reda	sugil	tuz	uuinne	fe	enguz	uuaer	utal	sampi
r	s	t	w	f	x	h	o	-

СЛОВНИК¹

А

aba (ім., чол.р. -п-, род.в., мн. abne; дав.в., мн. abnam) *чоловік* || ді. afe, afі *чоловік*, а також порів.: двн. uobo *землероб*, *рільник*
|| Порів.: санскр. ápas - сер.р. *робота*; лат. opus (eris) сер.р. *робота*

abraba (присл.) *сильно, тяжко, дуже, конче, надто*. Див. abrs
abrs (прикм. -а-) *сильний, дужий; лютий, розлючений; великий*
|| Порів.: ді. afar *дуже* в afar-audigr *дуже багатий*; afarligr *величезний*

abu Див. af, u.

af (прийм. з дав.в.; з род.в.: Марк XV; Іоанн XI, 1) *від; з, із; з того часу як, відколи*; **af taihswon** *справа, праворуч* || ді. af; да. æf, of; дфр. af, ef, of; дс. af; двн. ab, aba. Див. afar, aftra, aftuma
|| Порів.: дінд. ára *від, геть*; д.перс., авест. ара; хет. appa *позаду*; грец. ἀπό *від, із; після*; лат. ab *від; відколи, із, з того часу як.*

Сучасн. нім. ab; голланд. af; сучасн. англ. of, а також off

afaikan (sik) (слн. дієсл. VII мин.час afaiaik) *зрікатися, відрікатися; відмовлятися* || Порів.: двн. in-eihhan, eihhôn *утішати, утішити; умовляти*.

afar (присл.) *потім*; (прийм. з дав., знах. в.) *після, за*; **afaruh þan** *після, потім; незабаром*; **afar leitil** *незабаром, через деякий (якийсь) час* || двн. avar, abug *знову; напроти, проти*. Див. af
|| Порів.: санскр. áragas *наступний*; aragám *після*
Сучасн. нім. aber

afara (ім., чол.р. -п-) *нащадок* || да. eafora *син*; дс. abago *нащадок*.
Див. afar

afardags (ім., чол.р. -а-) *наступний день*. Див. afar, dags.

afargaggan (слн. дієсл. VII, неправ.) *іти слідом, слідувати; супроводжувати; дотримуватися*. Див. gaggan

---

¹ Слова в словнику традиційно розташовано згідно з латинським алфавітом.

afarlaistjan (слб. дієсл. I) *іти слідом, проходити, супроводжувати.*

Див. laistjan

afarletan (слн. дієсл. VII) *залишати.* Див. letan

afarsabbatus (ім., чол.р. -і/у-) *день після суботи; bis dagis*

afarsabbate *дня першого в тиждні.* Див. sabbato, sabbatus

afaruh Див. afar, uh

afblindnan (слб. дієсл. 4) *осліпнути* || да. ofblindian. Див. blinds

afdaubnan (слб. дієсл. 4) *оглухнути, оглухти.* Див. gadaubjan, daufs.

afdauiþs (дієприкм., мин. час) *змучений, виснажений, зморений*

afdaubjan (слб. дієсл. 1) *убивати, умертвляти.* Див. dauþjan

afdobnan (слб. дієсл. 4) *замовкнути.* Див. afdumbnan.

afdomjan (слб. дієсл. 1) *проклинати, осуджувати.* Див. domjan

afdrausjan (слб. дієсл. 1) *скинути, кидати униз; швидко падати.*

Див. gadrausjan, afdriusan

afdriusan (слн. дієсл. II) *відкинути, упасти.* Див. driusan.

afdrugja (ім., чол.р. -п-) *п'яниця.* Див. drigkan

afdumbnan (слб. дієсл. 4) *оніміти, замовкнути.* Див. dumbs

afetja (ім., чол.р. -п-) *обжера, черевоугодник; ласун* || Порів.: да.

etere *їдець*; двн. ezzo *їдець.* Див. itan

|| Порів.: лат. edo(onis) чол.р. *обжера*

affilhan (слн. дієсл. III) *сховати.* Див. filhan

afgaggan (слн. дієсл. VII неправ.) *іти, піти.* Див. gaggan

afgudei (ім., жін.р. -п-) *безбожність, безвірство.* Див. afguþs

afguþs (прикм.-а-) *безбожний, безвірницький, нечестивий* || Порів.:

двн. abgot, abgudi *ідол.* Див. guþ

Порів.: сучасн.нім. Abgott

afhaban (слб. дієсл. 3) *стримуватися; удержуватися.* Див. haban

afhlapan (слн. дієсл. VI) *навантажити, накладати* || Порів.: ді.

hlada *складати, вантажити*; да. hladan *вантажити,*

навантажувати; дфр. hlada, дс., двн. hladan *складати,*

навантажувати

|| Порів.: литов. klóju, klóti *класти, розкладати, покривати*;

латис. klát *покривати, накривати*; укр.кладу, класти; рос.

кладу, класть

Порів.: сучасн. нім. laden; голланд. laden; сучасн. англ. to lade

afhrainjan (слб. дієсл. I) *очистити, очищати.* Див. hrains

afhriſjan (слб. дієсл. I) *обтрусити, отрясти, обтрусувати; зсипати; відливати* || Порів.: ді. hrista *трясти*; да. hrissan, hrissian *трусити, трясти*; дс. hrissian *тремтїти, трястися*

|| Порів.: дінд. kṛṭḍati *грає, танцює*; лат. cŕiso (are) *віхляти стегнами*

afħvarjan (слб. дієсл. I) *заглушити, глушити (про бур'ян), придушувати; душити; погасити*

|| Порів.: грец. καπνός *дим*; лат. vapor (oris) *пар, випар, дим*; литов. kvėrti, kvėriū *дихнути*; kvāras *подув; подих; запах*; укр. рос. копоть

afħvarnan (слб. дієсл. 4) *загинути, померти; задихнутися*. Див. afħvarjan

aflageins (ім., жін.р. -i/o-) *відпущення гріхів, розгрішення; прощення; відкладання, принесення (присяги); розпорядження, наказ*. Див. lagjan

afleifan (слн. дієсл. I) *іти геть, відійти; подаватися; відправлятися; вирудитися*. Див. galeifan

aflet(s) (ім., ?сер.р.-а-) *відпущення(гріхів); розгрішення; прощення* || двн. ablâz. Див. afletan.

afletan (слн. дієсл. VII) *відпускати (гріхи); звільняти; прощати; полишити; залишити; покинути* || да. oflætān *залишити, покинути*. Див. letan

aflifnan (слб. дієсл. 4) *зоставатися; залишатися, залишитися* || Порів.: ді. lifna. Див. laiba

|| Порів.: дінд. lipuātē *прилипає; приклеюється*; грец. λίπος *сало, жир*; литов. lip̃ti *прилипати*; латис. lip̃t *липнути*; укр. ліпити; рос. лепить, леплю

aflinnan (слн. дієсл. III) *залишати, покинути; відходити; іти; піти* || Порів.: ді. linna *перестати, припиняти*; да. linnan *губити, здаватися, припиняти*, а також порів.: двн. bilinnan *перестати; слабити; гаятися, баритися*

|| Порів.: дінд. lināti *прилипає, притискується*; láuate, lūatē, lūatī *притискується*.

afmaitan (слн. дієсл. VII) *відрізати, відрубати; відсікти; відтяти*. Див. maitan

afmarzeins (ім., жін.р. -i/o-) *омана; брехливість; шахрайство*. Див. marzjan

- afniman** (слн. дієсл. IV) *відбирати, забирати; знімати; відірватися*. Див. *niman*
- afqipan** (слн. дієсл. V) *зрікатися; покинути, залишати*. Див. *qipan*
- afsateins** (ім., жін.р. -і/о-) *розлучення, розлука*. Див. *afsatjan*
- afsatjan** (слб. дієсл. I) *відпускати; розлучатися*. Див. *satjan*
- afskaidan** (слн. дієсл. VII) *розлучитися; відділити, відлучити; відійти*. Див. *skaidan*
- afslahan** (слн. дієсл. VI) *убити; забити; відрубити, відрізати* || да. *ofslēan* *убити*. Див. *slahan*
- afslauþjan** (слб. дієсл. I) *зняти; зідрати* || Порів.: да. *slēpan*; дфр. *slēpa*; дс. *slōþian*; двн. *sloufen, sloufan*. Див. *sluþan*.
Порів.: сучасн.нім. *schlüpfen*
- afslauþjan** (слб. дієсл. I) *страшити(ся), злякати(ся)* || Порів.: ді. *slōðra*; свн. *sloten* *тремтіти, страшитися*, а також порів.: свн. *slot(t)ern*
Порів.: сучасн.нім. *schlottern*; голланд. *sloddern*
- afslauþnan** (слб. дієсл. 4) *дивуватися; жахнутися; бути у нестямі*.
Див. *afslauþjan*
- afsneipan** (слн. дієсл. I) *вбити; заколоти, зарізати*. Див. *sneipan*
- afstandan** (слн. дієсл. VI) *відійти, відступити; відпасти, відректися, відкинути*. Див. *standan*
- afta** (присл.) *позаду* || ді. *ept* *після*; да. *æft, eft* *після, знову*; дфр. *eft* *позаду*; дс. *eft* *знову, з іншого боку*
|| Порів.: грец. *ὀψέ*; *ὀψι* *пізно, потім*; *ὀπίσσω* *позаду, ззаду; потім, після*, а також лат. *opacus* *тінистий, покритий тінню*
- aftana** (присл.) *ззаду, позаду* || ді. *apnan*; да. *æftan*; дфр. *efta*; дс., двн. *aftan*. Див. *afta*.
- aftaro** (присл.) *ззаду, із-за* || да. *æfter(г)а*; двн. *aftaro*. Див. *afta*.
- aftiuhan** (слн. дієсл. II) *відізвиати; відкликати; відитовхнути; забирати, відходити; віддалитися* || да. *oftēon* *відбирати, відвести (відхилити) удар*. Див. *tiuhan*
|| Порів.: лат. *abduco(ere)* *відводити, забирати; відвертати*
- aftra** (присл.) *знову; назад, після, ще раз; aftra gasatjan* *вилікувати; aftra gabotjan* *відновити* || ді. *aptr* (присл.), *eptir* (прийм.); да. *æfter* *після*; дфр. *efter*; дс., двн. *after, aftar* *позаду, назад*. Див. *afta*
Голланд. *achter*, сучасн. англ. *after* (присл.)
- aftraanastodeins** (ім., жін.р. -і/о-) *поновлення; відновлення*. Див. *afta, anastodeins*

aftuma (прикм., найвищий ст. порів., арх.); **aftumists** (прикм., найвищий ст. порів.) *наступний; останній; самий останній;*

aftumist haban *умирати* || да. æftemest. Див. afta, aftago

aƿwahan (слн. дієсл. VI) *змити, вимитися*. Див. ƿwahan

afwairpan (слн. дієсл. III з дав. в.) *відкинути; закинути, закидати*.
Див. wairpan

afwalwjān (слб. дієсл. 1) *відкотити, відвалити* || Порів.: да. wælwian, walwian, wealwian (слб. дієсл. 2) *котити, відкотити(ся)*, а також порів.: да. wilwan, wielwan(слб. ієсл. 1) *котити*. Див. walus

|| Порів.: дінд. vālayati *він котить*, vālati, valatē (*він*) *вертиться, крутиться*; грец. ἐλύομαι (аорист) *котитися*; лат. volvo (-ere) *котити, качати*; литов. vōliju, vōlioti, а також veliù, vélti *качати*; латис. velt *котити; качати*; укр. валити; рос. валить; словен. válat' *качати, валити*; пол. walić *валити; бити, стукати*.

Порів.: сучасн. англ. to wallow

afwandjan (sik) (слб. дієсл. 1) *відвернути(ся); зрадити; залишити*.

Див. wandjan

aggilus (ім., чол.р. -u/i-) запозичення *янгол, посланець* || ді. engill, engell; да. engel; дфр. angel, engil; дс. angil; двн. engil, angil
|| Порів.: грец. ἄγγελος *вісник, гонець*; лат. angelus (-i-) із грец. *вісник, гонець, янгол*

Новонім. Engel; голланд. engel. Порів. також новоангл. angel (з франц.)

aggwiþa (ім., жін.р. -o-) *сум, смуток, печаль, журба; клопіт* || ді.

øngð *щільність; скрутність, утруднення*, двн. engida, а також порів.: ді. ang *горе, сум*. Див. aggwus

|| Порів.: лат. angor(oris) *стиснення; тиск; турбота, туга, сум*.

Порів.: сучасн.англ. anger (із сканд.)

aggwus (прикм. -u/-ja-) *вузький, тісний* || ді. øngr, øngr *вузький*; да. ænge, enge; дс., двн. engi *вузький*

|| дінд. aṃhú - *вузький*, а також aṃhas - *страждання, скрутність*; грец. ἄγυω *стискувати; здавлювати; душити*, лат. angustus *тісний, вузький*; литов. aĩkštas *вузький*; укр. вузький; рос. узкий

Сучасн.нім. eng, голланд. eng

- agis** (ім., сер.р. -а- род.в. agisis) *страх, жах; побоювання* || ді. agi, age; да. æge, ege; днн. egī, akī. Порів. також: да. egesa, egsa; дс. egiso; днн. agiso, egiso (чол.р.), egisa (жін.р.). Див. ogan
 || Порів.: грец. ἄχος *біль, страждання*
 Порів.: сучасн.англ. awe (із сканд.)
- aglaitiaurdei** (ім., жін.р. -n-) *лихослів'я* || Порів.: днн. agaleizī *старанність, ретельність; зусилля, натуга*. Див. agls, waurd.
- agljan** (слб. дієсл. 1) *пошкодити; шкодити; заподіяти (зробити) шкоду* || Порів.: да. eglan, eglian *досаджати; смутити, скрушити, уразити*. Див. agls, aglo.
 Сучасн.англ. to ail (арх.)
- aglo** (ім., жін.р. -n-) *нужда, бідування; страждання; лихо; біль; скорбота*
 || Порів.: д.ірл. áil *стид, ганьба*
- agls** (прикм. -а-) *ганебний* || да. egle, egele *морочливий; турботний; обтяжливий, важкий, тяжкий, тривожний*
 || Порів.: дінд. aghalá -, aghá - *поганий, злий; ágas гріх, провина*; грец. ἄχος, ἄχος *тяжка провина, вина; благоговійний страх*; д.ірл. ágor *боюся*
- agluba** (присл.) *трудно, важко, тяжко*. Див. aglus
- aglus** (прикм. -u/-ja-) *важкий, трудний, тяжкий*. Див. agls
- ahaks** (ім., жін.р. -і-) (*білий*) *голуб; ahaks duba темний голуб*
 || Порів.: осет. axsinak *голуб*
- ahma** (ім., чол.р. -n-) *дух; Святий дух; обміркування*
 || Порів.: грец. ἄκμος *в'ялість, млявість, повільність*
- ahmeins** (прикм. -а-) *духовний*. Див. ahma
- ahs** (ім., сер.р. -а-) *колос* || ді. ah; да. ēar; æhher (*норт*); дфр. ār; дс. ahar; днн. ahir, ehir
 || Порів.: дінд. áśrī- *вістря*; грец. ἄκς *вістря, наконечник*; лат. acus *вістря, кінчик, ость*
 Сучасн. нім. Ähre; голланд. aar; сучасн. англ. ear
- ahtau** (числ.) *вісім* || ді. átta; да. ahta, eahta; дфр. achta, acht(e), ahto; дс., днн. ahto
 || Порів.: дінд. aṣṭaú; авест. ašta; грец. ὀκτώ; лат. octō; літов. aštuoni; латис. astoņi; ст.рос. осьмь; укр. вісім; рос. восемь; д.ірл. ocht
 Сучасн. нім. acht; голланд. acht; сучасн. англ. eight
- ahtautehund** (числ.) *вісімдесят*. Див. ahtau

- ahtuda** (числ.) *восьмий* || да. eahtoða; дс., двн. ahtodo, а також порів.: ді. áttandi, átti; дфр. achta, ahtunda, achtanda. Див. ahtau
|| Порів.: лат. octāvus *восьмий*; латис. astotaĩs
Сучасн. нім. achte; сучасн. англ. eighth; сучасн. фриз. acht
- а́ѡа** (ім., жін.р. -о-) *ріка, річка; вода* || ді. á, а також Ѡ; да. ēa; дфр. ā, ē; дс., двн. aha
|| Порів.: лат. aqua (ae) жін.р. *вода; потік води, струмок*;
латис. aka *криниця, колодязь*; рос. Ока (назва річки)
- aigan, aihan** (прет.-през. дієсл., тепер. час, одн. aih; мин. час, одн. aih̄ta) *мати, володіти* || ді. eiga (á, átta); да. āgan (āh, āhte); дфр. āga (āch, achte, ochte); дс. êgan (êh, êhta); двн. eigan (eigun)
|| Порів.: дінд. t̄šē *мати владу, t̄šte керує, має владу*
Сучасн. англ. to owe, а також ought
- aigin** (ім., сер.р. -а-) *майно, власність, спадок, спадщина* || да. āgen *майно*; дс. êgan; двн. eigan, а також порів.: ді. eigin (n); да. āgen, ægen; дфр. ēgin, āin, аун, еун, ēin; дс. êgan; двн. eigan *власний*. Див. aigan
Сучасн. нім. Eigen (узн.), порів. також сучасн. нім. eigen (прикм.), голланд. eigen (прикм.); сучасн. англ. own (прикм.)
- aihtron** (слб. дієсл. 2) *жебрувати, старцювати; молитися; бажати*
|| Порів.: грец. οἰκτρός (прикм.) *жалюгідний*
- aihtrons** (ім., жін.р. -і-) *молитва*. Див. aihtron
- aihts** (ім., жін.р. -і-) *власність* || ді. átt r̄id, áttt майно; да. æht *майно, власність*; двн. êht *маєток, майно*. Див. aigan
|| Порів.: авест. ištī- *майно, багатство, добро*.
- aikklesjo** (ім., жін.р. -n-) запозичення *церква, божий храм*
|| Порів. грец.: ἐκκλησία *загальні збори; церква*
- ainaha** (слб. прикм.) *єдиний* || ді. einigr; да. ænig *будь-який, усякий*;
дфр. ēnich; дс. ênig; двн. einag. Див. ains
|| Порів.: лат. unicus *єдиний; незвичайний*
Сучасн. нім. einig; голланд. eenig; сучасн. англ. any
- ainfalþaba** (присл.) *просто, звичайно; поодинці, самотійно; простодушно*. Див. ainfalþs

- ainfalþs** (числ.) *одиночний*; (прикм. -а-) *простий, звичайний* || ді. einfaldr; да. ānfeald; дфр., дс. ēnfald; двн. einfalt, -d. Див. ains; falþan
 || Порів.: грец. ἄπλοος, ἄπλοῦς *одноразовий, простий, а також порів.: δι-πλάσιος, δι-πλήσιος подвійний, подвоєний*
 Сучасн. нім. einfältig
- ainhun** Див. ainshun
- ainhvarjizuh** (неозн. займ.; дав.в. ainhvarjammeh) *кожний, кожен, будь-який*. Див. ains, hvarjizuh
- ***ainhvarparuh** (неозн. займ., дав.в. ainhvarparammeh) *кожний з двох, обидва*. Див. ains, hvarparuh
- ***ainlif** (числ., дав.в. ainlibim) *одинадцять* || ді. ellifu; да. en(d)leofan, enlefan, ellefan; дфр. andlova, elvene, elleva; дс. elleþan; двн. einlif
 || Порів.: лат. –lebs у слові caelebs (прикм.) *холостий, неодружений*
 Сучасн. нім. elf; голланд. elf; сучасн. англ. eleven
- ainohun.** Див. ainshun
- ains** (числ.) *один* || ді. einn; да. ān; дфр. ān, ēn; дс. ên; двн. ein
 || Порів.: грец. οἷνη, οἷνός *очко, одиниця*; лат. ūnus; д.лат. oinos; д.прус. ains; литов. vienas; латис. viens; укр. один; рос. иной, один; ірл. óin, óen
 Сучасн. нім. ein; голланд. een; сучасн. англ. one
- ainshun** (неозн. займ.; форма дав.в. ainumtehun) *якийсь*; (із запереч. часткою) *ніхто, ніякий, жодний*. Див. ains
- aipistaule, aipistule** (ім., жін.р./сер.р., знах.в. мн. aipistulans) запозичення *лист*
 || Порів.: грец. ἐπιστολή *пошання, лист; доручення*; лат. epistula *лист, пошання*
- air** (присл.) *рано* || ді. ár; да. ær; дфр., дс., двн. êr
 || Порів.: авест. auarə (ім.) *день*; грец. ἡρί *рано*; ἡρίος *ранішній, ранковий, ранній*
 Сучасн. нім. eher (присл.), ehe (спол.); голланд. eer; сучасн. англ. ere (присл., шотл.) (спол., поет.)
- airinon** (слб. дієсл. 2) *бути вісником, бути послом* || ді. árna. Див. airus

- airis** (присл., вищий ст. порів.) *раніше, давно* || да. ægga; дфр. ēgga; двн. êigō. Див. air
- airizans** (субст. прикм.) *стародавні люди*. Див. air, airis
- airþa** (ім., жін.р. -о-) *земля, країна* || ді. jǫṛð; да. eorþe; дфр. erthe, irthe; дс. ertha, erða; двн. erda
|| Порів.: грец. ἔρατσε, ἔρασδε (присл.) *на землю, додогу*
Сучасн. нім. Erde; голланд. aarde; сучасн. англ. earth
- airþakunds** (прикм. -а-) *земний, смертний* || да. eorþcund. Див. airþa
- airþeins** (прикм. -а-) *земний, глиняний* || Порів.: да. eorþdyne; двн. irđin. Див. airþa
- airus** (ім., чол.р. -у-) *посол; вісник; посланець* || ді. ár(г) *посланник, вісник*; да. ár *вісник*; дс. êgu, êt
- airþei** (ім., жін.р. -п-) *мати* || ді. eida *мати, edda баба, бабка, бабуся*; двн. eidi
|| Порів.: фінськ. äiti
- airþs** (ім., чол.р. -а-) (?) запозичення *клятва, присяга* || ді. eiðr; да. āþ; дфр. ēth, ēd; дс. êth; двн. eid
|| Порів.: д.ірл. óeth *клятва*, а також грец. οἶτος *доля*
Сучасн. нім. Eid; голланд. eed; сучасн. англ. oath
- airþau** (спол.) *чи, або, проте, якщо не...то*; **airþau jah** (присл.) *істинно, правдиво* || ді. eða, eðr; да. eðða (норт.), oððe *або, чи*; дс. eððo, oððo; двн. eddo, erdo, odho, odo, odar *або, чи*, а також дс. eftho, eftha;
Сучасн. нім. oder
- aiw** (присл.) *як-небудь, коли-небудь, колись*; **ni aiw** (присл.) *ніколи*; || ді. éi, éy; да. āwa, ā, ð *завжди, повсякчас*; дфр. ā; дс. êo; двн. iō, êo, iu, ie *завжди*. Див. aiws
Сучасн. нім. je; сучасн. англ.(шотл.) ay, aye (із сканд.)
- aiwaggeli** (ім., сер.р. -ја-), **aiwaggeljo** (ім., жін.р. -п-) запозичення *Євангеліє*
|| Порів.: грец. εὐαγγέλιον *благая вість*; лат. euangelium, evangelium
- aiwaggelista** (ім., чол.р. -п-) *євангеліст*. Див. aiwaggeli, aiwaggeljo
|| Порів.: грец. εὐαγγελιστής *євангеліст; той, хто провіщає благу вість*; лат. euangelista
- ***aiweins** (прикм. -а-) *вічний* || да. æwen; дс., двн. êwîn, а також двн. êwinig, êwîg; дс. êwîg. Див. aiws
Порів.: сучасн. нім. ewig

***aiwiski** (ім., сер.р. -ja-) *сором, стид, ганьба* || да. *ǣwisc(e)*, порів.

також *ǣwiscmōd присоромлений, пристиджений, збентежений*

|| Порів.: грец. αἰσχος *сором, ганьба*

aiwiskon (слб. дієсл. 2) *чинити неподобства, беешкетувати, безчинствувати*. Див. aiwiski

aiws (ім., чол.р. -a/i-) *час; вік, вічність; всевіт (du) aiwa dage*

повік, довіку, ніколи; in aiwins, du aiwa, und aiw назавжди, навіки || ді. *ǣvi життя, вік*; да. *ǣ, ǣw закон, вірність, шлюб*; дфр. *ēwe*; дс. *êo, êu закон*; двн. *êwa, êwi вічність, час, звичай, шлюб*

|| Порів.: дінд. *áyu – життя*; грец. αἰών, ὄνος *життя, вік, час*; лат. *aevum (i) сер.р. нескінченність часу, вічність; життя*

Сучасн. нім. *Ehe*

aiz (ім., сер.р. -a-) *мідь; мідні гроші* || ді. *eig мідь*; да. *āg мідь*; двн. *êr руда, метал, бронза*

|| Порів.: дінд. *áyas метал*; лат. *aes (aeris) мідь, бронза, спиж*

Сучасн. нім. *Erz*; сучасн. англ. *ore*

ajukdupš (ім., жін.р. -i-) *вічність, час*

ak (спол.) *але, проте, все ж* || да. *ac*; дс., дфр. *ak*; двн. *oh*

|| Порів.: лат. *age гей! ну!*

akei (спол.) *але, проте, однак, а втім*. Див. *ak, ei*

akeit, aket (ім., сер.р.? -a-) або **akeits** (ім., ?чол. р. -a-) запозичення

оцет || да. *esed*; двн. *ezzih*

|| Порів.: лат. *acetum (i) сер.р. оцет, кисле вино*

Сучасн.нім. *Essig*

akran (ім., сер.р. -a-) *плід* || ді. *akarņ*; да. *æserņ, свн. askeran, esker(n), снн. askeren*. Див. *akrs*

|| Порів.: грец. ἀγρότης *сільський*; лат. *agrestis польовий, сільський, рілничний*; д.ірл. *áighe терен, тернина*; вал. *aeron плоди*

Сучасн. нім. *Esker*; голланд. *aker*; сучасн. англ. *acorn*

akranalaus (прикм. -a-) *безплідний*. Див. *akran*

akrs (ім., чол.р. -a-) *поле, лан, рілля* || ді. *akr*; да. *æser*; дфр. *ekker*; дс. *akkar*; двн. *ahhar*; дсн. *akkar, askar*; днн. *acchar*; свн. *asker*

Порів.: дінд. *ájras вигін, рівнина*; грец. ἀγρός *поле, рілля*; лат. *ager (agri) чол.р. земля, область, територія*

- Сучасн. нім. Acker; голланд. akker; сучасн. англ. acre
alakjo (присл., інтенсив.) *все разом, все в сукупності*. Див. alls.
alan (слн. дієсл. VI) *рости, зростати* || ді. ala *породжувати*; да. alan *годувати*
 || Порів.: лат. alo (alere) *годувати, вигодувати, зростити*
alaparba (слб. прикм.) *той, що бідує, бідний; незаможний, нужденний*. Див. þarba, alls.
aldomein, aldomin (дав.в., одн., чол.р./сер.р.-н-) *старість* || да. ealdom; двн. altuom, alduom *старість*. Див. alds
alds (ім., жін.р. -і-) *вік, час, життя; звичай; рід, покоління* || Порів.: ді. aldinn, ellī; да. ealdu, ieldu; дфр., дс. eldi; двн. altī, eltī *вік, старість*. Див. alþeis, alan
 Порів.: сучасн.нім. Alter
aleina (ім., жін.р. -о-) *лікоть (міра довжини)* || ді. alen, éln, ǫln; да. eln; дфр. elne, ielne; дс., двн. elina
 || Порів.: дінд. aratnī *лікоть*; авест. arəθna – *лікоть*; грец. ὠλένη *передпліччя*; лат. ulna *лікоть, обхват (міра довжини)*; д.ірл. w(i)len; вал. elin *лікоть*
 Сучасн. нім. Elle; голланд. el; сучасн. англ. ell
alew (ім., сер.р. -а-) запозичення *маслинова олія* || дс., двн. olī
 || Порів.: лат. olivum, oleum *маслинова олія*
 Сучасн. нім. öl
alews (прикм. -ја-) *оливковий, маслиновий fairguni alewjo Оливна, Маслинова гора*. Див. alew
alhs (ім., жін.р., корен.) *храм* || да. ealh, alh; дс., двн. alah
 || Порів.: грец. ἄλκᾱ, ἄλκῆ *захист, спасіння, рятування*; литов. aĩkas *священний гай, священна діброва*; латис. elks *ідол, кумир*
alja (спол.) *а то, інакше*; (прийм. з дав.в.) *крім, oprіч, понад, зверх* || ді. ella. Див. aljīs
aljakons, aljakuns (прикм. -і/ја-) *чужий, незнайомий, із чужого племені; (суб. прикм.) чужинець, пришелець*. Див. aljīs.
aljaleiko, aljaleikos (присл.) *інакше*; (прикм.) *інший* || ді. elligar; да. elligor; дфр., дс. elcor; двн. elichōr, ellichōr. Див. aljīs.
 ***aljan** (слб. дієсл. 1) *вгодувати, відгодувати*. Див. alan.
aljīs (неозн., займ., слн. прикм. -ја-) *інший* || ді. ellar, да. elles; дфр. ellis, elles; двн. elles
 || Порів.: грец. ἄλλος *інший, другий, наступний*; лат. alius *інший (із багатьох)*

- Сучасн. англ. else
- allis** (присл.) *взагалі, цілком, зовсім, сповна; ni allis ні трохи, ні скільки; зовсім не; аж ніяк;* (спол.) *бо, тому що, через те що; nih allis ані за що* || ді. als; да. ealles; дфр. alles; двн. alles.
Див. alls
- alls** (слн. прикм. -а-) *весь, цілий (про кількість), всякий* || ді. allr; да. all, eall; дфр. al, ol; дс., двн. al(I)
Сучасн. нім. all; голланд. al; сучасн. англ. all
- alpeis** (прикм. -ја-) *старий, alpiza* (вищий ст. порів.) *старший* || ді. aldr (ellri), а також aldin; да. ald, eald (ieldra); дфр. ald, aald, oud (aldera, eldera), дс. ald (aldiro); двн. alt (altiro). Див. alds
|| Порів.: лат. altus *високий, далекий, старий, давній*
Сучасн. нім. alt; голланд. oud; сучасн. англ. old;
- amen** (присл.) запозичення *істинно, щиро, поправді, справді*
|| Порів.: грец. ἀμήν (з івриту) *воістину, справді*
- ***ams** (ім., чол.р.? -а-), **amsa** (ім., чол.р. ?-п-) *плече*
|| Порів.: лат. umerus (і) *верхня частина руки до ліктя, передпліччя*
- an** (частка з питал. займ. або питал. частка) *авжеж; так; невже, чи, хіба; ж (же).*
|| Порів.: грец. ἄν (частка) *би; хай і так; гаразд;* лат. an *або, чи, хіба, невже*
- ana** (прийм. з дав., знах. в.) *на, до; в, за, через (через день);* (присл.) *на, вслід, потім* || ді. á; да. on, ana; дс., дфр. an; двн. ana
|| Порів.: авест. ana; грец. ἀνά *зверху, на; через; кризь;* укр., рос. на
Сучасн. нім. an; голланд. aan; сучасн. англ. on
- anaaukan** (слн. дієсл. VII) *додати, додавати, збільшити.* Див. aukan
- anabiudan** (слн. дієсл. II) *наказувати, звеліти, наказати, повідувати, веліти, заказати, заповідати* || да. onbēodan; дс. anbiōdan; двн. intbiotan, а також порів.: ді. bjōða, *пропонувати;* да. bēodan *пропонувати; повідомляти;*; дфр. biāda *пропонувати;* дс. biōdan *пропонувати;* двн. biotan, piotan *пропонувати, наказувати, веліти*
|| Порів.: дінд. bōdhāyati (він) *будить, розбуджує, būdhyatē він прокидається;* авест. baodaitē (він) *помічає, спостерігає;* укр. будити; рос. будить, бдеть; литов. bundù, budėti *не спати*

- Сучасн. нім. entbieten, а також порів.: сучасн. нім. bieten; голланд. bieden
- anabusns** (ім., жін.р. -і-) *наказ, веління, заповідь* || дс. ambusni, anbusni (жін.р., мн.) *заповіді*, а також порів.: ді. búsn (жін.р.) *чудо*; да. bÿsen, bīsen, bysn (жін.р.) *приклад*. Див. anabiudan
- anadrigkan (sik)** (слн. дієсл. III) *напиватися, упиватися*. Див. drigkan
- anafilh** (ім., сер..р. -а-) *легенда, переказ, застава, повідомлення, порада; доручення*. Див. anafilhan
- anafilhan** (слн. дієсл. III) *повідомити, переказати, радити, ввіряти, доручати; довіряти, передавати*. Див. filhan
- anagaggan** (слн. дієсл. VII, неправ.) *підійти, зійти; піднятися, наступати; прийти* || двн. anagâp, а також двн. anagangôn *підійти*. Див. gaggan
- anahaban** (слб. дієсл. 3) *оволодіти, володіти, охопити, бути одержимим*. Див. haban
- anahaitan** (слн. дієсл. VII з дав.в.) *лаяти(ся); (із знах.в.) окликати, кликати, призвати, волати, заволати*. Див. haitan
- anahnaiwjan** (слб. дієсл. I) *прихилити, класти*. Див. hnaiwjan
- anahneiwjan** (слн. дієсл. I) *схилятися*. Див. hneiwjan
- anakaaurjan** (слб. дієсл. I) *пригнітити, перевантажити*. Див. kaurjan
- anaks** (присл.) *раптом, раптово; несподівано*
- anakumbjan** (слб. дієсл. I) *запозичення лежати (за столом); сидати, лягати*
|| Порів.: лат. assumbo (-ege) *лежати (за столом); возлежати, лягати*
- anakunnains** (ім., жін.р. -і-) *читання*. Див. anakunpan
- anakunpan** (слб. дієсл. 3) *читати*. Див. gakunpan
- analagjan** (слб. дієсл. I) *покласти, класти*. Див. lagjan
- analaugns** (прикм. -і/-ја-) *таємний, прихований; захований*.
- analeiks** (прикм.) *подібний, схожий* || ді. álikr; да. ænlīc, anlīc, onlīc; двн. analīh. Див. leik, galeiks
- Порів.: сучасн.англ. alike (під впливом сканд.)
- anamahtjan** (слб. дієсл. I) *мучити, мордувати; здобувати силою, вживати зусилля; примушувати, силувати*. Див. mahts
- anamahts** (ім., жін.р. -і-) *насильство, насилля, мучення*. Див. anamahtjan
- anameljan** (слб. дієсл. I) *записати(ся)*. Див. meljan

anananþjan (слб. дієсл. 1) *насмілитися, осмілятися, наважитися, мати мужність* || Порів.: ді. *nenna мати бажання*; да. *nēþan наважуватися*; дфр. *nētha*; дс. *nōðian*; двн. *nenden, nendan осмілитися*, а також *ginindan мати мужність, осмілитися* || Порів.: д.ірл. *néit боротьба*

ananaufþjan (слб. дієсл. 1) *примушувати, спонукати*. Див. *naufþjan*

ananiuþjan (слб. дієсл. 1) *відновляти(ся), обновляти(ся), поновлювати(ся)*. Див. *niújis*

anaqiman (слн. дієсл. IV із знах.в.) *з'явитися; наближатися*. Див. *qiman*

anasilan (слб. дієсл. 3) *замовкати; затихати, вицухати (про вітер); заспокоюватися* || Порів.: лат. *sileo (ēre) мовчати*

anasiuns (прикм. -i/-ja-) *видимий, уявний* || да. *onsīen, ansīen лице, обличчя*, а також порів.: ді. *sýnn*; да. *gesiene*. Див. *saiþan*

anastodeins (ім., жін.р. -i/o-) *початок*. Див. *anastodjan*

anastodjan (слб. дієсл. 1) *починати* || ді. *stóða запевняти, завіряти, підтверджувати, зупиняти*. Див. *staþs, standan*.

anatimrþjan (слб. дієсл. 1) *збудувати, побудувати*. Див. *timrþjan*.

anafiwan (слб. дієсл. 3) *закабляти, підкоряти*. Див. *þius*

anawairþs (прикм. -a-) *наступний, майбутній*. Див. *ana*, а також порів.: *wairþs*

and (прийм. із знах.в.) *уздовж, по, до, на, над; and hina dag до сьогодні, по цей день*, а також: гот. *and-, anda-*; || да. *and-, ond-*; двн. *ant-* || Порів.: санскр. *ánti проти; попереду; близько*; грец. *ávтi замість; áвтiоs напроти, проти, супроти*; лат. *ante попереду, перед*

andabeit (ім., сер.р. -a-) *докір; дорікання; осудження; догана*. Див. *andbeitan*.

andahafts (ім., жін.р. -i-) *відповідь*. Див. *andhafþan*

andanahti (ім., сер.р. -ja-) *вечір*. Див. *nahts*

andaneifa (слб. прикм.) *протилежний; ворогуючий; ворожий*. Див. *neif*

andanems (прикм. -i/-ja-) *сприятливий, приємний, привабливий* || Порів.: двн. *nâmi привабливий*. Див. *andniman*

andanumts (ім., жін.р. -i-) *прийняття; приймання; вознесіння*. Див. *andniman*

- andapahts** (прикм. -а-) *уявлений, розумний, пильний, обачливий; продуманий*. Див. þagkjan
- andaugjo** (присл.) *відкрито, відверто, очевидячки*. Див. augo
- andawaurdi** (ім., сер.р. -ја-) *відповідь* || да. andwyrde; дфр. ondwarde; дс. andwurdi, andwordi; двн. antwurti
Сучасн. нім. Antwort
- andawleizn** (ім., сер.р. -а-) *обличчя, лице; вид*.
- andbahti** (ім., сер.р. -ја-) *служба; служіння* || ді. embáetti; двн. ambahti. Див. andbahts
- andbahtjan** (слб. дієсл. І з дав.в.) *служити; (із знах.в.) робити, виконувати* || ді. embáetta; да. ambihtian; двн. ambahten. Див. andbahts
- andbahts** (ім., чол.р. -а-) запозичення *слуга* || ді. ambátt *дівчина, наложниця; ambótt служниця*; да. ambiht, ambeht *слуга*; двн. ambaht *слуга*
|| Порів.: лат. ambactus (і) (із кельт.) *васал, дружинник, ватажник* || Порів.: гал. ambaktos *слуга*
Сучасн. нім. Amt
- andbeitan** (слн. дієсл. І) *докоряти, дорікати; перечити, забороняти; загрожувати, нападати (на когось), сварити*. Див. beitan
- andbindan** (слн. дієсл. ІІІ) *відв'язати, розв'язати, поясняти*. Див. bindan
- andbundnan** (слб. дієсл. 4) *розв'язуватися, відв'язуватися*. Див. andbindan
- andeis** (ім., чол.р. -ја-) *кінець* || ді. endi(r); да. ende; дфр. enda, -e; дс. endi; двн. enti
|| Порів.: санскр. ántas *кінець, межа, смерть*; лат. ante *той, що був раніше*. Див. and.
Сучасн. нім. Ende; голланд. einde; сучасн. англ. end
- andhafjan** (слн. дієсл. VI) *відповідати*. Див. hafjan
- andhaitan** (слн. дієсл. VII) *голосно вихваляти, славити, визнавати, признаватися*. Див. haitan
- andhausjan** (слн. дієсл. І) *слухати(ся); почути; виконувати* || Порів.: да. onhÿgian. Див. hausjan
- andhuleins** (ім., жін.р. -і/о-) *одкровення; прозріння; відкриття, розкриття*. Див. andhuljan
- andhuljan** (слб. дієсл. І) *розкривати, відкривати*. Див. huljan
Сучасн.нім. enthüllen

andniman (слн. дієсл. IV) *брати з собою; приймати, прийняти; узяти, одержувати; підняти*. Див. *niman*

andrinnan (слн. дієсл. III) *сперечатися; змагатися; докладати зусиль; обмірковувати; обговорювати*. Див. *ginnan*

andqipan (слн. дієсл. V) *прощатися, проститися*. Див. *qipān*

andsakan (слн. дієсл. VI) *сперечатися, суперечити, заперечити; боротися* || да. *onsacan заперечувати*. Див. *sakan*

andstandan (слн. дієсл. VI з дав.в.) *опиратися, стояти проти, протистояти, дати опір* || дс. *andstadon*. Див. *standan*

andstaurran (слб. дієсл. 3) *нарікати; ремствувати; упиратися; пручатися; бути обуреним; досадувати* || Порів.: да. *styrian ворушити(ся); рухати(ся); збурювати*; а також дс. *farsturian руйнувати; підривати*; ді. *sturla турбувати, непокоїти, хвилювати, а також порів.*: дфр. *urstēra*, двн. *stōren, stōrren мішати, турбувати; знищувати, руйнувати*

Порів.: сучасн.англ. *to stir*, а також порів. сучасн.нім. *stören*

andwairþi (ім., сер.р. -ja-) *особа, особистість; обличчя; присутність; in andwairþja при; в присутності; перед*. Див. *andwairþs*

andwairþs (прикм. -a-) *теперішній* || да. *andweard*; дс. *andward*; двн. *antwart, antwert дійсний, теперішній*. Див. *and*, а також порів.: *wairþs*

Порів.: сучасн.нім. *wärts*, голланд. *waarts*, сучасн. англ. *-wards* у словах типу *afterwards потім, пізніше; towards у напрямку до; upwards вверх, угору*

andwasjan (слб. дієсл. I) *зняти одяг, роздягати, роздягнути*. Див. *wasjan*

andwardjan (слб. дієсл. I з дав.в.) *відповідати різко, гостро; заперечувати, перечити, суперечити* || да. *andwyrðan*; дс. *andworðean*; дфр. *andwardia*; двн. *antwurten відповідати*
Сучасн. нім. *antworten*

ansteigs (прикм.-a-) *милосердний; милостивий; прихильний, доброзичливий; благодатний* || да. *ēstīg*; двн. *enstīg*. Див. *ansts*

ansts (ім., жін.р. -i-) *милість, ласка, благовоління, радість; благодать* || ді. *ǫst, ást любов*; да. *ēst ласка*; дфр. *enst, ēst*; дс., двн. *anst*

anþar (неозн. займ., слн. прикм. -a-) *інший; (числ.) другий; anþar ... anþar один ... (інший) другий* || ді. *annar(r)*; да. *ōþer*; дфр. *other*; дс. *áðar, ôthar*; двн. *andar*

- || Порів.: дінд. ántaras *інший*; литов. aĩtras *інший*, д.прус. antars
Сучасн. нім. ander, сучасн. англ. other
- apaustaulus, apaustulus** (ім., чол.р. -u/i-) запозичення *апостол, поборник* || да. apostol
|| Порів.: грец. ἀπόστολος *посланик, посол, посланець*, лат. apostolus
Сучасн. англ. apostle
- aqizi** (ім., жін.р. -jo-) *сокира* || ді. ex, qx; øx; oxi; да. æс(е)s, æsc; æx; дфр. ахе, аха; дс. akus, accus; двн. acchus, ackus, ahhus
|| Порів.: грец. ἄξινη *сокира*; лат. ascia (ae) жін.р. *теслярська сокира*
Сучасн. нім. Axt; голланд. aaks; сучасн. англ. ахе
- arbaidjan** (слб. дієсл. I) *працювати, робити, трудитися, страждати* || ді. erfida *працювати*; да. earfoðian *утрудняти*; двн. araraitōn, arbeitōn, arbeiten *працювати*.
Сучасн. нім. arbeiten
- arbi** (ім., сер.р. -ja-) *спадок, спадщина* || ді. arfr; да. ierfe, уге; дфр. erve; дс. erbi; двн. arbi, erbi
|| Порів.: дінд. árbhas *маленький хлопчик*; грец. ὀρφανός *сирота*; лат. orbus (i) чол.р., orba (ae) жін.р. *сирота*; укр. паробок, парубок; д.ірл. orbe *спадок*; erbaim *передаю*; вірм. orb *сирота*.
Сучасн. нім. Erbe
- arbja** (ім., чол.р. -n-) *спадкоємець*; **arbja wairþan** *одержувати в спадщину; успадковувати* || ді. arfi; да. ierfa; дфр. erva; двн. erbeo, erbio. Див. arbi
- arbjo** (ім., жін.р. -n-) *спадкоємиця* || ді. arfa. Див. arbja
- arhazna** (ім., жін.р. -o-) *стріла* || ді. or, да. earh, arh, а також arhwe, arwe.
|| Порів.: лат. arcus(us) *лук*
Порів.: сучасн. англ. arrow (із сканд.)
- arjan** (слб. дієсл. I) *орати* || ді. erja, eria; да., дс. erian; дфр. era; двн. erien, erren;
|| Порів.: ἄροω *обробляти, порати, орати*; лат. ago (-are); лит. árti, arìù; латис. art *орати*; рос. орать (заст.); укр. орати; д.ірл. airim *орю*; вірмен. arauğ *плуг*
Сучасн. англ. to ear (арх., діал.)

- arka** (ім., жін.р. -о-) запозичення *скринька, грошовий ящик* || ді. ork, ark; да. ærc, earg; дфр. erke; двн. arca, archa, arke *ковчег*
|| Порів.: лат. arca(æ) жін.р. *ящик, скриня*
Сучасн. нім. Arche; сучасн. англ. ark
- armahairtei** (ім., жін.р. -n-) *милосердя* || двн. armherzî. Див. armahairts
|| Порів.: лат. misericordia (ae) жін.р. *жалкування, співчуття, жалість*
- armahairtîpa** (ім., жін.р. -о-) *милосердя, співчуття, лагідність, добросердість, милість, милостиня* || двн. armi-herzida. Див. armahairts
- armahairts** (прикм. -а-) *милосердний* || да. earmheort; двн. arm-herz
- armaio** (ім., жін.р. -n-) *милосердя, милостиня*
- arman** (слб. дієсл. 3 із знах.в.) *мати милість, зглянутися* || да. earmian; дс. armon; двн. armen *бідувати, бути бідним*. Див. arms₁
Порів.: сучасн. нім. verarmen
- arms₁** (прикм. -а-) *незаможний, бідний; нещасний; лихий* || ді. armr; да. earm; дфр. erm; дс., двн. arm
Сучасн. нім. arm
- arms₂** (ім., чол.р. -і-) *рука* || ді. armr *рука*; да. arm, earm; дфр. arm, erm; дс., двн. arm
|| Порів.: дінд. ĩrmás *рука*; авест. arəma-; грец. ἄρμος *скріпка; скріплення*; лат. armus (i) чол.р. *передпліччя, передрам'я*; а також д.прус. ĩtmo *плече, рука*; укр. рам'я, рамено; болг. рамо, словен. чеськ. rameno
Сучасн. нім. Arm; голланд. arm; сучасн. англ. arm
- arniba** (присл.) *напевно, безперечно; міцно, тривко, упевнено*
- aromata** (ім., мн.) запозичення *пахощі*
|| Порів.: лат. aromata мн. від aroma (atis); грец. ἄρωμα, ἄρωματα *запахні трави; пахучі коріння*
- asans** (ім., жін.р. -і-) *літо, жнива, стерня* || ді. Qnn *труд; праця*; із *aznu *польова робота*; дс. asna *податок, збір*; дфр. esna *заробіток, платня*; двн. arnot, aren, arn *урожай*
|| Порів.: д.прус. assanis *осінь*, рос. осень; укр. осінь
Сучасн. нім. Ernte

- asiluqairnus** (ім., жін.р. -u-) *млинове жорно, камінь жорновий, млин*
 || да. esolcweorn, а також порів.: ді. kuern, kvern; да. sweorn,
 swern; дфр. quern; дс. quern; двн. quirn *млин*. Див. asilus
 || Порів.: дінд. grāvan *камінь, жорно*; литов. girna *жорно*; рос.
 жернов; укр. жорно
 Порів.: голланд. kweern; сучасн. англ. quern
- asilus** (ім., чол.р. -u-) запозичення *осел* || да. esol, eosel; дс., двн. esil
 || Порів.: лат. asinus (i) чол.р. *осел*
 Сучасн. нім. Esel
- asneis** (ім., чол.р. -ja-) *наймит* || да. esne *батрак, наймит*; дс. esni;
 двн. asni, а також asneri *наймит*. Див. asans
- asts** (ім., чол.р. -a-) *гілка, вітка* || дс., двн. ast
 || Порів.: вірмен. ost *гілка*
 Сучасн. нім. Ast
- at** (прийм. з дав. і знах.в.) *біля, при, до, від* || ді. at; да. æt; дфр. et, at;
 дс. at; двн. az
 || Порів.: лат. ad *до, на, поблизу*
 Сучасн. англ. at
- atafni** (ім., сер.р. -ja-) *рік*
- ataugjan (sik)** (слб. дієсл. I) *свідчити; показувати(ся),
 показати(ся), з'явитися, з'являтися* || Порів.: ді. teugja; дс.
 tōgean, tōgian *показувати*; двн. zougen. Див. augjan
- atbairan** (слн. дієсл. IV) *приносити, принести; приводити,
 привести* || да. ætberan *принести; понести, віднести*. Див.
 bairan
- atdriusan** (слн. дієсл. II) *упасти; попасти; потрапити; опинитися*.
 Див. driusan.
- atgagg** (ім., сер.р. -a-) *приступ; доступ*. Див. atgaggan.
- atgaggan** (слн. дієсл. VII неправ.) *підходити, приходити, прийти;
 входити, увійти, зійти, спускатися* || да. ætgangan
наближуватися, наблизитися. Див. gaggan
- atgiban** (слн. дієсл. V) *дати, давати; подати, подавати;
 дозрівати, доспівати; віддати, віддавати; передавати;
 зраджувати* || да. ætgifan *подати допомогу, допомогти;
 додавати*. Див. giban
- athaban (sik)** (слб. дієсл. 3) *підходити, підійти; наближатися;
 пройти вперед; проходити*. Див. haban
- athafjan** (слн. дієсл. VI) *зняти, спустити*. Див. hafjan

athaitan (слн. дієсл. VII) *покликати, прикликати; закликати; підкликати*. Див. *haitan*

atisk (ім., сер.р. -а-) *посів, засів; засіяне поле* || двн. *ezziſc posiv*.

atist Див. *atwisan*

atlagjan (слб. дієсл. I) *класти, покласти; роздавати, розподіляти, одягати*. Див. *lagjan*

atneħjan (слб. дієсл. I) *наближатися, бути близько*. Див. *neħ, neħa, neħjan*

atrinnan (слн. дієсл. III) *підбігати, прибігати, прибігти*. Див. *ginnan*

atsaiħvan (слн. дієсл. V) *стерегтися, остерігатися; дивитися; звернути увагу*. Див. *saiħvan*

atsatjan (слб. дієсл. I) *представити, представляти; поставити; пропонувати*. Див. *satjan*

atstandan (слн. дієсл. VI) *стояти навколо, стояти поруч*. Див. *standan*

atsteigan (слн. дієсл. I) *спускатися, зійти, сходити, піднятися (на корабель)*. Див. *steigan*

atta (ім., чол.р. -n-) *батько* || ді. *atti*; дфр. *aththa*; двн. *atto*
|| Порів.: дінд. *attā мати*; грец. *ἄττα батько*; лат. *tata (ae)*
чол.р. *тато*; латис. *tētis тато*; укр. *тато, отець*; рос. *отец*;

attekan (слн. дієсл. VII з дав.в.) *торкатися*. Див. *tekan*

attila (ім., чол.р. -n-) *татусь, таточко*. Див. *atta*

attiuhan (слн. дієсл. II) *притягати, приводити, привести*. Див. *tiuhan*

atpinsan (слн. дієсл. III) *притягати, пригортати, привертати* ||
Порів.: двн. *dinsan, thinsan*

atwairpan (слн. дієсл. III) *відкидати, відкинути, скидати, скинути, кидати*. Див. *wairpan*

atwalwjan (слб. дієсл. I) *прикотити, прикочувати, привалити*. Див. *afwalwjan*

atwisan (слн. дієсл. V, супл.) *бути близько, бути поруч, наближатися*. Див. *wisan*

atworjan (слб. дієсл. I) *покликати, скрикувати, скрикнути*. Див. *worjan*

ap̃pan (спол.) *бо, а, але, все ж*. Див. *ṛan*

|| Порів.: дінд. *āti (прийм.) за, через, по, над*; грец. *ἄτάρ (спол.) але, все ж; крім*; лат. *at (спол.) але, однак, всеж, навпаки*

- audagei** (ім., жін.р. -n-) *насолода; блаженство*. Див. audags
- audagjan** (слб. дієсл. 1) *вважати за блаженного, називати блаженим* || Порів.: да. eadgian, а також порів.: двн. giâtagôn *збагачувати(ся), розбагатіти*. Див. audags
- audags** (прикм. -a-) *щасливий, блаженний, милостивий* || ді. auðigr *багатий*; да. ēadig *багатий, щасливий*; дс. ōdag; двн. ôtag, ôtac *багатий*.
- audahfts** (прикм. -a-) *щасливий, оцшасливлений, уцшасливлений*
Порів.: audags
- aufto** (присл.) *можливо, звичайно*
- augadauro** (ім., сер.р. -n-) *вікно* || да. ēag-dura; двн. ouga-tora
- augjan** (слб. дієсл. 1) *показувати* || ді. eugja; дс. ôgian; двн. auckan, augan, ougen *показувати, уявляти*. Див. augo
- augo** (ім., сер.р. -n-) *око* || ді. auga; да. ēage, ēge; дфр. āge; дс. ôga; двн. ouga, auga
|| Порів.: дінд. ákṣi *око*, лат. oculus (i); д. прус. ackis; литов. akis; латис. acs; укр., рос. око; болг. око; чеськ., пол. oko
Сучасн. нім. Auge; голланд. oog; сучасн. англ. eye
- *auhjodus** (ім., чол.р. -u-) *заколот, метушня, шум, гомін*. Див. auhjon
|| Порів.: латис. aũka *буря*
- auhjon** (слб. дієсл. 2) *гомоніти, галасувати, зчинити метушню, плакати, голосити*
- *auhns** (ім., чол.р. -i-) *піч* || ді. ofn, ogn; да. ofen; дфр. oven; двн. ofan, ovan
|| Порів.: дінд. ukhās *горщик*; грец. ἰνός *піч; кухня*.
Сучасн. нім. Ofen; голланд. oven; сучасн. англ. oven
- auhsa** (ім., чол.р. -n/-u- род.в., мн. auhsne) *бик, віл* || ді. oxe, oxi, uxi; да. oxa; дфр. oxa, дс., двн. ohso
|| Порів.: дінд. ukṣā *бик*; вал. uch *бик*.
Сучасн. нім. Ochse, Ochs; голланд. os; сучасн. англ. ox
- auhuma** (прикм., найвищий ст. порів., арх.) *вищий*; **auhumists** (найвищий ст. порів.) *найвищий*; **sa auhumista gudja** *первосвященик* || да. ŷmest
- auk** (спол.) *бо, саме, також; тому що* || ді. ok, auk; да. ēac, ēc; дфр. āk; дс. ôk; двн. ouh
Сучасн. нім. auch; голланд. ook, сучасн. англ. eke;
- aukan** (слн. дієсл. VII, мин. час ai auk) *збільшувати(ся), помножуватися; множити(ся), зростати, рости, додавати,*

додати || ді. *auka*; да. *ēacan, ēasian додавати(ся)*; дфр. *āka*; дс. *ōkian*; двн. *ouhhōn, auhōn*

|| Порів.: дінд. *ugrā-* *сильний, могутній*; авест. *aoga-* *сила*;
грец. *αὔξω* *виросувати, зростувати, звеличувати*; грец.
αὐξάνω *збільшувати, посилювати*; лат. *augeo* (-*ere*)

примножувати, збільшувати; литов. *augu, augti* *рости*; латис.
augt *рости, збільшуватися*

Новоангл. *to eke* (діал.)

auknan (слб. дієсл. 4) *множити(ся), збільшувати(ся)*. Див. *aukan*

aurahi (ім., жін.р. -*o-*), **aurahjo** (ім., жін.р. -*n-*) *гробниця, могила*;
печера для поховання.

aurali (ім., сер.р. -*ja-*) запозичення *хустка*

|| Порів.: лат. *brāgium* (*i*) сер.р. *носова хусточка*

aurtigards (ім., чол.р. -*i-*) *сад* || да. *ortgeard, orceard*. Див. *gards*

Сучасн. англ. *orchard*

auso (ім., сер.р. -*n-*) *вухо* || ді. *euga*; да. *ēage*; дфр. *āre*; дс., двн. *ōga*;

|| Порів.: грец., іон. *οὐς* *вушко*; лат. *auris* (*is*) жін.р. *вухо*;
литов. *ausis*; латис. *auss*; укр. *вухо*; рос. *ухо*;

Сучасн. нім. *Ohr*; голланд. *oog*; сучасн. англ. *ear*;

auþeis (auþs?) (прикм. -*i-*) *пустельний, пустинний, безлюдний*;
покинутий || ді. *auðr* *пустельний, покинутий*; дс. *ōði, ôthi*;
двн. *ōdi, aodi* *пустий, порожній*

Сучасн. нім. *öde*

auþida (ім., жін.р. -*o-*) *пустеля, пустинь, пустиня* || Порів.: двн.

ōdhin, ôdi *пустеля*. Див. *auþeis*

Сучасн.нім. *Öde*

awiliudon (слб. дієсл. 2) *дякувати; вихваляти; звеличати, уславити*

|| Порів.: ді. *ljóða*; да. *lǽoþian* *співати*; двн. *liudon* *співати*,
веселитися. Див. *awiliuþ*.

|| Порів.: лат. *laudo* (-*are*) *хвалити, вихваляти*

awiliuþ (d) (ім., сер.р. -*a-*) *подяка, вдячність* || Порів.: ді. *ljóð*
заклинання, мн. пісня; да. *lǽoþ* *пісня, віри*; дс. *liod*; двн. *liod*
строфа, мн. пісня.

|| Порів.: д.ірл. *lóid* *пісня*

Порів.: сучасн. нім. *Lied*

azets (прикм. -*a-*) *легкий*

azgo (ім., жін.р. -*n-*) *попіл, зола, прах, порох* || ді. *aska*; да. *asca, æs*,
æsce; двн. *aska, asca*

|| Порів.: грец. ἄζαλέος *сухий, висохлий*; лат. āreo (-ēre) *висохнути, бути сухим, āridus сухий, висохлий*

Сучасн. нім. Asche; голланд. asch; сучасн. англ. ash (ashes)

azymus, azwmus (ім., чол.р. -а-) запозичення *маца, проскура, опрісноки*

|| Порів.: грец. ἥεορτή τῶν ἀζύμων *свято опрісноків*

B

-ba (енкл. част.) *якщо, якби*

|| Порів.: литов. *bà так, звичайно*;

badi (ім., сер.р. -ја-) *ліжко* || да. bedd *ложе, постіль; ліжко*; дфр. bed(d); дс. bed, beddi; двн. bet(t)i, *ложе, ліжко, а також порів.:* ді. bedǵ *підстилка; валик (під подушку)*.

|| Порів.: лат. fodio (-ere) *копати, рити*; а також литов. badaũ, badũti *колоти*, bedũ, bẽsti *копати*; латис. badit *колоти; бити*; рос. бодать, бодаю

Сучасн. нім. Bett; голланд. bed; сучасн. англ. bed

bagms (ім., чол.р. -а-) *дерево* || Порів.: дшв. bagn, ді. bađmǵ *дерево, а також порів.:* да. bẽam *дерево*; дфр. bãm; дс. bãm, bõm; двн. boum, roum *дерево*

Сучасн. нім. Baum; голланд. boom; сучасн. англ. beam

bai (числ., чол.р., знах.в. bans, дав.в. baim) **ba** (сер.р.) *обидва* || ді. báđir (чол.р.), báđar (жін.р.), báđi, báđi (сер.р.), báđa (знах.в. мн. чол.р.); да. bā (чол.р.), bũ (жін.р.), begen (сер.р.); дфр. bẽthe; be(i)de дс. bẽđia, bẽthia (чол.р., жін.р), beđiu (сер.р.), bẽdiu (сер.р.); двн. bẽde, beide (чол.р.) bẽdo, beido (жін.р.), bẽdiu (сер.р.)

|| Порів.: дінд. ubhã, ubhãu *обидва*; авест. uva *обидва*; грец. ἄμφω *і той і інший, обидва*; лат. ambõ (ae) *обидва, і той і інший*; литов. abũ, abũdu, латис. abejĩ *обидва*; укр., рос. оба
Сучасн. нім. beide, а також порів.: сучасн. англ. both (із сканд.)

baidjan (слб. дієсл. 1) *примушувати, змушувати* || ді. beida *вимагати, домагатися; бажати*; да. bædan, gebædan *зробити; натискати; примушувати*; дс. bẽdian, bẽđian; двн. beiten, beitten *міснити; вимагати*. Див. bidjan, beidan

bairan (слн. дієсл. IV) *нести; принести, приносити; родити (про землю); народжувати* || ді., дфр. bega; да., дс., двн. began || Порів.: дінд. bhāgāti *він несе*; грец. φέρω, φέρειν; лат. fero (ferre) *нести*; укр., рос. беру; д.ірл. berim *несу*; вірмен. berem *несе*.

Сучасн. англ. to bear

bairgahei (ім., жін.р. -n-) *гори, гірська місцевість, верховина* || Порів.: ді. berg, bjarg *скеля*; да. beorg, beorh *гора, пагорбок*; дфр., дс., двн. berg *гора* || Порів.: дінд. bḥānt - *високий*; авест. barəzan – *висота*; укр. беріг; рос. берег; ірл. brí *гора; горб*; а також дінд. barhāyati (*він*) *збільшує*

Сучасн. нім. Berg; голланд. berg; сучасн. англ. barrow

bairgan (слн. дієсл. III з дав.в.) *берегти, зберігати, хоронити, схоронити, ховати* || ді. bjarga; да. beorgan *захищати(ся)*; двн. bergan *ховати, приховувати*; також дс. gi-bergan || Порів.: литов. biḡinti *берегти; збирати*; укр. бережу; рос. берегу

Сучасн. нім. bergen; голланд. bergen

bairhtaba (присл.) *явно, очевидно; ясно, виразно*. Див. bairhts

bairhtei (ім., жін.р. -n-) *світло; ясність; in bairhtein явно; щиро, відверто* || ді. birti; да. bierhtu; двн. berahtī *блиск, блискання*. Див. bairhts

bairhtjan (слб. дієсл. I) *прояснятися, ставати ясным; виявляти* || ді. birta; да. (ge)bierhtan, brihtan *блискати, сяяти*. Див. bairhts

***bairhts** (прикм. -a-) *світлий, ясний, очевидний* || ді. bjart *блискучий*; да. beorht, berht, briht *ясний, блискучий; яскравий*; дс. berht, beraht *блискучий*; двн. beraht; свн. brecht.

|| Порів.: дінд. bhrājate *світить*, дінд. bhārgas *блиск*; лат. fulgeo (-ēre) *блискати*, flagro (-āre) *горіти*; литов. beršta *біліє*; укр. береза, берест; рос. береза, береста; вал. berth *гарний*
Сучасн. англ. bright

baitrei (ім., жін.р. -n-) *гіркість, гіркота* || двн. bittirī. Див. baitrs

baitrs (прикм. -a-) *гіркий* || ді. bitr; да. bitter, bittor; дс., двн. bittar. Див. beitan

Сучасн. нім. bitter; голланд. bitter; сучасн. англ. bitter

bajofs (числ., чол.р., наз.в.) **bajofum** (дав.в.) *обоє, обидва*. Див. bai

balgs (ім., чол.р. -i-) *міх, бурдюк* || ді. belgr; да. bæl(i)g, bel(i)g, byl(i)g, bielg; дс., дфр., двн. balg *шкура, хутро*

- || Порів.: лат. *follis* (is) чол.р. *шкіряний пузир*; д.ірл. *bolg мішок*
Сучасн. нім. *Balg*; сучасн. англ. *belly*
- balsagga** Див. *halsagga*
- balsan** (ім., сер.р. -а-) запозичення *бальзам* || ді. *balsamr*; да. *balsam*; двн. *balsamo*
|| Порів.: лат. *balsamum* сер.р. *бальзам, бальзамове дерево*;
грец. *βάλσαμον* (бот.) *бальзамін*; араб. *balasān*
Сучасн.нім. *Balsam*
- balþei** (ім., жін.р. -n-) *сміливість* || да. *bieldu, beldu*; двн. *baldī, belde*
сміливість, зарозумілість. Див. *balþjan*
Сучасн.англ. *bield* (діал. шотл.)
- balþjan** (слб. дієсл. 1) *бути сміливим; осмілюватися* || да. *bieldan, beldan, byldan*, дс. *beldian*, двн. *belden*
- balwjan** (слб. дієсл. 1 з дав.в.) *мучити, терзати* || ді. *bølva*
проклонати; порів. також ді. *bʀl сум, нещастя*; да. *balu, bealu, bealo* *зло, нещастя, лихо*; дфр.дс. *balu*; двн. *balo*
загибель, погибель; зло
|| Порів.: укр. *біль*; рос. *боль, болеть*
Порів.: сучасн. англ. *bale* (поет.)
- bandi** (ім., жін.р. -jo-) *окови, закови, кайдани; узи* || ді. *band*; да. *bend*; дфр. *bend*; дс. *band*; двн. *bant*. Див. *bindan*
|| Порів.: санскр. *bāndhu* *родич*, дінд. *bandhūtā* *споріднення, рідня*; литов. *beñdras* *приятель, товариш*
Сучасн. нім. *Band*; голланд. *band*; порів. також сучасн. англ. *bend, band* (із сканд.)
- bandja** (ім., чол.р. -n-) *полонений, в'язень*. Див. *bandi*
- bandwa** (ім., жін.р. -wo-), **bandwo** (ім., жін.р. -n-) *знак*
|| Порів.: сер. лат. *bandum* *прапор*
Порів.: сучасн.англ. *banner* (із англонорм.)
- bandwjan** (слб. дієсл. 1) *подати знак, подавати знак; зазначити; указувати; натякати; дати зрозуміти* || ді. *benda* *указувати, подавати знак*. Див. *bandwa, bandwo*
- bansts** (ім., чол.р. -i- знах.в. мн. *banstins*) *комора, амбар, житниця* || ді. *bāss стійло*; да. *bōsig хлів*; дфр. *bōs(en)* *корівник*
Сучасн. нім. *Banse* (діал.); сучасн. англ. *boose, boosy* (діал.)
- barizeins** (прикм. -а-) *ячмінний* || Порів.: ді. *barг ячмінь, злаки, зерно*;
да. *bere, bæge ячмінь*; дфр. *ber*

- || Порів.: лат. *fār* (*farris*) сер.р. *хліб, борошно*; укр. борошно
Сучасн. англ. *bar* (діал.) *ячмінь*; порів. також *barley* із да.
bærlic *ячмінний*
- barn** (ім., сер.р. -а-) *дитина, дитя* || ді., дс., двн. *barn*; да. *bearn*; дфр.
bern. Див. *bairan*
|| Порів.: литов. *bėrnas* *юнак, наймит*; латис. *bērnš* *дитя*;
дитина
Сучасн. англ. *bairn* (шотл.)
- barnilo** (ім., сер.р. -n-) *дитятко*. Див. *barn*
- barniski** (ім., сер.р. -ja-) *дитинство, дитячість*. Див. *barnisks*
|| Порів.: латис. *bērnšķiba* *ребячество*
- barnisks** (прикм. -а-) *дитячий* || ді. *bernskgr*. Див. *barn*
|| Порів.: латис. *bērnšķīgs* *дитячий, дитинячий*
- batiza** (прикм.; вищий ст. порів.); **batists** (найвищий ст. порів.)
кращий || ді. *betre*; *betri* (*betstr*, *beztr*, *baztr*); да. *bet(e)ra* (*betsta*,
bet(e)st; *betst*); дфр. *bet(t)er(a)*, (*best*); дс. *betaŕo*, *betiro* (*betst*,
bezt); двн. *be(z) žir(o)* (*bezzīsto*). Див. *goŕš*.
Сучасн. нім. *besser* (*best*); голланд. *beter* (*best*); сучасн.
англ. *better* (*best*)
- bauains** (ім., жін.р. -i-) *житло, оселя, дім*. Див. *bauan*
- bauan** (неправ. дієсл.: слн. тепер. час; слб. мин. час *bauaida*) *жити*,
проживати || ді. *būa* *жити*; *підготувати, приготувати*; да.
būan *жити, населяти, обробляти*; дфр. *būwa* *будувати*; дс.
būan, двн. *būan*, *būwan* *жити, населяти*, а також порів. двн.
būg *дім, будинок*
|| Порів.: дінд. *bhāvati* *існує, стається*; *bhāvāyati* *будує*,
творює; лат. *fui* *я був*, *fūtūrus* *майбутній*; литов. *būti* *бути*,
butas *оселя, житло*; латис. *būt* *бути*; укр. *бути*; рос. *быть*;
д.ірл. *buíth*; вал. *bod* *бути*
Сучасн. нім. *bauen*, а також порів.: *Bauer*; голланд. *bouwen*;
сучасн. англ. *to be*
- baur** (ім., чол.р. -i-) *син, дитина, народжений* || ді. *burg*; да. *byr* *син*.
Див. *bairan*
- baurgja** (ім., чол.р. -n-) *городянин* || двн. *burgio* *поручитель*. Див.
baurgs
- baurgs** (ім., жін.р., корен.) *городище, місто, селище* || ді. *borg*; да.
burg, *burh*; дфр. *bur(i)ch* дс. *burg*, двн. *burg*, *burg*, *burug* *селище*,
місто

- Сучасн. нім. Burg, голланд. burg, сучасн. англ. borough, а також елемент –burg в географічних назвах
- baups** (прикм. -а-) *глухий, глухонімиий, німиий*; **baups wairpan** *стати несмачним, прісним*
- beidan** (слн. дієсл. І з род.в.) *чекати, очікувати* || ді. bíða; да. bīdan; дфр. bīdia; дс. bīdan; двн. bītan
|| Порів.: лат. fido (ere) *вірити, довіряти*
Сучасн. нім. beiten (діал.), сучасн. англ. to bide
- beist** (ім., сер.р. -а-) *тісто, закваска, розчина, запара*
- beitan** (слн. дієсл. І) *кусати* || ді. bíta; да. bītan; дфр. bīta; дс. bītan; двн. bīzzan
|| Порів.: дінд. bhédati *розколює*; bhidyátē *розколюється, розщеплюється, є розколотим*; лат. findo (ere) *колоти, розколювати*;
Сучасн. нім. beißen; голланд. bijten; сучасн. англ. to bite
- berusjos** (ім., мн., чол.р. -ja-) *батьки*. Див. baigan
- bi** (прийм. із знах. і дав.в.) *коло, біля; на, при, у, поруч, поряд, по; для, ради, заради; про, за; навколо, навкруг* || да. bī, bī, be; дфр.дс.двн. bī, bī
Сучасн. нім. bei, be-; голланд. bij; сучасн. англ. by, be-
- biaukan** (слн. дієсл. VII) *додавати, збільшувати*. Див. aukap
- biauknan** (слб. дієсл. 4) *збільшуватися, множитися, умножатися, помножуватися* || Порів.: ді. aukask. Див. auknap
- bibaurgeins** (ім., жін.р. -i/o-) *нічліг; стоянка, табір*. Див. baurgs
- bibindan** (слн. дієсл. III) *обв'язувати, обв'язати; зав'язати, зав'язувати*. Див. bindan
- bidā** (ім., жін.р. -o-) *благання, бажання; прохання; молитва* || дфр. bede; дс. beda; двн. beta, порів. також да. gebed *молитва*; дс. gibed; двн. gibet. Див. bidjan
Сучасн. нім. Bitte, Gebet; голланд. bede; сучасн. англ. bead
- bidjan** (слн. дієсл. V, неправ.) *просити, прохати, благати, молити, старцювати, жебрувати, жебрати* || ді. biðja; да. biddan; дфр. bidda, bidia; дс. biddian; двн. bitten
Сучасн. нім. bitten; сучасн. англ. to bid
- bigitan** (слн. дієсл. V) *знаходити, знайти; зустрітися, натрапити; зоставатися, зостатися* || да. begietan *добувати, знаходити, одержувати*; дс. bigetan *ханати; схоплювати*; двн. pigezzēn,

- bigezzan *зберігати; отримати*; порів.: також ді. geta *діставати; допускати*; дфр. *urjeta забувати*;
 || Порів.: лат. *prehendo (-ere) хапати, схоплювати, ловити*; а також укр. *гадати*; рос. *гадать*; вал. *genni тримати*.
 Сучасн.англ. *to beget*, а також *to get* (під впливом сканд.)
- bihlahjan** (слн. дієсл. VI, неправ.) *насміхатися, висміювати, глумитися*. Див. *hlahjan*
- biĥve** (питал. присл.) *звідкись, відкілясь, чому, як*
- bilaikan** (слн. дієсл. VII) *знущатися, глумитися, глузувати* Див. *laikan*
- *bileiban** (слн. дієсл. I) *залишати(ся)* || да. *belīfan*; дфр. *b(i)līva*; дс. *bilīban*; двн. *bilīban*. Див. *laiba*
 Сучасн. нім. *bleiben*, голланд. *blijven*
- bileīpan** (слн. дієсл. I) *залишати, покинути, покидати*. Див. *galeīpan*
- bimait** (ім., сер.р. -а-) *обрізання*. Див. *bimaitan*
- bimaitan** (слн. дієсл. VII) *обрізати*. Див. *maitan*
- binah** (прет.-през. дієсл.) *годиться, слід, треба, повинно; дозволено*
 || да. *beneah*
 || Порів.: дінд. *nāsati досягає*; авест. *nasaiti отримує, одержує, досягає*; грец. *ἦνευκα* (форма аориста к *φέρω несу*); лат. *pānciscor (nactus) випадково одержувати, ставати мимовільним власником*; литов. *nėšti, nešù нести*, латис. *nest, nesu нести, приносити*, а також *nēsat нести*; укр., рос. *несу, нести*
- bindan** (слн. дієсл. III) *зв'язувати, зв'язати* || ді. *binda*; да., дс. *bindan*; дфр. *binda*; двн. *bintan*
 || Порів.: дінд. *bāndhati; badhnāti зв'язує*; лат. *offendo (ere) вдаряти; випадково зустрічати, негадано знаходити*; литов. *beįdras спільник, товариш*
 Сучасн. нім. *binden*; голланд. *binden*; сучасн. англ. *to bind*
- biqiman** (слн. дієсл. IV із знах.в.) *нападати; натикатися, натрапляти, натрапити; наставати* || да. *becuman приходити*; дфр. *bikuma*; двн. *biqueman, biquiman, riqeman приходити*. Див. *qiman*
 Сучасн. нім. *bekommen*; голланд. *bekomen*; сучасн. англ. *to become*
- birinnan** (слн. дієсл. III) *оббігати; порозбігатися*. Див. *ginnan*

birodeins (ім., жін.р. -i/o-) *наклеп, нарікання, ремство*. Див. **birodjan**

birodjan (слб. дієсл. I) *ремствувати, нарікати*. Див. **rodjan**

birunains (ім., жін.р. -i-) *змова; замах; посягання; задум, заміри*.

Див. **gupa**

bisaihan (слн. дієсл. V) *оглядати, оглянути* || да. **besēon** *дивитися*.

Див. **saihan**

bisatjan (слб. дієсл. I) *оточувати, обгороджувати* || да. **besettan**;

дфр. **bisetta**; дс. **bisettian**; двн. **bisezzan** *населяти, зайняти*

місце, посідати. Див. **satjan**

Сучасн. нім. **besetzen**; голланд. **bezetten**; сучасн. англ. **to beset**

bisaulnan (слб. дієсл. 4) *опоганюватися, осквернятися, бути*

оскверненим, бути спалюженим

bisitan (слн. дієсл. V) *населяти, жити поряд, жити поблизу (по-*

сусідству), сидіти навкруг (навколо) || да. **besittan** *сидіти*

навколо, облягати; двн. **bisizzen, besitzen** *володіти*. Див. **sitan**

Сучасн. нім. **besitzen**; сучасн. англ. **to besit** (заст.)

bisitands (ім., чол.р. -nd-) *сусід* || Порів.: да. **ymbstittend** *сусід*. Див.

bisitan

biskeinan (слн. дієсл. I) *освітлювати, осяяти* || да. **bescīnan**; дфр.

bischīna; дс., двн. **biskīnan**. Див. **skeinan**

Сучасн. нім. **bescheinen**; сучасн. англ. **to beshine**

bispeiwan (слн. дієсл. I) *обплювувати, обплювати, плювати*. Див.

speiwan

bistandan (слн. дієсл. VI) *стояти навколо, стояти поруч,*

обступити, оточити || да. **bestandan** *оточити*;

підтримувати; дс. **bistān**; двн. **bistantan** *залишатися*. Див.

standan

Сучасн. нім. **bestehen**

bisunjane (присл.) *навколо; поряд, поруч*

biswairban (слн. дієсл. III) *осушувати, висушувати, витирати* ||

Порів.: ді. **sverfa** *пиляти*; да. **sweorfan** *терти, витирати*; дс.,

двн. **swerban**

biswaran (слн. дієсл. VI) *заклинати, благати*. Див. **swaran**

bitiuhan (слн. дієсл. II) *ходити навколо*. Див. **tiuhan**

biþe (спол.) *під час, тоді коли*; (присл.) *потім, пізніше*. Див. **bi, þe**.

biþeh (присл.) *потім, далі, після; згодом*. Див. **biþe, uh**.

biugan (слн. дієсл. II) *хилити, нагнути(ся), гнути* || ді. ***bjúga**; двн.

piogan, biogan; а також да. **būgan**; дс. **būgan**

|| Порів.: дінд. bhujáti *гне, згинає*; грец. φεύω *тікаю*; лат. fugeo (-ere) *втікати, тікати*; укр., рос. бугор
Сучасн. нім. biegen, а також порів.: голланд. buigen; сучасн. англ. to bow

biuhti (ім., сер.р. -ja-) *звичай, звичка*. Див. biuhts

biuhts (прикм.) *звичний*

|| Порів.: дінд. úсуати *має звичку; знаходить задоволення*; литов. jùnkstu, jùnkti *звикати*; латис. jūkt *звикати*; укр.-викати у слові ‘звикати’; рос. -выкнуть у слові ‘привыкнуть’

biuþs (ім., чол.р. -а- род.в. biudis) *стіл* || ді. bjóðr; да. bēod; двн. beot, riot, biot. Див. anabiudan

biwaibjan (слб. дієсл. I) *загорнути, огорнути, обгорнути, одягнути, одягти* || Порів.: да. wāfian; двн. weibōn *хитатися*; а також ziweiben *розділяти*,

biwandjan (слб. дієсл. I) *уникати; остерігатися*. Див. biwindan, wandjan

biwindan (слн. дієсл. III) *завернути, обгорнути, сповивати, сплітати, сповити* || да. bewindan *обводити, обгорнути, обв’язати*; двн. biwintan *одягати, сповивати, повивати, завернути*, а також порів.: ді. vinda; да. (ge)windan *витися, звиватися; обертати(ся), крутити(ся), навивати, обмотувати*; дфр. winda; дс. windan; двн. windan, wintan *обвивати, обгортати(ся); плести*

Порів.: сучасн. нім. winden; голланд. winden; сучасн. англ. to wind

biwisan (слн. дієсл. V) *(по)веселитися*. Див. wisan

bleipjan (слб. дієсл. I) *зглянутися, мати милість; співчувати* || двн. blīden *радіти, радуватися*, а також порів.: да. bliþsian, blissian *радуватися*; дс. blīthon, blīdon *радіти, радуватися*. Див. bleiþs

bleiþs (прикм. -а-) *добрий, співчутливий* || ді. blīðr *дружний*; да. blīþe *веселий, життєрадісний; блаженний*; дфр. blī(d); дс. blīdī; двн. blīdī *веселий, щасливий, радісний*
Голланд. blijde, blij; сучасн. англ. blithe (поет.)

bliggwan (слн. дієсл. III) *бити, ударяти, батожити, бити батогами* || дс. bleuwan; двн. bliuwan

Сучасн. нім. bleuen

blinda (ім., чол.р. -н-) *сліпий; сліпець* || двн. blindo. Див. blinds

blinds (прикм. -а-) *сліпий* || ді. blindr; да., дс. blind; двн. blind

- || Порів.: литов. *blandùs похмурий, хмарний, захмарений*; а також укр. блудити; рос. блудить
Сучасн. нім. blind; голланд. blind; сучасн. англ. blind
- bloma** (ім., чол.р. -n-) *квітка* || ді. blóm(e), blóm(i); дфр. blōma; дс. blōmo; двн. bluomo
|| Порів.: лат. flōs (ōris) чол.р. *квітка*
Сучасн. нім. Blume; голланд. bloem, а також порів.:
сучасн.англ. bloom (із сканд.)
- blotan** (слн. дієсл. VII) *шанувати; поклонятися; схилятися; молитися* || ді. blóta; да. blōtan *жертвувати*; двн. bluozan, blōzan *приносити в жертву*
|| Порів.: лат. flāmen *священний*
- bloþ** (ім., сер.р. -a- род.в. blodis) *кров* || ді. blōð; да., дфр. blōd; дс. blōd; двн. bluot, pluot
Сучасн. нім. Blut; голланд. bloed; сучасн. англ. blood
- boka** (ім., жін.р. -o-) *літера, буква; (мн.)книга, книжка; лист; послання* || ді. bók *книга; тканина*; да. bōc *книга*; дфр. bōk; дс. bōk, buok *книга*; двн. buoh *книга*
|| Порів.: грец. φῆγός *бук, дуб*; лат. fāgus (ī),(ūs) жін.р. *бук, букове дерево*; укр., рос. бузина
Сучасн. нім. Buch; голланд. boek; сучасн. англ. book
- bokareis** (ім., чол.р. -ja-) *книжник* || да. bōcere; дс. bōkeri; двн. buohhâri, ruachâri. Див. boka
- bota** (ім., жін.р. -o-) *користь, вигода* || ді. bót; да. bōt *вигода; зцілення, ліки, спокута*; дфр. bōte; дс. bōt(a); двн. buoz (za), ruazza *поліпшення; лагодження*
Сучасн. нім. Buße; голланд. boete; сучасн. англ. boot
- botjan** (слб. дієсл. 1) *поліпшувати; допомагати; мати вигоду, мати користь* || ді. bōta; да. bētan, bētan; дфр. bēta; дс. bōtian; двн. buozzen, ruazan
Сучасн. нім. büßen; сучасн. англ. to beet, to bete (діал.)
- brakja** (ім., жін.р. -jo-) *боротьба* || ді. brak, а також порів.: да. gebræc *гуркіт, клацання; сутичка*; дс. gibrak. Див. brikan
- briggan** (неправ. дієсл.; мин.час brahta) *приносити, принести; приводити; wundan briggan раними; поранити* || да. bringan (brōhte); дфр. bringa (brochto); дс. bringan (brōhte); двн. bringan (brâhta), pringan

- Сучасн. нім. bringen; голланд. brengen; сучасн. англ. to bring
brikan (слн. дієсл. IV) *ламати, троццити, руйнувати* || да. bresan; дфр. breka; дс. brekan; двн. brehhan, grechen || Порів.: лат. frango (ere) *ламати, розбивати*
Сучасн. нім. brechen; голланд. breken; сучасн. англ. to break
brinnan (слн. дієсл. III) *горити* || ді. brinna; да. brinnan, beornan, biernan; дс., двн. brinnan, prinnan
Сучасн. англ. to burn
brinno (ім., жін.р. -n-) *гарячка, пропасниця* || Порів.: ді. bruni *пожежа, пожежа*; да. bryne *пожежа*. Див. brinnan
broþar (ім., чол.р. -r-) *брат* || ді. bróðir; да. brōþor, brōþar, brōþur; дфр. brōther, brōder; дс. brōther, brōðar; двн. bruoder || Порів.: дінд. bhrātṛ, bhrātā; грец. φρότωρ, φρότηρ; лат. frāter (- tris); укр., рос. брат
Сучасн. нім. Bruder; голланд. broeder; сучасн. англ. brother
brukjan (слб. дієсл. I з род.в., дав.в., неправ., мин.час bruhta) *потребувати, мати потребу, прилучатися, приєднуватися; використовувати, уживати, застосовувати* || да. brūcan (слн. дієсл. II) *використовувати*; дфр. brūka *мати потребу*; дс. brūkan (слн. дієсл. II) *потребувати*; двн. brūhhan *використовувати; уживати; споживати*. Див. bruks || Порів.: лат. fruor < *frugvor *насолоджуватися, користуватися* Порів. також лат. frux (frugis) *плід*
Сучасн. нім. brauchen; голланд. bruiken; сучасн. англ. to brook (арх.)
bruks (прикм. -i/ja-) *корисний, придатний* || да. brýse; двн. brūhhi || Порів.: лат. frūgī *діловий, розумний, помірний*
brunjo (ім., жін.р. -n-) запозичення *броня* || ді. brunja; да. byrne *кольчуга; броня*; дс., двн. brunia, brunja *броня, лати* || Порів.: д.ірл. bruinne *груди*
Сучасн. нім. Brünne
brunna (ім., чол.р. -n-) *джерело, струмок, потік* || ді. brunng; да. byrna, brunna; дфр. byrna; дс., двн. brunno
Сучасн. нім. Brunnen; сучасн. англ. bourn, burn (діал.); а також голланд. bron
brusts (ім., жін.р., корен.) *груди; серце* || дфр., двн. Brust; порів. також ді. brjóst; да. brēost; дфр. briāst; дс. briost || Порів.: укр. брость; рос. брюхо; д.ірл. brú *живіт*; д.ірл. bruinne *груди*, а також порів.: пол. brzuch *живіт*

Сучасн. нім. Brust, а також порів.: голланд. borst; сучасн. англ. breast

brupfafs (ім., чол.р. -і- род.в. bropfadis) *наречений; весільний чертог*. || Порів.: ді. brúðgumi; да. brýdguma; дфр. breidgoma; а також дс. brúdigumo; двн. brûtigomo. Див. bruþs, а також hundafafs.

|| Порів.: грец. πόνος

Порів.: сучасн. нім. Bräutigam; голланд. bruidegom; порів. також сучасн. англ. bridegroom

bruþs (ім., жін.р. -і-) *наречена* || ді. brúðr; да. brýd; дфр. brēd, breid; дс. brûd; двн. brût

Сучасн. нім. Braut; голланд. bruid; сучасн. англ. bride;

bugjan (слб. дієсл. 1 неправ., мин. час bauhta) *купувати* || ді. byggja (bugða) *позичати, давати в позику*; да. bycgan (bohte) *купувати*; дс. buggian

Сучасн. англ. to buy

D

daddjan (слб. дієсл. 1) *годувати груддю* || дшв. dæggiā; а також двн. tâen, tâan

|| Порів.: дінд. dháyati; латис. dêt; укр. доїти; рос. доить.

dags (ім., чол.р. -а-) *день* || ді. dagr; да. dæg; дфр. dach, dei; дс. dag; двн. tag, tac

|| Порів.: дінд. nidāghās *літня жара, спека; літо*; д.прус. dagis *літо*; литов. daga, dāgas *спека*

Сучасн. нім. Tag; голланд. dag; сучасн. англ. day

dailjan (слб. дієсл. 1) *розподіляти, ділити* || ді. deila; да. dælan; дфр. dēla; дс. dēlian; двн. deilen, teilen. Див. dails

|| Порів.: литов. dailaũ, dailýti *ділити*; латис. dalit; укр. ділити; рос. делить;

Сучасн. нім. teilen; голланд. deelen; сучасн. англ. to deal

dails (ім., жін.р. -і-) *частина* || ді. deill; да. dǣl, dāl; дфр. dēl; дс. dēl; двн. teil

|| Порів.: дінд. dala *частина*; литов. dalis; укр. – діл у словах 'відділ, розділ, поділ'; рос. –дел у словах 'раздел, отдел'

- Сучасн. нім. Teil; голланд. deel; сучасн. англ. deal
- daimonareis** (ім., чол.р. -ја-) запозичення *одержимий, біснуватий*
 || Порів.: грец. δαίμων, δαίμονος *дух, демон*
- dal** (?dals) (ім., сер.р. (?чол.р.) -а-) *долина, низина, оболонь, яма* || ді.
 dalr; да. dæl; дфр. del; дс. dal; двн. tal
 || Порів.: грец. θόλος (жін.р.) *тол (куполоподібна будівля); купол*; укр. діл; рос. дол; вал. dol *долина*
 Сучасн. нім. Tal; голланд. dal; сучасн. англ. dale
- dalap** (присл.) *униз, наниз, додолу, ниць, нижче*
 || Порів.: укр. діл; рос. дол
- dalapa** (присл.) *унизу, насподі, нанизу*. Див. dalap
- dalapro** (присл.) *знизу, спіднизу*. Див. dalap
- daubipa** (ім., жін.р. -о-) *глухота, глухість, упертість*. Див. daufs
- daufs** (b) (прикм. -а-) *глухий* || ді. daufr; да. dēaf; дфр. dāf; дс. dôf;
 двн. toub, toup
 || Порів.: грец. τυφλός *сліпий; темний*; д.ірл. dub *чорний*
 Сучасн. нім. taub; голланд. doof; сучасн. англ. deaf
- daug** (dugan) (прет.-през. дієсл., безособове) *годиться, бути
 придатним* || ді. duga (інф.); да. deag (dugan); дфр. dāch (одн.
 презенс); дс. dôg (dugun); двн. toug (*tugan)
 || Порів.: литов. daũg *багато*; латис. daudz *багато*; укр., рос.
 дужий; д.ірл. dúal *придатний*.
 Сучасн. нім. taugen
- dauhtar** (ім., жін.р. -г-) *дочка* || ді. dóttir; да. dohtar; дфр. dochter; дс.
 dohtar; двн. tohter
 || Порів.: дінд. duhitár *дочка*; грец. θυγάτηρ; θυγάτρὸς *дочка*;
 д.прус. duckti *дочка*; литов. duktė; укр. дочка; рос. дочь
 Сучасн. нім. Tochter; голланд. dochter; сучасн. англ. daughter
- dauhts** (ім., жін.р. -і-) *бенкет*
- dauns** (ім., жін.р. -і-) *пахощі, запах, випар* || ді. daunn *сморід*; двн.
 toum *чад, серпанок, димка, туман*
 || Порів.: дінд. dhūmās *дим, чад*; грец. θῆμός *дихання життя*;
дух; лат. fūmus (і) чол.р. *дим, пара*; литов. dúmai (мн.) *дим*;
 латис. dūmi *дим*; укр. дим; рос. дым, дунуть
- daupeins** (ім., жін.р. -і/о-) *хрещення* || дс. dôpi; дфр. dēer, dēre(ne);
 двн. toufi(n), toufa; свн. toufen
 Сучасн. нім. Taufe

- daupjan** (слб. дієсл. 1) *хрестити, занурювати* || ді. deура *умочити, занурити*; да. dýppan, dīppan; дфр. dēра; дс. dōpian; двн. touffan; свн. toufen. Див. diups
|| Порів.: литов. daubà *яр, байрак, лощина*
Сучасн. нім. taufen; сучасн. англ. to dip
- daupjands** (ім., чол.р. -nd-) *хреститель* || Порів.: дфр. dēpere; дс. dōperi; двн. toufāri. Див. daupjan
Сучасн. нім. Täufer
- daur** (ім., сер.р. -а-) *брама, ворота; вхід, двері* || да., дс., дфр. dor; двн. tor. Див. dauro
Сучасн. нім. Tor
- daurawarda** (ім., жін.р. -о-); **daurawardo** (ім., жін.р. -п-) *воротарка, сторожиха*. Див. daurawards
- daurawards** (ім., чол.р. -а-) *сторож, воротар, брамник* || да. duruward. Див. daur, dauro, wardja
Сучасн.нім. Torwart; сучасн. англ. dooward (арх.)
- dauro** (ім., жін.р. -п-) *двері* || ді. durg; да. duru; дфр. dure, dore; дс. dora, dura; двн. turā, turi
|| Порів.: дінд. dvār, dvāras; грец. θύρα, θύρη *двері; хвіртка; брама*; лат. foris (is) жін.р. *брама, вхід*; литов. dūrys, латис. durvis *двері*; укр. *двері*; рос. *двери*; д.ірл. dorus
Сучасн. нім. Tür; сучасн. англ. door
- daура** (ім., чол.р. -п-) *мертвець, мертвяк, мрець; померлий; умерлий* || двн. tôte. Див. dauṙs
Сучасн. нім. Tote
- daуреins** (ім., жін.р. -і/о-) *помирання, умирання; мертвість* || двн. tôdi *смерть*. Див. dauṙjan, dauṙs
- daуpjan** (слб. дієсл. 1) *убивати* || ді. deуда; да. dīedan, dýdan; дфр. dēda; двн. tōden, tōten. Див. dauṙs, dauṙus.
Сучасн. нім. töten
- daуṙs** (прикм. -а- род.в. daudis) *мертвий* || ді. dauṙ; да. dēad; дфр. dād; дс. dōd; двн. tōt
|| Порів.: рос. *давить*; укр. *давити*, словен. davit'sa *давитися*
Сучасн. нім. tot; голланд. dood; сучасн. англ. dead
- daуṙus** (ім., чол.р. -и-) *смерть* || ді. dauṙi; да. dēaṙ; дфр. dāth; дс. dōth, dōṙ; двн. tōd. Див. dauṙs
Сучасн. нім. Tod; голланд. dood; сучасн. англ. death

diabulus, diabaulus (ім., чол.р. -и-) запозичення *диявол* || ді. djɔfull, да. dēofol; дфр. diovel; дс. diubul; двн. tiufal
 || Порів.: грец. διάβολος *диявол; наклепник*; лат. diabolus.
 Сучасн. нім. Teufel; голланд. duivel; сучасн. англ. devil

disdailjan (слб. дієсл. I) *розділяти, поділити*. Див. dailjan

disdriusan (слн. дієсл. II) *напасти, нападати*. Див. driusan

dishuljan (слб. дієсл. I) *ховати, покривати*. Див. huljan

disniman (слн. дієсл. IV) *володіти*. Див. niman

dissitan (слн. дієсл. V) *охоплювати; обгортати; осягати*. Див. sitan

disskaidan (слн. дієсл. VII) *розділяти, розлучати*. Див. skaidan

disskreitan (diskreitan) (слн. дієсл. I) *розірвати, розкривати; роздирати* || Порів.: ді. skega *різати*; да., дс. scegan *різати*; двн. skegan *стригти*
 || грец. κρίνω *відділяти; розділяти*, лат. serno (ere) *розрізняти; розбирати, помічати*; а також scribro (are) *просівати*; сгѣbrum (i) *сито; решето*; д.ірл. сгѣathar *сито*.
 Порів.: сучасн. нім. scheren

disskritnan (diskritnan) (слб. дієсл. 4) *роздертися, розірватися, роздиратися*. Див. disskreitan

distahjan (слб. дієсл. I) *розтратити, змарнувати, розкидати*. Див. tahjan

distairan (слн. дієсл. IV) *розривати, роз'єднувати, руйнувати* || Порів.: да. teran; дс. terian; двн. zeran
 || Порів.: дінд. ƒrḡāti *тріскається*; грец. δέρω *здирати шкуру; обдирати*; литов. dir̃ti *здирати*; латис. dīrat *здирати (шкуру)*; укр., рос. деру
 Порів.: сучасн. нім. zehren, голланд. teren; сучасн. англ. to tear

distaurnan (слб. дієсл. 4) *розірватися, порватися, розриватися*. Див. distairan

diswilwan (слн. дієсл. III) *грабувати, розкрадати*. Див. wilwan

diupida (ім., жін.р. -о-) *глибина* || ді. dýpt, дурд; дфр. diopte; дс. diupitha, diupida; двн. tiufida. Див. diups

diups (прикм. -а-) *глибокий* || ді. djúpr; да. dēop; дфр. diāp; дс. diop; двн. tiufī, tiop
 || Порів.: литов. dubùs *глибокий (про посуд), поглиблений*; латис. dubra *калюжа*; рос. дебри; укр. дебрь
 Сучасн. нім. tief; голланд. diep; сучасн. англ. deep

- dius** (ім., сер.р. -а- род.в. diuzis) *тварина, дикий звір* || ді. dýg; да. dēor; дфр. diār; дс. dior; двн. tior, tīer; свн. tier.
 || Порів.: грец. θεός *бог; божество*; литов. daĩsos *повітря*;
 укр., рос. дух, душа
 Сучасн. нім. Tier; голланд. dier; сучасн. англ. deer
- domjan** (слб. дієсл. I) *судити, осудити, осуджувати* || ді. dóma, dóma; да. dēman, dǣman; дфр. dēma; дс. (ā)-dōmian; двн. duomen, tuomen. Див. doms
 Голланд. doemen; сучасн. англ. to deem
- doms** (ім., чол.р. -а-) *суд; знання; думка; судження* || ді. dómr *вирок; судження*; да. dōm *вирок; суд; судження; слава*; дфр. dōm; дс. dōm; двн. tuom *судження; слава; стан; становище*;
 || Порів.: дінд. dhāman *закон*; грец. θεμός *купа*, а також порів.: θεμς *право; порядок; закон, суд*
 Сучасн. англ. doom
- dragan** (слн. дієсл. VI) *тягти, носити* || ді. draga; да. dragan; дфр. draga, drega; дс. dragan; двн. tragan
 Сучасн. нім. tragen; голланд. dragen; сучасн. англ. to draw
- dragk** (ім., сер.р. -а-) *питво, напій, пиття* || дс. drank; двн. tranch(h), trank, а також порів.: ді. drekka; да. drenc; дфр. drenk. Див. drigkan
 Сучасн. нім. Trank, а також порів.: сучасн. англ. drench
- dragkjan** (слб. дієсл. I) *поїти* || ді. drekkja; да. drencan; дфр. drenka, drenza; дс. drenkian; двн. trenkan, trenchen. Див. drigkan, dragk
 Сучасн. нім. trānken; голланд. drenken; сучасн. англ. to drench
- draibjan** (слб. дієсл. I) *турбувати, тривожити; гнати, поганяти* || да. drǣfan; двн. treiben Див. dreiban
- drakma** (ім., чол.р. -n-) запозичення *драхма*
 || Порів.: лат. drachma з грец. δραχμή *драхма, “жменя”*
- drauhnsos** (ім., жін.р. -o- мн.) *кришки, крихітки*
 || Порів.: латис. druska *кришка; крихітка*
- dreiban** (слн. дієсл. I) *спонукати, гнати* || ді. drīfa; да. drīfan; дфр. drīa drīva; дс. drīban; двн. trīban *гнати, штовхати*
 Сучасн. нім. treiben; голланд. drijven; сучасн. англ. to drive
- drigkan** (слн. дієсл. III) *пити* || ді. drekka; да. drincan; дфр. drinka; дс. drinkan; двн. trinkan, trinchan
 Сучасн. нім. trinken; голланд. drinken; сучасн. англ. to drink

- driugan** (слн. дієсл. II) *воювати, іти на війну, вирушити в похід* || ді. drúgja *робити, виконувати*; да. drēogan *виконувати; витерплювати; витримувати*
Сучасн. англ. to dree (шотл., діал.)
- driusan** (слн. дієсл. II) *падати, впасти, упасти (ниць), повалитися; кинутися, кидатися* || да. drēosan; дс. driosan
- driuso** (ім., жін.р. -п-) *обрив, круча, схил* || ді. drōere; да. drēor, drēos; дс. drōg; двн. trōg. Див. driusan
- drobjan** (слб. дієсл. I) *засмучувати, заплутувати; збивати, бунтувати, порушувати* **miþ þaim miþ imma drobmandam** (Марк XV, 7) *зі своїми спільниками (бунтівниками, повстанцями)* || да. drēfan *затямрювати*; дс. drōbian *стати сумним*; двн. truoben *засмучувати; збурювати, а також порів.*: дс. drūbon *сумувати, журитися, горювати*
Сучасн. нім. trüben
- drobnan** (слб. дієсл. 4) *засмучуватися, турбуватися, обурюватися.*
Див. drobjan
- drus** (ім., чол.р. -і-) *падіння* || да. drugе. Див. driusan
- du** (прийм. з дав.в.) *до, на, у напрямку до* || да. tō; дфр. tō; дс. tō; двн. zō, zuo
|| Порів.: лат. endo (арх.); укр., рос. до
Сучасн. нім. zu; сучасн. англ. to
- duatgaggan** (слн. дієсл. VII, неправ.) *підходити, підступати, наблизитися.* Див. gaggan
- duatrinnan** (слн. дієсл. III) *підбігати.* Див. rinnan
- duatsniwan** (слн. дієсл. V) *поспішати.* Див. sniwan
- duginnan** (слн. дієсл. III) *починати* || Порів.: да. beginnan, on-(a)-ginnan; дфр. biginna; дс. biginnan; двн. biginnan
Порів.: сучасн. нім. beginnen; голланд. beginnen; сучасн. англ. to begin
- duþe** (присл.) *для чого, чому, навіщо, нащо.* Див. du, þe
- dulþjan** (слб. дієсл. I) *святкувати.* Див. dulþs
- dulþs** (ім., жін.р. -і-/корен.) *свято* || двн. tult, tuld; свн. dult *ярмарок, свято*
Сучасн. нім. Dult (бав.)
- dumba** (субот. прикм.) *німий.* Див. dumbs.
- dumbs** (прикм. -а-) *німий* || ді. dumb; да. dumb *німий*, дс., дфр. dumb *дурний*; двн. tumb, tump *дурний; німий*

Сучасн. нім. *dumm*; голланд. *dom*; сучасн. англ. *dumb*
durinnan (слн. дієсл. III) *підбігати*. Див. *ginnan*
dustodjan (слб. дієсл. I) *починати*. Див. *anastodjan*
dupe, duppe (спол.) *бо, тому що, через те що, щоб*; (присл.) *тому, через те, того, задля цього*; **dupe ei** (спол.) *тому*. Див. *du, fe*.
dwalawaurdei (ім., жін.р. -п-) *марносластво; марнослів'я*. Див. *dwals, waurds*
dwals (прикм. -а-) *дурний, нерозумний* || да. *dol* *дурний*, (ge)*dwol* *еретичний*, *gedwola* *ересь*; дс. *dol*; двн. *toll* *безумний*, да. *gatwola, gitwolo* *ересь; помилка*, а також порів.: ді. *dulinn* *зарозумілий; пихатий; гордуватий*, снн. *dul*
 || Порів.: грец. *δολερός хитрий, підступний, обманливий*;
 латис. *dulls, dulns* *оскаженілий, здурілий*
 Сучасн. нім. *toll*; голланд. *dol*, а також порів.: сучасн.англ. *dull* (із голланд.)

E

ei (спол.; енкліт., відн. частка) *коли, щоб; так щоб, для того щоб; хай, нехай же*
 || Порів.: грец. *ei* (спол.) *щоб, якщо; чи*
eis (особов. займ., мн.) *вони* || Порів.: дс., двн. *igo* (род.в.)
 || Порів.: лат. *is, id* *цей, він, такий*
eisarn (ім., сер.р. -а-) запозичення *залізо*; **ana fotum eisarna; eisarna bi fotuns gabugana** *кайдани* || ді. *ísarn, jarn*; да. *isen, isern, iren*; дфр. *īsern*; дс., двн. *isan, isarn*
 || Порів.: кельт.* *īsarno*; д. ірл. *jārn*; ірл. *iarann*; гаел. *iarunn*; вал. *haearn, hayarn*
 Сучасн.нім. *Eisen*, голланд. *ijzen*, сучасн.англ. *iron*
eisarneins (прикм. -а-) *залізний* || двн., дс. *isarnin*. Див. *eisarn*
eiþan (спол.) *тим самим, і тому; через це; через те*. Див. *ei, þan*

F

- fadar** (ім., чол.р. -г-) *батько* || ді. faðir; да. fæder; дфр. feder; дс. fadar, fader; двн. fadar, fater
 || Порів.: дінд. pitár; санскр. pitá; грец. πατήρ; лат. pater (tris)
 Сучасн. нім. Vater; голланд. vader; сучасн. англ. father
- fadrein** (ім., сер.р. -а-) *споріднення; походження; (мн.) батьки* ||
 Порів.: да. fæderen *батьківський*. Див. fadar
- fadreins** (ім., жін.р. -і/о-) *сім'я, рід, споріднення*. Див. fadrein
- faginon** (слб. дієсл. 2) *радіти, веселитися* || ді. fagna; да. fægñian, fagnian, fahnian; дс. faganôn; двн. faginôn. Порів. також да. gefēon *веселитися*; двн. gifehan *радіти*
 Сучасн. англ. to fawn; а також порів. to fain (поет.)
- fagrs** (прикм. -а-) *придатний; пригожий* || ді. fagr *гарний*; да. fæg(e)r *гарний*; дс., двн. fagar *помітний, примітний; прекрасний, чудовий*
 Сучасн. англ. fair
- fahan** (слн. дієсл. VII, мин.час faifah) *ловити; піймати, схоплювати*
 || ді. fā; да. fōn; дфр. fān, fā; дс., двн. fāhan
 || Порів.: лат. rango (ere) *вбивати, забивати; устромляти*
 Порів. сучасн. нім. fangen; голланд. vangen, а також порів.: сучасн. англ. to fang (діал.)
- fahęps, faheds** (ім., жін.р. -і-) *радість* || Порів.: да. gefēa; двн. gifeho.
 Див. faginon
 Порів.: сучасн.англ. fain (арх.)
- faihu** (ім., сер.р. -и-) *гроші, майно* || ді. fē; да. feoh *худоба, майно*;
 дфр. fīa; дс. fehu *худоба*; двн. feho, fihu *худоба*
 || Порів.: дінд. ráṣu *свійська тварина*; грец. πέκος *шкура*; лат. pecus (oris) а також ресу (us) *худоба*; литов. pėkus *худоба*
 Сучасн. нім. Vieh; голланд. vee, а також порів.: сучасн.англ. fee (з англономр.)
- faihufrieki** (ім., сер.р. -н-) *зажерливість; жадібність; жадоба; користолюбство*. Див. faihufriks
- faihufriks** (прикм. -а-) *зажерливий; жадібний; користолюбний*.
- fairgreipan** (слн. дієсл. I з знах.в.) *ухопити, схопити*. Див. greipan
- fairguni** (ім., сер.р. -ја-) *гора* || ді. fǰrgun *земля*; да. firgen, furgen -: в словах furgenholt *гірський ліс*; furgen-beam *гірське дерево*, firgen-gāt *гірський козел*

fairhous (ім., чол.р. -у-) *всесвіт, світ* || да. feorh *життя*; дс. ferh

душа, дух; двн. ferah *життя, душа, а також порів.*: ді. fǿr *життя*

fairina (ім., жін.р. -о-) *провина, вина; докір* || да. firen *гріх, злочин*; дфр. firne; дс., двн. firina *гріх, злочин, а також порів.*: ді. firn *незвичайне*

|| Порів.: грец. πεῖρα *досвід, спроба*; лат. experior (īri) *випробувати, пробувати, судитися, perītus досвідчений, умілий, свідомий*

fairinon (слб. дієсл. 2) *звинувачувати, судити, докоряти* || ді. firna *звинувачувати*; да. firenian; двн. firinōn *грішити*. Див. fairina

fairneis (прикм. -ја-) *старий* || да. fyrn *давнішній, колишній*; двн. firni. Див. fairns

fairns (прикм. -а-) *торішній, тогорічний* || дс. fern; двн. fernerig; а також ді. forn *старий*; да. fyrn *давнішній*

|| Порів.: дінд. rugāṇā *стародавній, давній*; литов. rénai *в минулому році*; латис. pērn *в минулому році, минулого року*. Сучасн. англ. fern (арх.)

fairra (присл.) *вдалині, далеко*; (прийм. з дав.в.) *від, із* || ді. fjar(ri); да. feor(r); дфр. fēr, fīr; дс. fer(r), ferro; двн. ferro, fer

|| Порів.: дінд. ragās *далеко, вдалині*; грец. πέραν *далі*; лат. roggō (присл.) *далі вперед*; Сучасн. нім. fern; голланд. ver; сучасн. англ. far

fairraþro (присл.) *здалеку*. Див. faigra

fairrinnan (слн. дієсл. III) *досягати; розповсюджуватися*. Див. rinnan

fairwaurkjan (слб. дієсл. I) *спонукати; створювати*. Див. waurkjan

fairweitjan (слб. дієсл. I) *дивитися, зорити, вдивлятися*

falþan (слн. дієсл. VII, мин. час faifalþ) *згорнути, складати* || ді. falda; да. faldan, fealdan; двн. faldan, faltan

|| Порів.: дінд. rṛthú *широкий*; авест. rəṛəθu *широкий*; грец. πλατύς *рівний; широкий*; литов. plātūs *широкий*; а також латис. plātīt *розстеляти, розкладати*; укр., рос. пласт *Сучасн. нім. falten; голланд. vouwen; сучасн. англ. to fold*

fana (ім., чол.р. -п-) *шматок матерії, хустка* || ді. fani; да., дфр. fana *прапор*; дс., двн. fano *прапор, стяг, хоругва*

|| Порів.: грец. πῆνος, πῆνη *тканина*; лат. rannus (i) *шматок (матерії), клапоть*

- Сучасн. нім. Fahne; сучасн. англ. fane (арх.); vane
- faran** (слн. дієсл. VI) *їхати, подорожувати, мандрувати* || ді., дфр. fara; да., дс., двн. faran *їхати*
 || Порів.: дінд. rīpartī *перевозить*; грец. πόρος *шлях, прохід*;
 лат. porto(are) *носити, переносити*; рос. парить (поет.)
 Сучасн. нім. fahren; голланд. varen; сучасн. англ. to fare (арх., поет)
- farjan** (слб. дієсл. 1) *їхати; плисти* || ді. ferja *перевозити; перепливати*; да., дс. ferian *перевозити, везти*; дфр. feria; двн. ferjen *везти; ferren поїхати; від їхати, відпливати*. Див. faran
 Голланд. vern, а також порів.: сучасн. англ. to ferry (із сканд.)
- farwa** (ім., сер.р. -а-, дав.в.) *постать; образ; вигляд* || двн. farawa, farwa, farewa *вигляд; зовнішність; колір; барва*
 Сучасн. нім. Farbe
- faskja** (ім., ? жін.р. -jo-; ? чол.р. -n-) запозичення *пов'язка; похоронна пелена*
 || Порів.: лат. fascia (ae) жін.р. *пов'язка, перев'язь, бинт*
- fastan** (слб. дієсл. 3) *поститися; міцно тримати; дотримуватися; зберігати* || ді. fasta; да. fæstan; дфр. festia; двн. fastên, fastôn; також порів.: ді., дфр. festa; дс. festian; двн. festen
 Сучасн. нім. fasten; голланд. vasten; сучасн. англ. to fast
- *fastubni** (ім., сер.р. -ja-) *ніст, помірність; служба*. Див. fastan
- faþa** (ім., жін.р. -o-) *огорожа, загорода* || Порів.: ді. faðmr *обхват; обіймання*; да. faðm *обхват до міри обох рук*; дфр. fethem; дс. fathmos, faðmos (мн.) *дві витягнуті руки; сажень*; двн. fadum *лікоть; нитка*
 || Порів.: лат. pateo (ēre) *бути відкритим, зяти*; д.ірл. etem із *petemā *нитка*
 Порів.: сучасн. нім. Faden; голланд. vadem, vaam; сучасн. англ. fathom
- fauho** (ім., жін.р. -n-) *лищиця* || ді. fóa; да. focge; двн. foħa, voħa; снн. voħe, а також порів.: да. fox; дс. fohs, vuchs; двн. fuħs
 || Порів.: дінд. rīcchas *хвіст*; авест. pusa- *коса*
 Сучасн. нім. Fohe, а також порів.: сучасн.нім. Fuchs; голланд. vos; сучасн. англ. fox
- faur** (присл.) *колись, давніше, раніше*; (прийм. із знах.в.) *перед, для, уздовж, від* || ді. for-; да., дфр. for; дс. for; двн. for(a); а також дс. furi; двн. furi, fure

- || Порів.: лат. *rogo* *далі вперед, потім*; *pro* *перед, проти, попереду*; грец. *πρό* *перед*
Сучасн. нім. *für*; сучасн. англ. *for*
- faura** (присл.) *перед, до того як, попереду, спереду*; (прийм. з дав.в.) *перед, передо, поперед; через; за, по, від* || да. *fore*; дфр. *for(е)*; дс., двн. *fora*. Див. *faur*
|| Порів.: дінд. *ruṅā* (прийм.) *перед*; грец. *παρά* (прийм.) *від; через*
Сучасн. нім. *vor*
- fauragagga** (ім., чол.р. -п-) *управитель будинку, управляючий будинком*. Див. *fauragaggan*
- fauragaggan** (слн. дієсл. VII неправ.) *йти попереду, виступати поперед, ходити перед* || да. *foregān*. Див. *gaggan*
- fauragaggi** (ім., сер.р. -ја-) *управління, керування упорядкування*. Див. *fauragaggja*.
- fauragaggja** (ім., чол.р. -п-) *управитель* || да. *foregenga* *супутник, попередник*. Див. *fauragagga*
- fauragaleikan** (слб. дієсл. 3) *подобатися раніше; догодити раніше*. Див. *galeikan*
- fauragamanwjan** (слб. дієсл. 1) *призначити наперед; приготувати наперед; призначати*. Див. *gamanwjan*
- fauragaredan** (слн. дієсл. VII, мин. час *fauragarairoþ*) *призначати наперед; визначати наперед*. Див. *garedan*
- fauragatatjan** (слб. дієсл. 1) *поставити перед*. Див. *gatatjan*
- faurahah, faurhah** (ім., сер.р. -а-) *завіса*. Див. *faura, hahan*
- fauramanwjan** (слб. дієсл. 1) *підготувати; приготувати; готувати заздалегідь*. Див. *manwjan*
- fauramableis** (ім., чол.р. -ја-) *правитель, керівник, князь*
- fauraqiman** (слн. дієсл. IV) *йти (по)перед*. Див. *qiman*
- fauraqipan** (слн. дієсл. V) *провіщати, прорікати, пророкувати, передрікати, проповідувати*. Див. *qipān*
- faurastandan** (слн. дієсл. VI, неправ.) *стояти поруч, бути присутнім; керувати, правити*. Див. *standan*
- fauratani** (ім., сер.р. -ја-) *знак, чудо*
- faurawenjan** (слб. дієсл. 1) *раніше надіятися; раніше сподіватися*. Див. *wenjan*
- faurbauhts** (ім., жін.р. -і-) *відкуплення; викуплення; викуп; спокутування; спокута*. Див. *bugjan*

- faurbigaggan** (слн. дієсл. VII неправ.) *іти попереду; прийти раніше.*
Див. gaggan
- faurbiudan** (слн. дієсл. II) *забороняти; наказувати; приказувати; правувати* || да. forbēodan; дфр. forbiāda; двн. farbiotan, verbiotan. Див. anabiudan
Сучасн. нім. verbieten; голланд. verbieden; сучасн. англ. to forbid
- faurgaggan** (слн. дієсл. VII неправ.) *проходити мимо, пройти повз кого (що).* Див. gaggan
- faurhteī** (ім., жін.р. -n-) *страх, здивування* || да. fyrhto, fryhto (норт.); дфр. fruchtia; дс., двн. forhta; forahtha. Див. faurhts.
|| Порів.: тохар. praski *страх*
Сучасн. нім. Furcht; голланд. furcht; сучасн. англ. fright
- faurhtjan** (слб. дієсл. I) *злякати(ся), боятися* || да. fyrhtan, fryhtan (норт.); дфр. fruchtia; дс. for(a)htian; двн. forhtan; furchten, fur(i)hten. Див. faurhts
Сучасн. нім. fürchten; сучасн. англ. to fright
- faurhts** (прикм. -ja-) *боязкий, боязливий; зляканий* || да. forht; дс. foroht, forahth; двн. forahth
- faurlageins** (ім., жін.р. -i/o-) *пропонування, розгляд, розкладання, викладання на показ* **hlaibos faurlageinai** (Марк II, 26) *хліби показні (жертвні).* Див. faurlagjan
- faurlagjan** (слб. дієсл. I) *(за)пропонувати; розкладати.* Див. lagjan
- faurqīpan** (слн. дієсл. V) *вибачатися, просити вибачення.* Див. qīpan
- faurrinnan** (слн. дієсл. III) *передвіщати; прорікати; пророкувати; іти попереду.* Див. rinnan
- faursniwan** (слн. дієсл. V) *випереджати; попередити; поспішати.*
Див. sniwan
- faurþis** (присл.) *перше; давніше; попереду; заздалегідь, наперед* || Порів.: да. forþ *уперед; геть*; дфр. forth; дс. forđ *надалі, уперед; наперед*; двн. fort. Див. faur, sa.
Порів.: сучасн.нім. fort; сучасн.англ. forth
- faurþizeī, faurþize** (спол.) *перше ніж; доки; перед тим як.* Див. faur, saei.
- fawai** (прикм. -wa- мн., чол.р.) *кілька, декілька* || ді. fār; да. fēa, fēawe, fēawa; дфр. fē; дс. faho, fā, fao; двн. fō, fao

- || Порів.: грец. *παυρος* *маленький*; лат. *paucus* *малий, невеликий*; *декілька*, а також лат. *paulum* *небагато, кілька, декілька*
Сучасн. англ. *few*
- fera** (ім., жін.р. -о-) *місцевість, край, сторона* || двн. *fêra, fiara*
сторона, країна
- fidurdogs** (прикм.) *чотириденний* || Порів.: да. *dōgor* *день*. Див. *fidwor, dags*
- fidwor** (числ.) *чотири* || ді. *fjórigr*; да. *fēower*; дфр. *fiūwer, fiōr*; дс. *fiuwar, fiwar, fiōri*; двн. *fiōr, feor*
|| Порів.: дінд. *catvāras*; лат. *quattuor*; литов. *keturi, kėturios*; латис. *četrās*; укр. *чотири*; рос. *четыре*
Сучасн. нім. *vier*; голланд. *vier*; сучасн. англ. *four*
- figragulþ** (ім., сер.р. -а-) *перстень; каблучка*. Див. *figgrs; gulþ*
- figgrs** (ім., чол.р. -а-) *палець* || ді. *fingr*; да., дфр. *finger*; дс., двн. *fiingar*
Сучасн. нім. *Finger*; голланд. *vinger*; сучасн. англ. *finger*
- fijan (fian)** (слб. дієсл. 3) *ненавидіти* || ді. *fia*; да. *fēog(e)an*; двн. *fiên*
|| Порів.: дінд. *rīyatī* *ображає, зневажає; лає; звинувачує*
- fijands** (ім., чол.р. -nd-) *ворог* || ді. *fjándi*; да. *fiōnd, fēōnd*; дфр. *fīand*; дс. *fiōnd, fiund*; двн. *fient, fiant* Див. *fijan (fian)*
Сучасн. нім. *Feind*; голланд. *vijand*; сучасн. англ. *fiend*
- fijaþwa, fiarþwa** (ім., жін.р. -wo-) *ворожнеча; ненависть, зненависть*. Див. *fijan*
- filaus** (присл.) *набагато, значно*
- filhan** (слн. дієсл. III) *ховати, хоронити* || ді. *fela* *ховати*; да. *fēolan* *приховувати*. Порів. також да. *befēolan* *займатися*; дс., двн. *bifelhan* *довіряти; хоронити*; свн. *enphelhen* *довіряти*
Порів.: сучасн. нім. *befehlen; empfehlen*
- filigri (filegri)** (ім., сер.р. -ja-) *вертеп; печера; укриття, схованка, сховище*
- filleins** (прикм. -а-) *шкіряний* || да. *fillen, fellen*; двн. *fillin*. Порів.: ді. *ber-fjall* *шкура ведмедя*; а також да. *fel(1)*; дфр., дс., двн. *fel* *шкура*
|| Порів.: грец. *πέλλα* *хутро, шкура*; лат. *pellītus* *покритий шкурою, шкіряний*; *pellis (is)* *шкура, хутро*; укр., рос. *пелена*
Порів.: сучасн. нім. *Fell*; голланд. *vel*; сучасн. англ. *fell*

- filu** (присл.) *багато, дуже, занадто*; (прикм.-у-) *великий; численний*
 || ді. fjol-; да. fela, feola, feolu, fe(a)la; дфр. felo, ful; дс. filu, filo; двн. filu, filo. Див. mais
 || Порів.: дінд. purū- *багато*; грец. πολύς, πολλή *численний, великий; багато*; лат. plūs, plūris *більша частина*; литов. pilus *велика кількість; достаток*
 Сучасн. нім. viel
- filugalaufs (bs)** (прикм. -а-) *дорогоцінний, найдорожчий, який дорого коштує*
- filuaurdei** (ім., жін.р. -n-) *багатослівність, багатослів'я* || ді. fiol-ogðr; да. fela-wyrde. Див. filuwardjan
- filuwardjan** (слб. дієсл. 1) *бути багатослівним, багато говорити*. Див. filu; waurd
- fimf** (числ.) *п'ять* || ді. fimm; да., дфр. fif; дс. fif; двн. fimf, finf, funf || Порів.: дінд. rañsa; грец. πέντε; лат. quinque; литов. penki; латис. pieci; укр. п'ять; рос. пять; гал. rempe
 Сучасн. нім. fünf; голланд. vijf; сучасн. англ. five
- fimftaihun** (числ.) *п'ятнадцять* || ді. fimtán; да. fiſtēne, fiſtiene; дфр. fiſtīne; дс. fiſtein; двн. fimfzehan. Див. fimf, taihun
 Сучасн.нім. fünfzehn; голланд. vijftien; сучасн.англ. fifteen
- finþan** (слн. дієсл. III) *довідатися, дізнаватися, знати* || ді. finna *знаходити*; да. findan; дфр. finda; дс. findan, fiðan; двн. findan, fintan
 || Порів.: дінд. rānthās *стежка*; грец. πόντος *шлях по морю*; лат. pons (pontis) *стежка, міст*; д.прус. pintis *шлях*; укр., рос. путь
 Сучасн. нім. finden; голланд. vinden; сучасн. англ. to find
- fiskja** (ім., чол.р. -n-) *рибалка* || Порів.: да. fiscere; двн. fiskâri. Див. fisks; fiskon
- fiskon** (слб. дієсл. 2) *рибалити* || ді. fiska; да. fiscian; дфр. fiskia; дс., двн. fiskôn. Див. fisks
 || Порів.: лат. piscor (ari) *рибалити*
 Сучасн. нім. fischen; голланд. visschen; сучасн. англ. to fish
- fisks** (ім., чол.р. -а-) *риба* || ді. fiskr; да. fisc; дфр., дс. fisk; двн. fisc || Порів.: лат. piscis (is) чол.р. *риба*; гал. iasg < *peiskos; ірл. iasc
 Сучасн. нім. Fisch; голланд. visch; сучасн. англ. fish
- flodus** (ім., жін.р. -у-) *потік* || ді. flóð, flœðr; да., дфр. flôð; дс. flôð; двн. fluot

- || Порів.: грец. *πλωτός плаваючий; який плаває, а також порів.: дінд. plāvaṃatī заливає; грец. πλώω (πλώειν) плавати; литов. pláuti, pláuju полоскати, мити; укр. сплавляти; рос. сплавить, плавать*
 Сучасн. нім. Flut; голланд. vloed; сучасн. англ. flood
- fodeins** (ім., жін.р. -і/о-) *їжа* || ді. fœđi, а також порів.: да. fōða *їжа*.
 Див. fodjan
 Порів.: сучасн.англ. food
- fodjan** (слб. дієсл. 1) *годувати; викохувати; виховувати* || ді. fœða; да. fēdan; дфр. fēda; дс. fōdean, fōdian; двн. fuot(t)en, а також порів. двн. fuotiren
 || Порів.: лат. pasco (ere) < *padscō *пасти, годувати, викохувати*; укр., рос. пасти
 Голланд. voeden; сучасн. англ. to feed, а також порів.: сучасн. нім. füttern
- fodr** (ім, сер.р. -а-) *ніхви (меча)* || ді. fōđr *нідкладка*; да. fōdor *ніхви*; дфр. fōdor; двн. fuotar *нідкладка, футляр*
 || Порів.: дінд. pātra(m) *посудина, бочка*
 Сучасн.нім. Futter
- fon** (ім., сер.р., неправ.: род.в. funins; дав.в. funin) *вогонь* || ді. fune, funi; двн. funcho; свн. vunke, а також порів.: ді. fūrr (поет.); да. fūr; дфр., дс. fiur; двн. fuir, fiur
 || Порів.: д.прус. rapno *вогонь*; а також грец. πῦρ, πορός *вогонь*; лат. purus *чистий*
 Сучасн. нім. Funke; голланд. vonke, а також порів.: сучасн. нім. Feuer; голланд. vuur; сучасн. англ. fire
- fotubaurd** (ім., сер.р. -а-) || ді. fōtborð; да. fōtbord. Порів. також ді. borð; да., дфр., дс. bord; двн. bort. Див. fotus
 Порів.: сучасн.нім. Bort, голланд. woord, bord, сучасн.англ. board
- fotus** (ім., чол.р. -у-) *нога* || ді. fōtr; да., дфр. fōt; дс. fôt, fuot; двн. fuoz
 || Порів.: дінд. pāt (род.в., одн. padás, наз.в., мн. pādas) *нога; ступня*; грец. πούς, ποός (род.в. подός) *нога*; а також лат. pēs (pedis), латис. pēda *стопа*
 Сучасн. нім. Fuß; голланд. voet; сучасн. англ. foot
- frabugjan** (слб. дієсл. 1, неправ.) *продавати*. Див. bugjan
fradailjan (слб. дієсл. 1) *розподіляти, роздавати*. Див. dailjan

fragiban (слн. дієсл. V) *позичати; віддати; (по)дарувати; давати; прощати* || ді. *fyrgirgefa прощати*; да. *forgiefan*; двн. *fargeban, firgeban*. Див. *giban*

Сучасн. нім. *vergeben*; голланд. *vergeven*; сучасн. англ. *to forgive*

fragifts (ім., жін.р. -і-) *заручини, заручення; дарунок; наділення* || двн. *virgift отрута*; порів. також ді. *gept, gipt*; да. *gift, yift дар, придане*; дфр. *jeft*; двн. *gibt, gift дар*, пізніше *отрута*. Див. *fragiban*

Порів.: сучасн. нім. *Gift, Mitgift*; голланд. *gift*; сучасн.англ. *gift* (із сканд.)

frahinþan (слн. дієсл. III) *ув'язнювати, спіймати, полонити*

frahunþans (субст. дієприкм.) *ув'язнений, полонений*. Див. *frahinþan*

fraihnan (слн. дієсл. V, неправ.: *frah, frehun, fraihans*) *спитати, запитати* || ді. *fregna*; да. *frignan, frīnan*; дфр. *frēgia*; дс. *frâgon*; двн. *frâgên, frâhên*

|| Порів.: дінд. *ṛṣchāti запитує; praśná - запитування*; лат. *precor (āri) настійно просити, благати*; а також *posco (ere) вимагати; просити, випрошувати*; литов. *prašyti, prašau ставити вимогу; просити*, а також латис. *prašnat розпитувати, вивідувати*; укр. *просити*; рос. *просить*
Сучасн. нім. *fragen*

fraisan (слн. дієсл. VII, мин. час *fai frais*) *спокушати; випробувати* || ді. *freista спокушати*; да. *frāsian випробувати; питати*; дс. *frêson спокушати; наражати на небезпеку*; двн. *freisōn наражати на небезпеку; загрожувати*

fraistubni (ім., жін.р. -jo-) *спокуса, випробування*. Див. *fraisan*

fraitan (слн. дієсл. V, неправ., мин. час *fret, fretun*) *пожирати;*

змарнувати; проїсти || да. *fretan*; двн. *frezzaan*; снн. *vrêten*. Див. *itan*

Сучасн. нім. *fressen*; голланд. *vreten*; сучасн. англ. *to fret*

fraiw (ім., сер.р. -wa-) *насіння; сім'я* || ді. *frá, frjó*

frakunnan (прет.-през. дієсл.) *знехтувати, цуратися; відмовлятися; зневажати*. Див. *kunnan*₁

fraletan (слн. дієсл. VII) *відпускати; звільняти, визволяти; прощати; дозволяти; утримуватися, залишати* || да.

forlætan; дс. *farlâtan*; двн. *farlâzzaan, furlâzzaan, firlâzzaan*. Див. *letan*

- Сучасн. нім. verlassen
- fralets** (ім., чол.р., або сер.р. -а-) *визволення, відпущення, прощення*. Див. fraletan
- fraliusan** (слн. дієсл. II з дав.в.) *губити, втрачати* || да. forlēosan; дфр. forliāsa, а також urlīāsa; дс. farliosan; двн. forliusan, firliosan, furliosan. Див. laus
- Сучасн. нім. verlieren; голланд. verliezen; сучасн. англ. to forlese (арх.); порів. також forlorn (прикм.)
- fralusnan** (слб. дієсл. 4) *гинути, погибати; (за)губитися*. Див. fraliusan
- fram** (присл.) *далі, уперед, вперед*; (прийм. з дав.в.) *за, при; біля, коло; від, із, з, до; fram himma (nu) надалі, від цього часу, далі, відтепер* || ді. frá (прийм.), fram(m) (присл.); да. from, fram (прийм.) *від, із, з; from(a) (присл.) геть*. Див. frumist, frumis.
- || Порів.: грец. πρόμος який стоїть попереду; умбр. pꝛomom *насамперед, передусім, перш за все*
- Сучасн. англ. from; а також fro (із сканд.)
- framaldrs** (прикм. -а-) *літнього віку, похилого віку*. Див. alds
- framapeis** (прикм. -ја-) *чужий; чужинний; сторонній* || да. frem(e)de, fremþe *чужий; іноземний*; дфр. fremethe; дс. fremidi, двн. fremidi *чужий*
- Сучасн.нім. fremd
- framapjan** (слб. дієсл. 1) *відчужувати; відлучати* || двн. fremiden, vꝛemeden *цуратися; відчужуватися*, а також порів.: да. āfremþan, āfremdan
- Порів.: сучасн.нім. entfremden
- framis** (присл., вищий ст. порів.) *далі* || ді. fremr. Див. fram
- framwigs, framwigis** (присл.) *завжди, повсякчасно, постійно*
- franiman** (слн. дієсл. IV) *узяти, одержувати, отримувати* || да. forniman *забирати, знищувати*; двн. firneman *віднімати, розуміти*. Див. niman
- Сучасн. нім. vernehmen
- fraqiman** (слн. дієсл. IV з дав.в.) *витрачати, знищувати, винищувати, губити*. Див. qiman
- fraqistjan** (слб. дієсл. 1) *погубити, убити* || двн. firquisten. Див. qistjan
- Сучасн. нім. verquisten

- fraqistnan** (слб. дієсл. 4) *пропадати; зруйнуватися; гинути, умирати*. Див. fraqistjan
- fraqipan** (слн. дієсл. V) *проклинати, казати зле, казати погано* || да. forgewerpan *докоряти*. Див. qipan
- fraþi** (ім., сер.р. -ја-) *розум; переконання; розуміння* || Порів.: ді. frœði, frōðr (жін./сер.р.) *знання, наука*; двн. fruoti (жін.р.) *розуміння*. Див. fraþjan, froþs
|| Порів.: литов. prōtas *розум, розуміння*
- fraþjan** (слн. дієсл. VI, неправ.) *дiзнаватися, пізнавати; розуміти; думати; знати*
|| Порів.: литов. suprāsti *розуміти*; латис. prast *розуміти; уміти, зуміти, а також prātot міркувати; розумувати*
- frauja** (ім., чол.р. -п-) *господь, пан, добродій* || да. frīgea, frēa; дфр. frā; дс. froho, frō; двн. frō
- fraujinassus** (ім., чол.р. -у-) *панування; владарювання*. Див. fraujinon
- fraujinon** (слб. дієсл. 2 з дав.в.) *володарювати, панувати*. Див. frauja
- fraujinonds** (ім., чол.р. -nd-) *володар, владика*. Див. fraujinon
- frawairpan** (слн. дієсл. III) *викинути, відкинути* || да. forgeworpan; двн. firwerfan. Див. wairpan
Сучасн. нім. verwerfen
- frawairþan** (слн. дієсл. III) *губити, занепащати; гинути, загинути; псувати, пошкоджувати* || да. forgeworþan; двн. forwerdan, furwerdan. Див. wairþan
- frawardjan** (слб. дієсл. I) *спотворювати; скривляти, переκливляти; губити, погубити; знищувати; псувати* || двн. farwerten, farwerden, а також порів.: да. wierdan, wyrdan *губити, ранити*; дфр. werda; а також да. āwierdan *знищувати*; дс. āwardian; двн. arwarten *ранити, псувати*. Див. frawairþan
- frawaurhts₁** (прикм. -а-) *грішний; (субст. прикм.) грішник* || дс. farwarht; двн. faworaht, farworaht. Див. frawaurkjan
- frawaurhts₂** (ім., жін.р. -і-) *гріх* || да. forwyrht; дс. farwurht. Див. frawaurkjan
- frawaurkjan** (слб. дієсл. I неправ.: мин. час frawaurhta) *грішити* || да. forwurcan. Див. waurkjan
- frawilwan** (слн. дієсл. III) *хапати, грабувати*. Див. wilwan
- frawisan** (слн. дієсл. V з дав.в., неправ.: мин. час frawas) *витрачати, марнувати*. Див. wisan

- freihals** (ім., чол.р. -а-) *воля; свобода* || да. frēols *воля; свято*; дфр. frīhals *воля, свобода*; двн. frīhals *вільний чоловік*; порів. також: ді. frījáls *вільний*. Див. freis, hals
- freis** (прикм. -ја-) *вільний* || да. frēo, frīo, дфр. frī, дс.двн. frī *вільний* || Порів.: дінд. pṛiyás *любий, милий*; авест. frūō Сучасн.нім. frei, голланд. vrij, сучасн.англ. free
- friapwa, frijaḥwa** (ім., жін.р. -во-) *любов* || да. frēod *любов, мир*; а також порів. ді. frīdṛ *мир*; да. frīḥu, frīodu, frēoḥu; frīḥu *мир*; дс. frīdu, двн. frīdu *мир*. Див. frījon
- Порів.: сучасн.нім. Friede; сучасн. англ. frith (заст., іст.)
- frijans** (прикм., знах.в., мн., чол.р.). Див. freis
- frijon** (слб. дієсл. 2) *любити* || ді. fría, frjá; да. frēog(e)an, frēon *любити, звільняти*; дс. friohan, friehan; свн. vrīen || Порів.: дінд. pṛiyāyáte *любить, (він) ставиться з любов'ю*; авест. frīnāiti *любить, полюбляє* Сучасн.нім. freien, сучасн.англ. to free
- frijondi** (ім., жін.р. -jo-) *подруга*. Див. frījon.
- frijonds** (ім., чол.р. -nd-) *друг, приятель* || ді. frāendi *родич*; да. frēond, frīond *друг*; дфр. frīōnd, frīünd; дс. friund; двн. friunt. Див. frījon
- Сучасн. нім. Freund; голланд. vriend; сучасн. англ. friend
- frisahts** (ім., жін.р. -і-) *приклад; зображення, образ; загадка*. Див. sakan
- frodei** (ім., жін.р. -п-) *розум, мудрість, напрям (склад) думок; розуміння* || ді. frōdi *знання*; двн. fruoṭi *розумність*. Див. froḥs, fraḥjan
- froḥs** (прикм. -а-) *розумний, мудрий, тямущий* || ді. frōdḥ; да. frōd *мудрий, старий*; дс. frōd *розумний; розсудливий; досвідчений*; двн. frōt, fruot *розумний; розсудливий*. Див. fraḥjan
- || Порів.: латис. prāts *розум; сенс*; д.прус. prātin (знах.в., одн.) *порада*
- fruma** (порядковий числ.) *перший*; (прикм. -а-) *попередній, перший*; **frumists** (найвищ. ст. порів.) *найперший; найкращий*; **fruma sabbato** *напередодні суботи; день перед суботою*; **frumin sabbato** *першого дня після суботи; у неділю* || да. forma (fyrnest(a)); дс. formo (furisto). Див. fram
- || Порів.: дінд. pṛīva *попередній; який передусь*; грец. πρώτος *передній*; лат. pṛīmus *перший, передній*; литов. pīrmas *перший* Порів. сучасн. англ. foremost

frumabaur (ім., чол.р. ? -а-; ?-і-) *первісток, первенець* || ді.
 frumburðr; да. frumbearn. Див. fruma, baur

frumist (присл., найвищий ст. порів.) *найперше, перш за все, спершу, спочатку* || да. fyrmest; дфр. formest. Див. fram, framis

frumisti (ім., сер.р. -ја-) *початок*. Див. frumists

frumists (субст. прикм.) *перший, головний, старший, знатний; fram frumistin спочатку*. Див. fruma.
 || Порів.: ді. fyrstr; да. fyrst; дфр. ferost, ferst; дс. furist; двн. fur(i)sto. Див. fruma
 Порів.: сучасн. нім. Fürst, голланд. vorst, сучасн.англ. first

frums (ім., чол.р. -а-) *початок* || да. fruma. Див. fruma

fugls (ім., чол.р. -а-) *птаха* || ді. fugl, fogl; да. fugol; дфр. fugel; дс. fugal; двн. fokal
 || Порів.: литов. раўкštis *птаха*; латис. pūkas *пух, пушок*
 Сучасн. нім. Vogel; голланд. vogel; сучасн. англ. fowl

fula (ім., чол.р. -п-) *лоша; осля* || ді. foli; да., дфр. fola; дс., двн. folo; снн. vole
 || Порів.: грец. πῶλος *лоша*; лат. pullus *звірятко, молода тварина*
 Сучасн. нім. Fohlen; голланд. veulen; сучасн. англ. foal

fulgins (прикм.-ја-) *таємний, прихований*. Див. filhan

fulhsni (ім., сер.р. -ја-) *таємниця*. Див. filhan

fullafahjan (слб. дієсл.1) *служити, годити; догодити* || Порів.: дфр. fagia *успадкувати*; дс., двн. gifagôn *задовольняти*. Див. fulls, fagrs

fulleip̃s (ім., жін.р. -і-); **fulleip** (ім., сер.р. -а-) *повнота, достаток* || да. fyllep̃ у слові fyllep̃flod *наводок, приплив*; дс. fullida; двн. fullida. Див. fulls
 || Порів.: дінд. pūrṇatā; укр. повнота; рос. полнота

fulljan (слб. дієсл. 1) *наповнювати* || ді. fylla; да. fylan; дфр. fullia; дс. fullian; двн. fullen. Див. fulls
 Сучасн. нім. füllen; голланд. vullen; сучасн. англ. to fill

fullnan (слб. дієсл. 4) *наповнююватися, сповнюватися; проїматися* || ді. fullna, fyl(l)ask. Див. fulls

fullo (ім., жін.р. -п-) *повнота* || двн. fulla, folla. Див. fulls

fulls (слн. прикм. -а-) *повний, сповнений, виповнений* || ді. fullr; да. full, дфр. full, foll; дс. ful; двн. fol(l)
 || Порів.: дінд. pūrṇās; грец. πλήρης; лат. plēnus; литов. pilnas; укр. повний; рос. полный

Сучасн. нім. voll; голланд. vol; сучасн. англ. full
fuls (прикм. -а-) *гнилий, тухлий* || ді. füll; дфр. fül; дс., двн. fül
|| Порів.: дінд. pūyatī *смердить; воняє*; грец. πβον *гній*; лат.
rūs *гній*; литов. rūliai (мн.) *гній*
Сучасн. нім. faul; голланд. vuil; сучасн. англ. foul
funisks (прикм. -а-) *вогнений*. Див. fon.

G

gaaggwei (ім., жін р.-і/о-) *тиснення; утиск; незручність;*
бмеження; обмежування; перешкода. Див. gaaggwjan.
gaaggwjan (слб.дієсл. 1) *тиснути; тиснути; стискати; турбувати*
|| Порів.: ді. øngva, øngja, двн. anken *тиснути, а також*
порів.: двн. engen *турбувати*. Див. aggwus
|| Порів.: лат. ango(ere) *стискати*
gaaignon (слб.дієсл. 2) *оволодіти, опанувати; обманути; брати*
(узяти) гору над ким-чим; || да. geāgnian претендувати;
вимагати;, а також порів.: ді. eigna, да. āgnian, ægnian
володіти; оволодіти; двн. eiginēn володіти; оволодіти. Див.
aigan
Порів.: сучасн.нім. eignen
gaainan (слб.дієсл. 3) *роз'єднувати; відділяти; розділяти,*
розлучати || Порів.: да. ānian; двн. einōn *з'єднувати*
Порів.: сучасн. нім. eienen (поет)
gaarman (слб.дієсл. 3) *помилувати; змилюватися, зглянутися,*
зробити ласку; мати милосердя. Див. arman.
gabairan (слн. дієсл. IV) *принести; породити, народити; порівняти*
|| да. geberan; дс. giberan, двн. giberan. Див. bairan
Сучасн. нім. gebären
gabairgan (слн. дієсл. III з дав.в.) *зберегти* || да. gebeorgan
захистити. Див. bairgan

- gabairhteins** (ім., жін.р.-і/о-) *поява; видіння; виявлення*. Див. gabairhtjan
- gabairhtjan** (слб.дієсл. I) *виявити; явити; стати явним*. || да. gebierhtan. Див. bairhtjan
- gabandwjan** (слб.дієсл. I) *подати (дати) знак*. Див. bandwjan
- gabauan** (слб.дієсл. 3) *жити*. Див. bauan
- gabaurgja** (ім., чол.р.-п-) *співгромадянин*. Див. baurgja
- gabaurjaba** (присл.) *охоче; залюбки*
- gabaurþs** (ім., жін.р.-і-) *народження; рід, покоління; батьківщина* || да. gebyrd, дс. giburd; двн. giburt, а також порів.: ді. byrð (жін.р.), byrðr(чол.р.); дфр. berde; berth. Див. gabairan || Порів. дінд. bhrtis *ноша*, ірл. brith *народження* Сучасн. нім. Geburt, а також порів.: сучасн. англ. birth (із сканд.)
- gabei** (ім., жін.р.-п-) *багатство* || ді. gæfa *щастя*, двн. gebî, кері *багатство*. Див. giban.
- gabeigs; gabigs** (прикм.-а-) *багатий* || ді. gofugr; да. gifig; giefig. Див. gabei
- gabignan** (слб.дієсл. 4) *стати багатим, багатіти*
- gabindan** (слн.дієсл. III) *зв'язувати, зв'язати* || да. gebindan, свн. gebinden. Див. bindan
- gabiugan** (слн.дієсл. II) *зігнути, нагнути*. Див. biugan
- gableiþjan** (слб.дієсл. I) *зглянутися, співчувати*. Див. bleiþjan
- gabljndjan** (слб.дієсл. I) *осліпнути, осліпнути* || Порів.: ді. blinda, двн. blindên, а також порів.: да. blendan, дфр. blenda, двн. blenden, blandian; plenten, plentjan. Див. blinds Порів.: сучасн. нім. blenden, сучасн. англ. to blend (заст.)
- gabljndnan** (слб.дієсл. 4) *осліпнути*. Див. blinds, gabljndjan
- gabotjan** (слб.дієсл. I) *приготувати, улаштувати; aftra gobotjan відновлювати, поновлювати*. || да. gebētan *політишувати, поладнати*. Див. botjan
- gabranñjan** (слб.дієсл. I) *запалити, спалити* || Порів.: ді. brenna; да. bænnan, а також brennian; дфр. berna; дс. brennian, brennan; двн. brennen. Див. brinnan Порів.: сучасн. нім. brennen.
- gabrikan** (слн.дієсл. IV) *зламати; розламати; переломити; розбити*. Див. brikan

gabruka (ім., жін.р.-о-) *шматок* || да. gebroc, а також порів.: ді. broki, да. брусе *шматок*; *розрив*; *полом*; двн. brocko *шматок*; *уламок*, *відламок*. Див. gabrikan

Порів.: сучасн.нім. Brocken

gabundi (ім., жін.р.-jo-) *зв'язок*. Див. gabindan

gadaban (слн. дієсл. VI, із знах.в.) *личити*; *подобати*; *випадати*; *трапитися*, *статися*; *відбутися* || да. gedafenian *личити*; *подобати*; *годитися*; да. gedæfte *лагідний*; gedafen *який підходить*; *придатний*, порів.: також ді. dafna *досягати успіхів*

|| Порів.: лат. faber *майстерний*; литов. dabnùs *гарний*, dabinti *прикрашати*; укр. *добрий*, *подібний*, рос. *добрый*, *подобный*

Порів.: сучасн. англ. daft (шотл.), а також порів.: deft

gadaila (ім., чол.р.-n-) *спільник*, *учасник*, *співучасник* || двн. giteilo.

Див. gadailjan

gadailjan (слб.дієсл. 1) *розділити*; *розподілити*. || да. gedǣlan.

Див. dailjan

gadaubjan (слб.дієсл. 1) *оглухнути*; *робити глухим*; *стати жорстоким* || Порів.: ді. deufa. Див. daufs

gadaursan (gadars) (прет-през. дієсл. мин. час gadaursta*)

насмілюватися; *наважуватися* || дс. gidurran (gidar, gidorsta); двн. giturran (gitar, gitorsta), а також порів.: да. durran (dearr, dorste); дфр. dūra (dur, dor; dorste, toersta) *насмілюватися*

|| Порів. дінд. dhṛṣṇóti (*він*) *сміє*; *наважується*; грец. θρασύνω *робити сміливим*; *наддавати відвагу*; θρασύς *сміливий*; *хоробрий*; грец. θαρσύνω *підбадьорювати*; θάρσος *відвага*, *смівливість*; литов. dristi, dristù *насмілюватися*, а також: укр. *держати*; рос. *держкий*, *держать*

Порів.: сучасн. англ. to dare, dare

gadauþjan (слб.дієсл. 1) *убити*, *умертвити* || Порів. да. ādīedan; дс. biððdien. Див. dauþjan, dauþs

gadauþnan (слб.дієсл. 4) *загинути*, *померти*, *умерти*. Див.

gadauþjan, dauþs

gadeþs (ім., жін.р.-i-) *діло*; *діяння*; *вчинок* || Порів. ді. dáð; да. dǣd, dēd; дфр. dēd(e); дс. dâd; двн. tât.

|| Порів. дінд. dádhāti *кладе*, *установлює*, грец. τίθημι *ставлю*, *кладу*, θετός *установлений*; лат. condo(re) *споруджувати*;

литов. *dėti, dedù класти*; латис. *dēt нестися*; *класти яйця*;
укр. *dіти* (дієсл.)

Порів.: сучасн. нім Tat, голланд. daad, сучасн. англ. deed

gadiupjan (слб.дієсл. I) *поглибити*; *заглибити* || Порів. да. *dýran, dīeran*; дфр. *diūra*. Див. *diups*

Голланд. *diepen*; сучасн. англ. *to deep* (заст.)

gadofs (прикм.) *доречний*; *порядний*; *пристойний*; *відповідний*;
визнаний; *належний*. Див. *gadaban*

gadomjan (слб.дієсл. I) *осуджувати, осудити*; *винести вирок*;
присудити. Див. *domjan*

gadraban (слн. дієсл. VI) *висікати, вирубати* || Порів. ді. *drafna*
розпадатися, а також порів.: да. *drepan ударяти*; *бити*; двн.
treffan бити; *штовхати*.

|| Порів.: укр. *дробити*, рос. *дробить*

Порів. сучасн.нім. *treffen*

gadragan (слн. дієсл. VI) *зібрати, визбирати*; *знести докупи*. Див.
dragan

gadragkjan (слб.дієсл. I) *напоїти, дати напитися*. Див. *dragkjan*

gadrauhts (ім., чол.р.-і-) *дружина, військо, загін*; *воїн, страж*,
солдат || да. *gedryht дружина*; також порів. ді. *drótt дружина*,
почет; да. *dryht загін*; дфр. *drecht, dracht*, дс. *druht*; двн.
truht, trucht загін; *почет*, а також, ді. *dróttinn князь*; да. *dryhten*
воєначальник, князь; *господь*; дс. *drohtin*; двн. *druhtîn, truhtîn*
князь; *воєначальник*; *господин*. Див. *driugan*

|| Порів.: литов. *draiugas друг*; *супутник*; латис. *draugs друг*;
приятель; укр.; рос. *друг, дружина*; д.ірл. *drong зігін, банда*

Порів.: сучасн. нім. *Truchseß* (істор.)

gadrausjan (слб.дієсл. I) *скинути, викинути* || Порів.: ді. *dreuga*
стікати(кров'ю), кровоточити; двн. *trôran скинути*;
крапати, капнути. Див. *driusan, gadriusan*.

gadriusan (слн.дієсл. II) *упасти*. || да. *gedrēosan*. Див. *driusan*.

gadrobnan (слб.дієсл. 4) *стривожитися*; *збентежуватися* ||

Порів.: дс. *gidrôbian засмучувати*; двн. *gitruoben*
засмучуватися

Порів.: сучасн. нім. *betrüben*

gafahan (слн.дієсл. VII) *схопити*; *охопити*, *ухватити* || да. *gefôn*
брати; *хапати*; свн. *gefâhan зловити*; *хапати*. Див. *fahan*

gafahrjan (слб.дієсл. I) *підготувати* || Порів.: да. *fægrian*
покращати. Див. *fagr*s

gafastan (слб.дієсл. 3) *тримати; зберегти* || да. gefæstnian *прикріпити*; двн. gifesten. Див. fastan

gafaurds (ім., жін.р.-і-) *нарада, рада; зібрання; синедріон* || Порів.: да. ford *брід, перехід*, дфр. forda *перехід; брід*; дс. -ford (у географічних назвах); двн. furt. Див. faran
|| Порів.: авест. rəṣtu- *міст, перехід, брід*; лат. portus *порт, пристань*
Порів.: сучасн. нім. Furt, голланд. voorde; сучасн. англ. ford

gafilh (ім., сер.р.-а-) *похорон*. Див. gafilhan

gafilhan (слн.дієсл. III) *поховати; сховати; заховати*. Див. filhan

gafraihnan (слн. дієсл. V, неправ.) *спитати, з'ясувати*, || да. gefrignan *дізнатися, виявити*, двн. gafregnan *розпитувати*. Див. fraihnan

gafreideins (ім., жін.р.-і/о-) *уділ; одержування, отримання; здобуття; обережне ставлення*

gafrisahtjan (слб.дієсл. 1) *зображати; відтворювати; відображати, відбивати*. Див. frisahts

gafripon (слб.дієсл. 2) *примиряти(ся); помиритися* || двн. gifridōn *захищати*, а також порів.: ді. friða *примиряти*; да. friþian *захищати; обороняти*; дфр. frethia; дс. fridōn; двн. fridōn

gafullaweisjan (слб.дієсл. 1) *переконати(ся); виявити(ся)* || Порів.: ді. visa; да. wīsian *вести; показувати*; дфр. wīsa; дс. wīsian; двн. wīsen
Порів.: сучасн. нім. weisen, сучасн. англ. to wise (шотл., діал.)

gafulljan (слб.дієсл. 1) *наповнити* || да. gefyllan, двн. gifullen. Див. fulljan

gafullnan (слб.дієсл. 4) *наповнитися; здійснитися*. Див. fullnan, gafulljan

gagaggan (слн. дієсл. VII, неправ.) *зібрати; зібратися; сходиться; статися, ставатися* || да. gegān *приїхати; досягти*. Див. gaggan

gagatilon (слб.дієсл. 2) *поєднувати; гуртувати; створюватися* || Порів.: да. tilian *обробляти землю; старатися; пильнувати*; дфр. tilia *обробляти (землю); здобувати; забудувати*; дс. tilōn, tilian *досягати, здобувати*; двн. zilōn, а також zilēn *напружувати; натягувати*. Див. gatils
Порів.: сучасн.нім. zielen, голланд. telen, сучасн.англ. to till

gageigan (слб.дієсл. 3) *здобути; отримати; придбати; досягти*

gagg (ім., сер.р.-а-) *шлях, дорога, вулиця* || ді. gangr, а також ganga, gong *xid, рух*; да. gang, gong; дфр. gong, gung; дс., двн. ganga *ходьба*. Див. gaggan
Сучасн. нім. Gang, голланд. gang, сучасн. англ. gang (із сканд.)

gaggan (слн. дієсл. VII, неправ., мин. час iddja) *ити* || ді. ganga; да. gān, gangan; дфр. ganga, gunga; дс. gān, двн. gangan, gān, gēn || Порів.: дінд. jāhāti *покидає; залишає*; литов. žeiŋti *ступати*.
Сучасн. нім. gehen, голланд. gaan, сучасн. англ. to go, а також to gang (шотл., діал.)

gaggs (ім., чол.р.-а-) *дорога, шлях*. Див. gagg

gagrefts (ім., жін.р.-і-) *наказ, веління, повеління*

gagudei (ім., жін.р.-п-) *благочестя, набожність, побожність; покора, смирення*

gaguþs (gaguds) (прикм. -а-) *божественний, набожний; добропристойний; поважний; шановний*. Див. guþs

gahaban (слб.дієсл. 3) *схопити, утримувати; держати; мати* || двн. gehabēn. Див. haban

gahaftjan sik (слб.дієсл. 1 з дав. в.) *пристати; приєднатися; найматися*. Див. haftjan

gahahjo (присл.) *за порядком; попорядку; по черзі; до ладу, складно, зв'язно*

gahailjan (слб.дієсл. 1) *одужати; зцілити, вилікувати*. Див. hailjan

gahailnan (слб.дієсл. 4) *вилікуватися, стати здоровим; зцілитися*. Див. hails

gahait (ім., сер.р.-а-) *обітниця; обіцянка* || да. gehāt *обіцання*; двн.

gaheiȝ *заручини, а також порів.: ді. heit, да. hāt обіцання*.

Див. gahaitan

gahaitan (слн. дієсл. VII) *пообіцяти; зібрати, скликати,*

повідомляти || да. gehātan *обіцяти, називати*; двн. giheiȝzan *називати(ся)*. Див. haitan

gahamon (слб.дієсл. 2 з дав.в.) *одягнутися; одягатися* || Порів.: ді. hamask *мати вигляд; втілюватися*

gahausjan (слб.дієсл. 1) *почути*. || да. gehīeran; двн. gihōran, gihōren. Див. hausjan. Сучасн. нім. gehören

gahlaiba (ім., чол.р.-п-) *співтраpezник; співтовариш; товариш* || двн. gileiba. Див. hlaif

- gahnaiwjan** (слб.дієсл. 1) *принизити* || да. gehnǣgan; дс. gihnêgian
згинати. Див. hnaiwjan
- gahraineins** (ім., жін.р.-і/о-) *очищення*. Див. gahrainjan
- gahrainjan** (слб.дієсл. 1) *очистити*. Див. hrainjan
- gahugds** (ім., жін.р.-і-) *думка, совість, погляд; свідомість* || да. gehygd; дс. gihugd; двн. gihugt, kihuct *пам'ять, спогад*. Див. hugjan.
- gahuljan** (слб.дієсл. 1) *накрити, покрити; сховати, укрити*.
Див. huljan
- gahvatjan** (слб.дієсл. 1) *спокушати; приваблювати; спонукати;
збуджувати*. || Порів.: ді. hvetja; да. hwettan *загострити*; двн. hwezzen, wezzan
|| Порів.: дінд. codá – *нідбурник*;
Сучасн. нім. wetzen, голланд. wetten, сучасн.англ. to whet
- gabeilains** (ім., жін.р.-і-) *спокій; перебування*
- gabreitjan** (слб.дієсл. 1) *вибілити; побілити* || Порів.: ді. hvítna; да. hwītan, hwītian; двн. hwīzen. Див. hveits
- gabootjan** (слб.дієсл. 1) *пригрозити, погрозити, погрожувати*. ||
Порів.: ді. hóta; двн. hwâz(z)an *проклинати*. Див. hootjan.
- gaiainna** (ім., чол.р.-n-) запозичення *геєна, пекло*.
|| Порів. грец. γέεννα *пекло* (із д.євр.)
- gailjan** (слб.дієсл. 1) *потішити; утішити; порадувати* || свн. geilen
- gairda** (ім., жін.р.-о-) *пояс* || ді. gǫrð, а також порів. ді. gurdill, да. gyrdel(s); двн. gurtil *пояс*. Див. gards
Сучасн.англ. girth (із сканд.), а також порів.: сучасн. нім. Gürtel, голланд. gordel, сучасн.англ. girdle
- gairnjan** (слб.дієсл. 1 з род. в.) *бажати, хотіти*; || ді. girna; да. giernan; дс. girnean, gernean, а також порів.: дфр. geria; дс., двн. gerôn.
|| Порів.: дінд. háryati (*він*) *любить, бажає*; лат. horior(ri) *спонукати; підганяти*
Сучасн.англ. to yearn, а також порів. сучасн. нім. begehren, gehren (заст.).
- gaitein** (ім., сер.р.-а-) *козенья*. || да. gǣten; двн. geiz(z)in *козенья, цапеня*. Див. gaits

gaiteins (прикм.-а-) *цапиний, козлий* || да. gāten; двн. geizîn. Див. gaits
 || Порів.: лат. haedīnus *козячий*

gaits (ім., жін.р.-і-) *коза; (ім.чол.р.-а-) цан, козел* || ді. geit, да. gāt
 (жін.р.); дс. gêt; двн. geiz
 || Порів.: лат. haedus (чол.р.-і-) *козеня, цанок*.
 Сучасн.нім. Geiß; голланд. geit, сучасн.англ. goat.

gajuk (ім., сер.р.-а-) *пара; упряж*. Див. juk

gajuka (ім., чол.р.-п-) *супутник, приятель*. Див. gajuk.

gajuko₁ (ім., жін.р.-п-) *супутниця, подруга*. Див. gajuka
 || Порів.: лат. conjux, conjunx (conjugis) *дружина*

gajuko₂ (ім., жін.р.-п-) *притча, порівняння; приказка, прислів'я*.

gakannjan (слб.дієсл. 1) *сповістити*. Див. gakunpan

gakiusan (слн. дієсл. II) *схвалювати; хвалити; досліджувати; перевіряти*. Див. kiusan.

gakunpan (слб.дієсл. 3) *сповістити; дізнатися, пізнати*. Див. kunpan

gakunpan sik (прет-през.) *підкоритися, покоритися*. Див. kunpan₁.

gakusts (ім., жін.р.-і-) *випробування*. Див. kiusan, gakiusan.

galagjan (слб.дієсл. 1) *покласти; скласти; помістити* || двн. gilegen. Див. lagjan

galaisjan (слб.дієсл. 1) *навчити* || да. geleornian; двн. gilernên.
 Див. laisjan
 Порів. сучасн.нім. (er)lernen

galaistjan (слб.дієсл. 1) *іти слідом*. Див. laistjan

galapōn (слб.дієсл. 2) *скликати; запросити; напросити*. Див. lapōn

galaubeins (ім., жін.р.-і/о-) *віра* || да. gelēafa; дс. gilōbo; двн. gilouba.
 Див. galaubjan.
 Сучасн. нім. Glaube

galaubjan (слб.дієсл. 1) *вірити* || да. (ge)liēfan, gelēfan; (ge)lyfan;
 дфр. gelēfa; дс. gilōbian; gilovian; двн. gilouben *вірити*, а
 також порів.: ді. leyfa; дфр. lēva. Див. liufs
 || Порів.: дінд. lūbhyaṭī (*він*) *бажає*; лат. lubit (libit) *бажано*;
 рос. любить
 Сучасн. нім. glauben; голланд. gelooven, а також порів.
 сучасн. англ. to believe

galaugnjan (слб.дієсл. 1) *ховатися, бути схованим, прихованим; заховатися*. Див. laugnjan.

galausjan (слб.дієсл. 1) *визволяти, вивільняти(ся); позбавляти; розлучатися (з дружиною)*. Див. lausjan.

galeikan (слб.дієсл. 3 з дав.в.) *догодити; подобатися; знаходити утіху, задоволення; сподобатися*. || двн. gilíhhen *подобатися; годити*. Див. leikan.

galeiki (ім., сер.р.-ја-) *подоба, схожість; зображення*. Див. galeiks.

galeiko (присл.) *подібно, схоже* || ді. glíka; да. gelíce; дс. gelíco; двн. gilíhho, gilícho. Див. galeiks.

Порів.: сучасн.англ. alike

galeikon (слб.дієсл.2) *уподібнюватися; порівнювати; бути схожим; подібним* || двн. gilíhinôn. Див. galeiks

galeiks (прикм.-а- з дав.в.) *схожий на, подібний* || ді. glíkr, líkr; да. gelíс; дфр. gelík; дс. gilík; двн. galíh, gelíh, gilíh. Див. leik.

Сучасн. нім. gleich, голланд. gelijk, а також порів.:

сучасн.англ. like (із сканд.)

galeiþan (слн.дієсл. I) *іти, прийти; увійти; відійти; відплити, перепливати; подорожувати; мандрувати* || Порів.: ді. líða; да. līþan; дфр. lītha; дс. līthan; двн. líðan

Порів.: сучасн. нім. leiden

galewjan (слб.дієсл. 1) *зраджувати; зрадити, видати* || двн. gilâen, gilâwen, а також порів.: firîâen *зраджувати*. Див. lewjan.

galga (ім., чол.р.-п-) *стовп; хрест, хрестовина* || ді. gálgi; да. gealga, galga *шибениця*; дфр galga; дс. galgo; двн. galga, galgo

Сучасн. нім. Galgen голланд. galg, а також порів.: сучасн. англ. gallows(із сканд.)

galisan (слн. дієсл. V) *зібрати(ся), збирати(ся)*. Див. lisan

galiug (ім., сер.р.-а-) *неправда; galiug weitwodjan неправдиво свідчити; лжесвідчити*

|| Порів.: ді. lugi; да. luge; двн. lugî. Див. liugan₂

Порів.: сучасн.нім. Lüge, сучасн.англ. lie

galiugaguþ (ім., чол.р.-а-) *ідол; несправжній бог*

galiugan (слб.дієсл. 3) *одружуватися, брати за дружину*. Див. liugan₁

galiugawitwoþs(d) (ім., чол.р. корен) *лжесвідчення; лжесвідок*. Див. galiug, witwoþs

galukan (слн.дієсл.ІІ, неправ.) *закрити, зачинити; замкнути* ||

Порів.: ді. lúka *зачиняти*, да. lūsan *огороджувати;*

закривати, з'єднувати; дфр. lūka, дс. lūkan, двн. lūhhan *закривати*

|| Порів.: грец. λυγίζω *згинати, закручувати; крутити*
galuknan (слб.дієсл. 4) *закритися, зачинитися; запнутися.* || Порів.: ді. lúkask. Див. galukan

gamainjan (слб.дієсл. 1) *брати участь; довірятися; осквернити, опоганити* || двн. gimeinen. Див. gamains

gamains (прикм. -i/-j-) *спільний; загальний, нечистий, невіруючий; неблагочестивий* || да. gemæne *спільний; загальний;* дфр. gemēne; дс. gimīni, gemēni; двн. gimeini *спільний, загальний* || Порів.: лат. communis(i) *загальний; звичайний*
 Сучасн.нім. gemein, голланд. gemeen; сучасн.англ. mean (прикм.)

gamaips, gamaiids (прикм.-ja-) *слабкий; слабий; слабовитий, хворобливий; (субст. прикм.) каліка* || да. gemædd *божсвільний;* дс. gimêd *дурний;* двн. gameit; kimaît; gimeit *дурний; безглуздий, пихатий;* свн. gemeit *життєрадісний.*
 Див. maidjan
 || Порів.: лат. muto(-are) *міняти, змінювати.*
 Сучасн.англ. mad

gamalwjān (слб.дієсл. 1) *роздавити, товкти; кришити; калічити* || Порів. ді. mǫlva *розбиватися.* Див. malan, malo

gaman (ім., сер.р.-а-) *спільник; товариш; учасник, партнер.*

gamanwjān (слб.дієсл. 1) *підготувати, приготувати.* Див. manwjān.

gamarzjan (слб.дієсл. 1) *ображати; лютити, сердити; спокушати.*
 Див. marzjan.

gamatjan (слб.дієсл. 1) *поїсти.* Див. matjan

gamaudjan (слб.дієсл. 1) *нагадати; пригадати; згадати*
 || Порів.: μῆθος *мовлення, мова;* μῆθορα *обдумую, обмірковую, говорю, розмовляю*

gameleins (ім., жін.р.-i/o-) *запис; напис, надпис; букви.* Див. gameljan

gameljan (слб.дієсл. 1) *написати, записати;* **ḡata gamelido** *(святе) письмо.* Див. meljan

gamikiljan (слб.дієсл. 1) *звеличити, звеличувати.* Див. mikiljan

gamitons (ім., жін.р.-i-) *помисел; думка.* Див. mitons

gamot (прет.-през.дієсл., мин. час, мн. gamostedun) *має (знаходить) місце* || Порів.: да. mōtan (mōt, mōste) *могти, мати можливість, дозвіл;* дфр. mōt, moet (mōste) *повинен;* дс. mōt,

muot (môsta) *має дозвіл; може, сміє*; двн. muozzan (muoz, muosa, muosta) *могти, хотіти; бути повинним*.

Порів.: сучасн.нім. müssen, голланд. moeten, сучасн. англ. must

gamotjan (слб.дієсл. 1) *зустріти(ся)* || да. gemētan *знаходити*, а також порів.: ді. mœta, да. mētan, дфр. mēta, дс. mōtīan *зустрічатися*.

Порів.: голланд. moeten, сучасн.англ. to meet

gamunan (gaman) (прет.-през.дієсл.) *пам'ятати; згадати; гадати*. || да. gemunan (geman, gemon; gemunde) *пам'ятати, згадувати*. Див. tunan.

gamunds (ім., жін.р.-і-) *пам'ять; спогад, згадка* || да. gemynd *спогад; думка*; двн. gimunt *спогад*. Див. gamunan

|| Порів.: дінд. matīs, mātīs *думка, намір*, лат. mens (mentis) *розум, мислення*.

Сучасн.нім. Gemüt, сучасн. англ. mind

ganah(прет.-през.дієсл.) *досить; достатньо, вистачає* || да. geneah; двн. genah, gīnah *достатньо*. Див. binah

ganamjan (слб.дієсл. 1) *дати назву; назвати; наректи*. Див. namjan

ganasjan (слб.дієсл. 1) *спастися, порятувати(ся)* || да. generian, genegan; дс. ginerian. Див.nasjan, ganisan.

ganiman (слн.дієсл.IV) *брати із собою; сприймати; успадковувати; одержувати; зачати* || да. geniman *брати*.

Порів.: свн.genemen *забирати*. Див. niman

ganipnan, gahnipnan (слб.дієсл. 4) *сумувати; убиватися; оплакати* ||Порів.: ді. hnīra, hnīrna *бути не в настрої; не в гуморі*; да. genīran *стемніти*.

|| Порів.: литов. knibti *падати*.

ganisan (слн.дієсл. V) *одужати; видужати; бути врятованим; рятуватися; зіціятися* || да. genesan, дс. двн. ganesan; ginesan || Порів.: дінд. nāsate *з'єднується, поєднується*; а також дінд. naś – *гинути*; neśat *гине*.

Сучасн. нім. genesen, голланд. genezen

ganists (ім., жін.р.-і-) *спасіння; звільнення* || дс. ginist *одуження*; двн. ginist *прощення, поблажливість*. Див. ganisan

ganipjis (ім., чол.р.-ja-) *родич*. Див. nipjis

ganipjo (ім., жін.р.-n-) *родичка*. Див. nipjo.

- ganiutan** (слн.дієсл.ІІ) *ухопити; піймати, зловити* || двн. giniozan *споживати; користуватися*. Див. niutan
Сучасн. нім. genießen, голланд. genieten
- ganohjan** (слб.дієсл. 1) *задовольняти; вистачати; стати* || ді. gnógja; двн. ginuogen. Див. ganohs
- ganohs** (слн. прикм. –а-) *достатній* || ді. gnógr; да. genōh, genōg; дфр. enōch; дс. ginōg; двн. ginuog(i), kinuok. Див. ganah
|| Порів.: дінд. aśnōti, aśnutē *досягає*; авест. ašnaoiti *досягає*
Сучасн. нім. genug, голланд. genoeg, сучасн. англ. enough.
- gapaidon** (слб.дієсл. 2) *одягти, одягнути*. Див. paida.
- gaqiman** (слн.дієсл.ІV) *збирати(ся); зібрати(ся), сходитися*. Див. qiman
- gaqiss₁** (ім., жін.р.-і?)- *згода; порозуміння; злагода*. Див. gaqīpan
- gaqiss₂** (прикм. –а-) *який погоджується; який погодиться; який дає згоду*. Див. gaqīpan
- gaqīpan** (слн.дієсл. V) *порозумітися, зговоритися; згадуються*. Див. qīpan
- gaqiujan** (слб.дієсл. 1) *оживляти; животворити; давати життя*. Див. qius
- gaqiunan** (слб.дієсл. 4) *ожити, воскреснути* || Порів.: ді. kvikna *оживляти*; двн. irquicken *оживати*. Див. qius
|| Порів.: дінд. jīnōti *оживляє*
Порів.: сучасн.нім. erquicken
- gaqumfs** (ім., жін.р.-і-) *зібрання; школа, синагога* || Порів.: двн. chumft, снв. kumft *прихід; пришестья, прибуття*. Див. gaqīman.
|| Порів.: дінд. gāti - *ходіння*; лат. conventus (us) чол.р. *зібрання*
Порів.: сучасн. нім. Zukunft
- garaginon** (слб.дієсл. 2 з дав.в.) *порадити*. Див. gaginon
- garaideins** (ім., жін.р.-і/о-) *наказ; розпорядження; припис* || Порів.: да. gæden *стан; розпорядження*. Див. raidjan.
- garaihtaba** (присл.) *по праву; справедливо; праведно*. Див. garaihts, raihtaba
- garaihtei** (ім., жін.р.-п-) *справедливість, праведність; заповідь* || да. gerihte *закон, право, обов'язок*; двн. girihti *вирок; присуд*. Див. garaihts
Сучасн. нім. Gericht

garaihtjan (слб.дієсл. I) *спрямувати; керувати, управляти* || Порів.: ді. rétta *випрямляти*; да. rihtan *спрямовувати*; дфр. riuhta; дс. rihtian *випрямляти*; двн. rihten *налагоджувати; випрямляти*. Див. garaihts.

|| Порів.: лат. rego(ere) *правити, управляти*.

Порів.: сучасн. нім. richten; сучасн. англ. to right

garaihts (прикм. –а-) *праведний; справедливий*; (субст. прикм. праведник) || двн. gereht. Див. raihts.

Сучасн.нім. gerecht

garaiþs, garaiðs (прикм. –а-) *визначений, призначений* || ді. greiðr, reiðr *готовий*; да. gerād *мудрий, прямий*, geræde, снн. rêde, gerêde, gerêd; свн. gereite; а також gereit *готовий*, а також порів.: да. ræde; дфр. rêde; двн. bireiti *готовий*. Див. raidjan.

|| Порів.: д.ірл. réid *готовий; рівний*

Голланд. gereed, а також порів.: сучасн.нім. bereit; сучасн.англ. ready

garapjan (слн.дієсл.VI., неправ.) *рахувати, лічити* || Порів.: дфр. réthia; дс. rethiôn; двн. rediôn, redôn *казати, розповідати*. Див. rapjo

|| Порів.: лат. geog (geri) *вважати, гадати*.

Порів.: сучасн. нім. reden.

garazna (ім., чол.р.-п-) *сусід* || ді. granni. Див. razn.

garazno (ім., жін.р.-п-) *сусідка*. Див. garazna.

garda (ім., чол.р.-п-) *огорожа; обгороджене місце, подвір'я; скотний двір*. || дфр. garda, дс. garðo, двн. garto *фруктовий сад*. Див. gards.

Сучасн. нім. Garten, голланд. gaard, а також порів.:

сучасн.англ. garden (з англонорм.)

gardawaldands (ім., чол.р.-nd-) *господар (дому)*

gards (ім., чол.р.-i-) *дім; оселя; родина* || ді. garðr *сад, тин, огорожа*; да. geard *огорожа; дім; двір*; дс. gard *житло, тин*; двн. gart *круг; коло*

|| Порів.: авест. gæreda *лігво; нора; житло*; грец. χῆρτος *вигін; пасовисько*; лат. hortus(i) чол.р. *огороджене місце, ферма; сад, парк*, литов. gaĩdas *огорожа*; укр., рос. (о)город; укр. огорожа, рос. ограда, город; вал. garth *хлів*

Сучасн.англ. yard, а також порів.: garth (із сканд.)

garedan (слн.дієсл.VII, мин. час. *garaigrōþ*) *обмірковувати*;

обдумувати; дбати; піклуватися || да. (ge)gædan *радити; читати*; порів.: ді. *gāða радити; читати*; дфр. *gēda говорити*; дс. *gādan радити, замислити*, двн. *gātan радити*. Див. *godþan*.

|| Порів.: дінд. *gādhayati (він) робить, виконує*; рос. *радеть*; д.ірл. *imrádim (я) розмірковуую, обдумую*

Порів.: сучасн. нім. *raten*, голланд. *raden*, сучасн. англ. *to read*
garehsns (ім., жін. р. -i-) *задум; замір; замисел; призначення; приречення; визначення; рішення*. Див. *rahnþan*

garinnan (слн.дієсл.III) *збідатися; збиратися, сходитися, бігти разом (укупі)* || да. *gerinnan застигати; клякнути; замерзати*. Див. *ginnan*.

garuni (ім., сер.р.-ja-) *рада, нарада; обговорення* || да. *gerūne таємниця*, а також порів.: *gerūna порадики*; дс. *girūni*, двн. *garūni, girūni таємниця*. Див. *runa*.

garuns (ім., жін. р. -i-) *вулиця; ринок, базар*. Див. *garinnan*

gasaiþan (слн.дієсл. V) *побачити* || да. *geseþn*, двн. *giseþan*.

Див. *saiþan*

gasakan (слн.дієсл. VI) *виявити; викрити, обвинуватити; спростувати; заперечити; відхилити. докоряти; забороняти; загрожувати*. Див. *sakan*

gasalbon (слб.дієсл. 2) *помазати* || двн. *gisalþōn*. Див. *salþon*

gasalþan (слб.дієсл. 1) *пожертвувати; принести жертву*. Див. *salþan*

gasateins (ім., жін. р. -i/o-) *заснування; створення; утворення*. Див. *gasatþan*

gasatþan (слб.дієсл. 1) *поставити; покласти, посадити; відновити*.

gasatþan namo *дати ім'я; наректи* || да. *gesettan*, двн. *gisezzen*. Див. *satþan*

gasiglþan (слб.дієсл. 1) *покласти печать, запечатати*

|| Порів.: лат. *sigillum(i)* сер.р. *печать*

gasigþan, gasigþan (слн.дієсл.III) *потонути; заглибитися; загинути; поглинати, поглинути*. Див. *sigþan*.

gasinþja (ім., чол.р.-n-) *попутник, супутник*. || да. *gesīþ*, дс. *gisīði, gisīthi*; двн. *gisindo супутник; gisindi почет; супутник*; а також порів. ді. *sinni супутник*. Див. *sinþs*

Порів.: сучасн.нім. *Gesinde*

gasitan (слн.дієсл. V) *сісти* || да. *gesittan сісти; захопити*. Див. *sitan*

gaskafts (ім., жін. р. -i-) *створення, витвір; творіння*. || да. gesceaft, дс. giskaft, двн. gaskaft, gescapht. Див. gaskarjan.
Сучасн. нім. Geschäft

gaskapjan (слн.дієсл. VI, неправ.) *творити; створити; створювати* || да. gescieppan, дс. giskerppian, а також порів.: ді. skerþja, скара, да. scieppan, sceppan, дфр. skeppa, дс. skerppian, двн. skerphen, skeffen, skerpfen, а також порів.: двн. scaffan; scaffôn, свн. schaffen. Див. skaban.
|| Порів.: лат. scabo(ere) *терти, скоблити; шкрябати*
Порів.: сучасн. нім. schaffen (слн.дієсл.); schaffen (слб.дієсл.), а також schöpfen; сучасн. англ. to shape

gaskaþjan (слн.дієсл. VI, неправ.) *нашкодити; зробити шкodu* || да. gesceððan. Див. skarþjan

gaskeirjan (слб.дієсл. I) *означати; перекладати; мати значення; пояснити* || Порів.: ді. skíra, да. scīran, дфр. skīria Див. skeirs

gaskohi (ім., сер.р. -ja-) *взуття, черевики*. || да. gescōe, дс. giscōhi, двн. giscuohi. Див. skohs

gaskohs (прикм. -а-) *взутий*. Див. skohs

gaslawan (слб.дієсл. 3) *стихнути, замовкнути*. Див. slawan

gasleipþjan (слб.дієсл. I) *пошкодити, ушкодити; зіпсувати; gasleipþjan sik постраждати; потерпіти; бути ушкодженим*.
Див. sleiþs

gaslepan (слн.дієсл. VII) *заснути*. Див. slepan

gasopþjan (слб.дієсл. I) *нагодувати, задовольнити; наситити* || Порів.: ді. séðia; да. sēþan; seddan; двн. satþn *насищатися*.
Див. saþs

gaspillon (слб.дієсл. 2) *звіщати, сповіщати*. Див. spillon.

gastagqjan (слб.дієсл. I) *спіткнутися; наткнутися*. Див. stigqan, gastigqan

gastandan (слн.дієсл. VI, неправ.) *зупинитися; залишитися; перебувати; стати здоровим, ожити; відновитися; вистояти* || да. gestandan *стояти, наступати*; двн. gistantan *наступати; ставати*. Див. standan
Сучасн. нім. gestehen.

gastaurknan (слб.дієсл. 4) *костеніти; засихати; гинути* || двн. gistorchanêþn *засихати, стати твердим*, а також порів.: ді. storkna *застигати, затвердіти*

gasteigan (слн.дієсл. I) *підніматися; сходити* || да. gestīgan. Див. steigan

gastigqan (слн.дієсл.ІІІ) *спіткнутися; спотикатися*. Див. stigqan

gastojan (слб.дієсл. І, мин. час gastauida) *вирішити; визнати; розміркувати*. Див. stojan

gastraujan (слб.дієсл. І) *прибирати; вистилати* || двн. gistrewen *розсипати, розкидати*. Див. straujan.

gasts (ім., чол.р.-і-) *гість; іноземець, незнайомий, чужий* || ді. gestr; да. giest, gest; дс., двн. gast
|| Порів.: лат. hostis(is) чол.р. *чужинець; недруг, ворог*; укр. *гість*, рос. *гость*.

Сучасн. нім. Gast, голланд. gast, а також порів.: сучасн.англ. guest (із сканд.)

gasuljan (слб.дієсл. І) *побудувати; класти фундамент, заснувати* ||

Порів.: ді. svill, syll *поріг*; да. syll, sylle *підпірка; підпора, підлога*; двн. swelli, swella *деревина, колода*. Див. sulja

Порів.: сучасн.нім. Schwelle, сучасн.англ. sill

gasupon (слб.дієсл. 2) *поправити; зробити придатним; приправити*. Див. supon

gasweran (слб.дієсл. 3) *вихвалити, прославляти* || двн. giswaran, giswerren *поклястися; присягнути*. Див. swaran

gaswikunþjan (слб.дієсл. І) *виявляти, повідомляти; прославляти* || Порів.: ді. kunnna, да. сўðan, дфр. kētha, дс. cūthian, cūðean, двн. kunden, chundan. Див. swikunþs, kunþjan.

Порів.: сучасн.нім. künden

gaswiltan (слн.дієсл.ІІІ) *загинути; умерти*. Див. swiltan

gatairan (слн.дієсл.ІV) *руйнувати; розпускати; розірвати; роздирати; розломити*. Див. distairan

gatamjan (слб.дієсл. І) *приборкувати, втихомирювати, усмиряти* || Порів.: ді. temja; да. temman, temian; дфр. tama, temma; двн. zemman(en), zamôn *приручати*

|| Порів.: грец. δαμάζω, δαμάω, δαμνάω *приручати, приборкувати*; лат. domo(are) *приручати*

Порів. сучасн. нім. zähmen, голланд. temmen, а також порів. сучасн. англ. tame

gatarhjan (слб.дієсл. І) *ознаменувати; позначити; відзначити; гудити, осуджувати*

|| Порів.: дінд. darśayati *дає побачити; показує; виявляє*; грец. δέρκομαι *бачити; помічати; сприймати; блищати; сяяти*

gataujan (слб.дієсл. І) *сподіяти, зробити, учинити*. Див. taujan.

gataura (ім., чол.р.-п-) *дірка; розрив*. Див. gatairan

gataurnan (слб.дієсл. 4) *згинути; зникати; припинятися; кінчатися; проминути, минути; знищуватися*. Див. gatairan

gateihan (слн.дієсл. I) *повідомляти, сповіщати, розповідати; звіщати; показати, являти*

|| Порів.: ді. tjá, teá *вказувати, сповіщати*; да. tīon, tēon *звинувачувати*; дфр. tiā *показувати; звинувачувати*; дс. affīhan *відмовляти*; двн. zīhan *звинувачувати*

|| Порів.: дінд. diśati *вказує; показує*; грец. δείκνυμι *показувати*; лат. dico(ere) *говорити, казати*

Порів.: сучасн. нім. zeihen

gatemiba (присл.) *вчасно; своєчасно; до речі; належно; як належить* || двн. gizâmo

gatilaba (присл.) *зручно*. Див. gatils

gatils (прикм.-а-) *зручний, корисний; придатний* || Порів.: да. til *добрий, корисний*; двн. zil *мета*

Порів.: сучасн.нім. Ziel

gatim(b)rjan (слб.дієсл. I) *збудувати* || да. getimbrian. Див. timrjan

gatimrjo (ім., жін. р. -n-) *будинок; будівля; оселя*. Див. gatimrjan

gatiuhan (слн.дієсл. II) *відводити; відвести*. || да. getēon. Див. tiuhan

gatrauan (слб.дієсл. 3) *довірити; доручити* || да. getruwian. Див. trauan

gatulgjan (слб.дієсл. I) *закріпити; зміцнити; вирішити*. Див. tulgjan

gatwo (ім., жін. р. -n-) *вулиця* || ді. gata, двн. gazza

Сучасн. нім. Gasse

gapairsan (слн.дієсл. III) *сохнути; усихати* || Порів.: ді. þerra *сушити*; дс. thorgon; двн. dorrên

|| Порів.: дінд. tṛṣyati *відчуває спрагу*; грец. téρσομαι *висихати; просихати*; лат. torreo(ere) *сушити, підсушувати*

Порів.: сучасн. нім. dorren, dörren

gaþarban (слн.дієсл. III) *стримуватися; терпіти нужду; бідувати*

|| Порів.: ді. þarfa *бути необхідним (потрібним)*; да. þearfian

бідувати; дс. tharþon; двн. darbên *бідувати, знати нужду*. Див. þarba

Порів.: сучасн. нім. darben

gaþaurstan (слб.дієсл. 4) *усохнути; висохнути; засохнути* || ді. þorna. Див. gaþairsan

- gaþeiħan** (слн.дієсл. I) *досягти успіхів; зростати; процвітати* || да. geþion, geþeon *процвітати; збільшуватися*; дс. githîhan; двн. gidîhan *досягати успіхів, рости, розвиватися*. Див. þeiħan
Сучасн.нім. gedeihen, голланд. gedijen
- gaþiuþjan** (слб.дієсл. 1) *благословити*. Див. þiuþjan
- gaþiwan** (слб.дієсл. 3) *закабальяти, підкоряти* || Порів.: да. ðēowian.
Див. þius.
- gaþlahsnan** (слб.дієсл. 4) *лякатися, злякатися*
- gaþlaiħan** (слн.дієсл. VII) *пестити; утішити; тішити; потішити; умовляти; напучувати; обійняти* || Порів.: дс. flêhôn, flêon, двн. flêhôn, flêhan, flêhen *просити; благати; молити*
Сучасн.нім. flehen; голланд. vleien
- gaþliuhan** (слн.дієсл. II) *утікати, утекти; побігти*. Див. þliuhan
- gaþrafsteins** (ім., жін. р. -i/o-) *утішання*. Див. gaþrafstjan
- gaþrafstjan** (слб.дієсл. 1) *утішити; потішити*. Див. þrafstjan
- gaþulan** (слб.дієсл. 3) *терпіти, страждати*. Див. þulan
- gauja** (ім., чол.р.-п-) *мешканець області; (мн.) місцевість, околиця; країна*.
- gaumjan** (слб.дієсл. 1 з дав. в.) *бачити, помічати*, || ді. geuma *звернути увагу, піклуватися*, да. gieman *звернути увагу, помічати*, дс. gōmian *спостерігати, стежити*, а також порів.: дс. goumian; двн. goumen, goumôn *турбуватися; трапезувати*.
Сучасн.нім. gaumen
- gaunon** (слб.дієсл. 2) *плакати, голосити; тужити; сумувати*
- gaurjan** (слб.дієсл. 1) *засмучувати; печалити; завдавати суму*.
Див. gaugs
|| Порів.: укр. журити
- gaurs** (прикм.-а-) *смутий; тужний; зажурений, засмучений* || двн. gōrag *жалюгідний; убогий*.
|| Порів.: дінд. ghōrās *злий, лютий*; укр. журба
- gawagjan** (слб.дієсл. 1) *порушити; зворушити; хвилювати; збудити; потрясти*. Див. wagjan
- gawairpan** (слн.дієсл. III) *скинути; повалити, кинути* || да. geweoþan. Див. wairpan
- gawairþeigs** (прикм.-а-) *мирний, спокійний; миролюбний*. Див. gawairþi
- gawairþi** (ім., сер.р.-ja-) *мир, спокій, злагода* || Порів.: двн. giwurt *задоволення*

gawaknan (слб.дієсл. 4) *прокидатися, прокинутися* || да. gawæspan, а також порів.: ді. vakna; да. wæspan, а також: wæspan.

Див. wakan

Порів.: сучасн. англ. to waken (із сканд.)

gawaldan (слн.дієсл. VII) *правити, керувати, порядкувати* || да. gewealdan, дс. giwaldan, двн. giwaltan. Див. waldan

gawaljan (слб.дієсл. 1) *вибрати; обрати*. Див. waljan

gawandeins (ім., жін.р.-і/о-) *повернення; повертання; навертання (до християнства)*. Див. gawandjan

gawandjan (слб.дієсл. 1) *обернутися; повертати(ся); наvertати(до віри); обертати (в віру); наvertатися* || да. gewendan. Див. wandjan

gawargjan (слб.дієсл. 1) *засудити; присудити (до чого); проклинати* || Порів.: да. wearigen, wiergan; дс. waragean, giwargian; двн. forwergen *проклинати*.

gawaseins (ім., жін. р. -і/о-) *одяг, одяга*. Див. gawasjan

gawasjan (слб.дієсл. 1) *одягати(ся); надіти* || да. gewegian. Див. wasjan

gawaurdi (ім., сер.р.-ја-) *бесіда* || да. gewyrde. Див. andawaurdi, waurd

|| Порів.: лат. proverbium(i) сер.р. *прислів'я*

gawaurki (ім., сер.р.-ја-) *діло; діяння* || да. geweorc *робота; фортеця*; двн. giwurchi, а також: дс. giwurht *діло*; свн. gewürhte *діло; робота*, а також порів.: ді. угкі *робота*. Див. gawaurkjan

gawaurkjan (слб.дієсл. I неправ.) *зробити; учинити; призначати* || да. gewurgan, а також порів.: дс. giwirgian. Див. waurkjan.

gawaurstwa (ім., чол.р.-п-) *хто допомагає; співпрацівник; співробітник*. Див. waurstwa

gaweihan (слб.дієсл. 3) *освятити; освячувати; хрестити; осіняти; осінити хрестом*. Див. weihs₁

gaweison (слб.дієсл. 2) *відвідувати; завітати* || Порів.: ді. wisa *дивитися*, да. wīsan, дфр. wīsia, дс., двн. wīson *відвідувати* || Порів.: лат. viso(ere) *розглядати; відвідувати*

gawi (ім., сер.р.-ја-) *країна, околиця* || дфр. gā, gē; дс. gā, gō; двн. gewi, gouwi, gawi

Сучасн. нім. Gau

gawidan (слн.дієсл. V) *з'єднувати, зв'язувати* || Порів.: двн. wetan *зв'язувати; запрягати*.

- gawisan** (слн.дієсл. V) *залишитися*. Див. *wisan*
- gawrikan** (слн.дієсл. V) *покарати; помститися; відомстити* || да. *gewtecan*; двн. *gewtechen*. Див. *wrikan*
- gazaufwlakio** (ім., сер.р. ? –п- знах.в.) запозичення *скарбниця* (*у храмі*).
|| Порів.: грец. γαζοφύλακιον *скарбниця*.
- gazds** (ім., чол.р.-а-) *жало; колючка, шпичак* || да. *gerd, gyrd, gird* *гілка, прут; лозина*; дфр. *jerde*, дс. *gard* *ціпок*; дс. *gerdia* *прут; хлист*; двн. *gart* *жало; колючка, шип*, а також *gerta* *прут, лозина*, а також порів.: ді. *gaddr* *жало; стрекало, вістря*
|| Порів.: лат. *hasta* (ае) жін.р. < * *ghasta* *жердина, кілок*;
Сучасн. нім. *Gerte*, голланд. *gard*, сучасн. англ. *yard* *ярд*, а також порів.: *gad* (заст., із сканд.)
- giba** (ім., жін. р. –о-) *дарунок, дар; талант* || ді. *gijf*; да. *gifu, giefu*; дфр. *jeve*; дс. *geba*; двн. *geba*. Див. *giban*.
Сучасн. нім. *Gabe*
- giban** (слн.дієсл. V) *давати* || ді. *gefa*, да. *giefan*, дфр. *jeva*, дс. *geban*, двн. *geban*
|| Порів.: ? лат. *habeo(ere)* *тримати*.
Сучасн. нім. *geben*, голланд. *geven*, порів.: сучасн.англ. *to give*
- gibla** (ім., чол.р.-п-) *фронтон* || ді. *gafl*; двн. *gibil* *верх будинку*
Сучасн.нім. *Giebel*
- gilstrameleins** (ім., жін. р. –і/о-) *податок; оподаткування; перепис* (*з метою обкладання податком*)
- gilpa** (ім., жін. р. –о-) *серп*
- gistradagis** (присл.) *завтра* || Порів.: да. *giestran-dæge, giestran, geostrandæg*; двн. *gesterên; gestaron, gesteron*
|| Порів.: дінд. *hyás* *учора*; лат. *heri* *учора; на днях; днями; недавно*; лат. *hesternus* (прикм.) *вчорашній*
Сучасн. нім. *gestern*, голланд. *gisteren*, сучасн. англ. *yesterday*
- giutan** (слн.дієсл. II) *лити; проливати* || ді. *gjóta*, да. *gēotan*, дс. *giotan*, двн. *gioz(z)an*
|| Порів.: дінд. *juhutē, juhōti* *проливає*; грец. *χεῦμα* *потік*; лат. *fundo(ere)* *лити, виливати*
Сучасн.нім. *gießen*, голланд. *gieten*
- glaggwaba (uba)** (присл.) *ретельно; дбайливо*. Див. *glaggwus*

glaggwus (прикм.-у-) *точний; докладний; ретельний* || ді. glŏggr *ретельний; розумний, ясний*; да. glēaw *мудрий; сторожкий*;
двн. glau *мудрий, вправний*

Сучасн. нім. glau

glitmunjan (слб.дієсл. 1) *блискати; сяяти, ясніти, сіяти* || Порів.:
ді. glitra; да. glitnian, свн. glitzern, glitzen, а також порів.: дс.

glītan; двн. glīzan

Сучасн.нім. glitzern; порів.: сучасн.нім. gleissen, сучасн.англ.
to glitter (із сканд.)

goleins (ім., жін. р. -і/о-) *привіт, привітання*. Див. goljan

goljan (слб.дієсл. 1) *привітати* || ді. góla *утішати*; дфр. gēla; дс.

golīan *радити*, а також порів.: ді. gala *співати; вигукувати*;

викрикувати; да. galan *співати*; двн. galan *співати*,

заклинати, а також ді. gjalla; да. gellen, giellan *верещати*; двн.
gellan *звучати*; снн. ghellen

Порів.: сучасн. нім. gellen, голланд. gillen, сучасн.англ. to yell

gops (gods) (прикм.-а-) *добрий* || ді. góđr; да. gōđ; дфр. gōđ; дс. gōđ;

двн. guot

|| Порів.: укр. годі, гожий

Сучасн. нім. gut, голланд. goed, сучасн. англ. good

graba (ім., жін. р. -о-) *рів, рівчак* || ді. grŏf *печера, могила*; да. grafu
печера; græf могила; дфр. gref, grap, дс. graf; двн. grap, graba

рів, могила. Див. graban, а також groba

|| Порів.: укр., рос. гроб; болг. гроб *могила*; чеш. hrob *могила*

Сучасн. нім. Graben, сучасн. англ. grave

graban (слн.дієсл. VI) *копати; рити* || ді. grafa *копати; поховати*;

да. grafan *копати*; дс. (bi-gi-) graβan; двн. graban *копати*;

рити

|| Порів.: дінд grabh- *хватати*; литов. gróbtī, gróbiū *хватати*;

збирати; латис. grabt *зрібати; хватати*; укр. грабати;

гребти; рос. грабить; гребу; болг. грабна *схопити*; пол. grabić

гребсти; грабувати

Сучасн. нім. graben, а також begraben, голланд. graven, сучасн.

англ. to grave

gras (ім., сер.р.-а-) *трава; травинка* || ді. gras; да. græs, gærs; дфр.

gers, gres; дс., двн. gras

|| Порів.: лат. grāmen(inis) сер.р. *трава*

Сучасн. нім. Gras, голланд. gras, сучасн. англ. grass

gredags (прикм.-а-) *голодний* || ді. gráðugr; да. grædig, grēdig *жадний*; дс. grādag; двн. grātac, grātag. Див. gredus

Сучасн. англ. greedy

gredon (слб.дієсл. 2) *голодувати*; (у безособ. конструкції з знах. в.) *голодно*. Див. gredus

gredus (ім., чол.р.-у-) *голод* || ді. gráðr; да. græd

greipan (слн.дієсл. I) *брати; ханати; ухопити; схопити* || ді. grípa; да. grīpan; дфр. grīpa; дс. grīpan; двн. grīfan

Сучасн. нім. greifen, голланд. grijpen, сучасн. англ. to gripe

greitan Див. gretan

gretan (слн.дієсл. VII, форма мин. час gaigrot) *плакати* || ді. gráta; да. grētan; дс. grātan. Див. grets

|| Порів.: дінд. hrādatē *лунає, звучить*

Сучасн. англ. to greet (діал., шотл.)

gret(s) (ім., жін./чол.р.-і-) *плач* || ді. grátr, а також порів.: свн. grāz *лють, сказ, шаленість*

|| Порів.: санскр. hrādas

groba (ім., жін.р.-о-) *нора; яма, лігво* || ді. gróf *нора; борозна*; двн. guoba. Див. graba, graban

Сучасн. нім. Grube

grunduaddjus (ім., чол.р.-у-) *основа, фундамент; підвалини* || Порів.: ді. grund *долина, діл*; grunnr *дно*; да. grund *дно*; дфр., дс. grund, двн. grunt *основа; ґрунт*. Див. також waddjus

Порів.: сучасн. нім. Grund, голланд. grond, сучасн. англ. ground.

gudafaurhts (прикм.-ја-) *богобоязливий*. || да. godfyrht, godferht; двн. gotforht. Див. guþs, faurhts

Порів.: сучасн. нім. gottesfürchtig

gudalaus (прикм.-а-) *безвірницький; безбожний; невірющий; нечестивий*. Див. guþ

gudhus (ім., сер.р.-а-) *храм, церква*. Див. guþ. || Порів.: ді. hús; да., дс. hūs; двн. hūs *дім*.

Порів.: сучасн. нім. Haus, голланд. huis, сучасн. англ. house.

gudisks (прикм.-а-) *божественний*. Див. guþ

gudja (ім., чол.р.-п-) *священик* || ді. gođi, guđi. Див. guþ

gudjinassus (ім., чол.р.-у-) *священство, богослужіння; богослуження*. Див. gudjinon

- gudjinon** (слб.дієсл. 2) *бути священиком; служити в храмі*. Див. gudja
- gulþ** (ім., сер.р.-а-) *золото* || ді. gull, goll; да., дфр., дс., двн. gold. || Порів.: дінд. háritas *жовтий*, híranya- *золото*, литов. žel̃tas *золотий*, укр. рос. золото; рос. злато. Сучасн. нім. Gold, голланд. goud, сучасн. англ. gold
- gulþeins** (прикм.-а-) *золотий* || ді. gullinn, да. gylden, дс., двн. guldin. Див. gulþ Сучасн. нім. golden, сучасн. англ. gilden (заст.)
- guma** (ім., чол.р.-п-) *чоловік; людина* || ді. gumí, да. guma; дс. gumo, gomo; двн. gomo. Порів.: також ді. brúðgumi; да. brydguma *жених, наречений*; дс. brúdigomo; двн. brútigomo. || Порів.: лат. homo(inis) *чоловік* Порів.: сучасн. нім. gam (в слові Bräutigam); голланд. gom (в слові bruidegom)
- gumakunds** (прикм.-а-) *чоловічий*. Див. guma
- gumein** (ім., сер.р.-а-) *чоловіченько; людинка*. Див. guma
- guf** (ім., чол.р.-а-) *бог* || ді. goð; guð; да., дфр., дс. god, двн. got || дінд. hū́tá *призваний; покликаний*; Сучасн. нім. Gott, голланд. god, сучасн. англ. God

H

- haban** (слб.дієсл. 3) *мати, володіти; тримати; брати; вважати, думати; знаходиться, перебувати; бути спроможним; могти; habaiþ wisan at* *бути готовим* || ді. hafa; да. habban; дфр. hebba, habba; дс. hebbian; двн. habên. Див. також hafjan || Порів.: (?) лат. habeo(ere) *тримати; брати; мати, населяти, жити* Сучасн. нім. haben, голланд. hebben, сучасн. англ. to have
- hafjan** (слн. дієсл. VI, неправ.) *піднімати, нести; підтримувати; піддержувати* || ді. hefja; да. hebban; дфр. heva, heffa; дс. hebbian, heffian; двн. heffan, heffen, hevan *піднімати*. Див. також haban || Порів.: лат. capio(ere) *брати, взяти, одержувати*; латис. kampt *ханати*

- Сучасн. нім. heben; голланд. heffen; сучасн. англ. to heave
haftjan (слб.дієсл. 1) *прикріпляти(ся); приєднувати(ся)* || ді., дфр. hefta; да. hæftan; дс. heftian; двн. heften
 Сучасн. нім. heften
- hahan**₁ (слн. дієсл. VII перех., мин.час haihah) *вішати, повісити* || ді. hanga; да. hōn; дфр. hwā, hūa; дс., двн. hāhan
 || Порів.: дінд. śáñkatē *коливається*; лат. cunctor (ari) *зволікати; хитатися, затримуватися.*
 Сучасн. нім. hängen
- hahan**₂ (слб.дієсл. 3 неперех.) *висіти* || ді. hęngja; да. hangian, hengen; дфр. hangia; дс. hangōn; двн. hangên, hengen. Див. hahan₁
 Сучасн. нім. hangen (діал.); голланд. hangen, а також порів.: сучасн. англ. to hang
- haifsts** (ім., жін.р.-і-) *боротьба; чвара; сварка; суперечка* || ді. heipt, heifst *зненависть, помста; ворожнеча*; да. hæst, hēst *сила; лють; шаленість*
- haihs** (прикм. -а-) *одноокий*.
 || Порів.: лат. saecus (i) чол.р. *сліпий, сліпець*; д.ірл. caích *одноокий*.
- hailjan** (слб.дієсл. 1) *зіляти, виліковувати; лікувати* || ді. heila; да. hǣlan; дфр. hēla; дс. hēlian; двн. heilan(en). Див. hails
 Сучасн. нім. heilen, голланд. heelen, сучасн. англ. to heal
- hails** (прикм.-а-) *здоровий, цілий; (як привітання в звертаннях) радій* || ді. heill; да. hāl; дфр. hēl, hāl; дс. hêl; двн. heil
 || Порів.: укр. цілий, рос. целый, д. прус. kails *здоровий*
 Сучасн. нім. heil, голланд. heel, сучасн. англ. whole, а також порів.: hail (із сканд.)
- haims** (ім., жін.р.-і/о-) *селище; село* || ді. heimr *країна, батьківщина, житло, село*; да. hām *село, дім, житло*; дфр. hām, hēm; дс. hēm *житло*; двн. heim *дім, житло, батьківщина*
 || Порів.: дінд. śaуy *який лежить*; грец. κεῖμαι *лежати, бути розташованим*; κόμη *селище; село*; лат. civitas(atis) *жін.р. община, держава*; д.прус. seimīns *челядь, двірня, домочадці*; литов. kaima *село*; seimà, šeimà *сім'я*; латис. sàime *челядь; двірня*; укр. сім'я, рос. семья; д.ірл. sóim, sóem *любий*
 Сучасн. нім. Heim, голланд. heem, сучасн. англ. home, дат. Heime

- hairda** (ім., жін.р.-о-) *стадо, отара* || ді. hǫŕð; да. heord; дфр. herda; двн. herta; снн. herde
 || Порів.: дінд. śárdhas *стадо; натовп, військо*; грец. κόρθος *куна; натовп*; укр., рос. череда; д.ірл. crod *військо*; вал. cordd *плем'я; родина*
 Сучасн. нім. Herde, сучасн. англ. herd
- hairdeis** (ім., чол. р. -ja-) *настух* || ді. hirðir; да. hierde, hirde, hyrde; дс. hirdi, herdi; двн. hirti. Див. hairda.
 Сучасн.нім. Hirt, Hirte (поет), голланд. herder, порів.: сучасн.англ. herd (діал.), а також порів.: shepherd
- hairto** (ім., сер.р. -n-) *серце* || ді. hjarta; да. heorte; дфр. herte; дс. herta; двн. herza
 || Порів.: грец. καρδία *серце*; лат. cor(cordis) сер.р. *серце*; д.прус. seyr; литов. širdis *серце*; латис. sirds *серце*; укр. серце, рос. сердце; д.ірл. cride; вал. craidd; вірмен. sirt
 Сучасн.нім. Herz, голланд. hart, сучасн. англ. heart.
- hairus** (ім., чол. р. -u-) *меч* || ді. hǫŕtt, да. heoru, дс. heru
 || Порів.: дінд. śáru- *дротик*; авест. saourva *озброєний*; грец. κείρω *стригти, підстригати*; лат. corius(i) чол.р.(заст.) *бич, ремінь*
- haitan** (слн. дієсл. VII, мин.час haihait) *називати; звати; просити; наказувати, веліти; закликати, покликати; називатися* || ді. heita *називати, обіцяти*; да. hātan *називати, звати, наказувати*; дфр. hēta; дс. hētan; двн. heizzan, heizan *називати, наказувати, обіцяти*
 || лат. cieo (ciere) *надавати руху, спонукати; закликати, викликати*
 Сучасн.нім. heißen, сучасн.англ. to hight (арх.)
- haiti** (ім., жін.р.-jo-) *наказ*. Див. haitan
- haiṛi** (ім., жін.р.-jo-) *стен, вигін, поле* || ді. heiðr *стен, пустище*; да. hǣṛ *пустище, болотиста місцевість з вересом*; дс. hētha *необроблена земля, цілина*; двн. heida *луг, лука*; снн. hêde
 || Порів.: д.вал. coit *ліс*; вал. coed *ліс*
 Сучасн. нім. Heide, голланд. heide, hei, сучасн. англ. heath
- haiṛno** (ім., жін.р.-n-) *язичниця* || ді. heiðinn; да. hǣṛen; дфр. hēthin; дс. hêðin; двн. heidan, heidin. Див. haiṛi

- Порів.: сучасн. нім Heide (чол.р.); голланд. heiden, а також сучасн. англ. heathen
- haizam** (ім., сер.р. засвідч. лише форма мн. дав. в.) *світильник(ами)*
- halba** (ім., жін.р.-о-) *половина; бік, сторона* || ді. *halfa частина, край*; да. half, healf *половина, сторона*; дфр. halve; дс. halba; двн. halba
Сучасн. нім. Halb, сучасн. англ. half
- halbs** (слн.прикм. –а-) *половинний* || ді. *halfr*; да. healf, half; дфр., дс. half; двн. halb, halp
Сучасн. нім. halb, голанд. half, сучасн.англ. half
- haldan** (слн. дієсл. VII, мин.час haihald) *тримати, стерегти, пасти* || ді. *halda тримати*; да. haldan, healdan *тримати, володіти; охороняти*; дфр. hālda *тримати*; дс. haldan; двн. haldan, haltan *тримати, захищати, рятувати*
Сучасн. нім. halten, голланд. houden, сучасн. англ. to hold
- haldis** (присл.) *більш, більше; понад; ni þe haldis ні в якому разі; ні більше, як* || Порів.: ді. heldr; дс. hald; двн. halt
Сучасн.нім. halt
- halja** (ім., жін.р.-jo-) *пекло* || ді. *Hel богиня смерті і підземного світу*; да. hell, hel *пекло*; дфр. helle; дс. hellia, hella, hellja; двн. hella. Див. huljan
|| Порів.: грец. καλύπτω *покривати; ховати*
Сучасн. нім. Hölle, голланд. hel, сучасн. англ. hell
- halisaiw** (присл.) *наверяд; ледве; насилу, з трудом; коли небудь*. Див. aiw.
- hals** (ім., чол. р. –а-) *шия* || ді. hals; да. heals, hals; дфр., дс., двн. hals
|| Порів.: грец. κολώνη *висота; пригір*; лат. collum (i) сер.р. із colsos *шия*.
Сучасн. нім. Hals, голланд. hals; сучасн. англ. halse, hals (діал. шотл.)
- halsagga** (ім., чол. р. –п-) *шия*. Див. hals.
- halts** (прикм. –а-) *кульгавий, кривоногий; кривий* || ді. haltr; да. halt, healt; дфр., дс. halt; двн. halz
|| Порів.: грец. κόλος *надломлений; підрублений*; κολοῦω *підрубати; пошкоджувати*; а також лат. clades (is) жін.р. *нещастя, шкода, каліцтво*
Сучасн. англ. halt (арх.)

- hamfs** (прикм. –а-) *покалічений, однорукий* || да. hāf *паралізований*;
двн. hamf *покалічений*;
|| Порів.: грец. καμπή *вигин; закрут; залом*; литов. kum̃ras
кривий, kam̃ras кут
- hana** (ім., чол. р. –п-) *півень* || ді. hani, hōna, да. hana, двн. hano
|| Порів.: грец. καναχή, καναχά *звук, дзвін; шум; брязкіт*;
καναχέω *звучати*; лат. cano(ere) *співати; каркати (про*
ворона); д.ірл. canim *співаю*
Сучасн. нім. Hahn, голланд. haan
- handugei** (ім., жін.р.-п-) *мудрість; розум; премудрість*. Див.
handugs
- handugs** (прикм. –а-) *мудрий, розумний* || ді. hōndugr *умілий*;
міцний; а також hannar *розумний; умілий*; двн. hantag *різкий*, а
також порів.: да. līsthendig *умілий*. Див. handus
- handus** (ім., жін.р.-у-) *рука* || ді. hōnd; да. hond, hand; дфр. hānd,
hōnd; дс. hand; двн. hant
Сучасн. нім. Hand; голланд. hand; сучасн. англ. hand
- handuaurhts** (прикм. –а-) *рукотвірний*. Див. handus, waurkjan
- hansa** (ім., жін.р.-о-) *натовп; загін* || да. hōs; двн. hansa
Сучасн.нім. Hanse
- harduba** (присл.) *жорстоко, люто; тяжко* || Порів.: да. hearde; двн.
harto. Див. hardus
Порів.: сучасн. англ. hard
- harduhairtei** (ім., жін.р.-п-) *немилосердність, жорстокосердність*.
Див. haurdus; hairto
- hardus** (прикм. –у-) *міцний, сильний; твердий* || ді. harđr; да. hard,
heard; дфр. herd; дс. hard; двн. harti, herti, hart *твердий,*
жорсткий
|| Порів.: грец. κάρτος, κράτος *міць; сила*; κρατός *могутній*
Сучасн. нім. hart, голланд. hard, сучасн. англ. hard
- harjis** (ім., чол.р.-ja-) *військо; воїнство* || ді. herr; да. дфр. here; дс.,
двн. heri *натовп, військо*
|| Порів.: д.перс. kāra- *військо, народ*; грец. κοίρανος *володар*;
повелитель; литов. kāras *воїна, kārīas військо, karys воїн*.
Сучасн. нім. Heer; голланд. heer
- hatan** (слб.дієсл. 3) *ненавидіти* || ді. hata; да. hatian; дфр. hata, hatia;
дс. hatōn; двн. hazzēn, hazzōn. Див. hatis
Сучасн. нім. hassen; голланд. haten; сучасн. англ. to hate

- hatis** (ім., сер.р. –а-) *ворожнеча; ненависть; гнів* || ді. hatr; да. hete; дс. heti; двн. haz
 || Порів.: авест. sādra- *горе, страдження, смуток*; грец. κᾶδος, κῆδος *скорбота, горе; смуток*; оскськ. cadeis (род.в.) *ворожнеча*; д.ірл. caiss *ненависть*
 Сучасн. нім. Hass; сучасн. англ. hate
- haubip** (ім., сер.р. –а-) *голова* || ді. hƿfuð, haufuð; да. hēafod; дфр. hāved; дс. hōbid; двн. houbit
 || Порів.: ?санскр. karālam *череп*; грец. κεφαλή *голова*; лат. caput(-pitis) сер.р. *голова*
 Сучасн. нім. Haupt, голланд. hoofd, сучасн. англ. head
- hauhaba** (присл.) *високо*. Див. hauhs
- hauhei** (ім., жін.р.-п-) *висота, височина; слава* || дс., двн. hōhī. Див. hauhs
 Сучасн.нім. Höhe
- hauheins** (ім., жін.р.-і/о-) *хвальба; похвала; звеличування; слава; велич*. Див. hauhjan
- hauhairtei** (ім., жін.р.-п-) *пихатість, зарозумілість, гордість*. Див. hauhhairts
- hauhhairts** (прикм. –а-) *зарозумілий, пихатий* || да. hēahheort. Див. hauhs, hairto.
- hauhis** (присл.) *вище*. Див. hauhs
- hauhista** (субст. прикм.; чол.р. –п-) *всевишній* || двн. hōhīsto. Див. hauhs
- hauhīsti** (ім., сер.р. –ја-) *всевишній; найвищість, височина з височин*. Див. hauhs
- hauhiþa** (ім., жін.р.-о-) *висота* || ді. háð; да. hēhþu, hīehþo, hīehþu; с.голланд. hoochte, hogede; двн. hōhīda. Див. hauhs, hauhjan
 Голланд. hoogte; сучасн.англ. height
- hauhjan** (слб. дієсл.1) *вихваляти, звеличувати, звеличати; підносити, славити, прославляти* || да. hēan *підвищувати*; дфр. hēia; дс. hōhian; двн. hōhen. Див. hauhs
 Сучасн.англ. to high (заст.)
- hauhs** (прикм. –а-) *високий* || ді. hǿg, hár; да. hēah; дфр. hāch; дс., двн. hōh
 || Порів.: литов. kайkas *гуля*; кайкага *горб, курган; гора*; укр., рос. куча
 Сучасн. нім. hoch, голланд. hoog, сучасн. англ. high

- hauhpuhts** (прикм. –а-) *пихатий, марнолюбний*. Див. hauh, řugkjan
- haurds** (ім., жін.р.-і-) *двері* || ді. hurgð *двері; плетиво*; да. hurgð *двері*; дс. hurth *плетиво*; двн. hurd, hurt *плетиво; пліт*; снн. hurt, hort, а також порів.: да. hurdel
|| Порів.: дінд. křnatti (*він*) *пряде*; грец. κάρταλος *корзина; кошик*; лат. cratis (is) жін.р. *плетіння; плетиво*
Сучасн. нім. Hürde; голланд. horde; порів.: сучасн.англ. hurdle
- hauri** (ім., сер.р. –ја-) *вугілля; (мн.) вогнище* || ді. hurgт *вогонь, вогнище*
|| Порів.: литов. kūrenti *палити (в печі)*; kuriava *паливо*; словен. kúriti *опалювати, топити*; укр. курити, рос. курить
- haurn** (ім., сер.р. –а-) *горн; ріг; ріжки (бот)* || ді., да., дфр., дс., двн. horn
|| Порів.: грец. κέρας *ріг*; лат. cornu(us) сер.р. *ріг; ріжок, горн*; вал. согп
Сучасн. нім. Horn, голланд. horn, сучасн. англ. horn
- haurnja** (ім., чол.р.-п-) *дудник, сопільник; сурмач, горніст*. Див. haurn
- haurnjan** (слб. дієсл.1) *сурмити; трубити*. Див. haurn
- hauseins** (ім., жін.р.-і/о-) *слух; слухняність; слово; учення*. Див. hausjan
- hausjan** (слб.дієсл.1 з дав.в.) *слухати; коритися*; (із знах.в.): *чути*; (з род.в.): *прислухатися, учувати* || ді. heuga; да. hēran, hīeran, hūran; дфр. hōga, hēra; дс. hōgian; двн. hōtten, hōten
Сучасн. нім. hören; голланд. hooren; фриз. hearre; сучасн. англ. to hear
- hausjon** (слб. дієсл.2) *чути*. Див. hausjan
- hawi** (ім., сер.р. –ја-) *сіно; трава* || ді. hey; да. hīeg, hīg, hēg; дфр. hē, hā; дс. hōi; двн. houwi, hewi
|| Порів.: литов. kovà *битва, бій*; латис. kaût, kâuju *бити; убивати*; укр. кувати; ковила; рос. ковыль; ковать
Сучасн. нім. Heu; голланд. hooi; сучасн. англ. hay
- hazeins** (ім., жін.р.-і/о-) *хвала; похвала; гімн, славословлення*. Див. hazjan
- hazjan** (слб.дієсл. 1 із знах.в.) *цінити; хвалити; вихваляти, прославляти* || да. hegian *хвалити, вихваляти*; двн. hařen *звати, кричати*
Сучасн. англ. to hery (заст.)

- heito** (ім., жін.р.-п-) *жар, пропасниця* || ді. hiti; да. hit(t); дфр. hēte; дс. hittia; двн. hizza *жара, спека*
Сучасн. нім. Hitze; голланд. hitte
- heiwafrauja** (ім. чол.р.-п-) *господар; хазяїн дому* || Порів.: да. hīwan (мн.) *члени родини*; двн. hīwo *чоловік*. Див. frauja || Порів.: лат. civis(is) *співгромадянин*
Сучасн. англ. hewe (заст.)
- her** (присл.) *тут* || ді. hér; д.шв. hǣr; да. hēr; дфр. hīr; дс. hēr, hīr; двн. hiar
|| Порів.: грец. ἐκεῖ *там*; литов. kuī *де, куди*
Сучасн. нім. hier; голланд. hier; сучасн. англ. here
- hefjo** (ім., жін.р.-п-) *кімната; комірка; комора*.
- hidre** (присл.) *сюди* || ді. heðra *тут*; да. hider *сюди*. Див. her || Порів.: лат. citro *сюди*; citra *на цьому боці; по цей бік*
Сучасн. англ. hither
- hilms** (ім., чол.р.-а-) *шолом* || ді. hjálmr; да., дфр., дс., двн. helm || Порів.: дінд. śárma- *захист*
Сучасн.нім. Helm, голланд. helm, сучасн.англ. helm
- hilpan** (слн.дієсл. III) *допомагати* || ді. hjálpra; да., дс. helpan; дфр. helpa; двн. helfan
|| Порів.: литов. šėlpti *допомагати*
Сучасн. нім. helfen; голланд. helpen; сучасн. англ. to help
- himinakunds** (прикм. -а-) *небесний* || Порів.: да. heofoncund. Див. himins
- himins** (ім., чол.р.-а-) *небо* || ді. himinn; да. hefen, heofon; дс. heþan, а також порів.: дфр. himul; двн. himil
|| Порів.: ? дінд. ásman *камінь*; грец. ὄκμῶν *ковадло*; литов. актид *камінь*
Сучасн. англ. heaven, а також порів.: сучасн. нім. Himmel; голланд. hemel,
- himma daga** (присл.) *сьогодні* || да. hēodæg; двн. hiu tagu, також порів.: дс. hiudu; двн. hiutu. Див. dags
|| Порів.: лат. citra *на цьому боці*; литов. šis *цього*; укр. цей, це; рос. сей, сия
Сучасн. нім. heute
- hindana** (прийм. з род.в.) *із-за; з-поза; (присл.) з того боку* || да. hindan (присл.); двн. hintana (присл.), а також порів.: дс. bihindan (присл.). Див. hindar.

Сучасн. нім. hinten, порів.: сучасн. англ. hind (заст.), а також behind

hindar (прийм. з дав., знах.в.) *за, позаду, поза, між, поміж, на тому боці*. || ді. hindri; да. hinder; дфр. hindera; дс. hindiro; двн. hintar

Сучасн. нім. hinter

hindumists (прикм. найвищий ст. порів.) *найвіддаленіший, самий останній* || Порів.: да. hindema. Див. hindar

hiri (заст.форма наказового способу яка функціонує як вигук у звертаннях) *іди сюди*; hirjats (двоїна) *ви обидва ідіть сюди*; hirjiþ (мн.) *ідіть сюди*. Див. her

hiufan (слн.дієсл.ІІ) *жалітися; жалібно плакати; голосити; тужити* || да. hēofan, hēofian; дс. hiuþan; двн. hiufan, hiufan, hiuban, а також порів.: ді. hjúfra

hiuhma (ім.,чол.р.-н-) *натовп; велика кількість; безліч, купа* || Порів.: ді. haugr *горб; куча*. Див. hauhs

hlahjan (слн.дієсл. VI, неправ.) *сміятися* || ді. hlája, да. hlæhhan, hliehhan, hlihhan; дфр. hlakkia, двн. hlahhan, hlahhên, lahhên || Порів.: грец. κλαγγή *шум, крик*; лат. clango(ere) *звучати, гудіти, гриміти*.

Сучасн. нім. lachen, голланд. lachen, сучасн. англ. to laugh

hlaifs (ім., чол.р.-а-) *хліб* || ді. hleifr; да. hlāf; дфр. hlēf; двн. hleib, leib(a), leip

Сучасн. нім. Laib; сучасн. англ. loaf

hlaiw (ім., сер.р. –а-) *могила* || да. hlāw, hlǣw; дс. hlēo, hlēwe; двн. hlēo

|| Порів.: лат. clivus(i) *горб, схил*

hlaiwasnos (ім., мн. жін.р.-о-) *печери для поховання*. Див. hlaiw

hlauts (ім. чол.р.-а-) *жерезб; талан, доля; спадок; спадицина* || ді.

hlaut; да. hlēt; дс. hlôt; двн. (h)lôz, а також порів.: ді. hluti, hlutr; да., дфр. hlot

Сучасн. нім. Los, а також порів.: голланд. lot; сучасн. англ. lot

hleibjan (слб.дієсл. I) *піклуватися; пригорнути* || ді. hlifa *охороняти*; двн. líben *охороняти*

hleiduma (слб.прикм.) *лівий*; **hleidumei** (субст.прикм., жін.р.-н-) *лівий бік, ліва рука*.

hleipra (ім., жін.р.-о-) *намет, хатина; дах*

|| Порів.: грец. κλίσια *хижина, намет*; литов. klėtis *комора*; латис. klēts *комора, амбар*; укр. кліть, клітка; рос. клеть, клетка

hlifan (слн.дієсл.V) *красти*

|| Порів.: грец. κλέπτω *красти; викрадати*; лат. clero(ere) *красти, викрадати*

hliftus (ім., чол.р.-у-) *зłodий*

|| Порів.: грец. κλέπτης *зłodий, шахрай*

hlijans (ім., чол.р.-п-, мн., знах.в.) *курінь; намет; храм*

hlutrei (ім., жін.р.-п-) *чистота; ясність; яснота* || двн. hlûtrî. Див. hlutrs

hlutriþa (ім., жін.р.-о-) *чистість; ясність; щирість*. Див. hlutrs

hlutrs (прикм. –а-) *чистий*, || ді. hlúttor; да. hlût(t)or; дфр. hlutter; дс. hlúttar; двн. hlût(t)ar, lúttar

|| Порів.: грец. κλύζω *прополоскати; промивати*; лат. cluo(ere) (заст.) *чистити*

Сучасн. нім. lauter

hnaiweins (ім., жін.р.-i/o-) *приниження; зневажання; покора*. Див. hnaiwjan

hnaiwjan (слб.дієсл. 1) *нахилияти; упокорити; принижувати* || ді.

hneigja; да. hnægan; дс. hnêgian; двн. hneigen; neigen. Див. hneiwan

Сучасн. нім. neigen, голланд. neigen

***hnaiws** (прикм. –а-) *низький; покiрливий* || да. hnæg. Див. hneiwan

hnasqus (прикм. –у/-ja-) *нижний, лагiдний, м'який* || да. hnesce, hnæsce

Сучасн. англ. nesh (діал.)

hneiwan (слн.дієсл. I) *кланятися; схилятися, нахиливатися* || ді. hnîga;

да. hnîgan; дфр. hnîga; дс., двн. (h)nîgan.

|| Порів.: лат. conniveo(ere) *заплющувати очі*

Сучасн. нім. neigen; голланд. neigen

hoha (ім. чол.р.-п-) *плуг*

|| Порів.: дінд. śākhā *гілка*; литов. šakà *гілка, сук*; латис. sakas *хомут, ярмо*; укр., рос. соха

horinassus (ім., чол.р.-у-) *блуд; розпуста; перелюб; перелюбство*. Див. horinon

horinon (слб.дієсл.2) *перелюбствувати; розпутничати*. Див. hors

horinondei (субст. дієприкм., тепер.час, жін.р.) *перелюбниця*. Див. horinon

- hors** (ім., чол.р.-а-) *перелибник; розпусник*, || ді. hótг (чол.р.); hóra (ж.р.); да. hōre (жін.р.); двн. huog(г)а (жін.р.); снн. hore
|| Порів.: дінд. kāmáуate *бажає*; лат. sagus(a,um) *дорогий; любий*; латис. kārs *охочий; ласий до кого-чого; жадабний*; д.ірл. cara *друг*; caraím *кохаю, люблю*
Сучасн. нім. Hure, голланд. hoer, сучасн. англ. whore
- hrainei** (ім., жін.р.-п-) *чистота* || двн. reinî, hreinî. Див. hrains
- hraineins** (ім., жін.р.-і/о-) *очищення*. Див. hrainjan
- hrainjan** (слб.дієсл. 1) *чистити; очищати* || двн. (h) reinen, hreinion, а також дс. hrênon; двн. hreinôn, reinôn. Див. hrains.
Порів.: сучасн.нім. reinigen
- hrains** (прикм. -і/ја-) *чистий* || ді. hrein(n); дфр. rēne; дс. hreini, hrêni; двн. (h)reini
|| Порів.: грец. κρίνω *відділяти; розділяти*
Сучасн. нім. rein, голланд. rein
- hraiwadubo** (ім., жін.р.-п-) *голуб* || Порів.: ді. hrǣ; да. hrǣw, hrāw *труп*; дфр. hrê; дс., двн. hrêo *труп*; а також ді. dúfa; да. dûfe; дфр. dûve; дс. dûba; двн. tûba *голуб*
Сучасн. нім. Taufe, голланд. duif, а також порів.: сучасн.англ. dove (із сканд.)
- hramjan** (слб.дієсл. 1) *розпинати*
|| Порів.: грец. κρεμάννῳμι, κρεμάννῳω *вішати, підвішувати*; литов. kàrti, kariù *вішати; повісити*
- hropjan** (слб.дієсл. 1) *зукати, кричати* || ді. hrōra, да. hrōran, дфр. hrōra, дс. hrōran; двн. (h)ruoffen, а також ruofan. Див. hrōrs
|| Порів.: лат. cpero(are) *брякати, стукати*
Сучасн. нім. rufen, голланд. roepen
- hrōps** (ім., чол.р.-а-) *поклик, клич; крик* || ді. hrōp; да. hrōp; двн. hrūof.
- hrot** (ім., сер.р. -а-) *дах, покрівля* || ді. hrót
- hrōpeigs** (прикм. -ја-) *переможний, торжествуючий; славний* || ді. hróðigr; да. hrēþig
- hrugga** (ім., жін.р.-о-) *палиця, ціпок; посох* || да. hrung *ціпок*; двн. gunga; свн. gunge
Голланд. gong; сучасн.англ. gung, а також порів.: сучасн.нім. Runge
- hrukjan** (слб.дієсл. 1) *кукурукати*

- || Порів.: грец. κραυγή *крик*; κραυγόμοι *кричати*; литов. kraũkti, kraukiũ *крякати*, а також литов. kriũkti, kriũkiũ *рохкати, хрюкати*; укр. крякати.
- huggrjan** (слб.дієсл. 1) *голодувати* || ді. hungra, да. hungran, дфр. hungera, дс. (gi) hungrian, двн. hungiren; hungaren. Див. huhrus. Сучасн.нім. hungern, голланд. hongeren, а також порів.: сучасн.англ. to hunger
- hugjan** (слб.дієсл. 1) *думати; гадати* || ді. hyggja; да. hycgan; дфр. hugia; дс. huggian; двн. huggen, huckan. див. hugs₁
- hugs₁** (ім. чол.р.-а?-) *розум* || ді. hugr *думка*; да. hуге *розум, думка, почуття*; дс. hugi; двн. hugu, hugi *розум, думка, почуття*, а також порів.: дфр. hei; да. gehygd;
- hugs₂** (ім., сер.р. -а-) *поле*
- huhrus** (ім., чол.р.-у-) *голод* || ді. hungr; да. hungor; дфр. hunger; дс., двн. hungar
|| Порів.: дінд. kákātē *відчуває спрагу*; грец. κάλκανος *сухий, висушений*; литов. kankà *му́ка, мучення*
Сучасн. нім. Hunger; голланд. honger; сучасн. англ. hunger
- hulistr** (ім., сер.р. -а-) *покривало; пелена, покрив* || ді. hulstr *вмістище, вмістилище*, а також порів.: да. helustr, heolstor, heolster *схованка, укриття, захисток*. Див. huljan
- huljan** (слб.дієсл. 1) *закривати; ховати; утаювати* || ді. hylja; да. hyllan, behyllan; дс. bihullian; двн. hullan, hullen, а також порів.: дфр. hela, hella; да. helan, helian; дс., двн. helan *утаювати*
Сучасн.нім. hüllen, а також порів.: hehlen; голланд. helen
- hulps** (прикм. -а-) *прихильний, ласкавий, доброзичливий* || ді. hollr; да. hold *вірний; милостивий*; дс., дфр., двн. hold *милий, любий*
|| Порів.: лат. ausculto(are) *прислухатися, слухати уважно*
Сучасн.нім. hold
- hulundi** (ім., жін.р.-jo-) *печера*. Див. huljan
- hunda** (ім., сер.р., мн.) *сотні* || ді. hund; да., дфр., дс. hund; двн. hunt *сто*
|| Порів.: дінд. śatám; авест. satəm; грец. ἑκατόν; лат. centum; укр., рос, сто; д.ірл. cēt
Порів.: сучасн.нім. Hundert, сучасн.англ. hundred
- hundafaps** (ім., чол.р.-i-) *сотник*. Див. hunda.

|| Порів.: дінд. *śatápatiś, śatám сто, pátiś господар*, грец. *δεσπότης, δεσπότης хазяїн, господар*, також лат. *centum сто i rotis могутній; який може*

hunds (ім., чол.р. -а-) *собака* || ді. *hundr*; да., дс., *hund*; дфр. *hund*; двн. *hunt*

|| Порів.: дінд. *śvā* -(род.в. *śúnas*) *собака*; грец. *κύων* (род.в. *κυνός*) *собака*; лат. *canis(is)* чол.р. *собака, пес*; латис. *suns собака*; д.ірл. *cú* (род.в. *con*)

Сучасн.нім. *Hund*, голланд. *hond*, сучасн. англ. *hound*

hunsl (ім., сер.р.-а-) *жертва* || да. *hūsel, hūsul, hūsl* (сер.р.) *причастя; святі дари*; двн. *hūsl*

Сучасн.англ. *housel* (арх., іст.)

hunslastaþs (ім. чол.р.-і-) *вівтар, олтар, жертвовник*. Див. *hunsl, staþs*

hups (ім., чол.р.-і-) *стегно* || ді. *huppr*, да. *hype*, двн. *huf*

|| Порів.: грец. *κῦβός згорблений; зігнутий*; лат. *cubitus (i) лікоть (руки); рука*

Голланд. *heup*, сучасн.англ. *hip*

huzd (ім., сер.р.-а-) *скарб* || ді. *hoddr, hodd*; да. *hord*; дс. *hord, horth*; двн. *hort*

|| Порів.: лат. *custos(odis) страж, сторожа*

Сучасн.нім. *Hort*, сучасн.англ. *hoard*

huzdjan (слб.дієсл. 1) *збирати скарби, складати скарби* || да.

hordian, а також порів.: двн. *gihurten*. Див. *huzd*

Сучасн.англ. *to hoard*

hwssopo, hyssopo (ім., жін.р.-н-) запозичення *gison* (бот.)

|| Порів.: грец. *ὑσσωπος*

hwa (пит.займ., сер.р.) *що* || ді. *huat, hvat*; да. *hwæt*; дфр. *hwet*; дс.

hwat; двн. *(h)waz*. Див. *hwas*

|| Порів.: авест. *kaṭ*; дінд. *kát*; лат. *quod що*, укр., що, рос. что

Сучасн.нім. *was*; голланд. *wat*; сучасн.англ. *what*

hwadre (присл.) *куди* || Порів.: да. *hwæder, hwider*, а також *hwyder*.

Див. *hwar*

Сучасн.англ. whither (арх.)

***h̥airban** (слн. дієсл. III) *бродити; блукати; проходити; іти* || ді.

hverfa *вертити, обертати*; да. hweorfan *обертати; крутити; мандрувати*; дфр. hwerva; дс. hwerwan, hwerþan *бігати, ходити, бродити*; двн. hwerban, werben, (h)werfan *повертатися; обертатися*

Сучасн.нім. werben

h̥airnei (ім., жін.р.-п-) *череп; h̥airneins staps* *череповище; лобне*

місце || ді. hvernа *горицук, hverr котел*; да., двн. hwer *котел* || Порів.: дінд. carús *горицук, котел*, укр., рос. чара; д.ірл. coire *котел; серп блюдо*

h̥aiteis (ім., чол. р. -ја-) *пшениця* || ді. hveiti; да. hwæte; дфр. hwēte;

дс. hwēti; двн. hweiȝi, weizj. Див. h̥eits

Сучасн.нім. Weizen, голланд. weit, сучасн.англ. wheat

h̥aiwa (присл., спол.) *як; яким чином; як - небудь, якість; (у*

порівняннях) неначе, наче; чи; то чи, хіба ж || Порів.: ді. hú; да. hū; дфр. hū, hō; дс. (h)wô, hwuo; двн. (h)wêo, (h)weo, (h)wio, (h)wê, wî, wuo

Сучасн.нім. wie, голланд. hoe, сучасн.англ. how

h̥an (присл.) *коли; коли-небудь; як, скільки*, || ді. hvé; да. hwenne,

hwonne, hwanne *коли*; дфр. hwanne, hwenne *якщо, коли; поки*; дс. hwan *коли*; двн. (h)wanne, (h)wenne *коли, якщо; крім, адже* || Порів.: авест. kəm *як*; лат. quum(cum), quom (арх.) *коли, тоді як*; д.ірл. can *коли*, вал. ran *коли*

Сучасн.нім. wenn, wann, сучасн.англ. when

h̥anhun (присл.) *коли-небудь; ніколи* (в запереч.). Див. h̥an

h̥ar (присл.) *де* || ді. hvar, а також порів.: да. hwær, hwār; дфр. hwēr;

дс. hwâr; двн. (h)wâr, wâ

|| Порів.: дінд. kārhi *коли*; авест. kū *де*; лат. cuq *чому, від чого*; литов. kuí *де*; алб. kug *коли*, вал. rug *чому*

Сучасн.нім. wo; голланд. waar; сучасн.англ. where

h̥arbon (слб.дієсл. 2) *бродити; ходити* || ді. horfa, hvarfa; да.

hwearfian, hwierfan; дс. hwar(a)bon; двн. (h)warbôn. Див.

h̥airban

h̥arjis (пит.займ.) *хто; котрий* || ді. hverr *котрий*

- || Порів.: литов. *kuřis, kuřs котрий, котра*
ħarjizuh (неозн.займ.) *кожний, усякий*. Див. ħarjjs
- ħas** (пит.займ., чол.р.) *кто, що; хтось; хто-небудь* || да., дфр. *hwā*,
а також порів.: дс. *hwê, hwie*; двн. (h)wer
|| Порів.: дінд. *kās*; литов. *kàs*; а також лат. *quis* хто, що
Сучасн.нім. *weg*; голланд. *wie*; дат. *hvo*; сучасн.англ. *who*
- ħashun** (неозн.займ.) *хто-небудь; хтось; ni ħashun ніхто*. Див.
ħas
- ħař** (присл.) *куди*. Див. ħa, ħar
- ħařar** (пит.займ.) *котрий з двох* || ді. *hvađarđ*, а також *hváđđ*; да.
hwæřer, hweřer, hwæder, hwařer; дфр. *hwed(d)er*; дс. *hwedar*,
hwethar; двн. *hwedhar, (h)wedat*. Див. ħas
|| Порів.: дінд. *katarás*; авест. *katāra-*; грец. *πότερος*; литов.
katrās, укр. *котрий*, рос. *который*
Сучасн.нім. *weder*; сучасн.англ. *whether*
- ħařaruh** (неоз.займ.) *кожний з двох; обидва..* Див. ħařar, uh
- ħařjan** (слб.дієсл. 1) *випускати піну, пускати піну*. Див. ħařo
- ħařo** (ім., жін.р.-п-) *піна*
|| Порів.: дінд. *kváthati (він) варить, кип'ятить*; *kvāthas*
відвар; укр., рос. *квас*
- ħapro** (присл.) *звідки, відкіля*. Див. ħař
- || Порів.: санскр. *kútra de*; авест. *kuθgā de*
- ħazuh** (неозн.займ.) *кожний*. Див. ħas, uh
- ħe** (присл.) *як; яким чином; наскільки*; (пит.займ.) *ким, чим*;
(неозн.займ.) *як-небудь* || Порів.: ді. *hví*; да. *hwī, hwǿ*; дс. *hwī*.
Див. ħa
- Порів.: сучасн.англ. *why*
- ħeila** (ім., жін.р.-о-) *час; мить; година; пора року* || ді. *hvíla ліжко*,
а також порів.: *hvīld – відпочинок*; да. *hwīl*; дфр. *hwīle*; дс.
hwīla; двн. (h)wīla *час*
|| Порів.: дінд. *śigām довгий час*; лат. *quies спокій, відпочинок*;
укр. – *кій у спокій*
Сучасн.нім. *Weile*, а також порів.: *derweil*; голланд. *wijl*,
сучасн.англ. *while*

hœilahairbs (прикм.-а-) *миттєвий, скороминучий*. Див. hœila
hœits (прикм.-а-) *білий* || ді. hvítr; да. hwīt; дфр. hwit(t); дс. hwīt; двн.

(h)wīz.

|| Порів.: санскр. śvítna- *білий*; укр. світло, світити, рос. свет, светить

Сучасн.нім. weiß; сучасн.англ. white

hœileiks (пит. займ., прикм.-а-) *котрий, який, якийсь* || да. hwelc; дфр.

hwel(i)k; двн. (h)welfh, а також порів.: ді. hvílíkr; да. hwilc; дс. hwilík, hwilíc. Див. hœa.

Сучасн.нім. welch, а також порів.: сучасн.англ. which

hœo (пит.займ., жін.р.) *хто, що*. Див. hœas

|| Порів.: дінд.kā

*hœoran (слн. дієсл. VII, мин.час hœaihōr) *хвастати; хвалитися;*
хвастатися, похвалятися || да. hwōran *загрожувати*

hœota (ім., жін.р.-о-) *погроза, загроза* || ді. hót

|| Порів.: дінд. cōdana-m *нідбурювання; збудження*

hœotjan (слб. дієсл. I) *погрожувати, загрожувати* || ді. hóta, а також
двн. hwâzan *проклинати*. Див. hœota

.ib. 12

iba, ibai (пит. частка) *чи ж; хіба; хіба не; (спол.) щоб не* || ді. ef
якщо, коли; да. gif, gyf; дфр. jef, ef, of; дс. ef, of; двн. ibu, obe,
ube, oba

Сучасн.нім. ob; голланд. of; сучасн.англ. if

ibna (слб. прикм.) *подібний, схожий* || Порів.: да. efne (присл.); дфр.
efne; дс. efno; двн. ebanо *гладкий, рівний*. Див. ibns

ibns (прикм. -а-) *рівний, подібний* || ді. jafn; да. efn, efen; дфр. even,
iven; дс. eban; двн. eban, epan *рівний, гладкий*

Сучасн.нім. eben; голланд. even, effen; сучасн.англ. even

ibuks (прикм. -а-) *той, що відійшов; той, що відступив назад* ||
Порів.: двн. iprihōn *відкочуватися*

|| Порів.: дінд. *áraga наступний, подальший*

*idreiga (ім., жін.р. -о-) *розкаяння, каяття; покаяння* || ді. *idrast*, а також *idgar*

idreigon (слб. дієсл. 2) *каятися, розкаюватися*. Див. *idreiga*

idweit (ім., сер.р. -а-) *сором, стид, ганьба* || да. *edwīt*; дс. *edwīt*; двн. *itiwīz*, *itawīz докір, закид*

idweitjan (слб. дієсл. 1) *ганьбити, сварити, докоряти* || двн. *itawīzzen*. Див. *idweit*

iftuma (прикм., найвищий ст. порів.) *наступний; иftumin daga наступним днем*

ik (особов. займ.) *я* || ді. *ek*; да. *ic*; дфр., дс. *ik*; двн. *ih*
|| Порів.: дінд. *ahám*; авест. *azem*; грец. *ἐγώ, ἐγών*; лат. *ego*; д.прус. *es*; латис. *es*; ст.слов. *azъ*; укр. *я*; вірмен. *es*
Сучасн. нім. *ich*; голланд. *ik*; сучасн. англ. *I*

ikei (відн. займ.) *я, котрий; я, що*. Див. *ik*, *ei*.

in (прийм. з дав., знах.в.) *в, до, серед, біля, коло*; (з род.в.) *через (кого, що), за (що)* || ді. *i*; да., дфр., дс., двн. *in*
|| Порів.: грец. *ἐν в*; лат. *in*, д.прус. *en*
Сучасн. нім. *in*; голланд. *in*; сучасн. англ. *in*

inagjan (слб. дієсл. 1) *боятися, страхатися, страшити, лякати*. Див. *agis*

inatbairan (слн. дієсл. IV) *принести, проносити у середину*. Див. *atbairan*

inatgaggan (слн. дієсл. VII неправ.) *входити, увійти*. Див. *atgaggan*

indrobnan (слб. дієсл. 4) *тривожитися, збуритися, схвилюватися, засмучуватися, бентежитися*. Див. *drobjan*

infeinan (слб. дієсл. 4) *зглянутися, мати милість, змилосердитися*

ingaleikon (слб. дієсл. 2) *уподібнюватися, порівнювати*. Див. *galeikon*

ingardja (ім., чол.р. -п-) *співгромадянин; (мн.) домашні*. Див. *gards*

ingib (ім., сер.р. -а-) *отрута*. Див. *giban*

inilo (ім., жін.р. -п-) *вибачення, пробачення*

inkilpo (ім., жін.р. -п-) *вагітна*. Див. *kilpei*

inkunja (ім., чол.р. -п-) *одноплемінник, співвітчизник*. Див. *kunī*

inliuhtjan (слб. дієсл. 1) *просвітити*. Див. *liuhtjan*

inmaideins (ім., жін.р. -і/о-) *обмін, викуп*. Див. *inmaidjan*

inmaidjan (слб. дієсл. 1) *змінювати, міняти, обмінювати; перемінити; відмінити*. Див. *maidjan*

inn (присл.) *усередину, вглибину, до середини* || ді., да. inn; дфр., дс., двн. in. Див. in
 || Порів.: лат. in, indu
 Сучасн. нім. ein; сучасн. англ. in

inna (присл.) *усередині* || ді. inni; да. inne; дфр., дс., двн. inna, -e, a також порів.: да. hērinne, þærin. Див. inn
 Сучасн. нім. innen, a також порів.: сучасн. англ. herein, therein

innana (присл.) *усередині; до середини; (прийм. з род.в.) в, у, серед; усередину* || ді., да., дс. innan; дфр. – inna; двн. innana. Див. inn

innatgaggan (слн. дієсл. VII неправ.) *увійти, заходити*. Див. gaggan

*innatgahts (ім., жін.р. -i-) *вхід, поява, прибуття, з'явлення* || Порів.: ді. gātt; да. gīht, a також inngang. Див. innatgaggan

innattiuhan (слн. дієсл. II) *приносити; уводити*. Див. attiuhan

innafro (присл.) *зсередини*. Див. inn
 || Порів.: лат. intra *усередині*

inngaggan (слн. дієсл. VII неправ.) *увійти* || да. inngeonga; двн. ingangan
 Сучасн. нім. eingehen

inngaleiþan (слн. дієсл. I) *увійти; входити*. Див. galeiþan

innuma (прикм., найвищий ст. порів., арх.) *внутрішній; найглибший; якнайглибший; найвіддаленіший*. Див. inna

innwairþan (слн. дієсл. III) *кидати (усередину)*. Див. wairþan

inrauhþjan (слб. дієсл. I) *сердитися; гніватися; злитися*.
 || Порів.: лат. rugio(ire) *рикати; ревіти, бурчати*

insahts (ім., жін.р. -i-) *висловлювання; свідчення; оповідання* || да. insiht *оповідання*. Див. sakan

insaian (слн. дієсл. VII) *посіяти, сіяти в землю*. Див. saian

insaiþan (слн. дієсл. V) *дивитися, подивитися; зглянути; побачити, помічати*. Див. saiþan

insailjan (слб. дієсл. I) *зв'язувати, прив'язувати (канатом), зав'язати* || да. onsǣlan *відв'язати*; порів. також ді. seila *розтягати*; да. sǣlan *зв'язувати (мотузкою); скувати, заковувати*, a також порів.: ді. seil; да. sāl; дс. sēl; двн. seil *канат, трос, снасті*
 || Порів.: дінд. sināti *зв'язує*; укр. *сильце, сільце*; рос. *силок*
 Порів.: сучасн. нім. Seil; голланд. zeel

insakan (слн. дієсл. VI) *показувати; являти; позначати; прорікати, оголошувати, проголошувати*. Див. sakan

- insandjan** (слб. дієсл. I) *посилати, відсилати* || да. in(on)sendan Див. sandjan
- inwinþjan (sik)** (слб. дієсл. I) *укріплювати(ся); зміцнювати(ся); зміцнити(ся); укріпляти(ся)*. Див. swinþs
- inuh, inu** (прийм. із знах.в.) *без, крім, опріч;* (спол.) *тому; через те (це); inuh þis через це, тому* || ді. án, ón; дфр. óni; дс., двн. áno || Порів.: грец. ἄνευ без; крім, опріч; осет. ænæ без
- inwagjan** (слб. дієсл. I) *збуджувати, підбурювати, збурювати; зворушуватися*. Див. wagjan
- inweitan** (слн. дієсл. I) *(при)вітати; кланятися; молитися, шанувати, поклонятися* || Порів.: ді. wita карати, покарати; да. wītan обвинувачувати, докоряти, гудити; дфр. wīta оберігати; дс. wītan докоряти; двн. wīzan карати. Див. wītan₁ Порів.: сучасн. нім. verweisen; сучасн. англ. to wite (шотл., заст.)
- inwidan** (слн. дієсл. V) *зрікатися, відрікатися*
- inwinds** (прикм. -а-) *розбещений, зіпсований; неправедний; несправедливий* || Порів.: ді. vindr кривий, косий. Див. biwindan
- inwisan** (слн. дієсл. V) *бути поряд, бути недалеко, бути присутнім*. Див. wisan
- is** (особов. займ., чол.р.) *він* || дфр. -(e)r, -re; двн. ir, er || Порів.: лат. is; литов. jis Сучасн. нім. er
- ita** (особов. займ., сер.р.) *воно* || дс. it, et; двн. ez, iz || Порів.: дінд. idam; лат. id воно; д.ірл. ed Сучасн. нім. es
- itan** (слн. дієсл. V) *їсти* || ді. eta; да., дс. etan; дфр. eta; двн. ezzan || Порів.: дінд. ádmi їм; хет. etir (вони) їли; грец. ἔδω їсти; ἔδομαι їм; лат. edo (-ere) їсти; латис. ēdinat годувати, харчувати; укр. їсти (їдять); рос. есть (едим); ірл., гаел. ith Сучасн. нім. essen; голланд. eten; сучасн. англ. to eat
- ip** (спол.) *а, або, проте, отже, коли, якщо* || Порів.: дінд. áti через; пора; авест. aiti над; понад; грец. ἔτι це; вже; аж; навіть; лат. et а, але; також і; і крім того
- iudaiwisks, judaiwisks** (прикм. -а-) *іудейський* || да. Iūdēisc. Див. Iudaius || Порів.: грец. Ἰουδαϊκός; лат. Iudaeus
- iumjo** (ім., жін.р. -п-) *натовп, велика кількість*

iur (присл.) *угору, вверх, наверх* || ді. urr; да. ur, urr; дфр. ur, or; дс. ur, а також порів. двн. ûf Див. uf
 || Порів.: грец. ὑπέρ *над*; лат. super *згори, зверху, наверху, згору*
 Порів.: сучасн.нім. auf; голланд. or; сучасн. англ. up

iura (присл.) *угорі, нагорі, наверху; зверху* || ді. urri; да. urre; дфр., дс. urra Див. iur

iurana (присл.) *наверху, нагорі, зверху, поверх* || да. urran; а також дс. urran; двн. ûfen (прийм.) *по*. Див. iur

iurapro (присл.) *зверху; висока; згори*. Див. iura

izei, ize (відн. займ., чол.р.) *той, котрий*. Див. is, ei

izwar (присв. займ.) *ваш* || ді. uð(v)arr; порів.: да. ēower; дфр. iūwe; дс. eowar, euwar, iuwar; двн. iuwar, iuwêr
 || Порів.: лат. vos *ви*; укр., рос. ваш
 Сучасн. нім. euer; сучасн. англ. your

J

.j. 60

ja, jai (част.; присл.) *так, істинно, дійсно, справді; якраз, атож* || ді. já; да. gē, gēa; дфр. gē, jē; дс., двн. jā, ja

|| Порів.: лат. iam, iam *вже; ще; саме, якраз*

Сучасн. нім. ja; голланд. ja; сучасн. англ. yea (діал.)

jabai (спол.) *якщо, хоч, хоча, дарма що jabai ... айфрәу чи ... чи; або ... або; чи то ... чи то*. Див. iba, ibai

jaggabairan Див. jah, gabairan

jah (спол.) *і, також jah ... jah і ... і; як ... так; ni þatainei ... ak*

jah; nih ... ak jah *нетільки (не лише) ... а й; не тільки (не лише) ... але й* || да. ge; дс. ge, gie; двн. joh, ioh, jough, jā. Див. ja, jai

jai (частка) *так, дійсно; якраз; атож*. Див. ja

jainar (присл.) *там*. Див. jains

jaïnd (присл.) *туди* || да. geond, gend, gind *унизу*; снн. gent, genten, jint.

Голланд. ginds; сучасн. англ. yond (арх.), а також beyond

jaïndre (присл.) *туди* || да. gendra; дс. gendro *тут*. Див. jains, jand

Голланд. ginder; сучасн. англ. yonder (арх.)

jaindwairps (прикм.) *той що приходить туди*. Див. jaind, wairpan
jains (вказ. займ.) *той* || ді. inn, enn; да. geon; дфр. jen; двн. jenêr, genêr, enêr; снн. gene
 || Порів.: дінд. anuá- *інший*, дінд., авест. ana- *цей*; грец. ἐνῆ *останній день місяця; після завтра*; литов. anà, anàs, aĩs *той*; укр. він, рос. он
 Сучасн. нім. jener, сучасн.англ. you (арх., діал.)

jainpro (присл.) *звідти*. Див. jains, jaind
jan-ni Див. jah, ni
jas – saup Див. jah, saups
jabpan *і коли; а коли*. Див. jah, pan
jabpe (спол.) *якщо, і коли; jabpe... jabpe чи...чи; чи то...чи то; хоч...хоч; хоч і ..., хоча й*. Див. jah, pe.
jab-fo. Див. jah, fata.
jau (запит. частка) *чи не так?*
jer (ім., сер.р. -а-) *рік* || ді. ár; да. gēg, gēag; дфр. jār, jēr; дс. gēr, jār; двн. jār
 || Порів.: авест. uāgə *рік*; грец. ὄρος *рік, ὄρα пора року*; лат. horno (hornus) (присл.) *в цьому році; цього року*; укр. ярина, ярий, яровий; рос. яровой
 Сучасн.нім. Jahr, голланд. jaar, сучасн.нім. year

ju (присл.) *це, іще; віднині, відтепер; вже* || да. gēo, gū; дс. jû, giû; двн. jû
 || Порів.: укр. вже; рос. уже; литов. jau; латис. jau ‘вже’

judaiwisks (прикм. -а-). Див. iudaiwisks
juggalaups (ім., чол.р. -і-) *юнак*. Див. juggs
juggs (прикм. -а-) *молодий; juhiza* (вищий ст. порів.) || ді. ungr; да. geong, giong, giung; дфр., дс., двн. jung; свн. junc
 || Порів.: санскр. júvan- *молода людина*; дінд. yuvá (род.в. yúpas) *юнак*; лат. juvencus, iuvenus(i) *юнак*; juvenis, iuvenis(e) *молодий, юний*; а також juvenis, iuvenis(is) *молода людина; юнак*; литов. jáunus; словац. junák *хлопець*; укр. юний, юнак; рос. юный; д.ірл. bas, bas *молодий*; вал. ieuanc *молодий*
 Сучасн. нім. jung; голланд. jong; сучасн. англ. young

juk (ім., сер.р. -а-) *ярмо, іго; упряж, пара волів* || ді. ok; да. geos; дс. juk; двн. joh, joch, juch
 || Порів.: дінд. yugám *ярмо, хомут*; грец. ζυγός *ярмо; іго*; лат. iugum; jugum (i) сер.р. *ярмо*; укр. іго; рос. иго; вал. iau.
 Сучасн. нім. Joch; голланд. juk; сучасн. англ. yoke

jus (особов. займ.) *ви* || ді. éг; да. gē; дфр. jī; дс. gī, ge, gi; двн. íг
|| Порів.: дінд. yūyām *ви*; знах.в. yusmān; авест. yūš; литов. yūs
Порів.: сучасн.нім. ihr, голланд. gij; сучасн.англ. ye (арх.)

juþan (присл.) *вже; juþan ni* *більше вже ні*

juzei (відн. займ.) *ви, що*. Див. jus, ei

K

kaisar (ім., чол.р. -а-) запозичення *цезар, імператор* || ді. keisari; да. cāsege; дфр. keisar; дс. kēsur, kēsar; двн. keisar, keisur
|| Порів.: грец. καίσαρ; лат. Caesar *Цезар*
Сучасн. нім. Kaiser; голланд. keizer; сучасн. англ. kaser (заст.),
а також порів.: kaiser (з нім.)

kaisargild (ім., сер.р. -а-) *данина, дань*. Див. kaisar

kalbo (ім., жін.р. -n-) *теля* || да. cealf, cælf; дс. kalf; двн. kalb, chalb;
chalba (жін.р.), а також порів.: ді. kalfr
|| Порів.: дінд. gārbha- *зародок*

Сучасн. нім. Kalb, Kalbe; голланд. kalf; сучасн. англ. calf

kalds (прикм. -а-) *холодний* || ді. kaldr; да. ceald, cald; дфр., дс. kald;
двн. kalt, chalt

|| Порів.: лат. gelu (us) сер.р., gelum (i) сер.р. *мороз, холоднеча, лід, крига*; gelidus (прикм.) *холодний*; литов. gelumà *холоднеча*; укр. *холоднеча*; рос. *холод*

Сучасн. нім. kalt; голланд. koud; сучасн. англ. cold

kalkjo (ім., жін.р. -jo- (-n?-i-?) *блудниця, повія*

kannjan (слб.дієсл. 1) *стати відомим; проголошувати; сповіщати; провіщати; звіщати; оповіщати; відкрити; пізнати; довідатися* || ді. kenna *стати відомим; дізнаватися*; да. seppan *стати відомим*; дфр. kenna; дс. kennian; двн. kennen, chenpen, а також порів.: двн. arkennen, archennan *знати; пізнавати*. Див. kunnan₁

Сучасн.нім. kennen; голланд. kennen, сучасн.англ. to ken (арх., діал.), а також порів.: сучасн.нім. erkennen

kara (ім., жін.р. -о-) *турбота* || ді. kṛg *ліжко хворого*; да. saḡu, seaḡu *турбота, сум, смуток*; дс. kara *турбота*; двн. čaraḡ *жалоба, ремствування, тужіння*. Див. karon

|| Порів.: грец. γῆρυς *звук; голос*; лат. gargulus *балакучий; який щебече*; д.ірл. gāig, gairm *крик*; гаел. gàig, gairm; вал. gawg *крик*
Сучасн. англ. care

karkara (ім., жін.р. -о-) запозичення *темниця, в'язниця* || да. cearcer;
дфр. kerkener, kerkaner; двн. karkâri

|| Порів.: лат. carcer (aris) *чол.р. в'язниця*, народна латинь
carcara (мн., сер.р.)

Сучасн. нім. Kerker

karon (слб. дієсл. 2) *турбуватися, журитися* || да. carian, cearian
турбуватися; дс. karôn; двн. charôn, charên *сумувати*. Див.
кага

Сучасн. англ. to care

kas (ім., сер.р. -а-) *горщик, посудина* || Порів.: ді. ker *посудина*,
корито; да. cegen; двн. kaг, chaг *посудина*

kasja (ім., чол.р. -п-) *гончар*. Див. kas

kauratjan (слб. дієсл. 1, мин. час kaupasta) *давати ляпаса, бити*

каурон (слб. дієсл. 2) запозичення *торгувати, крамарювати* || ді.
каура; да. сѣрап, сѣаріан; дфр. kārīa; дс. kōрон, kōріан; двн.
koufêh, koufôn, couffen

|| Порів.: лат. cauronog (arī) *торгувати*; caurona (ae)
корчмарка; корчма, трактир

Сучасн.нім. kaufen; голланд. коорен; сучасн. англ. to cheap
(заст.), порів. також cheap (прикм.)

kaurei (ім., жін.р. -п-) *вага, тягар, ноша*. Див. kaurus

kauriĭa (ім., жін.р. -о-) *вага, тягар*. Див. kaurus, kaurĭan

kaurĭan (слб. дієсл. 1) *давити, душити, обтяжувати, отягчати*;
гнітити, гнобити. Див. kaurus

kaurn (ім., сер.р. -а-) *зерно, збіжжя* || ді. korn; да. corn; дфр., дс.
korn; двн. korn, chorn

|| Порів.: лат. grānum *зернина, зернятко*; литов. žirnis
горошина; укр., рос. зерно; д.ірл. grán

Сучасн. нім. Korn; сучасн. англ. corn

kaurno (ім., сер.р. -п-) *зернятко, зерно* || ді. kĭarni; двн. kerno. Див.
kaurn

***kaurus** (прикм. -у-) *важкий, тяжкий*

|| Порів.: санскр. guṛū- *тяжкий*; грец. βαρύς *важкий, великої ваги*; лат. gravis *важкий, важений*

kausjan (слб. дієсл. 1) *випробувати; робити іспит; перевіряти*;
скуштувати, зазнавати, відчувати. Див. kiusan

- Порів.: сучасн.англ. choice (із франц.)
- keinan** (слн. дієсл. I) *проростати, рости* || да. *сїпап лопнути, лускати*; дс. *kīnap*; двн. *kīnap, chīnap розриватися*
|| Порів.: литов. *žiedas квітка*
Сучасн. англ. *to chine* (заст.)
- kelikn** (ім., сер.р. -а-) запозичення *вежа, башта; зала, зал*
|| Порів.: гаел. *cēlicnon башта*
- kilpei** (ім., жін.р. -n-) *утроба, черево* || да. *cild дитина*
|| Порів.: дінд. *jaṭhāga – черево, живіт*
Сучасн. англ. *child*
- kindins** (ім., чол.р. -а-) *правитель* || Порів.: ді. *kind рід*, а також *kund син*; дс. *kind*; двн. *kind, chind дитина, син*
|| Порів.: лат. *gens (gentis) рід, плем'я*.
Порів.: сучасн. нім. *Kind*
- kinnus** (ім., жін.р. -u-) *щока* || ді. *kinn підборіддя*; да. *cin(n) підборіддя*; дфр. *kin*; дс. *kinni щока, підборіддя*; двн. *chinni, kinni підборіддя*
|| Порів.: дінд. *hānu – щелепа*; грец. *γένυς щелепа; морда (тварин); щока; γνάθος щелепа*; лат. *gena(ae) щока*; вал. *gen підборіддя*; д.ірл. *gín рот*
Сучасн. нім. *Kinn*; голланд. *kin*; сучасн. англ. *chin*
- kiusan** (слн. дієсл. II) *пробувати, випробувати; зазнавати; куштувати; вибирати* || ді. *kjósa вибирати, бажати*; да. *cēosan вибирати, вирішувати*; дфр. *kiāsa, ziāsa вибирати, обирати*; дс. *kiosan*; двн. *kiosan, chiosan випробувати, вибирати, обирати*
|| Порів.: дінд. *jōṣati усолоджується; зазнає насолоди; juśāmi люблю, куштуую, смакую*; авест. *zaōša радість; утіха*; грец. *γεύω, (γεύομαι, γεύσομαι) куштувати*; лат. *gusto (are) куштувати, спробувати, смакувати*; д.ірл. *asagussim (я) хочу, бажаю*
Сучасн. нім. *kiesen* (висок.); голланд. *kiezen*; сучасн. англ. *to choose*; порів. також: сучасн. нім. *erkogen* (дієприкм.)
- kniu** (ім., сер.р. -wa-) *коліно* || ді. *kné*; да. *snēo*; дфр. *knīu, knē*; дс. *kneo, knio*; двн. *knīu, knie, knio*; днн. *chniu*
|| Порів.: дінд. *jānu*; грец. *γόνυ*; лат. *genu (us)* (сер.р.) *коліно*
Сучасн. нім. *Knīe*; голланд. *knīe*; сучасн. англ. *knee*
- knussjan** (слб. дієсл. I) *стати навколїшки, впасти ниць* || да. *snussan бити; стукати*; двн. *snussen, knussen бити*

kriustan (слн. дієсл. II) *скреготати зубами*. Див. krusts

|| Порів.: лат. ingruo(ere) *вриватися; кидатися, нападати*

krusts (ім., жін.р./чол.р. -i-) *скрегіт* || Порів.: двн. krustila *хряц.*

Див. kriustan

***kubitus** (ім., чол.р. -u-) запозичення *група тих, що возлягають за столом (під час обіду),*

|| Порів.: лат. cubitus(i) чол.р. *лікоть (руки), рука; а також*

cubitus (us) чол.р. *ложе; лежання*

kukjan (слб. дієсл. I з дав.в.) *цілувати* || Порів.: ді. kyssa; да. cyssan;

дфр. kessa; дс. kussian; двн. kussên, chussen

Порів.: сучасн. нім. küssen; голланд. kussen; сучасн. англ. to kiss

kumei (наказовий спосіб) запозичення *встань!*

|| Порів.: грец. κοῦμει

kunawida (ім., сер.р. -ja-) *кайдани; узи; окови* || двн. kunawidi,

kunawith, khunawidi, chunwidi

kuni (ім., сер.р. -ja-) *рід, плем'я, рідня, спорідненість* || ді. kун; да.

сунп; дфр. kin, kon; ken(n); дс. kunni; двн. chunni

|| Порів.: дінд. jānas (сер.р.) *покоління, люд*; грец. γένος

народження; походження; лат. genus (eris) сер.р.

походження, рід, плем'я

Голланд. kinne; сучасн. англ. kin

kunnan₁ (kann) (прет.-през. дієсл., мин. час, одн. kunþa) *знати* || ді.

kunna (kann, kunna); да. sunnan (can(n), cūðe); дфр. kon(n)a,

kunna (kan, kūde, kunda, koede); дс. kunnan (kan, kunda,

konsta); двн. kunnan (kan, konda), а також порів.: ді. kná *можу*;

да. snāwan; двн. knaén *знати*

|| Порів.: дінд. jānāti *знає*; грец. γινώσκω *узнаю*; лат. cognosco

(ere) *пізнавати, впізнавати*; укр. знати; рос. знать;

Сучасн. нім. können; голланд. kunnen; сучасн. англ. can, а

також порів.: сучасн.англ. to know

kunnan₂ (слб. дієсл. 3) *упізнавати; пізнавати, розуміти* || Порів.:

двн. biknaén *упізнавати*. Див. gakunnan

kunþi (ім., сер.р. -ja-) *знання; пізнання* || Порів.: да. cýþri, cýþ(þ).

Див. kunþs

***kunþjan** (слб. дієсл. 1) *робити відомим, пізнавати, упізнавати* ||

ді. kунna; да. cýþan; дфр. kētha; дс. kūðian, двн. kunden, а

також порів.: ді. kenna; а також двн. irkennen *пізнавати*

Сучасн.англ. to kithе, to kythe (шотл., діал.), порів.: сучасн. нім. erkennen

kunþs₁ (прикм. -а-) *знаний, відомий* || ді. kunnr, kúðr; да. cūþ; дфр. kūth; дс. kūth, kûð; двн. kund, chunt. Див. kunnan
|| Порів.: санскр. jñātás *відомий*; грец. γνωτός *відомий*; лат. gnarus (um) *відомий; який знає; знайомий*; ірл. gnāth *відомий*
Сучасн. нім. kund, а також порів.: kundgeben

kunþs₂ (ім., чол.р. -n-) *знайомий*. Див. kunnan₁

kustus (ім., чол.р. -u-) *випробування; досвід* || да. cуст *вибір; перевага, досконалість*; двн. kust *вибір, а також порів.:* ді. kør; kostr; да. cost *вибір*. Див. kiusan
|| Порів.: дінд. jūṣṭi- *задоволення, вдоволення*; авест. zušta- *бажаний*; грец. γεῦσις *куштування, смак; γευστος який має смак*; лат. gustus(us) *проба, спроба; куштування, пробування*
Порів.: сучасн.нім. Kür

L

.I. 30

laggei (ім., жін.р. -n-) *довжина* || да. lengu; дфр. lendze; двн. lengī.
Див. laggs

***laggs** (прикм. -а-) *довгий, тривалий* || ді. langr; да. lang, long; дфр., дс., двн. lang
|| Порів.: лат. longus *довгий, далекий*; д.ірл. long
Сучасн. нім. lang; голланд. lang; сучасн. англ. long

lagjan (слб. дієсл. 1) *класти, покласти lagjan kniwa падати на коліна, кидатися навколішки*. || ді. leggja, legja; да. lecgan; дфр. ledza, lega, leia; дс. leggian; двн. legen, leggen, lecken.
Див. liġan

|| Порів.: рос. *ложиться, положить*

Сучасн. нім. legen; голланд. leggen; сучасн. англ. to lay

laiba (ім., жін.р. -о-) *шматок, залишок* || ді. leif; да. lāf; дфр. lāva, lēva; дс. lēba; двн. leiba, leira
Сучасн. англ. lave (діал.)

laikan (слн. дієсл. VII, мин. час lailaik) *стрибати, скакати, скакати від радості* || ді. leika *грати*; да. lācan *грати*. Див. laiks

- || Порів.: литов. *lái gyti бігати, ганяти*; д.ірл. *línigid стрібає*
Сучасн. англ. *to lake* (діал.)
- laiks** (ім., чол.р. -і-) *танець* || ді. *leikr гра*; да. *lās гра; метушня, шум*; дфр. *lêk*; дс. *lêk*; двн. *leih гра, пісня, мелодія* Див. *laikan*
Сучасн.нім. *Leich* (поет., заст.)
- lais** (прет.-през. дієсл.) *знаю, розумію* || Порів.: дс. *lêsa*; двн. *leisa*
- laisareis** (ім., чол.р. -ја-) *вчитель* || дс. *lêreгі*; двн. *lêrâгі*; а також порів. да. *lârġow*. Див. *laisjan, lais*
Сучасн. нім. *Lehrer*
- laiseins** (ім., жін.р. -і/о-) *вчення* || Порів.: да. *lâr вчення*; дфр. *lâге*; дс., двн. *lêга знання, вчення* Див. *laisjan*
Порів.: сучасн. нім. *Lehre*; голланд. *leer*; сучасн. англ. *lore*
- laisjan** (слб. дієсл. 1) *навчати* || да. *lægan*; дфр. *lêга*; дс. *lêrian*; двн. *lêren навчати*, а також порів.: да. *leornian*; дфр. *lernia, lirnia*; двн. *lîrnên, lernên навчатися*. Див. *lais*
Сучасн. нім. *lehren*; голланд. *leren*; сучасн. англ. *to lear* (діал.), а також порів.: сучасн. нім. *lernen*; сучасн. англ. *to learn*
- laistjan** (слб. дієсл. 1) *іти слідом* || да. *læstan слідувати; виконувати*; дфр. *lêsta, lâsta виконувати*; дс. *lêstian виконувати*; двн. *leisten виконувати*. Див. *laists*
Сучасн. нім. *leisten*; сучасн. англ. *to last*
- laists** (ім., чол.р. -і-) *слід, шлях* || ді. *leistr ступня*; да. *læst слід (ноги)*; *lâst стежка*; дфр. *lâsta*; снн. *lêst(e)*; двн. *leist слід*
Сучасн. нім. *Leisten*; голланд. *leest*; сучасн. англ. *last*
- lamb** (ім., сер.р. -а-) *ягня, вівця* || ді., да., дфр., дс., двн. *lamb*
Сучасн. нім. *Lamm*; голланд. *lam*; сучасн. англ. *lamb*
- land** (ім., сер.р. -а-) *земля, країна* || ді., да., дфр., дс. *land*; двн. *lant*
|| Порів.: д.прус. *linda(n) долина*; д.ірл. *land огорожене місце*; вал. *lann огорожене місце*; брет. *lann пустище*; корн. *lan вільне місце; долина*
Сучасн. нім. *Land*; голланд. *land*; сучасн. англ. *land*
- latjan** (слб. дієсл. 1) *затримувати(ся), забарятися, барити(ся), гаятися* || ді. *letja*; да. *lettan перешкоджати, заважати*; дфр. *letta*; дс. *lettian*; двн. *lezzen заважати, зупиняти*. Див. *lats*
Голланд. *letten*; сучасн. англ. *to let* (арх.); порів.: сучасн. нім. *verletzen*

- lats** (прикм. -а-) *лінивий, ледачий* || ді. *latr повільний*; да. *læt млявий, повільний*; дфр. *let*; дс. *lat*; двн. *laz слабий, в'ялий; повільний*. Див. *letan*
 || Порів.: лат. *lassus* < *lادتos *втомлений, знесилений*, а також порів.: грец. *λήθειν* *бути втомленим, лінивим*; лат. *letum(i)* *смерть*; литов. *lėtas млявий, повільний*; а також укр. *лінь*; рос. *лень*
 Сучасн. нім. *lass*; сучасн. англ. *late*
- laþon** (слб. дієсл. 2) *(за)кликати, запрошувати* || ді. *laða*; да. *laþian запрошувати*; дс. *lathian, laðon*; двн. *ladôn, ladên*
 Сучасн.нім. *laden*
- laþons** (ім., жің.р. -і-) *запрошення, заклик, призивання; порятунок, визволення; утішання* || Порів.: да. *laþu запрошення*. Див. *laþon*
- laufs** (ім., чол.р. -а-) *лист, листя* || ді. *lauf*; да. *lēaf*; дфр. *lāf*; дс. *lōf*; двн. *loub*; свн. *loup*
 || Порів.: дінд. *lōrauatі рани́ти*; литов. *laurýti лупи́ти*; укр. *лупи́ти*; рос. *лупи́ть*
 Сучасн. нім. *Laub*; голланд. *loof*; сучасн. англ. *leaf*
- laugnjan** (слб. дієсл. 1) *зрікатися, відрікатися; заперечувати; брехати* || ді. *leyna утаювати*; да. *lēgn(i)an*; дфр. *leina*; дс. *lōgnian заперечувати*; двн. *loug(e)nen*. Див. *liugan₂*
 || Порів.: литов. *lūgóti прохати*; латис. *lūgties просити, благати*; рос. *лгать*
 Сучасн. нім. *leugnen*, а також *laugnen* (діал.)
- laun** (ім., сер.р. -а-) *нагорода, винагорода* || ді. *laun нагорода*; да. *lēan нагорода, подарунок, віддяка*; дфр. *lān*; дс., двн. *lōn нагорода, відплата*
 || Порів.: дінд. *lōtam добича, здобич*; грец. *λεία, ληΐς добича*; укр. *лови* (мн.), *улов*; рос. *улов*; д.ірл. *lour досить*; *lōg, luach нагорода*
 Сучасн. нім. *Lohn*; голланд. *loon*
- laus** (прикм. -а-) *порожній, пустий* || ді. *lauss вільний*; да. *lēas позбавлений, вільний*, а також *lēas неправдивий, облудний*; дфр. *lās*; дс., двн. *lōs вільний, позбавлений, незанятий*
 || Порів.: грец. *λύειν звільняти*; лат. *luo, luere очищати; звільняти*;

- Сучасн. нім. los; голланд. los; сучасн. англ. lease (арх.); а також сучасн. нім. –los; сучасн. англ. –less
- lausjan** (слб. дієсл. 1) *звільняти, визволяти* || ді. leysa, а також losa; да. lēsan, lūsan; дфр. lēsa; дс. lōsian; двн. lōsen, lōssan. Див. laus
- Сучасн. нім. lösen
- lausqīprs** (прикм. -а-) *голодний*. Див. laus, qīpus
- leihts** (прикм.) *легкий* || ді. léttr, да. lēoht, līht; дфр. licht, liucht; дс. - līht; двн. līht, а також līhti
- || Порів.: дінд. laghú- *легкий, швидкий*; грец. ἐλάχιστος *найменший*; ἐλαφρός *легкий*; грец. ἐλαχός *маленький, невеликий, незначний*; лат. levis *легкий, неважкий*; литов. leigvas *легкий*; укр. легкий, рос. легкий; д.ірл. lingim *стрибаю*
- Сучасн.нім. leicht; голланд. licht; сучасн.англ. light
- leik** (ім., сер.р. -а-) *тіло; плоть, труп* || ді. lík *тіло, образ, вигляд*; да. līs *тіло, труп*; дфр. līk; дс. lík; двн. līh (сер.р.) *тіло; м'ясо*; līch(e) (жін.р.) *тіло; труп*
- Сучасн. нім. Leiche; голланд. lijk; сучасн. англ. lich (заст.), а також порів.: lich- у словах lichowl, lichstone, lichgate (заст.)
- leikains** (ім., жін.р. -і-) *вподобання, схожість; благовоління*. Див. leikan
- leikan** (слб. дієсл. 3) *бути до смаку, бути до вподоби; припадати, подобатися* || ді. líka; да. līcian; дфр. līkia; дс. líkōn; а також двн. līchēn, līhhēn. Див. leik
- || Порів.: литов. lyginti *прирівнювати, порівнювати*
- Голланд. lijken; сучасн. англ. to like
- leikeins** (прикм. -а-) *тілесний; плотський*. Див. leik
- lein** (ім., сер.р. -а-) *полотняна тканина, полотно* || ді. līn; да. līn; дс., двн. līn
- || Порів.: грец. λίνον *льон; ляна нитка*; лат. linum(i) *льон*; литов. linaĩ; латис. lini; а також укр. льон; рос. лён; д.ірл. lín *сітка*
- Сучасн. нім. Lein; голланд. lijn; сучасн. англ. line (діал.)
- leitils** (прикм. -а-) *малий, невеликий* || ді. líttil; дфр. lītik; порів. також да. lytel; дс. luttil; двн. luzzel, luzzil
- Порів.: сучасн. нім. lützel (діал.); голланд. luttel; сучасн. англ. little

leīru (ім., знах.в., одн.) *трунок, фруктове вино* || ді. lið (сер.р.) *трунок*; да. līr; дфр. līth; дс., двн. lið, līth *пиво, фруктове вино*; двн. lið *фруктове вино; сидр*
|| Порів.: д.ірл. līth *свято*; вал. līid *свято, піднесення, збудження*, а також порів.: грец. ἄλεισον *келих, чаша*; λείβω *лити, проливати*; лат. litus(oris) *морський берег; узбережжя*; литов. lieti, liejù *лити*; lytùs *доц*; латис. liet *лити*; укр. лити; рос. лить

lekeis (ім., чол.р. -ja-) *лікар* || ді. lækni; да. lǣce; дфр. lēza, leiza, letza, leischa; дс. lāki; двн. lāhhi, lāchi
|| Порів.: грец. λέγω *говорити; розповідати*; лат. lego (ere) *збирати, читати, слухати*; д.ірл. líaigh (род.в. léga) *лікар*.
Сучасн. англ. leech (арх.)

lekinassus (ім., чол.р. -u-) *лікування, зцілення*. Див. lekinon, lekeis
lekinon (слб. дієсл. 2) *виліковувати, зціляти* || ді. lækna; да. lācnian,

lǣcnian; дс. lāknon; двн. lāchinōn *лікувати*. Див. lekeis

letan (слн. дієсл. VII, мин. час lailot) *дозволяти, покидати, залишати, пускати, відпускати* || ді. láta *покидати*; да. lǣtan *дозволяти, залишати*; дфр. lēta *покидати*; дс. lātan *покидати*; двн. lāzzan, lāzan *змушувати, веліти, дозволяти*. Див. lats
|| Порів.: грец. λήθειν *бути втомленим*; лат. lassus *втомлений; який заспокоївся*; литов. léisti *пускати*; léidžiù *дозволяю*
Сучасн. нім. lassen; голланд. laten; сучасн. англ. to let

lewjan (слб. дієсл. 1) *зрадити* || да. lǣwan
|| Порів.: литов. liáutis *припиняти; переставати*; латис. ļauties *віддаватися*

libains (ім., жін.р. -i-) *вік; життя* || Порів.: ді. lif *тіло, життя*; да. līf *життя*; дс. lif; двн. līr, līb *життя, плоть, тіло*. Див. liban
Порів.: сучасн. нім. Leib; голланд. lijf; сучасн. англ. life

liban (слб. дієсл. 3) *жити* || ді. lifa *жити, залишатися*; да. libban *жити*; дфр. libba, liva; дс. libbian; двн. lebēn
|| Порів.: лат. –lebs у caelebs, celibis *неодружений, самотній*
Сучасн. нім. leben; голланд. leven; сучасн. англ. to live

ligan (слн. дієсл. V) *лежати* || ді. liggja; да. licgan; дфр. lidz(i)a; дс. liggian; двн. ligger, likkan, ligen
|| Порів.: грец. λέγω (λέξομαι) *лягати спати*; укр. лежати; рос. лежать; д.ірл. laigim *лягаю*
Сучасн. нім. liegen; голланд. liggen; сучасн. англ. to lie

- ligr** (ім., чол.р. -а-) *ложе, ліжко, постіль* || да. leger *хвороба, ліжко*; дфр. leger *положення, становище*; дс. legar *хвороба, ложе хворого*; двн. legar, leger *ложе, ліжко, нічліг, ночівля, стоянка, табір* Див. ligan
|| Порів.: грец. λέχος *ложе, ліжко*; лат. lectus (і) чол.р. *ложе, постіль, ліжко*; д.ірл. lige *постіль; могила*
Сучасн. нім. Lager; голланд. leger; сучасн. англ. lair
- lisan** (слн. дієсл. V) *збирати* || ді. lesa *підбирати, збирати*; да. lesan *збирати, підбирати*; дфр. lesa *читати*; дс., двн. lesan *збирати, читати*
|| Порів.: литов. lèsti *клювати*; латис. lest *клювати*
Сучасн. нім. lesen; голланд. lezen; сучасн. англ. to lease (діал.)
- lists** (ім., жін.р. -і-) *хитроці; підступи; лукавство* || ді., да. list *майстерність; умілість*; дфр., дс., двн. list *знання, хитрість*. Див. lais
Сучасн.нім. List; голланд. list
- liudan** (слн. дієсл. II) *рости, зростати* || да. lēodan; дс. liodan; двн. liotan
|| Порів.: дінд. rōdhati *росте*; литов. liáudis *народ*; латис. ļaudis *люди*; укр. людина; рос. люди, люд
- liufs, liubs** (прикм. -а-) *любий, милий; улюблений* || ді. ljúfr; да. lēof, lōf; дфр. liāf; дс. liof, liob; двн. liob, liub, liup
|| Порів.: дінд. lūbhyaṭi *бажає*; лат. libido, lubido(inis) *бажання*; укр. любий; рос. любо
Сучасн. нім. lieb; голланд. lief; сучасн. англ. lief (заст.)
- liugan₁** (слб. дієсл. 3) *братися, одружуватися, виходити заміж* || дфр. logia
|| Порів.: д.ірл. luge, luige *клятва*
- liugan₂** (слн. дієсл. II) *брехати* || ді. ljúga; да. lēogan; дфр. liāga; дс., двн. liogan
|| Порів.: литов. lūgóti *просити*; рос. лгать, ложь; д.ірл. logaissi *брешу; follugaim приховую*.
Сучасн. нім. lügen; голланд. liegen; сучасн. англ. to lie
- liugn** (ім., сер.р. ?-а-) *обман, неправда; фальшивість; зрадливість; віроломність* || да. lügen *брехливість; неправдивість*; дфр. leine; дс. luginā; двн. lugin *неправда*, а також порів.: ді. lugi; да. luge *фальшивість*; двн. lugi *неправда*. Див. liugn₂
|| Порів.: рос. ложь; словен. lož; чеськ. lež
Сучасн.нім. Lüge; сучасн. англ. lie

- liugnja** (ім., чол.р. -n-) *брехун*. Див. liugn
- liuhadeins** (прикм. -a-) *чистий, ясний, світлий* Див. liuhtjan
- liuhaþ(d)** (ім., сер.р. -a-) *світло, вогонь, огонь* || Порів.: да. lēoht, lēht, līht; дфр. liācht; дс., двн. lioht, також порів.: ді. lǰós (<*leuhsa) *світ*
 || Порів.: дінд. rucás *блискучий*; rucáya *сіяти, сяяти*; rúśant *яскравий, ясний*; грец. λευκός *білий*; лат. lux (lucis) жін.р. *світло, сяння*; укр., рос. лучина; рос. луч; д.ірл. lúach *сіяння, сяння*
 Порів.: сучасн.нім. Licht; голланд. licht; сучасн.англ. light
- *liuhtjan** (слб. дієсл. 1) *світити, засвітити* || да. līhtan, lēhtan; дс. liuhtian, liohtian; двн. liuhten. Див. liuhaþ
 Сучасн. нім. leuchten; сучасн. англ. to light
- liuta** (ім., чол.р. -n-) *лицемір*. Див. liuts
- liutei** (ім., жін.р. -n-) *лицемірство, обман*. Див. liuts
- liuts** (прикм. -a-) *лицемірний* || ді. lǰótr *поганий, гідкий*; дфр. liāt *брехливий*
 || Порів.: литов. liūdnas *сумний*; а також укр. лудити; пол. łudzić *обманювати*
- *lofa** (ім., чол.р. -n-) *долоня*; **sloh lofin** *дав ляпаса* || ді. lófi, lófe, а також порів.: двн. laffa
 || Порів.: литов. lópeta *лопата, леміш*; латис. lārsta *лопата; заступ*; укр., рос. лопата
- ludja** (ім., жін.р. -jo-) *обличчя* || дс. lud *зовнішність*. Див. liudan
- luftus** (ім., чол.р. -u-) *повітря* || да. lyft; дс. luft; двн. luft
 Сучасн. нім. Luft; сучасн. англ. lift (заст.)
- lukarn** (ім., сер.р. -a-) запозичення *світильник, світоч; світло*
 || Порів.: лат. lucerna (ae) жін.р. *свічка, світильник, лампада*
- lukarnastaþa** (ім., чол.р. -n-) *свічник, поставник* || Порів.: ді. staði *стіг (сіна)*. Див. lukarn, staþs₁
- lustus** (ім., чол.р. -u-) *жага, бажання, похоть* || ді. lyst, losti; дс. lust(a); да., дфр., двн. lust *бажання, радість*
 || Порів.: дінд. laśati *бажає*; грец. ἡλιόμοι *хотіти; жадати*; лат. lascivus *веселий, жвавий, зарозумілий, безсоромний*; укр. ласий; лащити; рос. ласкать
 Сучасн. нім. Lust; голланд. lust; сучасн. англ. lust

M

magan (mag) (прет. –през. дієсл., мин. час mahta) *могти, бути спроможним* || ді. mega (má, mátta); да. magan (mæg, meahte); дфр. muga (mei, machte, mochte); дс. mugan (mag, mahta, mohta); двн. magan (mag, mahta)

|| Порів.: дінд. maghá *сила, міць*; грец. μάχος, μήχος *засіб*; укр. можу, могли; рос. могу, мочь

Сучасн. нім. mögen; голланд. mogen; сучасн. англ. may

magabei (ім., жін.р. -п-) *дівоцтво, дівування*. Див. magafs

magafs (ім., жін.р. -і-) *дівчина, діва* || да. mæg(e)þ (поет) *дівчина, діва*, а також порів.: mægden, mæden *дівчина, жінка*; дфр. megith; дс. magath, magad; двн. magad *дівчина, наймичка*, а також порів.: magatîn. Див. magus

Сучасн. нім. Magd, Maid (поет.); голланд. maagd; порів. сучасн. англ. maiden

magula (ім., чол.р. -п-) *хлопчатко, хлопчинка*. Див. magus

magus (ім., чол.р. -у-) *хлопчик, отрок; слуга; син, робітник* || ді.

mQgr *син, юнак*; да. magu, maga *син, людина*; дс. magu *син*, а також порів.: двн. magazogo *вихователь*

|| Порів.: авест. magu *юнак*; д.ірл. mug *раб*

mahteigs (прикм. -а-) *могутній, потужний; можливий;*

спроможний || ді. máttigr, máttugr; да. mihtig; дфр. mahtig, machtich; дс., двн. mahtig. Див. mahts

Сучасн. нім. mächtig; сучасн. англ. mighty

mahts (ім., жін.р. -і-) *міць, сила, могутність; чудо, диво;*

доброчесність || ді. máttir; да. meahht, mæht, mieht, miht; дфр. mecht, macht; дс. maht; двн. maht. Див. magan

Сучасн. нім. Macht; голланд. macht; сучасн. англ. might

mahts (прикм. -ја-) *можливий*. Див. magan

maidjan (слб. дієсл. 1) *перекручувати, обманювати* || ді. meida *ранити*. Див. maiþm(s)

|| Порів.: дінд. méthati, mitháti *чергує, mithyā неправдивий, перекручений*; лат. muto(are) *змінювати*

maihtus (ім., чол.р. -у-) *гній* || дс. mehs, mist; двн. mist *гній*, а також порів.: ді. míga, да. meox *гній, кізяк*.

|| Порів.: грец. ὀμείχειν *удобрювати*; рос. мезга

Сучасн. нім. Mist; голланд. mest

- *mail**(ім., род.в.мн. maile) *зморшка, складка; вада*. || да. māl *пляма*;
двн. meil *пляма; порок, вада*; снн. mēl
Сучасн.нім. Mal; сучасн.англ. mole
- mais** (прикм., вищий ст. порів.) *більший (за кого. що)*; (присл., вищий ст. порів.) *краще, більше, більш* || ді. meir; да. mā; дфр. mā(г), mē(г); дс., двн. mēg. Див. filu
|| Порів.: оскськ. mais *більш*; д.ірл. máo, móa; гаел. mo. òmeìcheiv *удобрювати*; рос. мезга
Сучасн. нім. mehr; сучасн. англ. mo (заст., діал.)
- maist** (присл.) *більш за все, найбільше* || ді. mést; дшв. mēst; да. mǣst; дфр. mēst, māst; дс. mēst; двн. meist. Див. filu.
- maists** (прикм., найвищий ст. порів.) *найбільший, головний; sa maista gudja* *первосвященик* || ді. mestg; дшв. mcest; да. māst, mǣst(a); дфр. māst, mēst; дс. mēst(a); двн. meist(o). Див. mikils
Сучасн. нім. meist; голланд. meest; сучасн. англ. most
- maitan** (слн. дієсл. VII, мин.час maimait) *різати, рубати; відсікати*
|| ді. meita; двн. meizan
- maifm(s)** (ім., чол.р. -a-) *подарунок, скарб* || ді. (мн.) meidmar; да. māfm, māf(р)um; дс. mēdom *подарунок*. Див. maidjan
|| Порів.: грец. μοίτος *подяка; віддяка; покара*
- maiza** (прикм., вищий ст. порів.) *більш, більше, більший* || ді. meigi, meige; дшв. meg; да., дфр. māga; дс. mēga; двн. mēgo. Див. mikils
Голланд. meer; сучасн. англ. more
- malan** (слн. дієсл. VI) *молоти* || ді. mala; дс., двн. malan, а також порів.: ді. mjQl *борошно*; да. melu, meolu; дфр. mele; дс., двн. melo
|| Порів.: грец. μύλλω *дроблю*; μύλη *млин*; лат. molo (-ere) *молоти*; литов. málti *молоти*; укр. молоти; рос. молоть; д.ірл. melim *мелю*
Сучасн. нім. mahlen; голланд. malen, а також порів.: сучасн. нім. Mehl; голланд. meel; сучасн. англ. meal *борошно*
- malma** (ім., чол.р. -n-) *нісок* || ді. malmr *руда*; да. mealm, а також дс., двн. melm *нісок, пил*; порів. також: да. mealmstān *нісковик, піщаник*. Див. malan
Сучасн. нім. Mulm (заст.)

- malo** (ім., жін.р. -п-) *міль* || ді. mǫlr; двн. mil(i)wa; порів. також: да. mælsceafa *гусениця*. Див. malan
 || Порів.: дінд. malūkas *вид хробака*; укр. міль; рос. моль
- mammona** (ім., чол.р. -п-) запозичення *мамона*; *добро*; *багатство*
 || Порів.: араб. māmōn, māmōnā *багатство, прибуток*; грец. μαμωνᾶς
- managei** (ім., жін.р. -п-) *натовп*; *велика кількість*; *народ* || ді. mengi *загин*; да. menigu, mengineo *велика кількість*; дфр. meni(e); дс. menigî; двн. managî, menigî *натовп, велика кількість, зборище*. Див. manags
 || Порів.: укр. множина
 Сучасн. нім. Menge
- managnan** (слб. дієсл. 4) *бути багатим*; *бути численним*; *рясніти*; *збільшуватися*, *множитися*. Див. manags
- manags** (прикм. -а-) *численний*, *великий* || ді. margr; дшв. mangel; д.норв. mangr; да. manig, mænig, monig; дфр. monich, man(i)ch, menich; дс. manag, maneg; двн. manag, manak, menig
 || Порів.: литов. minià *натовп*; рос. много, многие; пол. mnogo; д.ірл. menicc *рясний*; *частий*; гаел. menig *частий*; вал. mnyuch *часто*
 Сучасн. нім. manch; голланд. menig; сучасн. англ. many
- manaseþs** (ім., жін.р. -і-) *людство*; *світ*, *всесвіт*; *натовп*; *велика кількість*, *численність*, *безліч* || Порів.: ді. sād *полова*; да. sǣd, sēd *сім'я*, *насіння*; дфр. sēd; sād; дс. sād, sād *посів*; двн. sāt *посів*. Див. також manna, saian
 || Порів.: лат. semen (inis) сер.р. *насіння*, *сім'я*; с.ірл. saithe *рій*
 Порів.: сучасн. нім. Saat; голланд. zaad; сучасн. англ. seed
- manna**₁ (ім., чол.р., корен., неправ.) *чоловік*, *людина* || ді. maðr (*рідко*), mannr; да. man(n), mon(n), manna; дфр., дс., двн. mann
 || Порів.: дінд. mānu-; mānuṣ *чоловік*; рос. муж
 Сучасн. нім. Mann; голланд. man; сучасн. англ. man
- manna**₂ (ім.) запозичення *манна*
 || Порів.: лат. manna(ae); грец. μάμμα *кришка*, *зерно*, *зернятко*;
 д. євр. mān.
- mannahun** (неозн. займ.) **ni mannahun** *ніхто*. Див. manna
- mannamaurþrja** (ім., чол.р. -п-) *людиновбивця*, *душоубець*, *душоубець*. Див. manna, maurþr

- mannisks** (прикм. -а-) *людський, чоловічий* || ді. *menskr, mennskr*; да., дфр. *mennisc*; дс. *mannisk, mennisk*. Див. *manna*
 Порів.: сучасн. нім. *Mensch*
- manwīpa** (ім., жін.р. -о-) *готування, приготування, готовність*;
 (множ.) *видатки, витрати* Див. *manwjan*
- manwjan** (слб. дієсл. 1) *(нід)готувати, приготувати*. Див. *manwus*
- manwuba** (присл.) *готово*. Див. *manwus*
- manwus** (прикм. -у-) запозичення *готовий*
 || Порів.: лат. *manus (us)* жін.р. *рука*
- marei** (ім., жін.р. -п-) *море* || ді. *maṛg море*; да. *mege озеро, затон, ставок*; дфр. *māṛ став, рівчак*; дс. *meri море*; двн. *maṛi, meri море*; свн. *mege, mer*
 || Порів.: дінд. *maṛyādā морський берег, надмор'я*; лат. *mare (is)* сер.р. *море*; д.прус. *maṛy затока*; укр., рос. *море*; д.ірл. *muir* (род.в. *moṛa*) *море*; вал. *mor*
 Сучасн. нім. *Meer*; голланд. *meer*; сучасн. англ. *mere* (поет.)
- marka** (ім., жін.р. -о-) *межа, границя, узбережжя* || ді. *mṛk ліс на межі*; да. *meaṛc, meṛc межа, границя*; дфр. *merke*; дс. *marka*; двн. *maṛha, maṛca, maṛcha границя, прикордонна земля, край, країна*
 || Порів.: авест. *marəza- границя*; лат. *margo (inis)* *межа, границя, край*; д.ірл. *mruig границя*
 Сучасн. нім. *Mark*; голланд. *mark*; сучасн. англ. *mark границя, межа, край*
- marzjan** (слб. дієсл. 1) *сердити, дратувати; заважати; перешкоджати* || ді. *meṛja забивати; дробити*; да. *mierraṇ, miṛraṇ, meṛraṇ псувати, пошкоджувати, перешкоджати*; дфр. *meria, meṛa завдавати неприємностей, зробити неприємності*; дс. *merriaṇ заважати*; двн. *maṛriaṇ, merriaṇ; meṛraṇ, maṛraṇ сердити, заважати*
 || Порів.: дінд. *maṛcāyati завдає шкоди*; авест. *mərəncaiti руйнує*; лат. *marceo(ere)* *бути слабким, бути млявим*.
 Голланд. *marren*; сучасн. англ. *to mar*
- matibalgs** (ім., чол.р. -і-) *торба, мішок для їжі*. Див. *mats, balgs*
- matjan** (слб. дієсл. 1) *їсти, споживати* || ді. *meṛja ковтати, хлебтати*; да. *mettaṇ годувати*. Див. *mats*
- mats** (ім., чол.р. -і-) *їжа, страва* || ді. *matr, mata*; дс. *mat*; двн. *maṛ* *їжа; їда*, а також порів.: да. *mete*; дфр. *met(e)*; дс. *meti*.

- || Порів.: д.ірл. *maisse* (<*madtja) *страва, їжа*
Сучасн. англ. *meat*
- maṛa** (ім., чол.р. -n-) *хробак, черв'як* || да. *maṛa черв'як*; дс. *maṛo*;
двн. *mado личинка, хробак*, а також порів.: ді. *maḍkt личинка, хробачок*
|| Порів.: вірмен. *mat'il воши*
Сучасн. нім. *Made*; сучасн. англ. *mathe* (арх.)
- maṛl** (ім., сер.р. -a-) *ринок, торгова площа, місце зборів* || да. *mædel збори, зібрання, мова*; дс., двн. *maḥal суд, зборище*, а також порів.: ді. *mál мова*. Див. *gatoṭjan*
- maṛlei** (ім., жін.р.(?) -n-) *мова*. Див. *maṛl*
- maṛljan** (слб. дієсл. 1) *говорити* || да. *mabelian*, а також *mæṛlan, mæḷlan говорити*; дс. *mahalian*; двн. *mahalen говорити, обіцяти*; а також *mahalôn, mâlôn обвинувачувати, стати перед судом*. Див. *maṛl*
- maurgins** (ім., чол.р. -a-) *ранок; du maurgina завтра* || ді. *myrginn; morgunn*; да. *myrgen*, а також порів.: да. *morgen*; дфр. *morn, mergen, morgen*; дс., двн. *morgan*
|| Порів.: санскр. *mārgīsi- промінь світла*; грец. *μαρμαρω, ὄμαρῶσσω блищати; блискати*; укр. *морок*; рос. *мрак*
Сучасн. нім. *Morgen*; голланд. *morgen*; сучасн. англ. *morn*, а також порів.: *morgow* (поет.), *morning*
- maurnan** (слб. дієсл. 3) *ніклуватися; турбуватися; журитися; бути стурбованим* || ді. *morna знемагати; чахнути; нидіти*;
да. *muṛnan горювати, сумувати*; дс. *mornian, mornon*; двн. *mornêṇ засмучуватися, бути сумним*
|| Порів.: дінд. *smāratī згадує; пригадує*; авест. *maraiti*; грец. *μέρμνα смуток, сум*; вірмен. *mormok горе, сум, скорбота*;
вал. *marth смуток, турбота*
Сучасн. англ. *to mourn*
- maurṛ** (ім., сер.р. -a-) *убивство* || да. *moṛṛog убивство, злочин*, а також порів.: ді. *moṛḍ*; да. *moṛṛ*; дфр., дс. *morth*; двн. *mord убивство*
|| Порів.: дінд. *mṛtyú смерть; mṛtá- мертвий*; лат. *mors (mortis) смерть*; литов. *mīrti умирати*, латис. *mīrt умирати*; а також лат. *mortuus*; укр. *мертвий*; рос. *мёртвый*
Сучасн. англ. *murder*, а також порів.: сучасн. нім. *Mord*;
голланд. *moord*

- mawi** (ім., жін.р. -jo-) *дівчинка, дівча, дівчина* || ді. mā́eg, а також mæyi. Див. magus
- mawilo** (ім., жін.р. -n-) *дівчина, дівчатко* || ді. meyla; да. meowle *діва, дівчина*. Див. mawi
|| Порів.: дінд. mahilā *дружина, жінка*
- meins** (присв. займ.) *мій* || ді. minn; да., дфр. mīn; дс., двн. mīn
|| Порів.: лат. meus *мій, що належить мені*; а також авест. mana; mīen, укр. мене; рос. меня
Сучасн. нім. mein; голланд. mijn; сучасн. англ. my, mine
- meki** (ім., знах. в. сер.р. -ja-) *меч* || ді. mækir; да. mæse, mēse *меч*; дс. māki
- mel** (ім., сер.р. -a) *час, година*; а також *знак*; (мн.) *письмо*; **in alla mella** *завжди повсякчас, повсякчасно* || ді. mál *знак, час; пора їжі*; да. mæl *час, пора року, пора їжі; знак, позначка; мова*; дфр. mēl; дс., двн. māl *мить, їжа, вечеря; визначений час; знак*
|| Порів.: дінд. māla - *бруд*; грец. μέλας *чорний*; латис. melns *чорний; брудний*.
Сучасн. нім. Mahl; а також Mal; голланд. maal; сучасн. англ. meal
- mela** (ім., чол.р. -n-) *посудина, мішок, мірка (зерна)* || да. mæle *горщик, а також порів.:* ді. mælig *мірка зерна*
- meljan** (слб. дієсл. I) *писати, записати* || ді. mæla *малювати*; да. mælan *бруднити, плямувати*; дфр. mēlia; дс. mālôn; двн. mālên, mālôn *забруднювати; митити; малювати*. Див. mel
Сучасн. нім. malen
- mena** (ім., чол.р. -n-) *місяць* || ді. māni; да., дфр. mōna; дс., двн. māno
|| Порів.: дінд. māś *місяць*; грец. μήν; д. прус. menins *місяць*; латис. mēness *місяць*; литов. mėnuo *місяць*
Сучасн. нім. Mond; голланд. maan; сучасн. англ. moon
- menops** (ім., чол.р., корен., дав.в., одн. менop; назв. в, знах.в., мн. menops) *місяць (року)* || ді. mānaðr, manuðr; да. mōnað; дфр. mōnath; дс. mānoth, mānuth; двн. mānôd. Див. mena
|| Порів.: лат. mensis (is) чол.р.; латис. mēnesis *місяць (року)*; укр. місяць; рос. месяц
Сучасн. нім. Monat; голланд. maand; сучасн. англ. month
- mereins** (ім., жін.р. -i/o-) *проповідування; оголошення, проголошення*. Див. merjan

meriþa (ім., жін.р. -о-) *чутка, поголоска, поголос; вістка* || ді. máerð *хвала, славлення*; да. mærfu, mærfо *слава, велич*; дс. mâritha, mâriða *славне діяння*; двн. mâriða *чутка, поголоска, славний вчинок*. Див. merjan

merjan (слб. дієсл. 1) *проповідувати, сповіщати, повідомляти, розповідати* || ді. mœra, mœra *прикрашати, хвалити*; да. mæran *прославляти*; дс. mârjan; двн. mâren, mârran *знайомити, оголошувати*

mes (ім., сер.р. -а-) запозичення *стіл, блюдо* || да. mēse; двн. mias, meas

|| Порів.: лат. mensa, народна латинь mesa *стіл, страва, їжа*

midjis (слн. прикм. -ja-, наз.в., жін.р., одн. midja; сер.р. midî, midjata) *середній pairh midjans ins посеред, між ними; in midjaim посеред, посередини* || ді. miðr; да. mid(d); дфр. midde; дс. middi; двн. mitti, а також порів.: да. middel, middle (ім.); дфр. middel (прикм.); двн. mittel (прикм., ім.); свн. mittel (ім.) || Порів.: дінд. mádhya- *середній*; грец. μέσσος, μέσος; лат. medius *середній, серединний*; укр., рос. межа; д.ірл. mide *середина*

Сучасн. англ. mid, а також порів.: сучасн. нім. Mitte, Mittel; голланд. midden; middel; сучасн. англ. middle

midjungards (ім., чол.р. -і-) *земля, всесвіт, світ* || ді. miðgarðr; да. middangeard; дс. middilgard; двн. mittilgart, mittingart

|| Порів.: дінд. madhyāmdinas *південь*

miduma (ім., жін.р. -о-) *середина; in (ana) midumai всередині,*

посередині || ді. mjōdm *стегно*; двн. mittamo, а також порів.:

да. medema, meduma *середній, посередній*; дфр. medemest; двн. metemo *посередній*

|| Порів.: дінд. madhyamás, madhyamá – *середній; серединний;*

дінд. mádhyaṃ *середина*; авест. maðemō *середній*; лат. medium

(і) сер.р. *середина, щось середнє*

mikilaba (присл.) *дуже, вельми*. Див. mikils

mikildups (ім., жін.р. -і-) *велич, величчя; величність*. Див. mikils

mikilei (ім., жін.р. -n-) *велич, слава* || да. micelu *розмір*; двн. mihhilî, michelî *величина*. Див. mikils

mikiljan (слб. дієсл. 1) *возвеличувати, вихваляти, прославляти, славити, хвалити* || двн. mihhilôn Див. mikils

- || Порів.: грец. μεγαλύνω *возвеличую*; лат. *masto* (-are) *прославляти, вшановувати*
- mikilnan** (слб. дієсл. 4) *бути звеличеним, бути прославленим, славиться* || ді. *mikilask*. Див. *mikils*
- mikils** (прикм. -а-) *великий* || ді. *mikill*; дшв. *mykil*; да. *mycel, micel*; дс. *mikil*; двн. *mihhil, michil*
 || Порів.: дінд. *maḥā-* *великий*; грец. *μεγάλος* *великий*; а також *μέγας, μεγάλη*; лат. *magnus* *великий, просторий*; д.ірл. *maige* *великий*.
 Порів.: сучасн. англ. *mickle* (розм., діал.) (із сканд.), а також порів.сучасн.англ. *much* (присл.)
- mikilþuhts** (прикм. -а-) *зарозумілий, гордовитий, гордий*. Див. *mikils, þugkjan*
- milhma** (ім., чол.р. -п-) *хмара*
- miluks** (ім., жін.р. корен.) *молоко* || ді. *mjolk*; да. *milc, meol(u)c*; дфр. *melok*; дс. *miluk*; двн. *miluh*
 || Порів.: грец. *ἄμελγω* *доїти*; лат. *mulgeo* (-ere) *доїти*; д.ірл. *melg* *молоко*
 Сучасн. нім. *Milch*; голланд. *melk*; сучасн. англ. *milk*
- minnists** (прикм., найвищий ст. порів.) *найменший* || ді. *minnstr, minnztr*; дшв. *minster*; дфр. *min(ne)st*; дс., двн. *minnist*. Див. *leitils*
- minniza** (прикм., вищий ст. порів.) *менший* || ді. *minni*; дс., дфр. *minnera*; двн. *minnigo*. Див. *leitils*
 || Порів.: дінд. *mināti* *скорочує, зменшує*; лат. *minuo* (ere) *зменшувати*, а також *minor* (oris) *менший*; укр. *менший*, рос. *менее*; д.ірл. *menb* *маленький*; корн. *Minow* *зменшувати*.
- mins** (присл.) *менше, менш* || ді. *minnr* *мало*; да., дфр., двн. *min*
 || Порів.: лат. *minus* *менше, не дуже, не зовсім*
- minznan** (слб. дієсл. 4) *зменшуватися; поменишуватися; зменшитися* || Порів.: дфр. *minria*, двн. *minnirōn*. Див. *mins*
- missadeþs** (ім., жін.р. -і-) *гріх, провина* || да. *misdæd* *злочин, лиходійство, злодіяння*; дс. *misdâd*; двн. *missitât* *лиходійство, злочин*. Див. *gadeþs*
 Сучасн.нім. *Missetat*; сучасн. англ. *misdeed*.
- missaleiks** (прикм. -а-) *неоднаковий; різний; відмінний; різноманітний* || ді. *mislíkr*; да. *mislíć*; двн. *misselfh, missilfh*
 Сучасн.нім. *misslich*

misso (присл., завжди зі займ.) *один одного, взаємно, між собою; du sis misso один одному.*

|| Порів.: дінд. mithás *взаємно*

mitan (слн. дієсл. V) *міряти, вимірювати* || ді. meta *оцінювати*; да. metan *міряти*; дфр. meta *вимірювати*; дс. metan; двн. mezzan *міряти*

|| Порів.: дінд. mā- *міряти*; mīmīte *міряє*; грец. μήδομαι *думати*; лат. metior (iri) *міряти, вимірювати*; лат. meditor (iri) *обдумувати, розмірковувати*; д.ірл. midiur *ціную; шаную*
Сучасн. нім. messen; голланд. meten; сучасн. англ. to mete (поет.)

mitaps (ім., жін.р., корен.) *міра, мірка* || Порів.: ді. mjōtuđr; да., дс. Metod, Meotod *Творець, Бог*; дс. metod *доля*; а також ді. met; да. gemet *міра; здатність*; да. mitta, mitte *міра*; двн. mež *міра, розмір, мірка*. Див. mitan

Сучасн. нім. Maß, а також Metze

miton (слб. дієсл. 2) *думати, гадати, обдумувати, міркувати* || да. met(e)gian *міряти, поміряти, розміряти*; дфр. metigia; двн. mezzōn *вимірювати; зменшувати; зважати, обдумувати, судити*. Див. mitan

mitons (ім., жін.р. -і-) *думка, гадка, помисел*. Див. miton

miþ (прийм. з дав.в.) *сумісно, з* || ді. með; да. mid, miþ; дфр. mith(i); дс. mið, mid(i); двн. mite, miti; а також дс. mith, med; двн. mit
|| Порів.: грец. μετά *між, серед, з*
Сучасн. нім. mit

miþanakumbjan (слб. дієсл. 1) *лежати разом за столом (під час трапези)*. Див. anakumbjan

miþfaginon (слб. дієсл. 2) *зрадіти разом*. Див. faginon

miþgaggan (слн. дієсл. VII) *йти разом*. Див. gaggan

miþgagiujan (слб. дієсл. 1) *оживити разом (з кимось)*. Див. qius

miþgardiwaddjus, midgardiwaddjus (ім., жін.р. -у-) *середня міська стіна, перегородка*

miþgasatjan (слб. дієсл. 1) *посадити разом (з кимось)*. Див. gasatjan

miþgasinþa (ім., чол.л. -п-) *супутник (під час подорожі)*. Див. gasinþa, sinþs

miþgatimrjan (слб. дієсл. 1) *будувати(ся) разом (з кимось)*. Див. timrjan

- mīpinngaleiþan** (слн. дієсл. I) *увійти разом*. Див. innagaleiþan, galeiþan, inn
- mīþmatjan** (слб. дієсл. I) *їсти разом (з кимось)*. Див. matjan.
- mīþniman** (слн. дієсл. IV) *прийняти, приймати*. Див. niman.
- mīþrodjan** (слб. дієсл. I) *розмовляти (з кимось)*. Див. rodjan
- mīþqiman** (слн. дієсл. IV) *іти разом, перебувати разом*. Див. qiman.
- mīþsokjan** (слб. дієсл. I) *сперечатися (з кимось)*. Див. sokjan
- mīþstandan** (слн. дієсл. VI, неправ.) *стояти разом, стояти (з кимось)*. Див. standan
- mīþþan** (присл.) *тоді*. Див. mīþ, þan.
- mīþþanei, mīþþane** (спол.) *з тим, між тим, під час, в той час як*. Див. mīþ, ei, þan
- mīþurraisjan** (слб. дієсл. I) *воскресити разом з (кимось)*. Див. urraisjan
- mīþushramjan** (слб. дієсл. I) *розп'ясти разом (з кимось)*. Див. ushramjan
- mīþwissei** (ім., жін.р. -п-) *сумління, совість; свідомість*
- mizdo** (ім., жін.р. -п-) *нагорода, винагорода, оплата* || да. meord *винагорода*, а також порів.: да. mēd *винагорода, плата*; дфр. mēde; дс. mēda, mieda; двн. mēta, miata, mieta *винагорода, плата, кара*
- || Порів.: дінд. mīḍhām *нагорода, ушанування*; авест. miždēm *нагорода*; грец. μισθός *оплата, нагорода*; рос. мзда
- Порів.: сучасн. нім. Miete; сучасн. англ. meed
- modags** (прикм. -а-) *сердитий, розгніваний* || ді. móðugr *приголомиений лихом*; да. mōdig *сміливий, відважний, гордовитий*; дс. mōdag, mōdig, muodag *збуджений, гнівний, злий*; двн. muotíg *сміливий*. Див. moþs
- Сучасн. нім. mutig; сучасн. англ. moody
- mota** (ім., жін.р. -о-) *податок, мито; митниця* || ді. mûta *оплата, підкуп*; да. mōt *податок*; двн. mûta, а також свн. muozе *плата за помел (зерна)*
- Сучасн.нім. Maut
- motareis** (ім., чол.р. -ја-) *митник, митар, збирач податків*. Див. mota
- moþs, mods** (ім., чол.р. -а-) *гнів, лют, сміливість* || ді. móðr *лихо, гнів, відвага*; да. mōd *дух, душа, серце, гордість, відвага*; дфр.

- mōd; дс. mōd; двн. muot *почуття, душа, настрій, норів, вдача*
 || Порів.: грец. μῶσθαί *прагну*; лат. mos (moris) *звичай*; (мн.) *характер*; а також укр. смію, сміти; рос. смею, сметь
 Сучасн. нім. Mut; голланд. moed; сучасн. англ. mood
- mulda** (ім., жін.р. -о-) *пил, порох, прах* || ді. mold; да. molde *земля, світ*; дфр. molde; двн. molta *земля, порох, пил*. Див. malan
 Сучасн. англ. mould; голланд. moude, а також порів.: сучасн. нім. Maulwurf
- munan₁ (man)** (прет.-през. дієсл., мин. час munda) *думати, гадати* || ді. muna (man, munða, munda) *нам'ятати*; а також muna (munda) *мати намір, хотіти, бути, стати*; дшв. mona *нам'ятати*; да. munan (mon, man, munde) *думати; обмірковувати*. Порів. також: дс. farman (farmonsta) *заперечую*
 || Порів.: дінд. mányatē (*він вірить, нам'ятає, гадає*; manutē *думає, гадає*; грец. μνῆσκαω, μανῆναι *згадувати, нагадувати*; лат. meminī (meminisse) *нам'ятати, згадувати*; литов. minėti, menù, minù *згадувати*; рос. мнить, помнить
- munan₂** (слб. дієсл. 3) *мати намір, мати на думці, думати, розраховувати; бажати* || Порів.: да. manian, monian *повчати; спонукати, умовляти*; дфр. monia; дс. manôn *нагадувати, знати*; двн. manôn, а також manêp *нагадувати, умовляти, переконувати* Див. munan.
 || Порів.: лат. moneo (ere) *нагадувати, умовляти*
 Порів.: сучасн.нім. mahnen
- muns** (ім., чол.р. -і-) *думка, гадка; погляд; рада; задум* || ді. munr *думка; бажання*; да. mune *спогад; кохання, бажання*. Див. munan₂
 || Порів.: дінд. mánas *розум*; грец. μένος *думка, дух*
- munþs** (ім., чол.р. -?-) *рот* || ді. munnr, múðr; да. mūð; дфр. mūth; дс. mūth, mūd; двн. mund, munt
 || Порів.: лат. mando (ere) *жувати, кусати*, а також mentum(-i-) сер.р. *підборіддя*; вал. munt *щелепа*
 Сучасн. нім. Mund; голланд. mond; сучасн. англ. mouth

N

nadrs (ім., чол.р. -а-) *змія, гадюка* || ді. паѢг, паѢга *змія, вуж*, а також порів.: да. nǣddre, nǣdre *змія, гадюка*; дс. nâdra; двн. nât(e)ra *вуж*

|| Порів.: лат. patrix (icis) *водяна змія*; д.ірл. nathir; вал. neidr *змія*

Порів.: сучасн. нім. Natter; голланд. adder; сучасн. англ. adder

nahtamats (ім., чол.р. -і-) *вечеря, вечірня трапеза*. Див. nahts, mats

nahts (ім., жін.р., корен., дав.в., мн. naht) *ніч* || ді. nátt, nǫtt; да. neaht, niht; дфр. nacht; дс., двн. naht

|| Порів.: дінд. nákt-, nákti, náktis; хет. nekuz meḥur *нічний час*; nekut- *вечір*; грец. νύξ, (νυκτός); лат. nox (noctis); литов. naktis; латис. nakts; укр. ніч; рос. ночь; д.ірл. nocht

Сучасн. нім. Nacht; голланд. nacht; сучасн. англ. night

naiteins (ім., жін.р. -і/о-) *блудність, богохульство, лихослав'я*

namnjan (слб. дієсл. 1) *називати* || ді. nefna; да. nemnan *кликати, звати, називати*; дфр. nemna, nenna; двн. nemnen, nemnan, nennep *називати*, а також порів.: да. (ge)namian *дати назву, називати*; дс. binemnian *називати*. Див. namo

Сучасн. нім. nennep, а також порів.: сучасн.англ. to name

namo (ім., сер.р. -n-, неправ., наз.в., знах.в., мн. namna) *ім'я* || ді.

namn, namn; да., дфр. nama, nom(мн.); дс., двн. namo

|| Порів.: санскр. nāma, nāmāni; грец. ὄνομα; лат. nomen (inis) сер.р. *ім'я, назва*; д.прус. emmens (знах.в. emnen) укр. ім'я, імені; рос. имя, имени; д.ірл. ainm; вірмен. anup

Сучасн. нім. Name; голланд. naam; сучасн. англ. name

naqaps (прикм. -а-) *голий* || ді. nǫkkviđr, nǫkkveđr, а також порів.:

nakinn; да. nasod; дфр. nakad, naked, naket; двн. naskot, nasod, naskut, nahhut; снн. naket

|| Порів.: дінд. nagnás *голий*; грец. γυμνός *голий, неодягнений*; лат. nudus; литов. nuogas; укр. нагий; рос. нагой; д.ірл. nocht

Сучасн. нім. nackt; голланд. naakt; сучасн. англ. naked

nardus (ім., чол.р. -у-) запозичення *нард* || двн. narda, nartha

|| Порів.: грец. νάρδος; лат. nardus (i) *нард (назва духмяних рослин)*

naseins (ім., жін.р. -і/о-) *рятування, спасіння*. Див. nasjan

- nasjan** (слб. дієсл. 1) *спасати, рятувати* || ді. *nǣra годувати*; да. *perian*, а також *genengan рятувати, зберігати*; дфр. *nēra годувати*; дс. *perian спасати, рятувати*; двн. *perien, perren, pergan рятувати, годувати, виліковувати*. Див. *ganisan*
Сучасн. нім. *nähren*
- nasjands** (ім., чол.р. -nd-) *спаситель, рятувальник* || да. *neriend, nergend*;
дс. *neriand*. Див. *nasjan*
- nati** (ім., сер.р. -ja-) *сітка, сіть* || ді., дфр. *net*; да. *net(t)*; дс. *net(ti)*;
двн. *nezzī*, а також порів.: ді. *nōt велика сіть*
|| Порів.: лат. *passa* (ae) жін.р. *верша (рибальська снасть), сітка*, а також порів.: лат. *nodus* (i) чол.р. *вузол, петля*
Сучасн. нім. *Netz*; голланд. *net*; сучасн. англ. *net*
- naudibandi** (ім., жін.р. -jo-) *кайдани, ланцюг* || дфр. *nēdbende*
кайдани, окови, а також порів.: двн. *nōtbentig полонений*. Див.
naufs, bandi
- naudipaurfts** (прикм. -a-) *потрібний, необхідний* || да. *nēdþearf*, а
також порів.: дфр. *nēdthreft*; дс. *nōdthurft*; двн. *nōtduruft*
необхідність, нужда. Див. *naufs, þaurfts*
- nauh** (присл.) *це, іще; ni nauh; nauh ni* *поки це ні* || дфр. *noch*; дс.,
двн. *noh це, крім того, до цього часу*. Див. *nu, uh*
Сучасн. нім. *noch*
- nauhþan** (присл.) *це*. Див. *nauh, þan*
- nauhþanuh** (присл.) *це, бо це*. Див. *nauh, þanuh*
- nauhþanuf** (присл.) *це, а також*. Див. *nauh, þannu, uf*
- naus** (ім., чол.р. -i-) *труп, мрець, мертвець* || ді. *nāg*, да. *nēo*
|| Порів.: литов. *nūvuti мучити*; латис. *nāve смерть*; д.прус.
powis тулуб, труп; чеськ. *upava утомленість, втома*; а також
лат. *nex (necis) убивство, стража*
- naufjan** (слб. дієсл. 1) *примушувати, приневолити* || ді. *nēuða*; да.
nēdan; *nēdan примушувати*; дфр. *nēða*; дс. *nōdian*; двн. *nōten*.
Див. *naufs*
- naufs** (ім., жін.р. -i-) *нужда; примус, примушування* || ді. *nauð(r)*,
neuð; да. *nēad, nēod, nēd, nūð необхідність примушування*;
дфр. *nēod, nēd. nāth*; дс. *nōð*; двн. *nōt нужда, необхідність*,
мука; жаль; туга. Див. *naus*
|| Порів.: дінд. *nudāti відштовхує, проганяє, nōdayati підганяє*;
д.прус. *nautin* (знах.в.) *нужда*; укр., рос. *нужда*; д.ірл. *nauna*
голод
Сучасн. нім. *Not*; голланд. *nood*; сучасн. англ. *need*

ne (запер. частка) *не*

|| Порів.: лат. *nē* *якби не, щоб не*; литов. *nė* *ні*; укр., рос. *не*

neħv (присл.) *близько* || ді. *ná*; да. *nēah, nēh*; дфр. *nei, nī*; дс., двн. *nâh*

Голланд. *na*; сучасн. англ. *nigh* (заст.), також порів.: сучасн. нім. *nach*

neħva (присл.) *поблизу, поруч, близько*; (прийм. з дав.в.) *коло, біля, при* || да. *nēah*; двн. *nâho*, а також порів.: ді. *nág, nâg*; да. *nēar*; дс., двн. *nâhor*. Див. *neħ*

Сучасн. нім. *nahe*, а також порів.: голланд. *naag*; сучасн. англ. *near* (із сканд.)

neħjan sik (слб. дієсл. 1) *наближатися, близитися* || да. *nægan*

заговорити, звертатися, звернутися; дс. *nâhian*; двн. *nâhen* *наближатися*. Див. *neħ, neħva*

Сучасн. нім. (sich) *nahen*

neħundja (ім., чол.р. -п-) *сусід, ближній*. Див. *neħ, neħva*

nei (запер. частка) *ні, ні в якому разі, у жодному разі* || ді. *ní*; двн. *ní, nê*

|| Порів.: дінд. *nēd*; лат. *nī* (спол.) *щоб не, якби не*; латис. *nei*; литов. *nei*; укр. *ні*; рос. *ни*

neip (ім., сер.р. -а-) *заздріці, заздрість, зненависть* || ді. *níd* *глум, глуз, ганьба*; да. *nīþ* *ворожнеча, злість, лють*; дфр. *nīth* *лють, злість*; дс. *nīth, nīd* *ворожнеча, зненависть; запал*; двн. *nīd* *гнів, заздрість, зненависть, ревність*;

|| Порів.: д.ірл. *nīth* *битва, бій; нужда; бідкування*

Сучасн. нім. *Neid*

neiwān (слн. дієсл. I) *бути лютим, сердитися, гніватися*

nepla (ім., жін.р. -о-) *голка* || ді. *nál*; да. *nēdl*; дфр. *nēdle*; дс. *nâdla, nâthla*; двн. *nâdela, nâdla, nâdala*; снн. *nâlde*

|| Порів.: грец. *νήϋω, véω* *пряду; νήμα* *нить*; лат. *neo* (*nēre*) *прясти, ткати*; а також латис. *nátns* *ляний, полотняний*; укр., рос. *нить*; д.ірл. *nāthat* *голка*; *snāth* *нить*; вал. *nyddu* *прясти*

Сучасн. нім. *Nadel*; голланд. *naald*; сучасн. англ. *needle*

ni (запер. частка) *не, ні, також ні; ni...ni* (*nih*) *ні...ні; ni...ak* *ні...але* || ді. *né*; да. *ne, nī*; дфр., дс., двн. *ne, nī*

- || Порів.: дінд. ná; авест. па; лат. пе (енкліт. пит. частка) *хіба, невже, хіба що, чи*; литов. пè, а також укр., рос. не; польськ. nie
- Сучасн. англ. ne (арх.)
- ni aiw** (присл.) *ніколи* || да. nā, nō; дс. pio; двн. нео, pio. Див. пе, aiws
- Сучасн. нім. nie; сучасн. англ. no, na (заст.), а також на (шотл.)
- nibai, niba** (спол.) *крім, поза, лише; якщо (коли) не; чи ж не; хибне що; хіба не; хіба тільки*; (пит. частка) *чи не, хіба не* || да. nefne, nemne; дс. neḃa, neḃu; двн. nibu, niba, nube. Див. ni, iba, ibai
- nidwa** (ім., жін.р. -о-) *ржа, іржа* || Порів.: ді. niðfɔlɾ *іржавий*
- nih** (спол.) *не, також не; nih...nih (ni) ні...ні; nih...ak jah не тільки (не лише)..., а (але) й* || двн. noh *ні, також не, і не*
- || Порів.: лат. нес, neque *і не, також не, але не*
- niman** (слн. дієсл. IV) *брати, взяти; приймати, отримати, прийняти; одержувати* || ді. nema; да., дс. niman; дфр. nima, neta; двн. nemen
- || Порів.: грец. νεμω, νέμεiv *роздавати; ἀνα- νέμομαι перераховую*; лат. emo (emere) *придбати, купувати*; латис. ņemt *брати, взяти*;
- Сучасн. нім. nehmen
- nist** *не є* || да. nis; двн. nist, nis. Див. ni, wisan.
- niḃjis** (ім., чол.р. -ја-) *родич* || ді. niḃɾ *родич, нащадок*, а також порів.: да. niḃras *люди, мужи*
- || Порів.: дінд. nítya *власний*; а також лат. nepos (nepotis) *онук, нащадок*; nep̄tis (is) *онука, племінниця*
- niḃjo** (ім., жін.р. -п-) *родичка*. Див. niḃjis
- niḃpaim** Див. nih, ḃata; sa; so
- niḃpan** Див. nih, ḃan
- niu** (пит. частка) *чи не так, хіба не*. Див. ni, u.
- niujs** (прикм. -ја-) *новий* || ді. nýɾ; да. nīewe, nīwe, nēowe, nīowe; дфр. nīe, nī, nŷ; дс. niuwi, nígi; двн. niuwi
- || Порів.: дінд. navas, návyas; грец. νέτος, νέος; лат. novus; литов. naujas; укр. новий; рос. новый; д.ірл. nŷe; гаел. nuadh; вал. newydd *новий*
- Сучасн. нім. neu; голланд. nieuw; сучасн. англ. new

- niun** (числ.) *дев'ять* || ді. níu; да. nigon; дфр. ni(u)gun, niogen; дс. nígun; двн. niun
 || Порів.: дінд. náva-; авест. náva-; тохар. ñu; грец. ἐννέα; лат. novem; литов. devyni; латис. deviņi; укр. дев'ять; рос. девять; д.ірл. nóin; вірмен. inn
 Сучасн. нім. neun; голланд. negen; сучасн. англ. nine
- niunda** (числ.) *дев'ятий* || ді. níundi; двн. niunto, а також порів.: да. niğora; дфр. niugunda, niogenda; дс. nigundo, nigudo; снн. negede. Див. niun
 || Порів.: д.прус. newīnts
- niuntehund** (числ.) *дев'яносто* || Порів.: да. hundnigontig, а також да. nigontig; дфр. niuguntich
 Порів.: сучасн. англ. ninety
- niutan** (слн. дієсл. II) *ловити (рибу); досягати, здобувати; бути веселим, утішатися* || ді. nįóta *мати радість; користуватися; мати вигоду*; да. nēotan *користуватися*; дфр. niāta; дс. niotan *досягати; піймати*; двн. niōzan *користуватися*
 || Порів.: литов. naudà *вигода; користь*
- nota** (ім., чол.р. -п-) *корма човна, корма корабля*
- nu** (присл.) *тепер, таким чином; тож, отже* || ді. nú; да., дфр. nū; дс., двн. nū
 || Порів.: дінд. nú, nūnám *тепер*; грец. νύ, νύν, νῦν; лат. nunc *тепер, нині, зараз*; литов. nū *нині, тепер*; укр. нині; рос. ныне
 Сучасн. нім. nun; голланд. nu; сучасн. англ. now
- nuh** (пит. частка) *чи, хіба; чи так; же(ж); (спол.) і тепер; тож.*
 Див. nu, uh.
- nuta** (ім., чол.р. -п-) *ловець, рибалка.* Див. niutan

O

- o** (вигук) *о, ой, ох, ей, гей, агей*
- ogan (og)** (прет.-през. дієсл., мин. час, одн. ohta) *лякатися, страхатися, боятися* || Порів.: ді. ógn *страх, жах*; да. òga *жах*

|| Порів.: грец. ἄχος сум, смуток; біль; ἄχομαι я сумую; д.ірл. adāgor я боюся

ogjan (слб. дієсл. 1) лякати, полахати || ді. ógja злякати. Див. ogan

osanna (ім.) запозичення осанна, слава

|| Порів.: грец. ὠσαννά (із араам.)

Р

paida (ім., жін.р. -о-) запозичення одяг, сорочка || да. rād накидка;
дс. rēda; двн. pfeit

|| Порів.: грец. βαίτη накидка пастуха із козливої шкіри;
кожух, овеча шкура (із фракійської мови)

parakletus (ім., чол.р. -у-) запозичення утішник, розрадник

|| Порів.: грец. παράκλητος

paraskaiwe (ім.) запозичення параскева, п'ятниця

|| Порів.: грец. παρασκευή

pasxa, paska (ім., жін.р.) запозичення пасха, великдень

|| Порів.: πάσχα (із араам.)

purpura, purpura (ім., жін.р.) запозичення пурпур, багрянця ||

ді. purpuri; да. purpura; двн. purpura

|| Порів.: грец. πορφύρα; лат. purpureus пурпуровий, багрянний,
яскраво-червоний

purpuron (слб. дієсл. 2) фарбувати в пурпур, обагрювати Див.
purpura

|| Порів.: лат. purpuro (age) фарбувати в пурпур, багристи

peikabagms (ім., чол.р. -а-) пальма || Порів.: ді. рік; да., дфр. рїс
крапка, точка, шпичак. Див. bagms

Порів.: сучасн. англ. pike

pistikeins (прикм. -а-) запозичення чистий, істинний, правдивий,
справжній

|| Порів.: грец. πιστικός

plarja (ім., жін.р. -jo-) запозичення вулиця, дорога

|| Порів.: лат. platea вулиця (із грец.)

plats (ім., чол.р. -а-), **plat** (ім., сер.р. -а-) запозичення латка,
клапоть, шматок

|| Порів.: укр. плат; рос. плат, платок

- plinsjan** (слб. дієсл. 1) запозичення *танцювати*
 || Порів.: рос. плясать; словац. plesat'; сербохорв. плèsати;
 чеськ. plesati; пол. płaśać, а також литов. plėnšti *танцювати*,
радіти
- praitoriaun, praitoria** (ім., чол.р.) запозичення *преторій, преторіум*
 || Порів.: грец. праитóριον; лат. praetorium (i) (сер.р.) *намет*
полководця, резиденція намісника у провінції
- praufeteis** (ім., жін.р.) запозичення *пророчиця*
 || Порів.: грец. профῆτις
- praufetjan** (слб. дієсл. 1) *пророкувати*. Див. praufetus
- praufetus, praufetes** (ім., чол.р. -u/i-) запозичення *пророк*
 || Порів.: грец. профῆτης
- psalmo** (ім., жін.р. -a-) запозичення *псалом*
 || Порів.: грец. ψαλμός *пісня, яка співається під звуки арфи*;
 лат. psalma(atis) (сер.р.) *духовна пісня, псалом* (із грец.)
- pund** (ім., сер.р. -a-) запозичення *фунт (міра ваги)* || ді., да., дс.,
 дфр. pund; двн. pfunt, phunt
 || Порів.: лат. pondus (eris) сер.р. *ваговий римський фунт, вага*,
тягар
 Сучасн. нім. Pfund; голланд. pond; сучасн. англ. pound

Q

- qainon** (слб. дієсл. 2) *плакати; оплакувати; сумувати* || ді. kveina
голосити; причитати; да. swānian сумувати
- qens, qeins** (ім., жін.р. -i-) *дружина, жінка* || ді. kván, kváen
дружина; да. swēn королева; дс. quān. Див. qino
 || Порів.: дінд. jāni- *жінка*; авест. jāini- *жінка, дружина*
 Сучасн. англ. queen
- qiman** (слн. дієсл. IV) *приходити, перебувати* || Порів.: ді. koma; да.
 cuman; дфр. koma, kuma; дс. kuman; двн. queman, chomen,
 kumen, kōmen
 || Порів.: дінд. gāmati *іде*; авест. jamaiti; грец. βαίνω *ходити*;
крокувати; лат. venio (ire) *приходити, перебувати*
 Порів.: сучасн. нім. kommen; голланд. komen; сучасн. англ. to
 come

qino (ім., жін.р. -п-) *жінка* || да. swene *жінка*; дс. swena; двн. quepa, quīna *дружина, жінка*, а також порів.: ді. kvinna, kvenna із kopa, kuna *жінка*. Див. qens

|| Порів.: дінд. gnā *дружина бога*; авест. gənā *дружина*; грец. γυνή *жінка*; д. прус. genna; укр. жона (фольк.), жінка; рос. жена; д. ірл. ben *жінка*; вірмен. kin
Голланд. kween; сучасн. англ. quean;

qistjan (слб. дієсл. I з дав.в.) *губити, гинути* || двн. quisten
Голланд. kwisten

qīpan (слн. дієсл. V) *говорити, мовити; казати, сказати; називати*
|| ді. kveða *співати; складати; мовити*; да. sweþan; дфр. quetha; дс. quethan; двн. quedan

|| Порів.: дінд. gādati *він каже*

Порів.: сучасн. англ. quoth (арх.), а також to bequeath

qīpus (ім., чол.р. -u-) *тіло, живіт, черево, утроба* || ді. kvīðr; да. swīþ(a); двн. qūiti

qīus (прикм. -wa-, род.в., одн. qīwīs; наз.в., мн. qīwai) *живий, жвавий* || Порів.: ді. kvīkr *живий, швидкий*; да. swīc, swīcu *живий*; дфр., дс. quik; двн. queck, quec(h), quek

|| Порів.: дінд. jīvá- *живой, життя*; авест. jīvaiti *живе*; грец. βίος *життя*; лат. vivus *живий, що живе*; литов. gyvas; укр. живий; рос. живой; д. ірл. beo, bio *живий*; вал. byw

Порів.: сучасн. нім. keck, а також порів.: Quecksilber; голланд. kwik; сучасн. англ. quick

qums (ім., чол.р. -i-) *прихід, прибуття* || да. суме; дфр. keme; дс. kumi; двн. kumi, а також порів.: ûfchumi, chumft. Див. qīman

R

.r. - 100

rabbei (ім. чол.р.) запозичення *вчитель*.

|| Порів.: д. евр. rabbī *мій вчитель*; rabh *вчитель*; грец. ῥαββί

ragin (ім., сер.р.-а-) *рада; думка, рішення; ухвала, постанова* || ді.

regin, rQgn (мн.) *боги*

|| Порів.: ді. rasanam *розпорядок*; укр. рік, рос. рок

ragineis (ім., чол.р.-ja-) *радник; член ради*. Див. ragin

- raginon** (слб.дієсл. 2) *правити; управляти; панувати; радити* || ді. *ragna присягати(ся); заклинати*; да. regnian *упорядковувати, визначати, порядкувати*. Див. *ragin, rahnjan*
- rahnjan** (слб.дієсл. 1) *рахувати; порахувати; вирахувати; зарахувати; прирахувати*.
|| Порів.: дінд. *rasáuyati розміщає, розташовує*
- raidjan** (слб.дієсл. 1) *визначати; призначати; наказувати; приписувати*|| Порів.: ді. *greīða упорядковувати, довести до ладу*; да. (ge)rædan *упорядковувати, контролювати; улаштувати; наказувати*; дфр. *berēða*; снн. *rēden*, свн. *gereiten упорядковувати, довести до ладу*. Див. *garaifš*.
- raihṭaba** (присл.) *правдиво, праведно, правильно; негайно, зразу*.
Див. *raihṭs*
- raihṭis** (спол.) *а саме, як-от; тому що; бо; (присл.) дійсно, правда, власне, справді; хоча at raihṭis звичайно, певна річ*|| двн. *rehtes*. Див. *raihṭs*
- raihṭs** (прикм.-а-) *правий, справедливий; прямий* || ді. *réttr*; да. *reoht, reht, riht*; дфр. *riucht*; дс., двн. *reht*
|| Порів.: грец. ὀρεκτός *простягнутий*; лат. *rectus прямий, рівний; уважний; правильний; розумний*; д.ірл. *recht закон*; вал. *rhaith*
Сучасн.нім. *recht*; голланд. *recht*; сучасн.англ. *right*
- rasta** (ім., жін.р.-о-) *миля* || ді. *rŕst відрізок шляху; відстань між двома привалами*; да. *ræst, rest відпочинок*; дс. *rasta, resta місце відпочинку; привал*; двн. *rasta відпочинок; привал; нічліг; ночівля*.
Сучасн.нім. *Rast*; сучасн.англ. *rest*
- rapjo** (ім., жін.р.-п-) ? запозичення *звіт; розрахунок; рахунок; кількість, число* || дфр. *rethe*, дс. *redia, rethia звіт, мова*; двн. *redēa, redia; redha звіт, мова, оповідання*
|| Порів.: лат. *ratio(onis)* жін.р. *рахунок, підрахунок*
Сучасн.нім. *Rede*
- raupjan** (слб.дієсл. 1) *рвати, виривати; вискубувати* || дс. *rōpian*; двн. *roufen, rouffen*, а також порів.: да. *rēpan, rōpan грабувати*
Сучасн.нім. *raufen*
- raus** (ім., сер.р.-а-) *тростина; очерет* || ді. *rēutt*, двн. *rōt*
Сучасн.нім. *Rohr*

raups (прикм.-а-) *червоний* || ді. gauḍg; да. gēad; дфр. gād; дс. gōd; двн. gōt

|| Порів.: дінд. gōhita- *червоний*; авест. gaōdita- gaoidita *рудуватий, червоний*; грец. ἐρεῦθρω *червоний*; лат. robigo (inis) *іржа, ржа* а також дінд. gudhirá *червоний*; лат. rubidus *темно-червоний*; gufus *рудий*; литов. raūdas; латис. ruds *червоно-бурий, рудий*; укр. рудий, руда; д.ірл. guadh; вал. rhudd

Сучасн.нім. rot; голланд. rood; сучасн.англ. red

razda (ім., жін.р.-о-) *мова* || ді. rōdd звук, *голос*; да. geord *голос; мова*; двн. rarta *голос*.

razn (ім., сер.р.-а-) *дім* || ді. rann *дім*; да. ræn, ren, ærn *житло*; дфр. ern;

|| Порів.: д.ірл. ārus *житло*

Порів.: сучасн. англ. barn з да. bere-ern, berern букв. *ячмінний дім*

reiki (ім., сер.р.-ja-) *державна; царство, влада* || ді. rīki; да. rīce; дфр. rīke; дс. rīki; двн. rīchi, rīhhi, rīhi *царство; країна*. Див. reiks(ім.)

|| Порів.: санскр. rājya - , д.ірл. rīge *царство*

Сучасн. нім. Reich, голланд. rijk; сучасн.англ.- rīc у слові Bishopric

reikinon (слб.дієсл. 2) *панувати; володіти; правити; керувати* || ді. rīkja; да. rīcsian, rīxian; дс. rīcsian; двн. rīhhisōn. Див. reiks₂.

reiks₁ (прикм.-i/ja) **reikeis** (прикм.-ja-) *могутній reikists* (найвищий ст.порів.) **reikists gudja** *первосвященик* || ді. rīkr; да. rīce; дфр. rīke; дс. rīki; двн. rīch, rīhhi. Див. reiks₂.

|| Порів.: лат. regalis *королівський, царственний, величний*.

Сучасн.нім. reich; голланд. rijk; сучасн.англ. rīch

reiks₂ (ім., чол.р.-корен/а-) запозичення *правитель; володар; князь; начальник* || да. rīca, двн. rīhhi

|| Порів.: санскр. rāj-, rājjan- *цар*; кельт. rīg *король*; гал. rīx(rīgis) *король*, а також лат. rex(regis) *цар, король* (з кельт.)

reiran (слб.дієсл. 3) *тремтіти, дрижати*

|| Порів.: дінд. lēlāyati, lēlāyāti *качається, колихає, тремтить*; литов. leliūoti, leliūoju *качати, колихати*; рос. лелеять

reiro (ім., жін.р.-n-) *тремтіння; дрож*. Див. reiran

- rign** (ім., сер.р.-а-) *дощ* || ді., regn; да. regn, rēn; дфр. rein; дс. regin; двн. gegap
 || Порів.: лат. rigo(are) *поливати; зрошувати*
 Сучасн.нім. Regen; голланд. regen; сучасн.англ. rain
- rignjan** (слб.дієсл. 1, безособ.) *дощити* || ді. rigna; да. rignan, regnian; двн. reganōn. Див. rign
 Сучасн.нім. regnen; сучасн.англ. to rain
- rinnan** (слн.дієсл. III) *бігти* || ді. rinna; да. rinnan, iernan; дфр. rinna, renna; дс., двн. rinna,
 || Порів.: дінд. rīṇvati (*він*) *примушує текти*; укр. ринути, ронити, рос. ронять; ринуться
 Сучасн.нім. rinne; сучасн.англ. to run
- rinno** (ім., жін.р.-п-) *потік, струмок* || двн. rinna. Див. rinna
- riqis** (ім., сер.р.-а-) *морок, темрява; тьма, пітьма* || ді. røkkr *морок; потьма*
 || Порів.: дінд. rājas *пил; туман; курява*; грец. ἔρεβος *тьма, темрява*
- riqizeins** (прикм.-а-) *темний*. Див. riqis
- riureis** (прикм.-ја-); **riurs** (прикм.-і/ја-) *минуций; скороминуций; тимчасовий, нетривалий; смертний; тлінний* || ді. rūt *малий, незначний*
 || Порів.: лат. ruo(ere) *руйнувати; знати, мчати*
- rodjan** (слб.дієсл. 1) *говорити; промовляти; розмовляти* || ді. rōða. Див. також garedan
 || Порів.: литов. rōdyti *показувати*; рос. радеть; словен. rōditi
- rohsns** (ім., жін.р.-і-) *зал, двір, дворище*.
- rum** (ім., сер.р.-а-) *місце; приміщення; простір* || ді. rūt; да. rūt; дс. rūt
 || Порів.: авест. ravañ- *простір, просторінь*; лат. rus (ruris) *село, маєток; поле, рілля, нива*
 Сучасн.нім. Raum; голланд. ruim; сучасн.англ. room
- rums** (прикм.-ја-) *просторий; розлогий* || ді. rūt; да., дфр. rūt; двн. rūti
- runa** (ім., жін.р.-о-) *таємниця* || ді. rūn *таємниця, чаклунський знак*; да. rūn *таємниця, рада, руна (письмовий знак)*; дс., двн. rūna *таємна розмова; таємниця*
 || Порів.: д.ірл. rūn *таємниця*
 Сучасн.нім. Rune, також порів.: raunen; сучасн.швед. runa; сучасн.дат. rune, а також порів.: сучасн.англ. rune (із сканд.)

runs (ім., чол.р.-і-) *біг; потік; runs blopis* *кровотеча* || ді. run *протік, протока*; да. гуне *біг*; дфр. gene; двн. run *ручей, струмок*. Див. rinnan

S

sa (вказ.займ., чол.р.) *той, цей; він* || ді. sá; да. sē *той*

|| Порів.: дінд. sá –s; грец. ó; укр., рос. сей, укр. цей

sabbato (ім., чол.р., невідм., **sabbatus** ім., чол.р. –u/i-) запозичення *субота*

|| Порів.: грец. σάββατον, σάββατος із араб. šabbətā або із д.євр. šabbāt, shabbāth

saei (відн.займ.) *який; котрий; той, хто*. Див. sa, ei

saggqjan, sagqjan (слб.дієсл. 1) *затопляти, занурювати; опускали; заходити (про сонце)* || ді. sōkkva *опускати*; да. sencan; дфр. senza; дс. (bi) senkian; двн. senken. Див. sigqjan.

Сучасн.нім. senken

saggqs*, sagqs* (ім., чол.р.-і-) *захід* || ді. sōkk. Див. saggqjan.

saggws (ім., чол.р.-і-) *снів; пісня* || ді. sōngr; да. sang, song; дфр. song, sang; дс. sang; двн. sang, sanc. Див. siggwan.

|| Порів.: грец. ὄμφη (із *song^vha) *голос*

Сучасн.нім. Sang; голланд. zang; сучасн.англ. song

sah (вказ.займ., чол.р.) *той самий; той, цей, оцей, саме той*. Див. sa, uh.

sahvazuh izei (saei) (неозн.займ.) *який би ні; хто би ні; усякий, усяк*

sai (вигук) *от, ось; дивись* || двн. sî, sê, sê-nu

|| Порів.: лат. sic *ось як, так*

saian (слн. дієсл. VII, мин. час saiso) *сіяти* || ді. sá, да. sāwan; дфр. sia; дс. sâian; двн. sâen, sâjen, sâwen

|| Порів.: лат. sero(ere) мин.час. sevi *сіяти, саджати, засівати*; литов. sėti, sėju *сіяти*; латис. sēt, sēju; укр. сіяти, сію; рос. сеять, сею; болг. сея; словен. sejať; пол. siać
Сучасн.нім. säen; голланд. zaaien; сучасн.англ. to sow

saiands (ім., чол.р.-nd-) *сіяч*. Див. saian

|| Порів.: латис. sējajs *сіяч*

- saihs** (числ.) *шість* || ді., дфр. sex; да. siex, sux, sex, seox; дфр. sex; дс. sehs, ses; двн. sehs
 || Порів.: санкр. ṣaṭ, ṣaṣṭiṣ; грец. ἕξ; лат. sex; литов. šeši; латис. seši; укр. шість, рос. шесть; д.ірл. sē; вал. chwech
 Сучасн.нім. sechs; голланд. zes; сучасн.англ. six
- saihsta** (числ.) *шостий* || ді. sétti; да. siexhta, sixta; дфр. sexta; дс.двн. sehsto, sehto
 || Порів.: грец. ἕκτος *шостий*; лат. sextus; латис. sestais; укр. шостий, рос.шестой
 Сучасн.нім. sechste, сучасн.англ. sixth
- saihan** (слн. дієсл. V) *бачити, дивитися; шанувати(ся); глядітися, спостерігати* || ді. sjá, seá, siá; да. sēon; дфр. sia; дс.двн. sehan
 || Порів.: дінд. śacate *спілкується*; авест. hačaiti; хет. sakuwa *очі*; грец. ἕπομαι *слідувати, йти слідом (за)* лат. sequor(sequi) *слідувати; йти слідом (за)*; д.ірл. sechim *слідую*
 Сучасн.нім. sehen; голланд. zien; сучасн.англ. to see
- saiwala** (ім., жін.р.-о-) *душа, дух; життя* || да. sāwol, sāwel *душа, життя*; дфр. sēle; дс. sēola *душа*; двн. sēla, sēula *душа*
 Сучасн.нім. Seele; голланд. ziel; сучасн.англ. soul
- sakan** (слн. дієсл. VI) *сперечатися; докоряти; бунтувати* || ді. saka *звинувачувати; обговорювати*; да. sacan *сваритися; битися*; дс. sakan *сварити; лаяти*; двн. sahhan *сперечатися*. Див. sokjan.
 || Порів.: лат. sagax(acis) *який має тонке відчуття; проникливий*; д.ірл. saigim *шукаю*
- *sakkus** (ім., чол.р.-и-) *запозичення мішок, мішковина; волосяниця* || ді. sekk; да. sacc, sæcc; двн. sac(h)
 || Порів.: лат. saccus(i) чол.р. *мішок, мішковина, торба*; із грец. σάκκος; д.євр. saq або фінік. sak *мішок, мішковина*; ассір. šaqqu, schakku *мішок; волосяниця*
 Сучасн.нім. Sack; сучасн.англ. sack
- salbon** (слб.дієсл. 2) *мазати; намастити; помастити* || да. sealfian; дфр. salvia; дс. salbon; двн. salbôn.
 Сучасн.нім. salben; голланд. zalven; сучасн.англ. to salve
- *salbons** (ім., жін.р.-і-) *елей; мазь, притирання* || Порів.: да. sealf, salf; дс. salba; двн. salba. Див. salbon
 || Порів.: дінд. sarpīṣ *масло*; тохар. ṣalup *сало, жир*; грец. ἔλτος, ἔλφος *масло*

- Порів.: сучасн.нім. Salbe; голланд. zalf; сучасн.англ. salve
- saldra** (ім., жін.р.-?-) *балачки, балаканина, базікання*
- *salipwos** (ім., мн., жін.р.-о-) *обитель; оселя; сховище* || да. sæld *зал*;
дс. selida, selitha; двн. selida *оселя, житло*. Див. saljan₁
|| Порів.: лат.solum(i) *сеп.р. земля, ґрунт; підлога*; литов. salà
острів; латис. sāla *острів*; укр., рос.село
- saljan₁** (слб.дієсл. I) *залишатися; жити, проживати; населяти*
- saljan₂** (слб.дієсл. I) *приносити жертву; жертвувати; кадити* ||
ді. selja *давати, передавати, вручати*; да. sellan *давати,*
продавати; дфр. sella *передавати*; дс. sellian *передавати,*
давати; двн. sellen *вручати, передавати, продавати*
|| Порів.: грец. ἔλειν *брати*; укр.слати, рос.слать, словен.
poslát'; д.ірл. selaim *беру*
Сучасн.англ. to sell
- salt** (ім., сеп.р.-а-) *сіль* || ді. salt; да. salt, sealt; дфр. salt; дс. salt; двн.
salz
|| Порів.: грец. ἄλς, ἄλος *сіль*; лат. sal(salis) *сіль*; латис. sāls,
укр. сіль, рос. соль; д.ірл. salann; вал. halen
Сучасн.нім. Salz; голланд. zout; сучасн.англ. salt
- saltan** (слн. дієсл. VII) *посолими, солонити, солити*. || ді. salta, да.
sealtan, saltan; двн. salzan; снн. solten
|| Порів.: лат. salio(ire) *солити*
Сучасн.нім. salzen; голланд. zouten; сучасн.англ. to salt
- sama** (вказ. займ., слб. прикм.) *той самий; той же* || ді. samr, samí,
same (чол.р.), sama (жін.р.); да. same; дс., двн. sama, samo
|| Порів.: дінд. samás *однаковий; samāná- той самий*; грец.
ὁμοσ *той самий, однаковий*; укр. сам, самий; рос. сам, самый;
д.ірл. som *той самий*
Порів.: сучасн.англ. same (із сканд.)
- samaleiko** (присл.) *однаково, так само, однаковим чином*. || да.
samlīce *разом*. Див. samaleiks
- samaleiks** (прикм.-а-) *однаковий, подібний* || ді. samlíkr; двн. samalīh.
Див. sama, а також порів.: leik
- samana** (присл.) *разом* || ді., дс., двн. saman; да. samen, а також
порів.: да. tōsamne; дфр. tosamana; дс. te samna; двн. zisamana,
zesamane; свн. zesamene. Див. sama.
|| Порів.: дінд. samaná *спільний*; а разом samám *разом*; д.ірл.
samliith *разом*.
Порів.: сучасн.нім. zusammen

- samaþ** (присл.) *разом* || да. samod; дс. samad; двн. samant, sament, samit; свн. sament, samt. Див. sama.
- || Порів.: грец. ὁμοσε *туди ж*
Сучасн.нім. samt
- sandjan** (слб.дієсл. 1) *посилати; надсилати* || ді., дфр. senda; да. sendan; дс. sendian; двн. senten, sendan.
- Сучасн.нім. senden; голланд. zenden; сучасн.англ. to send
- sarwa** (ім.; сер.р., мн., наз.в.) *зброя; озброєння* || ді. sǫrve *намисто з перлин*; да. searu, searo *зброя; пристрій; пастка; майстерність, здатність*; двн. saǫ *зброя, озброєння*
- || Порів.: грец. ἔρμα мн. ἔρματα *серга, сережка*; εἶρω *сплітати; нанизувати*; ὄρμος *намисто*; лат. sero(ere) *сплітати; з'єднувати, зв'язувати, зчеплювати*
- satjan** (слб.дієсл. 1) *він саджати; садовити; посадити, поставити* || ді. setja, да. settan, дфр. setta, дс. settian, двн. sezzen; свн. setzen. Див. sitan.
- || Порів.: дінд. sādāyati *саджає*; д.прус. saddinna *ставить*; литов. sodinti, sodinù *саджати*; укр. садити; рос. садить; д.ірл. suidim *сиджу*
- Сучасн.нім. setzen; голланд. zetten; сучасн.англ. to set
- saps*** (прикм.-а-) *ситий, повний; насичений; saps itan наїдатися; насититися* || ді. saþr, да. sæd *насичений, задоволений; утомлений, зморений*; дс. sad, двн. sat *ситий*
- || Порів.: грец. ἄτος, ἄτος *який не може насититися; ненаситний*; ἄδην *досита*; уволю; лат. satur *ситий, насичений; повний*; satis (присл.) *досить, достатньо*; литов. sotùs *ситий*; латис. sāts *ситий*; укр. ситий, рос. сытый; д.ірл. sāith *ситість*; sathach *насичений*
- Сучасн.нім. satt; голланд. zat; сучасн.англ. sad
- sauhts** (ім., жін.р.-і-) *хвороба, недуга* || ді. sótt; да., дс., двн. suht; дфр. sechte. Див. siukan
- Сучасн.нім. Sucht
- sauil** (ім., сер.р.-а-) *сонце* || ді. sól; да. sōl. Див. sunno
- || Порів.: санскр. svār (род.в. sūras); вед. súvar *сонце*; грец. ἥλιος, ἥλιος, ἄλιος *сонце; схід; день*; лат. sol(is)чол.р. *сонце*; литов. saulé; латис. saũle; укр. сонце, рос. солнце; вал. haul
- sauls** (ім., жін.р.-і-) *колона; стовп* || ді. súl, súla; да. sýl; дфр. sēle; дс., двн. sûl.

- || Порів.: дінд. svágu *стовп*; кіл. грец. ξύλον *дерево*; брус; ціпок; литов. šùlas *стовп*; косяк, одвірок; д.прус. sulis *стояк*
Сучасн.нім. Säule
- saurga** (ім., жін.р.-о-) *турбота, клопіт, горе; смуток* || ді. sorg; да. sorg, sorh *горе, сум, журба*; дс. sorga; двн. s(w)orga, sor(a)ga *сум, турбота*. Див. saurgan
- || Порів.: литов. sarginti, sarginù *піклуватися про хворого*; siřgti, sergù *хворіти*; латис. sērga *хвороба*; siřgt *хворіти*; д.ірл. serg *хвороба*; тохар. sārĕ *хвороба*.
Сучасн.нім. Sorge; голланд. zorg; сучасн.англ. sorrow
- saurgan** (слб.дієсл. 3) *турбуватися, журитися*, || ді. syrgja; да. sorgian; дфр. sorgia; дс. sorgon, sorgan; двн. sorgēn *турбуватися; піклуватися*. Див. saurga.
Сучасн.нім. sorgen; голланд. zorgen; сучасн.англ. to sorrow
- saufs** (ім., чол.р.-і-) *жертва, офіра, веспалення*; || ді. sauđr *віця*; да. seař *джерело, озеро, ставок; западина*; дфр. sāth; снн. sōt, sōd *джерело*, а також порів.: ді. sjōđa *варити, готувати*; да. seorān *кип'ятити, варити*; дфр. sīatha; двн. siodan *кип'ятити, варити, готувати*
Порів.: сучасн.нім. sieden; голланд. zieden; сучасн.англ. to seethe, а також sodden
- sei** (відн.займ., жін.р.) *вона, котра; та, котра*. Див. si, ei.
- seins** (присв.займ., чол.р.) *свій, його* || ді. sín(n); да., дфр. sīn; дс.двн. sīn
Сучасн.нім. sein
- *seiþus** (прикм.-у-/ја-) *пізній; спізнлий* || Порів.: siđkveld *пізній вечір*, а також: ді. siđ *пізно*; да. sīþ *пізно, siþþan потім*; дс. siđ *пізніше*; двн. sīd, sīdor; свн. sīt, sīder *пізніше*
Порів.: сучасн.нім. seit (спол.)
- selei** (ім., жін.р.-п-) *доброта, добрість; милосердя; придатність, здатність* || ді. sēla *щастя*; да. sēl *час, пора року; щастя, процвітання; можливість*. Див. sels
- sels** (прикм.-і/ја-) *добрий, гарний; славний* || ді. sēll *щасливий*; да. sēl *добрий, щасливий; поважний, а також порів.:* да. gesælig *щасливий, блаженний*; дфр. sēlich; дс., двн. sâlig *щасливий, блаженний, ласкавий*; снн. salich
|| Порів.: лат. solor(ari) *втішати, полегшувати*.

- Порів.: сучасн.нім. selig; голланд. zalig; сучасн.англ. seely(діал.), а також порів.: silly.
- si** (особов.займ.,жін.р.) *вона* || да. sīo, sēo *та*; дфр. se; дс. siu, sie, sia; двн. siu, sī, si *вона*
 || Порів.: дінд. sã *вона*; д.ірл. sī
 Сучасн.нім. sie; голланд. zij, а також порів.: сучасн.англ. she
- sibun** (числ.) *сім* || ді. sjau; да. seofon; дфр. si(u)gun, soven, sogon; дс. siþun; двн. sibun; свн. siben
 || Порів.: дінд. saptá; грец. ἑπτá; лат. septem; литов. septyni; латис. septiņi; укр. сім, рос. семь; д.ірл. secht
 Сучасн.нім. sieben; голланд. zeven; сучасн.англ. seven
- sidus** (ім., чол.р.-у-) *звичай; традиція; норів* || ді. siðr; да. sidu, siodu; дфр. side; дс. sidu; двн. situ
 Сучасн.нім. Sitte; голланд. zede
- sifan** (слб.дієсл. 3) *радіти, веселитися; торжествувати.*
- sigwan** (слн.дієсл. III) *читати співучо; читати; співати; опіувати; славити* || ді. syngva; да., дс., двн. singan; дфр. siunga, sionga.
 Сучасн.нім. singen; голланд. zingen; сучасн.англ. to sing
- *sigqan** (слн.дієсл. III) *тонутися; занурюватися; заходити (про сонце)* || да. sican; дфр. sinka; дс., двн. sinkan *падати, текти*
 Сучасн.нім. sinken; голланд. zinken; сучасн.англ. to sink
- sik** (зворот.займ.; знах.в.) *себе* || ді. sik; двн. sih
 || Порів.: грец. ἑ, ἔο, ἑἑ *себе*; лат. se (знах.в. до sui) *себе*; укр.себе, рос.себя
 Сучасн.нім. sich
- silba** (слб.прикм.) *самий*(вказ. займ.) *сам* || ді. siálfr, sjálfr (тільки слн. форма); да. selfa (слб.форма), self (слн.форма), seolf, sylf; дфр. selva, self; дс. self, selbo; двн. selbo, selb
 Сучасн.нім. selb(st), а також selbar; голланд. zelv; сучасн.англ. self
- silbasiuneis** (ім., чол.р.-ја-) *очевидець, свідок.* Див. silba, siuns
- sildaleikjan** (слб.дієсл. I) *дивуватися, чудуватися.* Див. sildaleiks.
- sildaleiks** (прикм.-а-) *чудесний; дивний, дивовижний* || Порів.: да. seldlic, sellic *чудний, дивний*; дс. seldîk *дивовижний, рідкісний, а також порів.:* ді. sjáldan *рідкий, рідкісний*; да. seldan, seldum; дфр. sielden, seldom; дс. seldan; двн. seltan *рідкий, рідкісний*; снн. seldom

Порів.: сучасн.нім. selten, а також seltsam; голланд. zelden; сучасн.англ. seldom.

silubr (ім., сер.р.-а-) *срібло* || ді. silfr; да. seolfor, sioluf; дфр. silubr, selover; дс. siluþar, siloþar; двн. silabar, silbar
|| Порів.: д.прус. sirablan; литов. sidābras; латис. sidrabs; sudrubs; укр. срібло, рос. серебро, болг. сребло
Сучасн.нім. Silber; голланд. zilver; сучасн.англ. silver

silubreins (прикм.-а-) *срібний*. Див. silubr

simle (присл.) *раз, один раз; якое, одного разу; колись* || да. sim(b)le, sym(b)le *завжди, повсякчас*; дс. simbla, simla; двн. simble(s) *завжди*. Див. sama
|| Порів.: лат. semel *одного разу, один раз*.

sinaps (ім., чол.р.-а-) або **sinap** (ім., сер.р.-а-) запозичення *гірчиця* || да. senep; дс. senap; двн. sinaf, senaf, senef
|| Порів.: грец. σίνᾰπλί, лат. sinapi, sinapis
Сучасн.нім. Senf

*sineigs (прикм.-а-) *старий*

|| Порів.: дінд. sanakás *старий; давній, древній*; авест. hana-*старий*; грец. ἔνος, ἔνος *торішній, тогорічний*; лат. senex(senis) *старий, похилий; древній*; литов. sēnas *старий*; латис. sens *стародавній; давній*; senejs *давній, колишній*; д.ірл. sen *старий*

sinista (прикм., найвищий ст. порів.) *найстаріший; старіший*; (субст.прикм.) *старішшина*. Див. sineigs.

sinteino (присл.) *завжди, повсякчас*. Див. sinteins

*sinteins (прикм.-а-) *щоденний; повсякчасний; постійний*

|| Порів.: дінд. dīnam *день*; лат. dies *день*; литов. dienà, укр., рос. день

sinþs (ім., чол.р.-а-) *раз; крок, хід* || ді. sinn(i) *подорож, час*; да. sīþ *шлях; подорож; раз, час*; дфр. sīth; дс. sīth *напряж; шлях; доля; жереб*; двн. sind, sint *шлях, напрямок*
|| Порів.: вал. hunt *шлях*; д.ірл. sēt *шлях*

siponeis (ім., чол.р.-ја-) *учень*

*siponjan (слб.дієсл.І з дав.в.) *бути учнем*. Див. siponeis

sitan (слн. дієсл. V) *сидіти* || ді. sitja *сидіти, жити*; да. sittan *сидіти, залишатися*; дфр. sitta; дс. sittian; двн. sitzen, sizzen *сидіти, перебувати, жити*
|| Порів.: дінд. āste *сидить*; sīdati (*він*) *сидить*; авест. hiðaiti; грец. ἕζομαι *сідаю, саджусь*; лат. sedeo(ere) *сидіти*,

- возсідати*; а також *sido(ere) осідати; сідати; сісти*; литов. *sėdėti*; латис. *sēdet, sedu сидіти*; укр. *сидіти; сідати*; рос. *сидеть*; д.ірл. *saidid (він) сидить*
Сучасн.нім. *sitzen*; голланд. *zitten*; сучасн.англ. *to sit*
- sitls** (ім., чол.р.-а-) *сидіння; лавка; гніздо, кубло* || ді. *sjutul(1)*; да. *setl лавка, трон; сидіння*; двн. *sezzał крісло*. Див. *sitan*
|| Порів.: дінд. *āsandi табуретка, стілець*; а також *sádma місце, сидіння*; грец. *ἔδος стілець, сидіння*; лат. *sella(ae) сидіння, стілець*; укр. *сідло*, рос. *седло*.
Сучасн.нім. *Sessel*; сучасн.англ. *settle*
- siujan** (слб.дієсл. 1) *шити, пришивати* || ді. *syja*; да. *sēowan, sīowan, sīwan*; дфр. *sīa*; дс. *siuwian*; двн. *siuwan, siuwen*
|| Порів.: дінд. *sīvyati шие*; лат. *suo(ere) шити; шивати*; литов. *siūti, siuvù шити*; латис. *šūt, šuju*; укр. *шити*, рос. *шить*.
Сучасн.англ. *to sew*.
- siukan** (слн.дієсл. II) *хворіти, слабувати* || двн. *siuchan захворіти*
- siukei** (ім., жін.р.-п-) *хвороба; недуга; слабкість* || двн. *siuchî, siuhhî*.
Див. *siuks*
Сучасн.нім. *Seuche*
- siuks** (прикм.-а-) *хворий, слабий* || ді. *sjúkr*; да. *sēoc*; дфр. *siāk*; дс. *siok*; двн. *siuch, sioh хворий; кволий*
Сучасн.нім. *siech*; голланд. *ziek*; сучасн.англ. *sick*
- siuns** (ім., жін.р.-і-) *образ, подоба; вигляд; бачення; прозріння* || ді. *sjón, sýn погляд; бачення*; да. *sīen, sýn вигляд; образ; бачення*; дфр. *siōne, siūne*; дс. *siun око; бачення*, а також порів.: дс., двн. *gisiuni бачення*. Див. *saihan*.
- skaban** (слн. дієсл. VI) *шкребти, шкрябати; стригти* || ді. *skafa*; да. *scafan, sceafan шкребти, стригти*; дс. *skaban*; двн. *skaban шкребти; дряпати, чесати, стирати*. Див. *gaskarjan*.
|| Порів.: дінд. *skabhāyāti, avaskabhñāti відламує*; лат. *scabo(ere) шкрябати; скоблити*; литов. *skabýti, skabù різати, skōbti, skabiù скоблити; зривати*, укр.рос. *скобель*; укр. *скоблити*, рос. *скоблить*
Сучасн.нім. *schaben*; голланд. *schaven*; сучасн.англ. *to shave*
- skadus** (ім., чол.р.-п-) *тінь; затінок; сутінок* || да. *sceadu*; дс. *skado*; двн. *scato*
|| Порів.: дінд. *chādáyati покриває; накриває*; грец. *σκóτος темрява, тьма*; д.ірл. *scāth тінь*

Сучасн.нім. Schatten; голланд. schaduw; сучасн.англ. shade, shadow

skaftjan (слб.дієсл. 1) *підготуватися; збиратися; мати намір.*

Див. skafts

skafts (ім., чол.р.-а-) *древко; ратище; спис; жердина* || ді. skapt *жердина, дротик*; да. scæft, sceaft *древко; ручка*; дфр. skeft; дс. skaft *спис*; двн. scaft *піка, спис; жердина, древко*

|| Порів.: грец. σκῆπτρον *ціпок*, σκῆπτρον *палиця, жезл, ціпок*; лат. scapus(i) чол.р. *стебло; прут; древко, стрижень*; латис. šķēps *спис, піка*

Сучасн.нім. Schaft; голланд. schaft; сучасн.англ. shaft

skaidan (слн. дієсл. VII, мин. час skaiskaip) *ділити; розділяти; розподіляти; розлучатися* || да. scādan, scēadan *ділити, розділяти*; дфр. skētha, skēda *розділяти*; дс. skēðan, skēthan; двн. sceidan, skeidan *відділяти, сперечатися*

|| Порів.: дінд. chinná-, chitá- *розрізаний, chináti відрізає; розколює*; chid- *різати*; авест. saēd-; грец. σχιζω *розщеплюю*; лат. scindo(ere) *розривати; шматувати; роздирати*; д.ірл. scian *ніж*

Сучасн.нім. scheiden; голланд. scheiden; сучасн.англ. to shed

skalkinassus (ім., чол.р.-у-) *служба; служіння; слугування; рабство.*

Див. skalkinon

skalkinon (слб.дієсл. 2) *служити; бути рабом, невільником.* Див. skalks

skalks (ім., чол.р.-а-) *слуга, наймит; раб, невільник* || ді. skalkr; да. scealc *муж, воїн*; дфр. skalk; дс. skalk; двн. scalc, skalk, skalch *слуга, наймит, раб*

Сучасн.нім. Schalk

skaman sik (слб.дієсл. 3 з род.в.) *соромитися* || ді. skemma; да. scamian, sceamian; дфр. skamia; дс. skamon; двн. scamôn; scamêþ, а також порів.: ді. skammask

Сучасн.нім. sich schämen, сучасн.англ. to shame

skattja (ім., чол.р.-п-) *мінййло.* Див. skatts

skatts (ім., чол.р.-а-) *гроші; монета* || ді. skattr *податок*; да. sceatt, scett *гроші; плата, платіж*; дфр. skett *гроші; худоба*; дс. skat(t) *майно; монета; худоба*; двн. skaz *гроші, майно; добро, багатство*

Сучасн.нім. Schatz; голланд. schat

- skapjan** (слн. дієсл. VI, неправ.) *шкодити; псувати; пошкоджувати* || ді. skaða, skeðja; да. sceþpan, sceapian *заподіяти шкоду; ушкоджувати; калічити*; дфр. skathia; дс. scathon; двн. skaðþn
 || Порів.: грец. ἄ-σκηθής *непошкоджений, цілий, неушкоджений*; д.ірл. scathaim *калічу, пошкоджую, псую*
 Сучасн.нім. schaden; голланд. schaden; сучасн.англ. to scathe (арх.)
- skaudaraip(s)** (ім., чол.р. -а-) *ремінець; шнурок (на черевиках)* || Порів.: ді. geir; да. gār; дфр. gār; дс. gêr; двн. geif *канат, мотузка*
 Порів.: сучасн.нім. Reif; голланд. geer; сучасн.англ. gore.
- skauts(skaut)** (ім., сер.р. -а-) *край(одягу); пруг; крайка; обвідка, кайма* || ді. skaut *кут; поділ, спідниця*, а також skauti *шматок (тканини)*; да. scēat *кут, поверхня; одяг, покриття, а також порів.: scēte, scēte покриття, шматок (тканини)*, а також порів.: дфр. skāt *покривало, спідниця*; двн. scôz *поділ(спідниці); пелена; спідниця*
 Сучасн.нім. Schoß; голланд. schoot, а також порів.: сучасн.англ. sheet.
- skeima** (ім., чол.р. -п?-) *ліхтар, світильник* || ді. skíme, skími *блиск*; да. scīma *світло, сяйво, блиск*; дс., двн. skímo *сяйво; блиск, промінь*. Див. skeinan
 || Порів.: дінд. chāyā *тінь*; перс. sāyah; грец. σκία *тінь*; тохар. skiyo *тінь*
 Порів.: сучасн.нім. Schimmer
- skeinan** (слн. дієсл. I) *блискати; сяяти; світити; засяяти* || ді. skína; да. scīpan; дфр. skīna; дс. skīnan; двн. scīnan. Див. skeima.
 || Порів.: сяяти, сіяти; рос. сиять.
 Сучасн.нім. scheinen; голланд. schijnen; сучасн.англ. to shine
- skeireins** (ім., жін.р. -і/о-) *переказ; висловлення; пояснення*. Див. skeirs
- skeirs** (прикм. -а- або -і/ја) *ясний; виразний; явний; чіткий* || ді. skírr; да. scīr; дфр. skīre; дс. skîr(i); свн. schîr. Див. skeinan
 Сучасн.нім. schier; сучасн.англ. shire (заст., діал.); sheer
- skewjan** (слб. дієсл. I) *мандрувати* || ді. skæva *ити; поспішати* || Порів.: дінд. суávatē *рухається; рушає*; лат. ceveo(ere) *колихати*; укр. кивати; рос. кивать; шевелить

- skildus** (ім., чол.р.-у-) *щит* || ді. skjǫldr; да. scyld, sciæld, sceld; дфр. skeld; дс. skild; двн. scilt, skilt, skild
Сучасн.нім. Schild; голланд. schild; сучасн.англ. shield
- skip** (ім., сер.р.-а-) *човен, корабель* || ді. skip; да. scip; дфр., дс. skip; двн. scif, scef *посудина, човен, а також порів.: sciffi чаша; келих*
|| Порів.: грец. σκίπων *палиця, ціпок*; латис. šķibīt *рубати; різати; обрубувати (гілки)*.
Сучасн.нім. Schiff; голланд. schip, scheep-; сучасн.англ. ship
- skohs** (ім., чол.р.-а-) *черевик; сандаля* || ді. skór; да. scōh, scēōh; дфр. scōh; дс. skōh; двн. scuoh, skuoh, scō
Сучасн.нім. Schuh; голланд. schoen; сучасн.англ. shoe
- skohsl** (ім., сер.р.-а-) *злий дух; демон, біс*.
- skuft** (ім., сер.р.-а-) *волосся* || ді. skopt; двн. scuft, а також порів.: свн. schorpf *чуб, чуприна, вихор*
|| Порів.: укр. чуб
Сучасн.нім. Schopf
- skula** (прикм. -а-) *який має борг; той, що винен; заборгований*; (ім., чол.р.-п-) *боржник* || дс., двн. scolo, scola *боржник, а також порів.: да. gescola боржник*. Див. skulan
- skulan(skal)** (прет-през.дієсл., мин.час skulda) *зобов'язувати; бути повинним; мусити; мати*; || ді. skula, skola (skal, skylda); да. sculan (scal, sceal; scealde); дфр. skela (skel, skil; scōlde, schōlde); дс. skulan (skal, skolda); двн. sculan, skolan, sulen (scal, scolta)
|| Порів.: литов. skeleti, skeliù *бути в боргу; бути винним*.
Сучасн.нім. sollen; голланд. zullen; сучасн.англ. shall
- skulds** (прикм.) *законний; skuld ist слід; треба; належить* || ді. skyldr *зобов'язаний, а також порів.: да. sculdig належний; двн. sculdīg належний, а також порів.: да. scyld гріх, провина; дфр. skeld; дс. sculd; двн. sculd, sculda борг, гріх, провина*.
Див. skulan
Порів.: сучасн.нім. Schuld, schulden, schuldig
- skura** (ім., жін.р.-о-) *буря; skura windis буревій; ураган; шторм*. || ді. skūr *злива; хлющ*; да. scūr *злива, хлющ*; дфр. skūr *приступ (хвороби)*; дс. skūr *негода*; двн. scūr *негода; град, злива*

- || Порів.: лат. saurus(corus) чол.р.-і- *кавр*; *північно-західний вітер*; литов. šiaurė *південь*; šiarūs *лютий вітер*; рос.север, чеськ. sever *північ*
Сучасн.нім. Schauer; голланд. schoer; сучасн.англ. shower
- slahan** (слн.дієсл. VI) *бити, вдаряти* || ді. slá, slaga; да. slēan *вдаряти; убивати*; дфр. slā *бити*, дс., двн. slahan, slagan *бити, убивати*
|| Порів.: і. сірл. slacc *меч*
Сучасн.нім. schlagen; голланд. slagen; сучасн.англ. to slay
- slahs** (ім., чол.р.-і-) *удар; мука, хвороба; slahs lofin лясас; полицник*
|| ді. slag, slagr; да. slege *удар, убивство*; дфр. slei; дс. slegi; двн. slag, slah *удар*. Див. slahan.
Сучасн.нім. Schlag, сучасн.англ. slay, sley
- slawan** (слб.дієсл. 3) *мовчати*
- sleips (sleideis)** (прикм.-і/ја) *небезпечний; лютий* || ді. slīðr *лютий; страшний, жажливий*; да. slīpe *лютий, жорстокий*; дс. slīthi, slīdi; а також двн. slīdic, slīthīc *небезпечний; лютий; злий*
|| Порів.: лат. lis(litis); stlis (stlitis) *арх. суперечка, сварка*
- slepan** (слн.дієсл. VII, мин. час saislep) *спати* || да. slǣpan, slēpan; дфр. slēpa; дс. slāpan; двн. slāffan, slāfan
|| Порів.: литов. slōbti, slobstū, slobaū *слабіти, непритомніти*; а також slābnas *слабкий*; латис. slābinat *ослаблювати*; slābanas *слабкий*; болг. слаб; укр. слабкий; рос. слабый; чеськ. slaby; словен. sláb, slába
Сучасн.нім. schlafen; сучасн.англ. to sleep
- *sleps** (ім., чол.р.-а-) *сон* || да. slǣp; дфр. slēp; дс. slāp; двн. slāf, а також порів.: ді. slápr *нероба; лежень; ледар*. Див. slepan
Сучасн.нім. Schlaf; голланд. slaap; сучасн.англ. sleep
- sliupan** (слн.дієсл. II) *сковзнути, ковзнути; прослизнути; крастися; підкрадатися* || да. slūpan *ковзати; ковзнути*; двн. slioffan; свн. sliefen *ковзати*; а також slupfen
|| Порів.: лат. lubricus *гладкий; слизький, ковзкий*; lubrico(are) *робити гладким; ковзким, слизьким*
Сучасн.нім. schliefen, а також порів.: schlüpfen
- smakka** (ім., чол.р.-п-) *інжир; фіга, смоква; винна ягода* || Порів.: двн. smeken *куштувати; пробувати*; а також smackēn *пробувати; справляти враження; пахнути*
|| Порів.: ? литов. smaguriaī *ласощі*

smakkabagms (ім., чол.р.-а-) *смоківниця; фігове дерево; смоква.*

Див. smakka, bagms

smyrn, smwrn (ім., сер.р.-а-) запозичення *смирна; духмяна*

(запахна) *смола; миррис*

|| Порів.: грец. σμύρνα *смирна, духмяна смола.*

snaga (ім., чол.р.-п-) *одежа, одяг; накидка*

snaiws (ім., чол.р.-wa-) *сніг* || ді. snæġ, snjóġ, snjár; да. snāw; дфр. snē; дс. snê(о); двн. snêo

|| Порів.: дінд. snih- *бути вологим; nihākā туман; авест. sniž сніг, snaē žaiti іде сніг; грец. ἄψς сніг; лат. nix(nivis) сніг, niveus сніжний, сніговий; покритий снігом; д.прус. snaugis; литов. sniėgas; латис. sniegs; укр. сніг; рос. снег; д.ірл. snechti (мн.); вал. pyf*

Сучасн.нім. Schnee; голланд. sneeuw; сучасн.англ. snow

sneiġan (слн.дієсл.І) *різати; граяти; жати; жниувати* || ді. sniġa;

да. snīġan *різати*; дфр. snītha; дс. snidan, snīthan; двн. snīdan *різати, різьбити; майструвати*

Сучасн.нім. schneiden; голланд. snijden

sniumġan (слб.дієсл. І) *поспішати, спішити* || Порів.: да. snēome;

дс. sniomo; двн. sniomo *швидко.* Див. sniwan

sniumundo (присл.) *поспішно; швидко, квапливо; негайно, терміново, пильно.* Див. sniumġan

sniwan (слн.дієсл.V, мин. час snau) *поспішати, спішити* || да.

snēowan *спішити*, а також порів.: ді. snúa *вертити; мотати; плести*

|| Порів.: латис. снауїс *петля*; рос.сновать, сную; пол. snuć się *блукати*

snutrs (прикм.) *розумний; мудрий* || ді. snotr; да. snotor, snottor; двн. snottar

so (вказ.займ.,жін.р.) *та, ця* || ді. sú

|| Порів.: дінд. sā; грец. ἡ, ᾧ

soh (вказ.займ.) *ця ж; саме та, оця.* Див. so, uh

sokeins (ім., жін.р.-і/о-) *спірне питання; предмет суперечки;*

(дискусії); дослідження; вивчення. Див. sokġan

sokġan (слб.дієсл. І) *шукати; хотіти; бажати; дискутувати;*

сперечатися; sokġan samana обговорювати; обдумувати, обмірковувати || ді. sókġa; да. sēcan; дфр. sēka, sēza; дс. sōkian; двн. suohhan, suohhen, sōhhan *шукати, вистежувати; прагнути.* Див. sakan

- || Порів.: грец. ἡγέμαι; ἀγέομαι *вести, іти вперед, показувати шлях*; лат. sagio(ire) *мати тонке відчуття; чути; відчувати*; д.ірл. saigim *шукаю*
Сучасн.нім. suchen; голланд. zoeken; сучасн.англ. to seech (діал.), а також to seek (під впливом сканд.)
- spaikulatur** (ім., чол.р.) запозичення *розвідник; ординарець; екзекутор*
|| Порів.: лат. speculator(oris) чол.р. *вивідувач, розвідник; ординарець; випробувач, дослідник* із грец. σπεκουλάτωρ
- *sparwa** (ім., чол.р.-н-) *горобець* || ді. spōgt; да. spearwa; двн. spargo; свн. sparwe, spare, а також порів.: снн. sperlink
|| Порів.: грец. σπαράσιον, а також дінд. sphuráti *тремтить, тріпотить*; грец. σπαρω *тріпотіти*
Сучасн.англ. sparrow, а також порів.: сучасн.нім. Sperling
- *spaurds** (ім., жін.р., корен.) *іподром; стадіон; стадій, міра довжини* || да. spurđ; двн. spurt
|| Порів.: дінд. sp̥rdh-, sp̥rdhati *змагається; sp̥árdhatē бореться*; авест. sparəd-; грец. σπυρθίζειν *схоплюватися*
- spedists** (прикм., ?найвищий ст. порів.) *останній, пізніший; in spedistin daga в останній день; bi spedistin нареши́ти*. Див. spefs.
- spedumists** (прикм., найвищий ст. порів.) *дальший; пізніший; останній*. Див. spefs
- speiwan** (слн.дієсл. I) *плювати* || ді. spúja; да. spīwan; дфр. spīwa, spīa; дс. spīwan; двн. spīwan, а також spīan
|| Порів.: дінд. ṣṭhívati *плює*; лат. spuo(ere) *плювати*; литов. spíauti, spíauciù *плювати*; латис. splaut *плювати*; укр.плювати; рос.плевать.
Сучасн.нім. speien; голланд. spuwen; сучасн.англ. to spew
- *spefs** (прикм.-а-) *пізній; запізнлий* || порів.: двн. spāti.
Порів.: сучасн.нім. spät; голланд. spa(de)
- spilda** (ім., жін.р.-о-) *табличка (для письма); скрижалі* || ді. spjald, speld *дошка*; да. speld *тріска, деревинка; ліхтар*; свн. spelter *тріска; скалка, уламок*
|| Порів.: дінд. sphaṭati *рве; відриває; розриває*; д.прус. spelanxtis *тріска*
Сучасн.нім. Spelze

- spill** (ім., сер.р.-а-) *розповідь; оповідь; розмова; байка; легенда* || ді. *srjall мова, оповідання*; да. *spell оповідання; мова; повідомлення*, а також порів.: *godspell*; дс., двн. *spel(l) оповідання, мова*
Сучасн.англ. *spell* (діал.), а також порів.: *Gospel*
- spilla** (ім., чол.р.-п-) *проповідник* || двн. *spello*. Див. *spill*
- spillon** (слб.дієсл. 2) *розповідати; повідомляти; сповіщати; проповідувати* || ді. *srjalla*; да. *spellian*, а також порів.: двн. *gotspellōn проповідувати*; снн. *spellen*. Див. *spill*
- spinnan** (слн.дієсл. III) *прясти* || ді., дфр. *spinna*; да., двн. *spinnan* || Порів.: грец. *πένομαι працюю*; литов. *pinù, rūniau, pinti плести*; латис. *pinums плетіння, плетиво*; рїт, *pinu плести, rīne коса (з волосся)*.
Сучасн.нім. *spinnen*; сучасн.англ. *to spin*
- sprauto** (присл.) *швидко*
|| Порів.: литов. *spraiņas веселий; бадьорий*; латис. *sprausties пробиватися, протискуватися, просуватися*; рос.прятко; пряткий
- spwreida** (ім., чол.р.-п-) **spwreidans** (знах.в.. мн.) запозичення *велика корзина; кошіль*
|| Порів.: грец. *σπυρίς* (род.в. *σπυρίδος*) *кошик для риби*
- staiga** (ім., жін.р.-о-) *дорога, шлях* || двн. *steiga стежка*, а також порів.: ді. *stigr*; да. *stīg, stih*; двн. *stīg шлях, стежка*
|| Порів.: грец. *στοῖχος ряд*; латис. *stiga просіка, стежка*; укр. *стежка*; рос. *стезя; стега* (діал.), а також лат. *vestigium(i) стопа, ступня, слід*
Сучасн.нім. *Stieg*
- stainahs** (прикм.-а-) *кам'янистий* || да. *stǣnig, stānig*; двн. *steinag*.
Див. *stains*
Сучасн.нім. *steinig*, сучасн.англ. *stony*
- staineins** (прикм.-а-) *кам'яний* || да. *stǣnen*; дфр. *stēnen*; двн. *steinîn*.
Див. *stains*
Сучасн.нім. *steinern*
- stains** (ім., чол.р.-а-) *камінь, скеля* || ді. *steinn*; да. *stān камінь*; дфр. *stēn*; дс. *stên*; двн. *stein, stēn камінь*
|| Порів.: грец. *στία, στῖον креміль, галька, ринь*; укр. *стіна*, рос. *стена*; а також дінд. *stuāyatē твердіє; твердне*
Сучасн.нім. *Stein*; голланд. *steen*; сучасн.англ. *stone*

- *stairno** (ім., жін.р.-п-) *зірка* || ді. stjarna; двн. stern, sterno, а також да. steorra; дфр. stēra; дс., двн. sterro
 || Порів.: дінд. stār *зірка*; авест. star- *зірка*; грец. ἀστήρ, ἄστρον; лат. stella(ae) жін.р. *зірка*
 Сучасн.нім. Stern, а також порів.: голланд. ster, star; сучасн.англ. star
- stairo** (ім., жін.р.-п-) *та, що не дає плодів; безплідна* || Порів.: снн. sterke *мелиця*
 || Порів.: дінд. starī *ялова корова*; грец. στειρός *безплідний*; лат. sterilis *безплідний, порожній*
 Порів.: сучасн.нім. Sterke
- stamms** (прикм.-а-) *що заїкається; із заїкуватістю* || ді. stammr; да. stamog, stamm; двн. stammêr. stam, а також порів.: дфр., дс., двн. stumm *німий*
 Порів.: сучасн.нім. stumm
- standan** (слн. дієсл. VI, неправ., мин.час stōþ) *стояти; перебувати; вистояти* || ді. standa; да., дс. standan; дфр. stonda, standa; двн. stantan; двн. (бав.) stēn, (алем.) stân.
 || Порів.: дінд. sthā- *стоять*, tiṣṭhāti *стоїть*; авест. hištaiti- *стоїть*; грец. ἵστημι *ставлю*; перфект ἕσταμαι; лат. sto(are) *стояти; перебувати*; литов. stóti, stóju *ставати*; латис. stāties *ставати, статися*; укр.стояти; рос.стоять
 Сучасн.нім. stehen; сучасн.англ. to stand
- *staþs₁** (ім., чол.р.-і- род.в. stadis) *місце; місцевість, країна; сусідство; джерело; janis stadis на другий берег (озера)* || ді. staðr; да. stede *місце*; дфр. stede, stidi; дс. stad, stedi; двн. stat *місце, поселення, селище*; снн. stad, stede *місце, місто*; свн. stat, stete. Див. standan, staþs(staþis)
 || Порів.: дінд. sthātār *той, що стоїть*; sthiti- *стояння*; авест. stāiti- *стояння, стойка*; грец. στάσις *міцність; стан, становище*; лат. statio(onis) жін.р. *стояння, стан, місце*, а також латис. stātis *стойка*; stātnē *пост, місце, стоянки*; укр.стать, постать; рос.стать (ім.)
 Сучасн.нім. Stadt, Statt, Stätte; голланд. stad, stede, stee; сучасн.англ. stead, а також порів.: farmstead, steadfast
- *staþs₂** (ім., чол.р.-?-а-?-і- дав.в. staþa; род.в. staþis) *берег, узбережжя* || да. staþr; дфр. steth; дс. stath, stað; двн. stad, a

- також ді. stǫð *пристань*; двн. stado *узбережжя*; свн. gestat.
Див. standan, stafs (stadis)
|| Порів.: грец. στατός *який стоїть; поставлений*; лат. status *установлений; призначений; стан, становище*
Порів.: сучасн.англ. staithe (із сканд.), а також порів.:
сучасн.нім. Gestade (поет.)
- staua₁** (ім., жін.р.-о-) *суд; вирок, постанова; осудження*; **in daga stauos** *у судний день* || Порів.: ді. stó; дфр. stō; да. stōw *місце*; а також двн. stūatago *судний день*
|| Порів.: литов. stovà *місце*; укр. став, ставок
- staua₂** (ім., чол.р.-п-) *суддя*. Див. stojan
- steigan** (слн.дієсл. I) *сходити, іти вгору; зійти; підніматися вгору* || ді. stīga; да. stīgan; дфр. stīga; дс., двн. stīgan
|| Порів.: дінд. stigh- *крокувати, ступати*; stighnóti, stighnutē *іде в гору*; грец. στείχω *іду, піднімаюсь; сходжу*; литов. steĩgtis, steigiúos *поспішати*, а також укр.-стигати в постигати; рос.- стигать в достигать, постигать
Сучасн.нім. steigen; голланд. stijgen; сучасн.англ. to sty (заст.)
- stibna** (ім., жін.р.-о-) *голос* || да. stefn, stemn; дфр. stifne, stemme; дс. stemna, stemma; двн. stemma, stimna, stimma
Сучасн.нім. Stimme
- stigqan** (слн.дієсл. III) *пхати; итовхати; бити, ударяти; воювати* || да. stincan *підніматися (про пил, пар) (заст.); видихати (запах), пахнути*; двн. stincan, stinkan *пахнути, духмянити, а також порів.:* ді. stökkva *розриватися, лопатися, розбризкувати*
Сучасн.нім. stinken; сучасн.англ. to stink
- stikls** (ім., чол.р.-а-) *чаша, келих* || двн. stehhal, stechal *кубок, келих*. Див. stiks
- stiks** (ім., чол.р.-і-) *точка; момент*; **in stika melis** *в одну мить, за одну хвилину* || да. stice *укол*; дфр. steke; stek; дс. stiki *укол*; двн. stih *укол, укус*
|| Порів.: дінд. tigṃá- *гострий*; грец. στίγμα *укол; клеймо*; лат. instigo(are) *спонукати; підбурювати*
Сучасн.нім. Stich; сучасн.англ. stitch
- stilan** (слн.дієсл. IV) *красти* || ді., дфр. stela; да., дс., двн. stelan
|| грец. στερέω *грабувати, красти*
Сучасн.нім. stehlen; голланд. stelen; сучасн.англ. to steal

- stiur** (ім., чол.р.-а-) *теля; бик* || ді. stjórr; да. stēor; днн. stīor; снн. stēr || Порів.: дінд. sthirá *сильний, міцний*; авест. staōra *товар; рогата худоба*, а також лат. taugus *віл, бик*; д. прус. tauris *зубр*; литов. taūgas *тур, буйвал*; укр. тур; д. ірл. tarb *бик*
Сучасн.нім. Stier; голланд. stier; сучасн.англ. steer
- stojan** (слб.дієсл. I, мин. час stauida) *судити; направляти; спрямувати* || да. stōwian *утримувати*; днн. stouwen *затримувати; утримувати; звинувачувати*. Див. staua₁ || Порів.: литов. stovėti, stóviu *стояти*; латис. stāvet *стояти*; укр. ставити; рос. ставить; чеськ. stavět
- stols** (ім., чол.р.-а-) *трон; престол; сидіння, стілець* || ді. stóll; да., дфр. stōl; дс. stól; днн. stuol. Див. standan || Порів.: грец. στῶλᾱ *колона*; д. прус. stallit *стояти*; литов. stālas *стіл*, а також порів.: болг. стол *стілець, трон*; словен. stōl *стіл; стілець*; укр. рос.-. стол в “престол”
Сучасн.нім. Stuhl; голланд. stoel; сучасн.англ. stool
- *straujan** (слб.дієсл. I з дав.в.) *розстеляти; стелити; посипати* || ді. strá; да. strēowan, а також strēwian; strēowian; дфр. strēwa; дс. strōian; днн. streuwen, strouwen, strewên || Порів.: дінд. str̥āti *посипає, розкидає*; лат. struo(ere) *накладати рядами, шарами; навалювати; розкладати; розставляти; sterno(ere) слати, розстилати, розкладати*
Сучасн.нім. streuen; голланд. strooien; сучасн.англ. to strew
- sulja** (ім., жін.р.-о-) **suljo** (ім., жін.р.-п-) запозичення *підощва* || да. solen (мн.); дс., днн. sola || Порів.: лат. solea(ae) жін.р. *сандалія, легке взуття*
Сучасн.нім. Sohle; голланд. zool; сучасн.англ. sole
- suma** (неозн. займ., жін.р.) *деяка, якась*. Див. sums.
- suman** (присл.) *раз; один раз; якось; колись, одного разу*. Див. sums.
- sums** (неозн.займ., чол.р.) *хтось; якийсь; деякий* || ді. sumrg; да., дфр., дс., днн. sum, а також порів.: днн. sumelīh, sumilīh || Порів.: дінд. samā- *хтось; деякий*; авест. hamō, hama- *кожний, усякий*; грец. ὅμοσ, ὅμοῦσ (ὅμοσ – ἕ – ποσ) *деяким чином, якось*
Сучасн.англ. some
- sundro** (присл.) *окремо; зокрема; особливо; осторонь; поодаль; осібно; відлюдно, самотно* || ді. sundr *навпіл, надвоє*; да. sundor *окремо*, а також порів.: ansundran, onsundran *окремо, осібно*; дфр. sunder; дс. sundar; днн. suntar *окремо, особливо; єдино*

|| Порів.: дінд. sanutár *осторонь*; *поодаль*, грец. ἄτερ *без*; *окремо*, *осторонь*, а також лат. sine *без*
Сучасн.нім. sonder, sondern; голланд. zonder, а також порів.:
сучасн.англ. asunder

sunja (ім., жін.р.-jо-) *істина, правда; би (miþ) sunjai справді; дійсно; воістину; вірно; правдиво; слушно* || ді. sun відмова, заперечення; відречення; дс. sunnea; двн. sunna *перешкода, нужда, потреба*; порів.: також: ді. sannr, saðr *істина*; да. sōþ *правда, істина*; дс. sōd. Див. sunjis

|| Порів.: дінд. satyás *правдивий, істинний, sánt справжній*
Порів.: сучасн.англ. sooth (арх.), а також soothsayer

sunjaba (присл.) *істинно; дійсно*. Див. sunjis

sunjeins (прикм.-а-) *правдивий, дійсний*. Див. sunja, sunjis

sunjis (прикм.-ja-) *правдивий, істинний; дійсний* || Порів.: да. sōþ *істинний, дійсний*; дс. sōđ; двн. sand

|| Порів.: дінд. sant, saṭpñās *дійсний; справжній*, санскр. satya-*істинний*; д.перс. hašiya- *дійсний, істинний*; а також лат. sons, sontis *винний, злочинний; sonticus серйозний; поважний*
Сучасн.англ. sooth (усн.)

sunjon (слб.дієсл. 2) *виправдовувати; оправдувати; вибачати*. Див. sunja.

sunjons (ім., жін.р.-і-) *оправдання, захист*. Див. sunja.

sunna (ім., чол.р.-n-) *сонце* || да. sunna (чол.р.), дс., двн. sunno (чол.р.). Див. sunno.

sunno (ім., жін.р.-n-, спочатку сер.р.-n-) *сонце* || ді. sunna (жін.р.); да., дфр. sunne (жін.р.), дс., двн. sunna (жін.р.). Див. sauil

|| Порів.: дінд. sūra, sūrya- *сонце*; авест. hvarə (род.в. хвəηg) *сонце*

Сучасн.нім. Sonne; голланд. zon; сучасн.англ. sun

suns (присл.) *раптом, одразу, зразу, скоро; швидко* || Порів.: да. sōna; дфр. sān, sōn; дс. sāno; двн. sān, sāno, sār *зараз, негайно*
Порів.: сучасн.англ. soon

sunsaiw (присл.) *незабаром, негайно, одразу, зараз*. Див. suns, aiw.

sunsei (спол.) *як тільки* || Порів.: да. sona swa (спол.) *як тільки*. Див. suns, ei.

sunus (ім., чол.р.-u-) *син* || ді. sunr, sonr; да., дфр., дс., двн. sunu

|| Порів.: дінд. sūnús; литов. sūnūs; д.прус. souns; укр. син; рос. сын

Сучасн.нім. Sohn; голланд. zoon; сучасн.англ. son
supon (слб.дієсл. 2) *приправляти; присмачувати* || Порів.: ді. súra *пиячити, пити*; да. sūpon *пити*; двн. soffōn, sūfan *пити*; *хлебтати (про тварин)*; снн. sūpen
 Порів.: сучасн.нім. saufen; голланд. zuipen; сучасн.англ. to sup
sutis(suts) (прикм. -i/ja-) *лагідний; смирний; тихомирний; поступливий; терплячий* || Порів.: ді. sótr; да. swēte; swôt *солодкий*; дфр. swēte *солодкий*; дс. suoti, swôti; двн. suozi, sūoz, swuozī *солодкий, милий, приємний*
 || Порів.: дінд. svādūś (u) *солодкий*; грец. ἡδύς *солодкий*; лат. suavis (i) *приємний; милий, люб'язний, солодкий*
 Сучасн.нім. süß; голланд. zoot, zoet; сучасн.англ. sweet
sutizo (присл.) *утишно, відрадно; терпимо*. Див. sutis
swa (присл.) *також, так; як; оскільки, таким чином; swa... swa так... як* || ді. svá *так*; да. swa, swā; дфр. sā, sō; дс. sō; двн. suo, sō. Див. swe.
 || Порів.: грец. ὡς *як*; оскськ. swā *i, ta, swai, swae чи*
 Сучасн.нім. so, сучасн.англ. so
swaei (спол.) *отже, так що*. Див. swa, ei
swaihra (ім., чол.р.-п-) *тесть, свекор* || да. swehor, swēor; дфр. swiar; двн. swehur, а також suagur *брат дружини*
 || Порів.: дінд. śváśura-; авест. hvasura; грец. ἑκυρός; лат. socer(eri); литов. šešuras; укр. свекор; рос.свёкор; болг. свекър
 Порів.: сучасн.нім. Schwäher, а також Schwager
swaihro (ім., жін.р.-п-) *теща; свекруха* || ді. sváera; да. sweger, двн. swígar, swígur. Див. swaihra
 || Порів.: дінд. śvaśrū; вірмен. skesur; грец. ἑκυρά, ἑκυρή; лат. socrus(us); укр. свекруха; рос. свекровь; болг. свекърва
 Сучасн.нім. Schwieger
swalaups (слн.прикм.-а-) *такий великий; отакий; отакенний*. Див. swa
swaleiks (слн.прикм.-а-) *такий; певний; (вказ. займ.) такий* || ді. slikr; да. swelc, swylc; дфр. sāllik, sulk, sulik, sēlik; дс. sulik, двн. solih, sulih. Див. swa, а також порів.: leik.
 Сучасн.нім. solch; голланд. zulk; сучасн.англ. such
swamms (ім., чол.р.-а-) *губка* || да., двн. swamm *губка; гриб*
 Сучасн.нім. Schwamm

swaran (слн. дієсл. VI) *дати клятву; клястися; заприсягатися* || Порів.: ді. sveŗja; да. swerian; дфр. swaria, swera; дс. swerian; двн. swerian; sweren *давати клятву, клястися*; свн. swern; порів.: ді. svara *відповідати*; а також ді. andsvara; да. andswarian, andswerian *відповідати*; дфр. ondsvera || Порів.: дінд. svar- *звучати*; укр. сваритися, рос. свара, сваритьсѧ; пол. swarzyć się *сваритися* || Порів.: сучасн.нім. schwören; голланд. zweren; сучасн.англ. to swear, а також порів.: to answer

sware (присл.) *марно, даремно; безпідставно, необґрунтовано*

swartzl (ім., сер.р.) *чорнило*. Див. swarts

*swarts (прикм.-а-) *чорний* || ді. svartr; да. sweart; дфр., дс. swart; двн. swarz || Порів.: лат. sordes(is) жін.р. *бруд; грязь*; sordidus *брудний*; а також surdus *глухий; млявий, тьмянний, нечіткий*; д. ірл. sorb *бруд*. Сучасн.нім. schwarz; голланд. zwart; сучасн.англ. swart (діал., арх.)

swaswe (присл.) *так, як, оскільки, саме як; (спол.) так як, так що; тому що, через те що; бо*. Див. swa, swe.

swau Див. swa, u.

swe (присл.; спол.) *отже; так як, як, так що; коли; swe...swa як ... так, аж, що ж, так... що; такий... що; swe ...jah; swa jah, swah як; як...так; наче; начебто; а також* || да. swǣ, swā, swē, swe. Див. swa

swegniþa; swigniþa (ім., жін.р.) *радість; радощі*. Див. swegnjan

swegnjan (слб.дієсл. 1) *радіти; радуватися* || Порів.: ді. svagla *дзюркотати, джеркотіти, базікати*. Див. ufswoġjan

swein (ім. сер.р.-а-) *свиня* || ді. svīn; да., дфр. swīn; дс., двн. swīn || Порів.: грец. ūvoс *свинячий*; лат. suinus *свинячий*; укр. свинячий; рос. свиной, а також грец. ūс; лат. sus *свиня*; латис. suvens, sīvens *поросѧ* || Сучасн.нім. Schwein; голланд. swijn; сучасн.англ. swine

sweran (слб.дієсл. 3) *поважати, шанувати* || да. swǣran *прославляти; славити*; дфр. swēria; двн. swârēn *давити; тиснути; бути обтяжливим, тяжким*. Див. swers

swers (прикм.-ја-) *поважний, шановний; вартий уваги; знаменний* || ді. svágt *важкий; тяжкий; жорстокий; сильний*; да. swǣt,

swāg *важкий, тяжкий*; дфр. swēg; дс. swâg; двн. swâg, swâgo, swâgi *важкий; тяжкий; болісний*

|| Порів.: грец. ἔρμα *вантаж, тягар*; литов. svarūs *важкий, тяжкий*; латис. svīga *важіль*

Сучасн.нім. schwer

swes₁ (ім., сер.р.-а-) *майно*. Див. swes₂

swes₂ (прикм.-а-) *власний; свій; властивий, притаманий* || ді. sváss;

да. swæ̅s *свій, любий, приємний*; дфр. swēs; дс., двн. swâs *любий, свій, який належить до дому*

|| Порів.: дінд. svá-, svayám *сам*; авест. hvāvōya (дав.в.); лат.

suus *свій; власний, належний*; литов. sãvas *свій*; латис. savs

свій, власний; укр. свій; болг., рос. свой; укр., рос. сват, свояк

swepauh (присл.) *дійсно; ще, іще; (частка) ж; самий; (спол.) проте; але, однак*. Див. swe, þauh

***swibls** (ім., чол.р.-а-) *сірка* || да. swefel, swefl; дс. sweþal; двн.

swebal, swefal

Сучасн.нім. Schwefel

swiglja (ім., чол.р.-п-) *флейтист* || Порів.: двн. swigala *дудочка, сопілочка*

swiglon (слб.дієсл. 2) *грати на флейті* || двн. swegalôn. Див. swiglja.

swiknei (ім., жін.р.-п-) *очищення; чистота* || ді. sykn(a); да. swicn.

swigniþa Див. swegniþa.

swikunþaba (присл.) *відверто; прямо; щиро*. Див. swikunþs

swikunþs (прикм.-а-) *відомий, знаний; явний; очевидний*. Див. swes, kunþs

swiltan (слн.дієсл. III) *умирати; помирати; лежати при смерті* ||

ді. svelta *умирати, голодувати*; да. sweltan *умирати*; дс.

sweltan *умирати, гинути*; двн. swelzan *спалювати;*

знищувати вогнем

Голланд. zwelten; сучасн.англ. to swelt (діал.), а також порів.:

to swelter

swinþei (ім., жін.р.-п-) *сила; міць; снага*. Див. swinþs

swinþnan (слб.дієсл. 4) *зміцнюватися, укріплятися; ставати міцним; поміцнішати*. Див. swinþs

swinþs (прикм.-а-) *могутній, сильний, міцний; здоровий; дужий;*

(субст. прикм. -а-) *сильна людина* || ді. svinnr, sviðr *швидкий,*

скорий; розумний, тямущий; да. swīþ *сильний, лютий,*

жорстокий; дс. swîđi, swiđ; свн. swinde, swint, а також порів.: дфр. swithe (присл.) *дуже; сильно*

Порів.: сучасн.нім. geschwind

swistar (ім., жін.р.-r-) *сестра* || ді. systir; да. sweostor, suster, soster, swuster; дфр. suster, swester, sister; дс. swestar; двн. swester, swister

|| Порів.: дінд. svásar; грец. ἑορ; лат. soror (oris);

д.прус.swestro; укр., рос. сестра; д.ірл. siur; вал. chwaer

Сучасн.нім. Schwester; голланд. zuster; сучасн.англ. sister (із сканд.)

swnagogafaps (ім., чол.р.-i-) *начальник (старшина) синагоги*. Див. swnagoge

swnagoge (ім., жін.р.-i/-o-) запозичення *синагога*

|| Порів.: грец. συναγωγή з `єднання, об`єднування

T

t. - 300

tagl (ім., сер.р.-a-) *волосся* || ді. tagl *волосся, кінський хвіст*; да. tægl *хвіст*; двн. zagal, zagel *хвіст*

|| Порів.: дінд. daśā *бавовняна нитка; торочка, бахрома*;

д.ірл. dūal *прядка, локон, кучер*.

Сучасн.нім. Zigel; сучасн.англ. tail

tagr (ім., сер.р.-a-) *сльоза* || ді. tár; да. tæhher (норт.), tēar; дфр. tār; двн. zahhar, zahar; свн. traher, treher

|| Порів.: дінд. áśru *сльоза*; тохар. ākār; грец. δάκρυ *сльоза*;

лат. lacrima (арх); lacrima(ae) жін.р. *сльоза*; д.ірл. dég; вал. deigr; корн. dagr

Сучасн.нім. Zähre; сучасн.англ. tear

tagrjan (слб. дієсл. 1) *плакати, заплакати*. Див. tagr

tahjan (слб. дієсл. 1) *рвати; роздирати; розривати; сипати, смикати*

taihswa (слб. прикм.-a-) *правий* || двн. zesawa *права рука*.

|| Порів.: дінд. dákṣina- *правий; південний; спритний*,

вправний; dakṣiṇatás праворуч; авест. dašina – *права рука*;

грец. δεξιός *правий, правобічний*; δεξιτερή *права рука*;

правиця; лат. dexter *правий; спритний, умілий*; рос. десница

- taihswō** (ім., жін.р.-n-); **taihswa** (ім., жін.р.-o-) *правий бік; права рука; правиця* || двн. zesawī *правий; zeswe права рука, zeso правий; праворуч*. Див. taihswa
- taihun** (числ.) *десять* || ді. tíu; да. tīen, tŷn, tēn; дфр. tiān, tīen; дс. tehan, tian; двн. zehan
|| Порів.: дінд. dáśa; авест. dasa; грец. δέκα; лат. decem; д.прус. dessempts; укр.,рос. десять
Сучасн.нім. Zehn; голланд. tien; сучасн.англ. ten
- taihunda** (числ.) *десятий* || ді. tíundi; да. teogotha, tēoþa; дфр. tīanda, tīenda, tégotha; tegetha; дс. tegōtho; двн. zehanto. Див. taihun.
Сучасн.англ. tithе
- taihuntehund; taihuntaihund** (числ.) *сто*. Див. taihun, hund
- taiknjan** (слб.дієсл. 1) *знаменувати; свідчити; показувати; указувати* || да. tēcnaþ, а також tācniān; дс. tēknian; двн. zeihhinen, zeihhanen, -ōn. Див. taikns.
Сучасн.нім. zeichnen
- taikns** (ім., жін.р.-i-); **taikn** (ім., сер.р.-a-) *знак; чудо; диво* || Порів.: ді. teikn; да. tācn, tācen *знамення*; дфр. tēken, дс. tēkan; двн. zeihhan *знак, прикмета; знамення, диво*. Див. teihan
Порів.: сучасн.нім. Zeichen; голланд. teeken; сучасн.англ. token
- tainjo** (ім., жін.р.-n-) *кошик, кошіль* || ді. teinur(мн.); двн. zeinna, zeina; також порів.: да. tænel. Див. tains
Сучасн.нім. Zaine (діал.)
- tains** (ім., чол.р.-a-) *гілка, вітка* || ді. teinn *гілка, вітка*; да. tān *прут*; дс. tēn; двн. zein *ціпок, прут; очерет*, а також порів.: ді. mistilteinn; да. mistiltān.
Голланд. teen. Порів.: сучасн.англ. mistletoe
- taitrarkes** (ім., чол.р.) запозичення *тетрарх (правитель четвертої частини країни)*.
Порів.: грец. τετράρχης
- taleiþa** (ім., жін.р.) запозичення *діва; дівчина*
|| Порів.: грец. ταλιθά
- talzjan** (слб.дієсл. 1) *вчити; навчати; наставляти*.
- talzjands** (ім., чол.р. -nd) *вчитель*. Див. talzjan
- tandjan**(слб.дієсл. 1) *засвітити; запалювати; запалити; засвічувати* || ді. tenda; порів. також да. ontendan *запалювати*
Сучасн.англ. to tind (діал.)

- taui** (ім., сер.р.-ја-) *діло; творіння; діяння; дія* || ді. *tó клоччя; костриця; кужіль*; дс. *tou*, а також порів.: да. *tōwhūs* *прядильня*
- taujan** (слб. дієсл. I) *робити, творити* || ді. *tója, túja допомагати*; да. *tāwian готувати*; дс. *tōgean робити*; двн. *zouwen готувати*; снн. *touwen*
Сучасн.нім. *zauen*(заст.); голланд. *touwen*; сучасн. англ. *to taw*
- tekan** (слн. дієсл. VII; мин. час *taitok*) *торкатися, доторкатися* || ді. *така брати, схопити*
Порів.: сучасн.англ. *to take* (із сканд.)
- tewa** (ім., жін.р.-о-) *порядок; лад* || Порів.: да. *getāwe*. Див. *taujan*
- *tigjus** (ім.-у- мн.) *десяток (десятки)* || ді. *tigir, tigr*, а також порів.: да. *-tig*; дфр. *-tich; -tech*; дс. *-tig*; двн. *-zog; -zug*. Див. *taihun* || Порів.: дінд. *daśát-, daśáti-* *десяток*; грец. *δέκάς*, укр.рос. *десяток*.
Порів.: сучасн.нім. *-zig*; голланд. *-tig*; сучасн.англ. *-ty*
- timrja** (ім., чол.р.-п-) *тесляр, тесля* || дс. *timbro*; двн. *zimbrjo*. Див. *timrjan*
Порів.: сучасн.нім. *Zimmerman*
- timrjan, timbrjan** (слб. дієсл. I) *будувати; споруджувати* || ді. *timbra*; да. *timbran, timbrian*; дс. *timbron, timbrian*; дв. *zimberen, zimbren*
|| Порів.: дінд. *dāmas будинок; дім*; грец. *δομος дім, споруда; будівля, а також порів.: δάμαρ* (род.в. *δάμαρτος*) *господарка; господиня; дружина*; *δέμω будую; споруджую*; лат. *domus(us)* жін.р. *будинок, житло, дім, оселя*; укр. *дім*, рос. *дом*.
Сучасн.нім. *zimmer*; голланд. *timmeren*; сучасн.англ. *to timber*
- tiuhan** (слн. дієсл. II) *вести; тягнути; захоплювати* || ді. *tjóa вистачати; допомагати*; да. *tēon тягнути; вести*; дфр. *tiā*; дс. *tiohan тягнути*; двн. *ziohan тягти; виховувати*
|| Порів.: лат. *ducō(ere)* *водити; вести; тягнути*; вал. *dwyn тягти, приносити*
Сучасн.нім. *ziehen*; сучасн.англ. *to tee* (арх.); порів. також сучасн.англ. *to tug*
- toja** (ім. мн. знах.в.) Див. *taui*
- trauains** (ім., жін.р.-і-) *довіра; впевненість; певність*. Див. *trauan*.

trauan (слб.дієсл. 3) *вірити; довіряти* || ді. trúa; да. trūwian, а також порів.: trēowan, trēowian; дс. trūon; двн. trūwên, trûên *вірити, сподіватися*

|| Порів.: д.прус. druwīt *вірити*

Сучасн.нім. trauen; сучасн.англ. to trow (арх.)

trausti (ім., сер.р.-ja-; род., одн. trausteis) *завіт; заповіт; договір, союз* || ді. traust *віра; довіра; допомога, підтримка*; дфр. trāst; дс.двн. trōst *утішання; забавляння; допомога*. Див. trauan
Сучасн.нім. Trost; голланд. troost, а також порів.: сучасн.англ. trust (із сканд.)

trigwa (ім., жін.р.-o-) *заповіт; вірність; об'єднання; союз* || да. trēow *віра; вірність; договір; умова; обітниця*; дфр. trouwe, triōwe, triūwe; дс. treuwa *віра, довіра*; двн. triuwa *вірність, довіра*. Див. triggws

Сучасн.нім. Treue, голланд. trouw, а також порів. сучасн. англ. truce

triggws (прикм.-wa-) *вірний* || ді. tryggr; да. (ge) trīowe, (ge) trēowe, (ge) trīewe, trýwe; дфр. triūwe; дс. triuwi, а також порів.: двн. gitriuwi

|| Порів.: д.прус. druwi *віра*; рос.древний; д.ірл. derb; вал. drūd *сильний; міцний*.

Сучасн.нім. treu, а також getreu; сучасн.англ. true, а також порів.: голланд. getrouw

triu (ім., сер.р.-wa-) *дерево* || ді. tré; да. trēow, trēo; дфр. trē; дс. trêo, trîo

|| Порів.: дінд. dāgu, род.в. drúṇas *дерево; поліно*; dru *дерево*; грец. δρῦς, а також δρῦός *дерево, дуб*; укр.рос.дрова, древо; чеськ. dřevo; д.ірл. daur *дуб*; вал. dērwen *дуб*

Сучасн.англ. tree

trudan (слн.дієсл.IV, неправ.) *ступати; роздавити* || ді. troða, а також порів.: да. tredan, treodan; дфр. treda; дс. tredan; двн. tretan *ступати; підходити*

Порів.: сучасн.нім. tretan; голланд. treden; сучасн.англ. to tread

tuggo (ім., жін.р.-n-) *язик; мова* || ді. tunga; да. tunge; дфр. tunge, tonge; дс. tunga; двн. zunga

|| Порів.: лат. lingua(ae) жін.р. *мова*; д.ірл. tengae, вал. dant

Сучасн.нім. Zunge; голланд. tong; сучасн.англ. tongue

tulgjan (слб.дієсл. 1) *укріпляти; прикріпляти; прив'язувати*. Див. tulgus

tulgus (прикм.-у-) *міцний; сталий; тривкий* || Порів.: да. tulge (присл.) *міцно*.

tunþus (ім., чол.р.-у-) *зуб* || ді. tǫnn; да. tōþ; дфр. tōth, toud; дс. tand; двн. zand, zan
|| Порів.: дінд. dánt- *зуб*; лат. dens(dentis); д.прус. dantis; литов. dantis; д.ірл. dēt; вал. dant
Сучасн.нім. Zahn; голланд. tand; сучасн.англ. tooth

tuzwerjan (слб.дієсл. 1) *мати сумнів; сумніватися* || Порів.: двн. zurgwâri *нідозрілий*
|| Порів.: лат. verus *істинний; справжній; правдивий*; укр. віра; рос. вера; болг. вяра, пол. wiara; д.ірл. fir *вірний; істинний*

twaddje (числ., род.в.) *двох* || ді. tveggja, а також да. twēgea; дс. tweiō; двн. zweiō, zweiio. Див. twai
|| Порів.: санскр. dváyoś (род.- локальний відм. від dvaú)

twai (чол.р.) **twos** (жін.р.) **twa** (сер.р.) (*числ.*) *два* || ді. tveir; tvær, tvau; да. twēgen. twā; tū; дфр. twēne/twer, twā; дс. twēne; twô; twâ; twê; двн. zwêne, zwô, zwâ; zwei
|| Порів.: дінд. dvāu, d(u)vē, d(u)vā; санскр. dvaú, dvé; авест. dvā (чол.р.); duye (жін.р.; сер.р.); грец. δύο, δύο *два*; лат. duo; д.прус. dwai; литов. dū, dvī; латис. divī; укр.рос. два; болг. два; чеськ. dva; д.ірл. dāu, dā; вал. dau

Сучасн.нім. zwei; голланд. twee; сучасн.англ. two

twalibwintrus (прикм. -у/-ја-) *дванадцятилітній* || да. twelfwintere

twalif (числ.) *дванадцять* || ді. tolf; да. twelf; дфр. twelef. twilif, twelf, tolef; дс. twelif; двн. zwelif

|| Порів.: литов. dvýlika *дванадцять*

Сучасн.нім. Zwölf; голланд. twaalf; сучасн.англ. twelve

twEIF (ім., чол.р., знах.в., одн.) *сумнів; вагання* || дфр. twîfel, двн. zwîfal

Сучасн.нім. Zweifel

tweihnai (числ.; жін.р., знах. в. tweihnos) *кожні двоє; по два* || дфр. twīne, а також порів.: да. betwēonum, betwēon, betwēonan *між*
Порів. сучасн. англ. between

twistandan (слн. дієсл. VI, неправ.) *розлучатися; розставатися*.
Див. standan

b

ɮadei (присл.) *куди*. Див. ɮaɮo, ei.

ɮagkjan (слб.дієсл. I, неправ., мин. час ɮahta) *думати, міркувати; обмірковувати; роздумувати* || ді. ɮekkja(ɮáatta) *знати; розуміти; примічати*; да. ɮencan(ɮōhte) *думати, гадати; мати намір*; дфр. thanka, thenka, thenzia, thenza (thochte) *думати*; дс. thenkian (thâhta); двн. thenken, denken, denchen, (thâhta, dâchta, dâhta) *думати; мислити*
|| Порів.: лат. tongeo(ere) *знати*; оскськ. tanginūd *думка; міркування*; латис. ticināt *розпитувати, випитувати*; д.ірл. tongu *клянуся, заприсягаюся*

Сучасн.нім. denken; голланд. denken; сучасн.англ. to think

ɮahan (слб.дієсл. 3) *мовчати* || ді. ɮegja, ɮagna; дс. thagian, а також thagôn; двн. dagên

|| Порів.: лат. taseo(ere) *мовчати*

ɮairh (прийм. із знах.в.) *через, крізь; за допомогою, завдяки; шляхом; внаслідок* || да. ɮerh, ɮærch (норт.), також порів.: да. ɮurh, ɮuruh; дфр. thruch; дс. thurh; а також thuru(h) двн. thuruh, durah, dur(u)h

|| Порів.: дінд. tirás *через*; лат. trans *через, за*; д.ірл. tre, tri

Порів.: сучасн.нім. durch; голланд. door; сучасн.англ. through, а також thorough (заст.)

ɮairhbairan (слн.дієсл. IV) *проносити; носити через*. Див. bairan

ɮairhgaggan (слн.дієсл. VII, неправ.) *пройти через; пройти повз; пройти мимо*. Див. gaggan

Сучасн.нім. durchgehen

ɮairhleīpan (слн.дієсл. I) *переходити; проходити через*. Див. galeīpan

ɮairhsaihvān (слн.дієсл. V) *дивитися крізь*. Див. sailhvān

ɮairhwakan (слн.дієсл. VI) *не спати, пильнувати*. Див. wakan

ɮairhwisan (слн.дієсл. V) *залишатися*. Див. wisan

ɮairko (ім., сер.р.-п-) *вушко(голки); діра, дірка*

|| Порів.: лат. tero(ere) *терти; протирати*

ɮan (присл.) *коли; ще; тоді; за* (у порівняннях); (відн.частка) *коли; якщо; як; так довго як*; (спол.) *проте, однак, але, та, тому* || ді. ɮa; да. ɮan, ɮon, а також ɮonne, ɮænne, ɮanne (присл., спол.) *тоді, коли, за* (у порівняннях) *тому*; дфр. thana, thenne,

thane, than; дс. than, thanna; двн. thanne, danne, denne (присл., спол.) *тоді; потім, у такому разі; якщо; тому*

|| Порів.: лат. *tum тоді, в той час; після цього*

Сучасн.нім. *dann, denn*; голланд. *dan*; сучасн.англ. *then, than*

panamais (присл.) *це; далі; дедалі більши.*

panaseiþs (присл.) *далі, це; надалі, в подальшому; після цього; з (від) цього часу (в запереченнях) уже ні; більше ні* || Порів.: ді. *síðan, да. suððan, síþran, síoþran після, коли, з цього часу; потім.* Див. *þan, seiþus*

Порів.: сучасн.англ. *since*, а також сучасн.нім. *seitdem*

pande (спол.) *якщо, коли; до того часу, поки, доти, до; через те, що; бо, тому що, тому* || двн. *danta.* Див. *þan*

þanei₁ (спол.) *коли.* Див. *þan, ei.*

þanei₂ (відн. займ.) Див. *saei.*

þannu (спол.) *але, однак, тому, отже, таким чином* (присл.) *отже, добре; звичайно, певна річ; неодмінно, конче.* Див. *þan, nu.*

þanuh (спол.) *тому, через це, тим часом як, тоді як; отже; але, однак; тож;* (присл.) *тоді.* Див. *þan, uh*

þar (присл.) *там* || ді. *þar*; д.шв. *þar, þær*; да. *þær; þēr*; дфр. *thēr*; дс. *thâr*; двн. *dâr, thâr*; свн. *dâr, da*

|| Порів.: дінд. *târhi тоді*; грец. *τή там*

Сучасн. нім. *da*, а також порів.: *daran, dabeî, davon, dafür, darin, damit, darnach, danach, darum*; голланд. *daar*; сучасн.англ. *there*

þarba₁ (ім., чол.р.-п-) *злидар; жебрак; який терпить нужду* || ді. *þarfi*, да. *þearfa*, двн. *darbo.* Див. *þarbs*

þarba₂ (ім., жін. р.-о-) *нужда; відсутність, брак* || ді. *þorþ*; да. *þearf* *нужда*; дфр. *therve*; дс. *tharf*, двн. *darba* *нужда; нестатки; злигодні.* Див. *þaurþan*

þarbs (прикм.-а-) *бідний; той, що потребує; нужденний; необхідний; потрібний* || ді. *þarft* *потрібний; вигідний.* Див. *þaurþan*

þarei (присл.) *де* Див. *þar, ei.*

þarihis (прикм.-а- род.в.) *сире(сукно); грубе, дебеле (сукно); невалене (сукно)*

|| Порів.: дінд. *târũṇa ніжний*; грец. *τέρην ніжний, м'який*; лат. *tener ніжний, молодий.*

ḡaruh (присл.) *там, тоді; (спол.) але, та; проте; тому; через те.*

Див. ḡar, uh

ḡata (вказ.займ.,сер.р.) *те, це* || ді. ḡat; да. ḡæt *те*; дфр. thet, that; дс.

that; двн. daʒ, thaʒ *те,це*; днн. dat, that

|| Порів.: дінд. tād (сер.р.) *це*; грец. τόν, τήν, τό; лат. istud *цей, той*; литов. tās *той*; укр. той, рос. тот.

Сучасн.нім. das; голланд. dat; сучасн.англ. that

ḡataḡah ḡei (неозн.займ.) *хоч хто-небудь, хоч який-небудь.*

ḡatain, ḡatainei (присл.) *тільки.* Див. ḡata, ei, ain.

ḡatei (відн.займ.) *котрий, який; те що; те котре; (спол.) бо, тому що; що; якщо.* Див. ḡata, ei

ḡatuh (вказ. займ.) *це ж; саме те4 те, оце.* Див. ḡata, uh

ḡaḡro (присл.) *звідси, звідсіля; звідтіля* || ді. ḡaḡra *там*; да. ḡæder *туди*

|| Порів.: дінд. tātṛa *там*

ḡaḡroh (присл.) *потім; після того; з тих пір, відтоді, з того часу.*

Див. ḡaḡro, uh

ḡau, ḡauh (присл.) *проте; тоді; це; можливо, в такому разі;*

(спол.) *чи, зате; тоді як; (у порівняннях) за; (в запитаннях)*

чи, чи тож, чи ж, хіба, або що; ḡau niu чи ні? || ді. ḡó; да. ḡēh,

ḡēah; дфр. thāch; дс. thoh; двн. thoh, doh, dhoh.

Сучасн.нім. doch, голланд. doch, а також порів.: сучасн.англ.

though (із сканд.)

ḡauhjabai (спол.) *навіть якщо; хай, бодай; хоч; дарма що.* Див.

jabai, ḡauh

ḡaurban(ḡarf) (прет.-през.дієсл., мин.час ḡaurfta) *потребувати;*

мати потребу; знати нужду || ді. ḡurfa (ḡarf, ḡurfta); да.

ḡurfan (ḡearf, ḡorfte); дфр. thurva (thor, thoer, thorste); дс.

thurḡan (tharf, thorfta), двн. durfan (darf; dorfta)

|| Порів.: дінд. tārpaṁi *вдоволений; задоволений*; грец. τέρω

*тішу; усолоджую; а також литов. taḡrà *процвітання;**

добробут

Сучасн.нім. dürfen

ḡaurfts₁ (прикм.-а-) *потрібний; необхідний.* Див. ḡaurban

ḡaurfts₂ (ім., жін.р.-і-) *нужда, потреба; нестаток* || ді. ḡurft, да.

ḡearf, дс. thurft, двн. thurft, durft. Див. ḡaurban.

ḡaurneins (прикм.-а-) *терновий; тереновий* || да. ḡurnen; двн.

durnîn; сн.н. dārnen. Див. ḡaurnus

- þaurnus** (ім., чол.р.-u-) *терен* || ді., да. þorn; дфр., дс. thorn; двн. thorn, dorn *терня; тернина; колючка*
 || Порів.: дінд. tǝpa- *трава*; укр.рос. терн; болг. трън *колючка, терен*; пол. tarn, tarnina; д.ірл. tráinín
 Сучасн.нім. Dorn; голланд. doorn; сучасн.англ. thorn
- *þaurp** (ім., сер.р.-a-) *поле; лан* || ді. þorp *хутір; садиба; дворище*;
 да. þorp, þrop *село*; дфр. thorp, therp; дс. thorp; двн. dorf *село*
 || Порів.: лат. trabs, trabis *колода, брус*; *дерев'яний дах*; литов. trobà *хата, будинок*; вал. tref *місто*; д.вал. treb *житло*
 Сучасн.нім. Dorf; голланд. dorp; сучасн.англ. thorp (арх.)
- þaursjan** (слб.дієсл. 1) *відчувати спрагу; мати спрагу* || Порів.: ді. þurst; да. þurstan; дс. thurstian; двн. durstan. Див. þaursus
 || Порів.: дінд. tǝʃyati *він відчуває спрагу*; лат. torreo(ere) *сушити, підсушувати*
 Порів.: сучасн.нім. dürsten; голланд. dorsten; сучасн.англ. to thirst
- þaurstei** (ім., жін.р.-n-) *спрага* || ді. þorsti, а також порів.: да. þurst; дс. thirst; двн. durst, tǝst. Див. þaursus
 || Порів.також: дінд. tǝʃnā *спрага*; авест. taršnō *посуха, засуха*;
 лат. torridus *висушений, висохлий; спекотний*; torres(is) жін.р. *спекота*; д.ірл. tart *спрага*
 Сучасн.нім. Durst; голланд. dorst; сучасн.англ. thirst
- þaursus** (прикм.-u-/ja-) *сухий; висохлий, який (що) висох* || ді. þurg; да. þurге; дс. thurgi; двн. durgi
 || Порів.: дінд. tǝʃu *який хоче пити, спраглий; жадібний*; лат. torru(u) чол.р.; torris(is) чол.р. *головешка, головня*; д.ірл. tǝr *сухий*.
 Сучасн.нім. dürr; голланд. dor
- þe** (вказ.займ.,сер.р., одн., непрямий відм.) *від; за* (у порівняннях).
 Див. також þiþe, jaþþe, þei, þeei.
 || Порів.: грец. τῆ *там*.
- þeei** (спол.) *що; тому що; щоб; через, по; ні þeei не тому що*. Див. þe, ei.
- þei** (спол.) *що, з тим щоб; щоб; ради, заради*; (відн.частка) *би, будь, небудь*. Див. þe.
- þeihan** (слн.дієсл. I) *досягати успіхів; процвітати; виростати; зростати* || да. þēon, þīon *процвітати; рости*; дс. thīhan; двн. dīhan, thīhan *зростати; досягати; розвиватися*, а також порів.: дфр. thigia

|| Порів.: литов. tenkù, tekaũ, tèkti *бути достатнім*;
вистачати; а також tinkù, tikaũ, tikti *підходити*; *годитися*

þeiho (ім., жін.р.-п-) *грім*

|| Порів.: дінд. tanákti *стягує*; *згущує*; д.ірл. técht *загустлий*;
стужавілий; *який згорнувся*; а також литов. tánkus *густий*;
рясний; рос. туча. Див. þeihan

þeins (присв.займ., відн. присл.) *твій* || ді. þinn; да. þin; дфр. thîn; дс.
thîn; двн. dîn, thîn

|| Порів.: лат. tuus *твій*, *що тобі належить*

Сучасн.нім. dein; голланд. dijn; сучасн.англ. thine (заст.; поет.)

þishun (присл.) *головним чином*; *головно*; *особливо*

þishvadah (присл.) *куди б*; *куди ж*, *куди б не*; *доки*; **þishvadah þadei**
куди б тільки не; *хоч би куди*; **þishvadahþei** *хоч де*; *де б не*.

þishvah (неозн.займ.) *будь хто*, *будь-який*; *усякий*; *будь-котрий*;

þishvah þei (þatei) (відн. займ.) *щоб не*; *усе*, *що*; **þishvah saei**
(відн. займ.) *той, хто*; *усе*, *хто*. Див. þata, hva, uh

þishvaruh (þei) (присл.; відн. присл.) *куди б (тільки) не*; *де б*
(тільки) не; *де*; *будь-де*; *де не*.

þishvazuh (неозн.займ.) *всякий*, *кожен*; *хто б не*; **þishvazuh ei** *якщо*
хто; *кожен хто*. Див. þata, hvazuh

þiubi (ім., сер.р.-ја-) *крадіжка*; *злодійство* || ді. þýfi; двн. diuba, а
також порів.: ді. þýfð, þyft; да. þēofþ, þēfþ, þýft; дфр. thiūfthe,
thiūfte; дс. thiustrī. Див. þiuvs

Порів.: сучасн.англ. theft

þiubjo(присл.) *таємно*, *крадькома*. Див. þiuvs

þiuda (ім., жін.р.-о-) *народ*; (мн.) *язичники* || ді. þjòð; да. þēod, þīod
народ, *країна*; дфр. thiade; дс. thioda; двн. thiota, deota, diota, а
також thiot, diot, thiet (сер.р.,чол.р.) *народ*, *плем'я*; *люди*
|| Порів.: хет. tuzzi *військо*; д.прус. tauto *країна*; латис. tàuta
народ; д.ірл. tūath *народ*; *плем'я*; *країна*; вал. tūd *країна*;
оскськ. touto *місто*

þiudangardi (ім., жін.р.-jo-) *царство*; *палац*. Див. þiudans, gards.

þiudanon (слб.дієсл. 2) *царювати*. Див. þiudans.

þiudans (ім., чол.р.-а-) *цар*, *правитель* || ді. þjódann; да. þēoden,
þīoden *правитель*; дс. thiodan. Див. þiuda.

þiudinassus (ім., чол.р.-и-) *царство*. Див. þiudans.

- þiudisko** (присл.) *язичеськи, по-язичеськи* || Порів.: ді. þýzkr *німецький*; да. þēodisc *народний*; дс. thiudisc; двн. diutisk, dūtisc *народна, німецька (мова)*. Див. þiuda.
Порів.: сучасн.нім. Deutsch, голланд. duitsch, а також порів.: сучасн.англ. Dutch (із голланд.)
- þiufs, þiubs** (ім., чол.р.-а-) *зłodий* || ді. þjófr; да. þēof, þīef; дфр. thiāf; дс. thiof; двн. thiob, diob
Сучасн.нім. Dieb; голланд. dief; сучасн.англ. thief
- þiumagus** (ім., чол.р.-u-) *слуга*. Див. þius, magus
- *þius** (ім., чол.р.-wa-) *слуга, раб* || да. þēo; þēow, þōw; дс. theo, thio; двн. dio, deo
|| Порів.: дінд. tákti, tákati (*він*) *поспішає*; литов. tekù, tekėti *бігти, текти*; укр.тїкати; рос.теку, течь; ірл. techim *тікаю*
- þiuf** (прикм.-а-) *добрий*; (ім.сер.р.-а-) *добро* || ді. þúðr *ніжний; дружний*
|| Порів.: лат. tutus *вільний від небезпек; надійний, захищений*
- þiufþeigs** (прикм.-а-) *добрий, похвальний; благословенний*. Див. þiuf
- þiufþeins** (ім., жін.р.-і/о-) *благословення*. Див. þiufþjan
- þiufþjan** (слб.дієсл. I) *благословляти* || ді. þúða *зробити ласку*; да. þēoðan, þīedan *поєднувати, прилучати; приєднувати, з'єднувати, а також порів.:* двн. untarþiuten *підкоряти*. Див. þiuf.
- þiwi** (ім., жін.р.-jo-) *служниця* || ді. þú; да. þēowe, а також порів.: þēowen *служниця*; дс. thiū, thiwi; двн. diu, diuwa. Див. þius.
- þlaqus** (прикм.-u-/ja-) *ніжний; тендітний*
- þlauhs** (ім., чол.р.-і-) *утеча* || Порів.: да. flēam, а також ді. flótte, да. flyht, fliht, дфр. flecht, дс., двн. fluht *утеча*. Див. þliuhan.
Порів.: сучасн.нім. Flucht; голланд. vlucht; сучасн.англ. flight
- þliuhan** (слн.дієсл. II) *бігти; рятуватися втечею; тікати* || ді. flýja, flója; да. flēon *бігти*; дфр. flīā; дс.двн. fliohan *тікати; уникати*
Сучасн.нім. fliehen, голланд. vlieden, сучасн.англ. to flee
- þrafstjan** (слб.дієсл. I) *утішати; утішатися; тішити, утішитися; повчати; нагадувати* || да. frēfran, frēfrian *утішати; підбадьорювати*; дс. frōbreat; двн. fluobiren, fluobren.
- þragjan** (слб.дієсл. I) *бігти* || да. þrægan *скакати*
|| Порів.: грец. τρέχω *біжу (бігти)*

þreihan (слн.дієсл. I) *тіснити, тіснитися; штовхатися, тиснутися; гнобити* || Порів.: ді. þryngva; да. þringan *товпнитися, скупчуватися; тіснити, гнобити*; дс. thringan *давити, тіснити*, двн. dringan *тіснити, тіснитися; проникати*

|| Порів.: литов. trenkti, trenkiù *ударити з гуркотом; грюкнути; гримати*

Сучасн.нім. dringen; голланд. dringen

***þreis** (числ.,чол.,жін.р.) *три* || ді. þrír (чол.р.); þrjár (жін.р.); да. þrī, þrīe (чол.р.), þrīo, þrēo (жін.р.); дфр. thrē, threje (чол.р.); thriā, thria (жін.р.); дс. thria, thria (чол.р.), threa, threa (жін.р.); двн. drī (чол.р.), drīo (жін.р.)

|| Порів.: дінд. trāyas, грец. τρεῖς, τρία; лат. tres; литов. trys; латис. trīs, укр.рос. три; д.ірл. trí; алб. tre, tri

Сучасн.нім. drei; голланд. drie; сучасн.англ. three

þridja (числ.) *третій* || ді. þrīði; да. þirda, þirdda, þridda, þrida; дфр. thredda, thredde; дс. thriddio; двн. drittio, dritto

|| Порів.: дінд. tṛtīyas; лат. tertius; латис. trešais; укр.третій; рос.третий

Сучасн.нім. dritte; голланд. derde; сучасн.англ. third

þridjo (присл.) *тречи*. Див. þridja.

þrija (числ.сер.р.) *три* || ді. þrijú, да. þrīo, þrēo; дфр. thriū, thria; дс. thriu, двн. driu. Див. þreis

***þriskan** (слн.дієсл. III) *молотити* || ді. þreskja, þriskja, þryskva; да. þrescan, þærscan, þerscan; двн. dreskan

|| Порів.: лат. tero (terere, trivi, tritum) *терти, молотити*; а також tritus *натертий, стертий*; литов. treškėti, traškėti *тріщати; тріскотити*; укр. тріщати; рос. трескать, а також порів.: словен. treskuci (mraz) *лютій мороз*

Сучасн.нім. dreschen; голланд. dorschen; сучасн.англ. to thrash; to thresh

þrutsfill (ім., сер.р.-а-) *проказа* || да. þrūtsfell. Див. filleins.

þrutsfills (прикм.-а-) *який має проказу; прокажений*.

þu (особов.займ.) *ти* || ді. þú; да. þū; дфр. thū; дс. thū; двн. dū, thū, dhū

|| Порів.: дінд. tvām; авест. tū; грец. tú; лат. tu; литов. tū; латис. tu; д.прус. tou; tu, укр. ти, рос. ты, пол., чеськ. ty; д.ірл. tū

Сучасн.нім. du; голланд. du; сучасн.англ. thou

ɮugkjan (слб.дієсл. I неправ., мин.час ɮuhta) *здаватися; вважатися* || ді. ɮykkja (ɮótti); да. ɮuncan (ɮūhte); дфр. thinza; дс. thunkian (thūhta); двн. thunken, dunchen; dunken (dūhta).
Див. ɮagkjan.

Сучасн.нім. dünken, а також порів.: сучасн.англ. methinks (арх.)

***ɮulains** (ім., жін.р.-i-) *страждання; терпіння*. Див. ɮulan.

ɮulan (слб.дієсл. 3) *страждати; терпіти, переносити* || ді. ɮola; да. ɮolian; дфр. tholia; дс. tholian, thōlōn; двн. thōlōn, а також tholēn, dolēn

|| Порів.: дінд. tulāyati *піднімає*; лат. tollo(ere) *піднімати*; а також tolero(are) *нести, тримати; терпіти*
Сучасн.англ. to thole (арх., діал.)

ɮusundi (числ.; ім., жін.р.-jo-) *тисяча* || ді. ɮúsund; да. ɮūsend, дфр. thūsend, thūsent, tūsent; дс. thūsind, thūsundig; двн. thūsunt, dūsunt

|| Порів.: литов. tūkstantis; латис. tūkstotis; д.прус. tūsimtons (дав.в., мн.); укр. тисяча, рос. тысяча; чеськ.; словен. tisíc
Сучасн.нім. tausend; голланд. duizend; сучасн.англ. thousand

ɮusundifaɮs (ім., чол.р.-i-) *тисяцький (старший над тисячею вояків)*. Див. ɮusundi, а також hundafaɮs

ɮwahan (слн.дієсл. VI) *мити, митися* || ді. ɮvá; да. ɮwēan *мити*; дс. thwahan; двн. dwahan, twahan *купатися; умиватися, митися*

|| Порів.: д.прус. twaxtan *віник*

ɮwahl (ім., сер.р.-a-) *хрещення; купання; хрестильниця, купіль* || ді. ɮváll *мило*; да. ɮwæhl, ɮwēal *купання; миття*; двн. dwahal *купальня, купання*. Див. ɮwahan

ɮwairhs (прикм.-a-) *упертий; сердитий, гнівний; невірний, нечистий* || ді. ɮvert *поперечний, косий*, а також ɮvert; да. ɮweorh *поперечний; упертий, сердитий*; дфр. thwer; дс. thwerh; двн. dwerh, dwerah, twerch

|| Порів.: дінд. tarqu *вертено*; лат. torqueo (ere) *повертати; вертїти; скручувати*

Порів.: сучасн.нім. zwerch в словах: überzwerch, zwerchfell; сучасн.англ. thwart (із сканд.)

ɮwmiama (ім., чол.р. -a/i-) запозичення *фіміам*

|| Порів.: грец. θυμίαμα

U

u (енкліт.пит.частка) *чи, хіба, невже*

|| Порів.: дінд. *u також, теж*

ubilaba (присл.) *погано; недобре; негаразд; ubila haban хворіти*||

Порів.: да. *ufle*; дс. *uḅilo*; двн. *ubilo*; свн. *ūbele*. Див. *ubils*

ubils (прикм.-а-) *лихий, поганий, злий; лютий*; (субст. прикм.) **ḅata ubil (ubilo)** *лихо; зло; ubil haban хворіти*. Див. *wairsiza*.

|| да. *ufel*; дфр. *evel*; дс. *uḅil*; двн. *ubil, upil*

Сучасн.нім. *übel*; голланд. *euvel*; сучасн.англ. *evil*

ubilojjs (прикм.-ja-) *злочинний*; (субст. ім., чол.р. -ja-) *злочинець*. Див. *ubils, taujan*

ubilwaurdjan (слб.дієсл. 1, з дав.в.) *ляяти; ганьбити; наплюжити*.

Див. *ubilwaurds*.

ubilwaurds (прикм.-а-) *якому подобається лягатися; який свариться*. Див. *ubil, waurd*

ubuh Див. *uf, uh*

uf (прийм.з дав., знах.в.) *під; за часів, під час; протягом*; (присл.) *угору; уверх* || ді. *urp-*; да. *ur-, urp- угору, уверх*; дфр. *or-, ur-*; дс. *ûrḅ*; двн. *ûfḅ угору; на, по, у*. Див. *iur*

|| Порів.: дінд. *úra до; поряд; поруч*; авест. *úra*; грец. *ὑπό під*; лат. *sub під; коло; біля; під час*

Сучасн.нім. *auf-*; голланд. *or-*; сучасн.англ. *ur-*

ufar (прийм.з дав., знах.в.) *над; через, за* || ді. *ufir*; да. *ofer над, через, після*; дфр. *over, ovir, ūr*; дс. *oḅar, ouer*; двн. *ubar, obar над, через, поверх*. Див. *uf*

|| Порів.: дінд. *uráгі над*; авест. *uraigі*; грец. *ὑπέρ*; лат. *super через; над; на; під час; поверх*

Сучасн.нім. *über*; голланд. *over*; сучасн.англ. *over*

ufarassjan (слб.дієсл. 1) *робити щось надмірно; збагатити*.

ufarassus (ім., чол.р., -и-) *надмірність; численність; достаток; наддостаток; ряснота*. Див. *ufarassjan*

ufargaggan (слн.дієсл. VII, неправ.) *порушувати; переступити; перейти* || да. *ofergān*; двн. *ubargangan, ubirgangen*. Див. *gaggan*

Сучасн.нім. *übergehen*; сучасн.англ. *to overgo*

ufargudja (ім., чол.р.-n) *верховний священик*. Див. *gudja*

- ufarlagjan** (слб.дієсл. I) *накривати; покривати; класти на щось.*
Див. lagjan
- ufarleipān** (слн.дієсл. I) *переправлятися; переходити; прийти.*
Див. leipān.
- ufarmeleins** (ім., жін.р.-і/о-) *напис, надпис.* Див. ufarmeljan.
- ufarmeli** (ім., сер.р.-ја-) *напис, надпис.* Див. ufarmeleins.
- ufarmeljan** (слб.дієсл. I) *надписати.* Див. meljan.
- ufarmiton** (слб.дієсл. 2) *забувати; утішитися.* Див. miton.
- ufarmunnon** (слб.дієсл. 2) *забувати.* Див. tunns, tunnan₂.
- ufaro** (присл.) *нагорі; наверху; зверху; поверх; (прийм. із род.в., дав.в.) над; на; понад; поверх (прийм. з род.в.) через.* Див. ufar, uf.
|| Порів.: лат. supra (присл.) *згори, нагору; (прийм.) над, на.*
- ufarranneins** (ім., жін.р.-і/о-) *омивання; обмивання; зрошення.*
- ufarskadwjan** (слб.дієсл. I) *заслонити; затемняти; отінити; кидати тінь* || да. ofersceadwian, а також порів.: да. sceadwian; дс. scadowan; двн. scatewen. Див. skadus.
Сучасн.англ. to overshadow, а також порів.: голланд. schaduwen; сучасн.англ. to shadow
- ufarsteigan** (слн.дієсл. I) *підніматися; сходити нагору; зійти; вирости* || двн. ubarstīgan *перевершувати; перевищувати.*
Див. steigan
Сучасн. нім. übersteigen
- ufartrusnjan** (слб.дієсл. I) *присипати; притрушувати; обсіпати; скроплювати; обприскувати*
- ufarþeiħan** (слн.дієсл. I) *перевершувати; зростати.* Див. þeiħan
- ufarwisan** (слн.дієсл. V) *бути багатим; ряснити.* Див. wisan
- ufbrinnan** (слн.дієсл. III) *спалити; обпалити; обпекти.* Див. brinnan.
- ufbrikan** (слн.дієсл. IV) *відмовляти, нехтувати, відхиляти.* Див. brikan.
- ufdaupjan** (слб.дієсл. I) *хрестити; охрестити.* Див. daupjan.
- ufgairdan** (слн.дієсл. III) *підперезати; оперезати* || Порів.: ді. гурґа; да. gurdan; дфр. gerda; дс. gurdian; двн. gurtan, gurtēn. Див. gards; gairda
Порів.: сучасн.нім. gürtēn; голланд. gordēn; сучасн.англ. to gird
- ufgraban** (слн.дієсл. VI) *копати; підривати; підкопати.* Див. graban.

- ufhaban** (слб.дієсл. 3) *піднімати; підтримувати; піддержувати.*
Див. haban
- ufhausjan** (слб.дієсл. 1 з дав.в.) *скорятися; слухатися; коритися; підкоритися.* Див. hausjan.
- ufhlohjan** (слб.дієсл. 1) *розсмішити; (змусити) примусити сміятися* || Порів.: ді. hlǫgja. Див. hlahjan.
|| Порів.: грец. κλώζω (майбутній час κλώξω) *кудкудачу, квокчу*
- ufhnaiwjan** (слб.дієсл. 1) *підкорити; покорити; скорити.* Див. hnaiwjan.
- ufhropjan** (слб.дієсл. 1) *вигукнути; викликнути; викрикувати.* Див. hropjan.
- ufkunnan** (слб.дієсл. 3, мин.час ufkuņḥa) *дізнатися; узнати; пізнати; упізнати; визнати.* Див. gakunnan.
- ufkuņḥi** (ім., жін.р.-jo-) *знання; пізнання.* Див. kuņḥi.
- ufligan** (слн.дієсл. V) *знемогти; знесилити; знемоцїти; упасти на силах.* Див. ligan.
- ufrakjan** (слб.дієсл. 1) *підняти; простягти, протягти* || Порів.: ді. геґја *розтягувати*; да. геґсап, геґсеап *направляти; пояснювати; викладати; висловлювати*; дфр. reza; дс. rekkian *розставляти, пояснювати; висловлювати*; двн. recchen, geschen *розтягувати, витягувати*
|| Порів.: дінд. rjyáti (*він*) *розтягається, витягується*; лат. rego (*єґе*) *направляти, виправляти, правити, управляти*
Сучасн.нім. gescken; голланд. rekken, а також порів.: gaak
- ufsneįḥan** (слн.дієсл. I) *вбити, заколоти.* Див. sneįḥan.
- ufswogjan** (слб.дієсл. 1) *зітхнути* || Порів.: да. swēgan (слб.дієсл. 1) *давати (видавати) звук; шуміти, а також порів.: swōgan* (слн.дієсл. VII) *звучати.* Див. swegnjan.
|| Порів.: литов. svageti *звучати*
- ufta** (присл.) *часто* || ді. opt, д.шв. ofta, да. oft; дфр. ofta; дс. oft, ofto; двн. ofto
Сучасн.нім. oft; сучасн.англ. oft (арх.), а також порів. often
- ufworjan** (слб.дієсл. 1) *вигукнути; скликнути; позвати; гукнути; скрикнути.* Див. worjan
- uh** (енкліт.частка) *адже; же(ж); а, аж; -бо, -но, бо; так, також й; й, і.*

|| Порів.: дінд. –са в káśca *хто-небудь*; лат. que *але, а, і все ж*; quisque *кожний, всякий, який би не; хоч би який не*; neque *і не, також не*

uhteigo (присл.) *своєчасно; вчасно*

***ulbandus** (ім., чол.р.-u-) запозичення *верблюду* || ді. ulfalde, ulfaldi; да. olfenda, olfend; дс. oluundeon, olbundeo, olbandeo; двн. olbanta, olpenta

|| Порів.: грец. ἑλέφας (ἐλέφαντος) *слон*; лат. elephantus(i) чол.р. *слон; слонова кістка*

unagei (ім., жін.р.-n-) *безстрашність*. Див. agis.

unandhuljan (слб.дієсл. 1) *не відкривати; закривати*. Див. andhuljan.

unbarnahs (прикм.-a-) *бездітний*. Див. barn.

***unbimaitans** (дієприкм.мін.час) *необрізаний*. Див. bimaitan.

unbruks (прикм.-i/ja-) *нездатний; непридатний; марний; непотрібний*. Див. bruks.

und (прийм. з дав.в., знах.в.) *до; по; під; до того часу; поки; досі, за; поза; und (and) hina dag по цей день; по сьогоднішній день; до сьогодні; und hita(nu) понині; дотепер, досі; до цього часу; und hva як довго, скільки часу; und þatei у той час, як* || дфр. und; дс. und; unt; двн. unz. Див. and, unte || Порів.: дінд. ánti *проти*; грец. ἀντι *крім; замість*; литов. а̃nt *до, на*

undar (прийм. із знах.в.) *під* || ді. und, undir *під*; да. дфр. under *під, між, поміж, унизу*; д.шв. undir, undi; дс. undar; двн. under, untar *під, між, поміж*. Див. und.

|| Порів.: санскр. adharāt *унизу*; ádharas *нижчий* від adhás *унизу, під*; авест. ađaro; лат. inferus(прикм.) *нижній; підземний*; а також infra (прийм.) *під, нижче*; (присл.) *низько; внизу*

Сучасн.нім. unter; голланд. onder; сучасн.англ. under

undaro (прийм.з дав.в.) *під*; (присл.) *унизу; насподі*. Див. undar

undaurnimats (ім., чол.р.-i-) *сніданок; обід* || да. undernmete, а також порів.: ді. undorn, undarn; да. undern *ранок; третя година*; дфр. undern; дс. undorn, undern; двн. untorn, untarn || Порів.: сучасн.нім. Untern, Undern (діал.); голланд. onder (діал.); сучасн.англ. undern (заст., діал.)

undgreipan (слн.дієсл. I) *схопити; затримати; задержати*. Див. greipan.

undrinnan (слн.дієсл. III) *припадати (кому-небудь); належати; діставатися, випадати*. Див. rinnan.

unfaurweis (прикм.-а-) *недобровільний; нерозумний* || Порів.: ді. víss; да., дфр. wîs *мудрий, знаючий*; дс., двн. wîs *розумний, досвідчений, обізнаний*. Див. witan.

Порів.: сучасн.нім. weise; голланд. wijs; сучасн.англ. wise

unfroþs (прикм.-а-) *нерозумний*. Див. froþs.

ungalaubeins (ім., жін.р.-і/о-) *невіра; зневіра*. Див. galaubeins.

ungalaubjands (субст.дієприкм.) *невіруючий* || Порів.: двн. unchilaubendi, а також ungiлаubo *невіруючий*. Див. galaubjan

ungasaihvan (дієприкм. мин.час) *невидимий; незримий*. Див. gasaihvan

unhaili (ім., сер.р.-ја-) *хвороба; слабкість; недуга* || да. unhǣlo *хвороба*; двн. unheil *хвороба; безсилля; нещастя*. Див. unhails, а також hailjan, hails

Сучасн.нім. Unheil.

unhails (прикм.-а-) *хворий*. Див. hails

unhanduaurhts (прикм.-а-) *нерукотвірний*. Див. handuaurhts

unhrainiþa (ім., жін.р.-о-) *грязь; бруд; нечисть; нечистота* || двн. unhreïnida. Див. unhraïns.

unhrainjan (слб.дієсл. I) *робити нечистим*. Див. unhraïns, hrainjan.

unhraïns (прикм.-і/ја-) *нечистий*. Див. hraïns.

unhulþa (ім., чол.р.-п-) **unhulþo** (ім., жін.р.-п-) *демон; біс; нечистий* || да. unholda; двн. unholdo *диявол*. Див. hulþs

unþarþands (дієприкм. тепер.час) *негасимий; негасний; незгасаючий*. Див. afþarþan

unkarja (слб.прикм.; субст.прикм.) *безтурботний; безклопітний; небалий*. Див. kara.

unkunnan (прет.-през.) *бути в невіданні; не знати*. Див. kunnan₁

unkunþi (ім., сер.р.-ја-) *незнання; необізнаність; неосвіченість; невігластво* || Порів.: ді. kunni *знайомство; споріднення; спорідненість*. Див. unkunþs

unkunþs (прикм.-а-) *невідомий; незнаний* || да. uncūð *невідомий; невизначений; неясний*; двн. unchunt *невідомий*. Див. kunþs

Сучасн.англ. uncouth, а також порів.: сучасн.нім. unkundig

unleþs, unleds (прикм.-а-) *бідний; незаможний; убогий* || да. unlǣd, unlǣde *жалюгідний; нещасний, лихий, злосливий*
 || Порів.: литов. lėtas *слабий, м'явий, тихий*

unmahteigs (прикм.-а-) *слабкий; знесилений; неспроможний; неможливий* || да. unmihtig, двн. unmahtig. Див. mahteigs, unmahts
 Сучасн.англ. unmighty (арх.)

unmahts (ім., жін.р.-і-) *безсилля; немоці; слабкість* || да. unmeaht, двн. unmaht. Див. mahts.
 Сучасн.нім. Unmacht

unriurei (ім., жін.р.-п-) *незмінність; постійність; незіпсованість; непідкупність; невмирущість.*

unrodjands (дієприкм. тепер.час) *який не говорить; німий; безмовний, безсловесний.* Див. godjan

unsaltans (дієприкм. мин.час) *несолоний* || да. unsealt. Див. saltan.

unsar (присв.займ.) *наш* || да. ūser, ūre; дфр. ūse; unse; onse; дс. ūsa, ūser; двн. unsêr, а також ді. várr
 || Порів.: д.прус. nuson (род.в.)
 Сучасн.нім. unser; голланд. onze, ons; сучасн.англ. our

unselei (ім., жін.р.-п-) *зло; лукавство; несправедливість, неправедність.* Див. unsels

unsels (прикм.-і/ја-) *злий; поганий; недобрий.* Див. sels.

unsibjis (прикм.-і/ја-) *безбожний; беззаконний; (субст.прикм.) грішник* || Порів.: да. sibb *спокій, мир; злагода; gesibb родич*

unsweibands (дієприкм., тепер.час) *безперестанний; безустанний; неспішний*

unsweran (слб.дієсл. 3) *зневажати, безчестити; ганьбити.* Див. sweran

unswerei (ім., жін.р.-п-) *ганьба; неслава; безчестя.* Див. unswers

unswers (прикм.-а-) *безчесний; ганебний; неповажний; зневажений; огидний.* Див. swers

untals (прикм.-а-) *непокірний; непокірливий; дурний* || ді. gital; да. getæl; двн. gizal *швидкий; спритний, проворний*
 || Порів.:грец. δόλος *хитрість, обман, підступність*; лат. dolus(i) чол.р. *хитрість, підступність, лукавство*

unte (спол.) *тому що; бо; через те що; до, до того часу; поки* || дс. unti; двн. unzi, а також дс. unt; двн. unz. Див. und

unþiuþ (ім., сер.р.-а-) *зло, лють.* Див. þiuþ.

- unuhteigo** (присл.) *невчасно; неслушно*. Див. uhteigo
- unwahs** (прикм.) *беззвадний; бездоганний; непорочний* || Порів.: ді. *vangr невірний; неправильний*; да. *wōh кривий; зігнутий*; *wōhdræd злочин*
|| Порів.: дінд. *vāncati (він) коливається; хитається*; лат. *vacillo (are) хитатися; коливатися*
- unwamms** (прикм.-а-) *непорочний*. Див. wamm
- unwita** (слб. прикм.) *нерозумний, нетямущий, нерозуміючий*; (ім., чол.р.-n-) *неук, невіглас* || Порів.: да. *wita, wiota, gewita мудрий, мудрець, порадник*; дфр. *wita свідок*; двн. *wizzo мудрець, мудрий*, а також дс. *giwito*; двн. *giwizzo свідок*
- unwitandans** (субст. прикм.) *ті, що не знають; які не розуміють*.
- urrajsjan** (слб.дієсл. I) *підняти; воскресити; розбудити, пробудити* || Порів.: да. *arægan підняти; будувати*; а також ді. *reisa*, да. *gægan підняти*, двн. *gēgen*. Див. *urgeisan*
Порів.: сучасн.англ. *to gear*, а також порів.: сучасн.англ. *to raise* (із сканд.)
- urreisan** (слн.дієсл. I) *вставати, підніматися; воскреснути* || да. *ārīsan*; дс. *ārīsan*; двн. *arīsan, urīsan, irīsan*; також порів.: ді. *rīsa*; да. *rīsan*; дфр. *rīsa*; дс., двн. *rīsan*
Сучасн.англ. *to arise*, а також порів.: сучасн.нім. *reisen*; голланд. *rīzen*; сучасн.англ. *to rise*
- urrinnan** (слн.дієсл. III) *вибігати; виходити; зійти, сходити (про сонце, рослини); підніматися; випадати, припадати; розходитися (про чутку, голос)*. Див. *ginnan*.
- urriqiza** (ім., сер.р.-а- дав.в.) *з темряви*. Див. *riqis*.
- *urristis** (ім., жін.р.-і-) *воскресіння, воскресення* || да. *ærist*, двн. *urrist*. Див. *urgeisan*
- urruns₁** (ім., чол.р.-а-) *схід*. Див. *urgingnan*.
- urruns₂** (ім., жін.р.-і-) *вихід; кінець; кончина, смерть*. Див. *urgingnan*, *runs*.
- us** (прийм.з дав.в) *від; з, із* || ді. *ór*; двн. *ur*, а також порів.: ді. *ór-*; да. *ór-*, *ā-*; дфр. *or-*, *ur-*; дс. *a-*, *or-*, *ur-*; двн. *ur-*, *ar-*, *ir-*; свн. *er-*.
|| Порів.: авест. *us-*, грец. *ús-*
Сучасн.нім. *ur-*, *er-*,
- usagjan** (слб.дієсл. I) *відстрашити; налякати; дуже злякати; перелякати*. Див. *agis*, *ogan*.

- usanan** (слн.дієсл. VI) *умерти; спустити, віддати дух; видихнути*
 || Порів.: дінд. *ánatí*, а також *ánítí дихає*; грец. *ἄνεμος вітер*;
 лат. *ánima повітря, подих*; *ánimo(are) вдихати, дуги*; д.ірл.
ánimm душа
- usbairan** (слн.дієсл. IV) *страждати; терпіти; переносити;*
перетерпіти; витерпіти, знести; відповідати || да. *āberan*
віддаляти; усувати; нести; терпіти. Див. *bairan*
 Сучасн.англ. *to abear* (заст.)
- usbaugjan** (слб.дієсл. I) *мести; вимітати; підмітати*
 || Порів.: дінд. *bhujīṣyá вільний*
- usbeidan** (слн.дієсл. I із знах.в.) *чекати; очікувати* || да. *ābīdan*; двн.
irbītan чекати, терпіти. Див. *beidan*
 Сучасн.англ. *to abide* (заст.)
- *usbeisns** (ім., жін.р.-i-) *страждання; чекання; терпіння*. Див.
usbeidan.
- usbliggwan** (слн.дієсл. III) *побити; збити*. Див. *bliggwan*.
- *usbruknan** (слб.дієсл. 4) *відламатися; зламатися; поламатися* ||
 Порів.: да. *ābrecan брати приступом, штурмувати;*
руйнувати; двн. *irbrehhan вивергати, викидати*. Див. *brikan*
 Сучасн.нім. *erbrechen*
- usbugjan** (слб.дієсл. I) *купувати; викуповувати* || да. *ābucgan*
викуповувати; відикодувати; компенсувати; надолужувати.
 Див. *bugjan*
 Сучасн.англ. *to aby, to abye* (арх.)
- usdaudei** (ім., жін.р.-n-) *старання; витривалість*. Див. *usdaudjan*.
- usdaudjan** (слб.дієсл. I) *намагатися; старатися; пильнувати;*
прямувати; прагнути; виявляти прихильність
- usdreiban** (слн.дієсл. I) *виганяти; відсилати; випроводжати* || да.
ādrīfan. Див. *dreiban*.
- usfilh** (ім., сер.р.-a-) *поховання; похорон*. Див. *usfilhan*.
- usfilhan** (слн.дієсл. III) *поховати*. Див. *filhan*
- usfilma** (слб.прикм.) *наляканий; заляканий; здивований; вражений;*
повний подиву || Порів.: ді. *felmsfullr наляканий*; двн. *felm*
переляк; страх
 || Порів.: грец. *πέλεμιζω струшую, колишу*; *πόλεμος війна*; укр.
полох
- usfilmei** (ім., жін.р.-n-) *страх, жах; подив, дивування*. Див. *usfilma*.
- usfulleins** (ім., жін.р.-i/o-) *повнота; виповнення; здійснення*. Див.
usfulljan

usfulljan (слб.дієсл. 1) *сповнити, здійснити, учинити; закінчити; виконати* || да. *āfyllan наповнити*; двн. *irfullen поповнити; виконати; закінчити*, а також *argfullan наповнити*. Див. *fulljan*
Сучасн.нім. *erfüllen*

***usfullnan** (слб.дієсл. 4) *наповнитися, сповнитися; здійснитися; відбуватися, справдитися*. Див. *fullnan*.

usgaggan (слн.дієсл. VII, неправ.) *виходити; іти; піти; видати (наказ); розходитися (про чутку, поголос)* || да. *āgān іти*; дс. *āgangan проходити; протікати*; двн. *argangan, irgangan виходити, проходити; irgān піти, минути, проходити*. Див. *gaggan*.
Сучасн.нім. *ergehen*

usgaisjan (слб.дієсл. 1) *жахати; лякати; зійти (спастися) з розуму; бути не при своєму розумі* || Порів.: ді. *geisa лютъ; лютість*, а також порів.: да. *gæstan жахати, катувати*
|| Порів.: дінд. *hēda гнів (богів), страх*
Порів.: сучасн.англ. *aghast*

***usgeisnan** (слб.дієсл. 4) *здивуватися; злякатися; вразитися; ужахнутися*. Див. *usgaisjan*

usgiban (слн.дієсл. V) *віддавати; віддячити; винагородити; дати* || да. *āgifan, āgiefan віддати; дати*; двн. *argiban видавати; виказувати*. Див. *giban*
Сучасн.нім. *ergeben*

usgildan (слн.дієсл. III) *винагородити; відплатити; віддячити; компенсувати* || да. *āgyldan давати; платити*; порів. також ді. *gjalda відплатити; віддати*; да. *gielgan, geldan платити; відплатити*; дфр. *gelda, ielda, jelda*; дс. *geldan платити, компенсувати*; двн. *geltan мати значення; коштувати; (від)платити; компенсувати*
Порів.: сучасн.нім. *vergelden; gelten*; голланд. *gelden*; сучасн.англ. *yield*

usgraban (слн.дієсл. VI) *викопати; витягти; пробитися*. Див. *graban*

usgrudja (слб.прикм.) *сумний; виснажений; смутний, сумовитий* || Порів.: двн. *ingrutig напружений*

usgutnan (слб.дієсл. 4) *витікати; вилитися; розливатися, проливатися*. Див. *giutan*.

ushafjan (слн.дієсл. VI) *підняти; піднести; підвищити; ushafjan sik jainpro піти звідси (звідтіля)* || да. *āhebban підняти*; дс.

- âhebbian *підносити*; двн. arheffen, arhefan *піднімати*. Див.
 hafjan
 Сучасн.нім. erheben
- ushauhjan** (слб.дієсл. 1) *звеличити; піднести; вихвалити*. Див.
 hauhjan.
- ushauhnan** (слб.дієсл. 4) *возвеличуватися, бути прославленим*.
 Див. hauhs
- ushlaupan** (слн.дієсл. VII) *скочити; схопитися; встати;*
стрибнути || да. āhlēapan *скочити, а також порів.:* ді. hlaupa
бігти, стрибати; да. hlēapan *вискочити, скожити; бігти;*
 дфр. hlāpa *бігти;* дс. hlōpan; двн. hlauffan, hloufan, loufan
бігти
 || Порів.: литов. klūbunduotī *кульгати*, а також латис. kluburs
кульгавий, кривий.
 Порів.: сучасн.нім. laufen, голланд. loopen, сучасн.англ. to leap
- ushrainjan** (слб.дієсл. 1) *очистити; вичистити, вимести* || Порів.:
 двн. iŕgeinon *очистити*. Див. hrainjan.
- ushramjan** (слб.дієсл. 1) *розп'ясти; розпинати*. Див. hramjan
- ushrisjan** (слб.дієсл. 1) *обтрусити; отрясти*. Див. afhrisjan
- uskeinan** (слн.дієсл. I, неправ.) *вирости; вигнатися; вирости;*
породити; створити; прорости || Порів.: да. āsenpan
 (слб.дієсл. 1) *родити; народжувати*. Див. keinan
- uskiusan** (слн.дієсл. II із знах.в.) *обрати; вибрати; випробувати;*
довести; (з дав.в.) *вигнати; прогнати; відкинути;*
знехтувати; відмовитися; зрікатися, відцуратися || дс.
 ākiosan, двн. erkiosan, irkiosan *випробувати, вибирати*. Див.
 kiusan
 Порів.: сучасн.нім. erkiesen, а також порів.: erkoren
- uskunþs** (прикм.-а-) *відомий; знаний; знайомий; очевидний, явний*.
 Див. kunþs
- uslagjan** (слб.дієсл. 1) *класти; покласти* || да. āleggan *придушити;*
подавити; розгромити; розбити; двн. irleggen. Див. lagjan
 Сучасн.нім. erlegen, сучасн.англ. to allay
- uslaubjan** (слб.дієсл. 1) *дозволяти* || да. ālīefan, ālūfan; двн.
 arlouben, irlouben. Див. galaubjan
 Сучасн.нім. erlauben
- uslauseins** (ім., жін.р.-і/о-) *порятунок, визволення*. Див. uslausjan

uslausjan (слб.дієсл. I) *визволяти; відлучити; вилучити; відділити*
|| да. *ālīsan, ālysan розв'язати; визволяти; двн. irlōsen*
визволяти; надолужувати. Див. lausjan

usleīþan (слн.дієсл. I) *проходить, відходить; іти; переправлятися;*
перепливати. Див. galeīþan.

usletan (слн.дієсл. VII) *виключити; залишити* || да. *ālætan кинути,*
покидати; дс. âlâtan звільняти; двн. arlâzzen; свн. erlâzzen
звільняти. Див. letan.

Сучасн.нім. erlassen

usliþa (ім., чол.р. -n-) *хворий; кульгавий, кривий* || Порів.: гот. *liþus*
кінцівка; ді. liþg; да. liþ; дфр., дс., двн. lith
|| Порів.: лат. *lituus (i) чол.р. горн; жезл, загнута авгурська*
патериця

***usluk** (ім., сер.р.; дав.в. usluka) *отвір; відкриття; розкриття,*
розпечатування || Порів.: ді. *lok кришка; кінець; заключення;*
а також *loka запор; да. los замок, запор; дфр. lok замок,*
запор; дс. lok діра; двн. loh, loch отвір, діра. Див. uslukan
Порів.: сучасн.нім. Loch, сучасн.англ. lock

uslukan (слн.дієсл. II) *витягти; вийняти; відкрити; розкривати.*
Див. galukan.

usluknan (слб.дієсл. 4) *розкритися; розплющитися; відкритися.*
Див. galuknan.

usluneins (ім., жін.р. -i/o-) *порятунок; спасіння; рятування,*
звільнення; визволення
|| Порів.: дінд. *lunáti відрізає; грец. λύω відв'язувати;*
відкривати; лат. luo(ere) звільняти; очищати

usluton (слб.дієсл. 2) *спокушати; зваблювати; зводити*

usmaitan (слн.дієсл. VII) *відрізати; відсікти; відрубати.* Див.
maitan

usmerjan (слб.дієсл. I) *сповістити; провістити; проголосити;*
розголосити. Див. merjan.

usmet (ім., сер.р. -a-) *спосіб життя* || Порів.: ді. *mát оцінка; да. mæþ*
міра; пошана; повага; двн. mâza помірність, міра. Див.
usmitan.

usmitan (слн.дієсл. V) *жити; перебувати, знаходиться;*
затримуватися; поводитися; вести себе. Див. mitan.

usniman (слн.дієсл. IV) *відняти; викрадати; узяти; забрати;*
зібрати; зняти. Див. niman.

usqiman (слн.дієсл. IV з дав., знах.в.) *вбити, погубити*. Див. qiman.

usqistjan (слб.дієсл. I з дав., знах.в.) *вбити, знищити*. Див. qistjan.

usqiban (слн.дієсл. V) *поширювати (розповсюджувати) поголос; проголосити*. Див. qiban.

ussaihan (слн.дієсл. V) *прозріти; глянути; поглянути*. Див. saihan.

ussandjan (слб.дієсл. I) *відіслати; вислати* || да. āsendan *посилати*.
Див. sandjan.

ussatjan (слб.дієсл. I) *посадити; ставити; постати; походити* ||
да. āsettan. Див. satjan.

ussigwan (слн.дієсл. III) *читати* || да. āsingan *співати*. Див.
sigwan.

usspillon (слб.дієсл. 2) *розповісти; розказати*. Див. spillon.

usstandan (слн.дієсл. VI, неправ.) *встати; підвестися; піднятися; стати; воскреснути; вийти* || да. āstandan *встати*; двн. arstantan, arstên *встати*; irstân *воскресати*. Див. standan
Сучасн.нім. er stehen

usstass (ім., жін.р.-і-) *воскресіння; воскресення; піднесення; устання*. Див. usstandan

ussteigan, usteigan (слн.дієсл. I) *зійти; піднятися; вийти (на гору)* ||
да. āstīgan. Див. steigan

usstiurei (ім., жін.р.-п-) *розпуста; неприборканість; надмірність; достаток; велика кількість*

usstiuriba (присл.) *розпусно*

ustaikneins (ім., жін.р.-і/о-) *з'явлення; доказ; зображення; стрітення*. Див. ustaiknjan

ustaiknjan (слб.дієсл. I) *довести; доказати; показати; явити*. Див. taiknjan.

ustauhts (ім., жін.р.-і-) *завершення; здійснення; виконання; сповнення; wairpan ustauhts здійснитися; звершитися; справдитися, сповнитися* || Порів.: да. tuht *звичка; навчання; вивчення*; дфр. tucht; двн. zuht *виховання; освіта; спосіб життя*. Див. ustiuhan

|| Порів.: лат. ductus (us) *чол.р. ведення, проведення, направлення*; ductim *волоком*

Порів.: сучасн.нім. Zucht

ustiuhan (слн.дієсл. II) *поставити; справити; виконати; здійснити; повести; закінчити; вивести; вести; провадити*;

- вказати шлях || да. ātēon *брати*; *тягти*; двн. irziohan *виховувати*; *піднімати*. Див. tiuhan
Сучасн.нім. erziehen
- uspriutan** (слн.дієсл. II) *непокоїти*; *хвилювати*; *бентежити*; *докучати*; *здавати прикроці* || да. āþrēotan *утомитися*, двн. irdrizan *докучати*; *дратувати*, а також порів.: ді. þrjóta *не удаватися*; *припинятися*; *стомлюватися*; да. þrēotan *стомлювати*; снн. erdrizeen, verdriezen || Порів.: лат. trudo(ere) *штовхати*; *гнати*; *змушувати*; литов. triūsti, triūsiū *піклуватися*; *турбуватися*; а також укр., рос. труд
Порів.: сучасн.нім. verdrießen; голланд. verdrieten; сучасн.англ. to threat (арх.)
- usþulan** (слб.дієсл. 3) *випробувати*; *витримати*; *виперіти*; *перенести*. Див. þulan.
- uswairpan** (слн.дієсл. III) *виганяти*; *вигнати*; *відкинути*; *викинути* || да. āweorpan *відкидати*; двн. arweorpan *відкидати*; *виганяти*. Див. wairpan
- uswakjan** (слб.дієсл. 1) *розбудити* || да. āwecsan *спонукати*, *піднімати*, *будити*, а також порів.: ді. vekja; да. wæccan *спостерігати*; wecsan *прокидатися*; дс. wekkian; двн. wecchen; свн. wecken *будити*. Див. wakan.
Порів.: сучасн.нім. wecken; сучасн.англ. to watch
- uswaltjan** (слб.дієсл. 1) *перекинути*; *повалити*; *перевернути*. Див. waltjan.
- uswandjan** (слб.дієсл. 1) *відвертатися* || да. āwendan *повертати*, *повернути*, *направляти*; *перекладати*; двн. irwenten, erwenden *відвертати*, *запобігати*. Див. uswindan
- uswaurhts₁** (прикм.-а-) *праведний*; *спасенний*; *справедливий*; *вірний*; (субст. прикм.) *праведник*.
- uswaurhts₂** (ім., жін.р.-і-) *справедливість*; *правосуддя*. Див. uswaurkjan
- uswaurkjan** (слб.дієсл. 1) *завершити*; *закінчити*; *виконати*. Див. waurkjan.
- uswindan** (слн.дієсл. III) *плетсти*; *звивати*; *сплетсти*. Див. biwindan.
- ut** (присл.) *зовні*; *ззовні*; *зокола*; *геть* || ді. út; да., дфр. ūt; дс. ût; двн. ūz

|| Порів.: дінд. ud- *угору, з; із; уперед*; авест. us-, uz-; д.перс. ud-; грец. ὕστερος *після; пізніше*.
Сучасн.нім. aus, сучасн.англ. out

uta (присл.) *зовні* || ді. úti; да., дфр. ūte; дс. ūta; ūte; двн. ūze, ūzi.
Див. ut

utana (присл.) *зовні; (прикм.) зовнішній; (прийм. з род.в.) поза, із* ||
ді. útan; да. ūtan; дс. ūtan; двн. ūzzana, ūzzan. Див. ut. uta.
Сучасн.нім. außen

utapro (присл.) *ззовні; (прийм. з род.в.) із*. Див. ut, uta

up- Див. uh, þe

uzeta (ім., чол.р.-п-) *ясла*. Див. us, itan

uzon, uzanan. Див. usanan

uzuh (прийм.) Див. us, uh

uzuhhof (мін. час, одн.) Див. uh, ushafjan

W

-waddjus (ім., жін.р.-п-) *стіна* || ді. vegg *стіна, пліт*

|| Порів.: дінд. váyati (*він*) *плете*; vaúā *гілка*; латис. vija *гірлянда*; vīt *плести(вінок)*; укр. вити; рос. вить

wadi (ім., сер.р.-ја-) *завдаток; застава* || ді. ved; да. wedd, wed *застава, завдаток; заприсягання; обітниця; запорука*; дфр. wedd *договір; умова; поручительство; порука*; дс. weddi *завдаток*; двн. wetti, weti *застава, завдаток*
|| Порів.: лат. vas (род.в. vadis) *поручитель*; литов. vadúoti *викуповувати заставу*

Сучасн.нім. Wette; голланд. wedde; сучасн.англ. wed (заст., діал.), а також порів.: wedding

*waggari (ім., сер.р.-ја-) або **waggareis** (ім., чол.р.-ја-) waggarja (дав.в.) *подушка; узголов'я* || ді. vengi *подушка*; да. wangere, двн. wangari. Порів.: також: ді. vangi *щока*; да. wonge, wange; дс. wange; двн. wanga *щока*
Порів.: сучасн.нім. Wange

wagjan (слб.дієсл. 1) *рушити; рухати; колихати; зворушувати; трясти; підганяти* || да. wegjan *хвилювати; зворушувати*; дс. weggian; двн. weggen, weggen

|| Порів.: дінд. váhati (*він везе, тягне*; vāháyati (*він несе*;
латис. vazāt *тягати; волочити*; укр. возити; рос. возить; болг.
возя; словен., чеськ. vozit'

wahsjan (слн.дієсл. VI; неправ., мин.час wohs) *рости; зростати;
виростати, збільшуватися* || ді. ваха, вежа; да. weahan; дфр.
waха; дс., двн. wahsan

|| Порів.: дінд. vakṣáyati (*він збільшує*; грец. αὐξάνω, а також
ἀέξω *збільшувати; посилювати*; лат. augeo(ere)
примножувати; збільшувати; литов. áugu *росту*
Сучасн.нім. wachsen; голланд. wassen; сучасн.англ. to wax
(арх.)

wahstus (ім., чол.р.-и-) *зріст; розмір* || ді. vøxtr, vQxtr. Див. wahsjan
|| Порів.: грец. αὐξήσις *зріст, збільшення*

wahtwo (ім., жін.р.-п-) *варта, чати* || дс., двн. wahta. Див. wakan
Сучасн.нім. Wacht (поет.)

wai (вигук) *на жаль; ой леле, ой лелечко; лихо; горе* || ді. vae, vei
(вигук); да. wā, wǣ (вигук, ім.); дфр. wē; дс., двн. wê (вигук,
ім.) *горе; біль, скорбота*

|| Порів.: авест. avōi, vaυōi; лат. vae (ім.сер.р.) *лихо, біда,
нещастя*; литов. vaĩ (вигук) *на жаль; ой лелечко*; латис. vai *на
жаль, ох, ой, ай*; вал. gwaе (вигук)

Сучасн.нім. Weh; голланд. wee; сучасн.англ. woe(заст.)

waiān (слн.дієсл. VII, мин.час, мн. waiwoun) *віяти* || дшв. vā; да.
wāwan; дфр. wiā; двн. wāhen, wāen; свн. wājen; wājen

|| Порів.: дінд. vāyati *дує; віє*; vāyús *вітер*; авест. vāiti; грец.
ἄημι *віяти, дути*; укр. віяти; рос. веять
Сучасн.нім. wehen

waidedja (ім., чол.р.-п-) *лиходій; злодій; розбійник* || Порів.: да.
wēdǣd *злочин*; свн. wētāt *біль*

waifairhjan (слб.дієсл. I) *голосити* || двн. wēverhen, wēveren. Див.
wai, fairhus

waihsta (ім., чол.р.-п-) *ріг (вулиці)*

|| Порів.: грец. ἔϊκω *відступаю*; лат. vincio (ire) *обов'язувати,
обвивати*; vicia (ae) *горошок* (бот.)

waihstastains (ім., чол.р.-а-) *наріжний камінь*. Див. waihsta, stains.

waihts (ім., жін.р.-корен./і-) *діло, річ; ni waihts ніщо; ni waihtai, ni
in waihtai аж ніяк; зовсім ніяк (ні); ні в чому* || ді. véttr, vǣtr

(казкова) *істота*; да. *wiht істота*, *демон*, *річ*; дс. *wiht річ*; (мн.) *демони*; двн. *wiht істота* (*демон*, *домовик*); *чоловік* (*зневажливо*); *дещо*; *щось*

|| Порів.: дінд. *vástu* (сер.р.) *річ*; рос. *вещь*; болг. *вещ річ*, *підмет*; словен. *ves річ*, *діло*; чеськ. *věs річ*, *діло*; *справа*.

Сучасн.нім. *Wicht*, а також порів.: *Bösewicht*, голланд. *wicht*; сучасн.англ. *wight* (арх.), а також порів.: сучасн.нім. *nicht* (двн. *niwht*, *nieht*); сучасн.англ. *not* (да. *nāwht*, *nāht*), *nought*; *naught* (заст.)

waila (присл.) *добре*; *мабуть*; *гаразд*, *належним чином*; *як слід*; *як треба* || дс. *wela*, *wala*, *wola*; двн. *wela*, *wola*, а також порів.: ді. *vel*, *val*; да. *wel*, *wal* *на жаль*; дфр. *wel*, *wal*. Див. *wilja*, а також *waljan*, *wiljan*

|| Порів.: дінд. *váras бажання*; *вибір*; литов. *valià воля*; латис. *vaļa воля*, *свобода*; укр., рос. *воля*

Сучасн.нім. *wohl*; голланд. *wel*; сучасн.англ. *well*

wailamereis (прикм.-ја-) *благозвучний*; *доброзвучний*; *хвальний*; *похвальний*. Див. *waila*, *merjan*.

wailamerjan (слб.дієсл. I) *звіщати*; *благовістити*; *провіщати*. Див. *wailamereis*

waips (ім., чол.р.-а-) *вінок*; *корона* || ді. *veipa*, *veipr* *косинка*; *хустка*, *а також порів.:* да. *wāre рушник*; двн. *weif*, *waif* *перев'яз*, *пов'язка*. Див. *wirja*.

wair (ім., чол.р.-а-) *людина*; *чоловік*; *муж* || ді. *verr*; да., дфр., дс., двн. *wer*

|| Порів.: дінд. *vīrās герой*; *чоловік*; лат. *vir(virī) чоловік*; *муж*; литов. *vūgas муж*, *чоловік*; д.ірл. *fer*

Порів.: сучасн.нім. *Werwolf*, *Wergeld* (іст.); сучасн.англ. *wergeld* (іст.)

wairpan (слн.дієсл. III) *кидати* || ді. *verpa*; да. *weorpan*, дфр. *werpa*; дс. *werpan*; двн. *werfan*, *werpfan*; свн. *werfen*
Сучасн.нім. *werfen*; голланд. *werpen*; сучасн.англ. *to warp* (заст.)

wairs (присл., вищий ст. порів.) *гірше* || ді. *verr*; дшв. *vær*, *værra*; да. *wiers*, *wyrs*; дфр. *wer*; дс., двн. *wirs*. Див. *ubila*
Сучасн.англ. *worse*

wairsiza (прикм., вищий ст. порів.) *гірше* || ді. *verri*; да. *wiersa*, *wyrsa*; дфр. *wirra*, *werra*; дс. *wirsa*; двн. *wirsiro*. Див. *ubils*
Сучасн.англ. *worse*

- wairþan** (слн.дієсл. III) *ставати; ставатися; статися, поставити; робитися; відбуватися* || ді. verða; да. weorþan; дфр. wertha; дс. werthan; двн. werden
 || Порів.: дінд. vartáyati(*він повертає; vartatē повертається, обертається, відбувається*); лат. ver(ere) *повертати, обертати*; литов. verčiù, veĩsti *повертати; вертіти*; укр. вертіти; рос. вертеть.
 Сучасн.нім. werden; голланд. worden; сучасн.англ. to worth(заст.) в реченні Woe worth the Day
- wairþida** (ім., жін.р.-о-) *гідність; достоїнність* || двн. wirdida. Див. wairþs
- wairþon** (слб.дієсл. 2) *цінити; цінувати, шанувати* || ді. viřða; да. weorþian, а також порів.: дс. giwerđôn, giwerthôn; двн. giwerđôn. Див. wairþs
- wairþs** (прикм.-а-) *гідний, вартий* || ді. verđr; да. weorþ, wurþ, worþ, wurþ; дфр., дс. werth; двн. werd; свн. wert
 Сучасн.нім. wert; голланд. waard; сучасн.англ. worth
- waitei** (присл.) *мабуть; чи ні; хіба; напевно, напевне*
- wajamereins** (ім., жін.р.-і/о-) *наклеп, богохульство*. Див. wajamerjan
- wajamerjan** (слб.дієсл. 1) *зводити наклеп; обмовляти; богохулити; лихославити, блюзнити*. Див. wai, merjan
- wakan** (слн.дієсл. VI) *не спати; пильнувати* || ді. waka; да. āwacan *пробуджуватися; народжуватися, а також порів.:* да. wasian (слб.дієсл. 2); дфр. wakia; дс. wakôn; двн. wahnên, wahnôn *не спати*
 || Порів.: лат. vegeo(ere) *не спати; збуджувати*
 Сучасн.нім. wachen; голланд. waken, а також порів. сучасн.англ. to wake
- waldan** (слн.дієсл. VII з дав.в.) *правити; управляти* || ді. valda; да. wealdan, waldan *правити, направляти; контролювати*; дфр. walda; дс. waldan *хазяйнувати*; двн. waltan *панувати, владарювати*
 || Порів.: лат. valeo(ere) *бути сильним, міцним; бути могутнім, бути впливовим*; литов. valdyti, valdaũ *правити, володіти*; укр. володіти; словен. vládat' *могти, бути спроможним*, а також vládnut' *правити*; болг. владеея; чеськ. vládnout; пол. władać; д.ірл. faln, foln *панувати, владарювати*
 Сучасн.нім. walten, а також порів.: сучасн.англ. to wield
- waldufni** (ім., сер.р.-ја-) *сила; влада; могутність*. Див. waldan.

- waljan** (слб.дієсл. 1) *вибирати* || ді. *velja*; дфр. *wella*; дс. *wellian*;
двн. *wellen*. Див. *wiljan*
|| Порів.: дінд. *varāyati обирає, вибирає*; рос. *волить* (заст.);
словен. *volit'*; чеськ. *volit'*
Сучасн.нім. *wählen*
- waltjan** (слб.дієсл. 1) *котити(ся); гоїдати; кидати* || ді. *velta*; да.
wieltan; *wiltan*; двн. *welzen*
Сучасн.нім. *wälzen*
- walus** (ім., чол.р.-у-) *палиця; ціпок; посох* || ді. *vōlr цурка, цурпалок*;
да. *walu*, дфр. *walu ціпок*, а також порів.: да. *wurtwala*; двн.
wurzala <* *wurzwalu*; свн. *wurzel*
|| Порів.: лат. *vallus* (і) чол.р. *кіл, кілок; жердина*; литов. *vólas*
дерев'яна основа; рос. *валек*
Порів.: сучасн.нім. *Wurzel*
- walwison** (слб.дієсл.2) *качатися; валятися*. Див. *afwalwjan*,
atwalwjan; *walus*
- wamba** (ім., жін.р.-о-) *черево; утроба* || ді. *vōmb*; да. *wamb, womb*
живіт; дфр. *wamme*; двн. *womba, wamba, wampa живіт*;
черево; утроба
Сучасн.нім. *Wamme*; голланд. *wam*; сучасн.англ. *womb*
- *wamm** (ім., род.в. мн. *wamme*) *пляма* || ді. *vamm помилка, злочин*;
да. *wamm, womm забруднення, осквернення*; дфр. *wamm*; дс.,
двн. *wamm пляма, злочин*
- wandjan** (слб.дієсл.1) *повертати; обертати; повернутися* || ді.
venda; да. *wendan*; дфр. *wenda*; дс. *wendian*; двн. *wenten*,
wenden. Див. *biwindan*
Сучасн.нім. *wenden*; голланд. *wenden*; сучасн.англ. *to wend*
(заст., поет.)
- wardja** (ім., чол.р.-н-) *страж; сторож* || ді. *vōrđr*; да. *weard*; дс.
ward; двн. *wart*.
Сучасн.нім. *Wart*; сучасн.англ. *ward*
- warei** (ім., жін.р.-п-) *хитроці, хитрість, лукавство*
- wargiþa** (ім., жін.р.-о-) *вирок, осудження, осуд; прокляття*. Див.
gawargjan
- warjan** (слб.дієсл.1) *забороняти; захищати* || ді. *verja захищати*;
да. *werian захищати; обороняти*; дфр. *wera*; дс. *werian*;
двн. *werien, weren оберігати; захищати*
Сучасн.нім. *wehren*

warmjan (слб.дієсл.1) *gṛitu*; **warmjan sik** *gṛitusia* || ді. verma; да. wierman, werman, wirman; дс. wermian; двн. wermen

|| Порів.: дінд. għarmás *снека*; авест. garəmb̄ *гарячий, жаркий*; грец. θερμός *гарячий, теплий*; лат. formus *теплий*; д.прус. gorme *снека*; вірмен. jerm *теплий, гарячий*.

Сучасн.нім. wärmen; голланд. warmen; сучасн.англ. to warm

wasjan (слб.дієсл.1) *одягати; зодягати; носити* || ді. verja; да., дс. werian; двн. werien

|| Порів.: дінд. vāsáyati (*він*) *одягається*; хет. wes- *одягати*.

Сучасн.англ. to wear

wasti (ім., жін.р.-jo-) *одежа; одяг* || Порів.: ді. vesl *одежа*

|| Порів.: дінд. vāsas *одежа*; лат. vestis(is) жін.р. *одяг, одежа, вбрання, шати*

wato (ім., сер.р.-n-, неправ., дав.в., мн. watnam) *вода* || ді. vatn, а також порів.: да. wæter; дфр. water, weter; дс. watar; двн.

wazzaṛ

|| Порів.: дінд. udāṇ-, udaká- *вода*; хет. wātar (род.в. weternaš) лат. unda(ae) жін.р. *хвиля; волога; вода*; д.прус. unds; литов. vanduḗ; латис. ūdens; укр.рос. болг. вода; словен., чеськ. voda; пол. woda

Порів.: сучасн.нім. Wasser; голланд. water; сучасн.англ. water

waurd (ім., сер.р.-a-) *слово* || ді. orḗ; да., дфр., дс. word; двн. wort

|| Порів.: дінд. vṛatám *обітниця*; авест. urvata *клятва*; лат. verbum(i) сер.р. *слово; вислів*; д.прус. wīrds *слово*; латис. vārds *ім'я, слово*; литов. vaĩdas *ім'я; назва*

Сучасн.нім. Wort; голланд. woord; сучасн.англ. word

waurdahs (прикм.-a-) *словесний* || ді. orḗigr, orḗugr; да. wordig. Див. waurd.

waurkjan (слб.дієсл.1, неправ., мин.час waurhta) *діяти, чинити;*

робити; творити, виконувати || ді. urkja; да. wуrcan; двн. wurchen, а також порів.: дфр. wirka, werka; дс. wirkian; двн. wirchan, wirkan, wurchan; свн. wirken, wūrken

|| Порів.: грец. ἔργον *праця, справа, робота*; вірмен. ցօց *робота*.

Порів.: сучасн.нім. wirken, сучасн.англ. to work

waurms (ім., чол.р.-a-) *змія, гадюка* || ді. ormr *змія, черв'як*; да.

wуrm, wуrm *змія; черв'як*; дфр. wirn; дс., двн. wуrm *хробак, змія; комаха*

- || Порів.: лат. *vermis(is)* чол.р. *хробак, гусениця*; литов. *vařmas* *кома́р; сліпень; комаха*
 Сучасн.нім. *Wurm*; голланд. *worm*; сучасн.англ. *worm*
- waurstw** (ім., сер.р.-а-) *діло; дія; діяльність*. Див. *waurkjan*.
- waurstwa** (ім., чол.р.-п-) *робітник*. Див. *waurstw*.
- waurstwja** (ім., чол.р.-п-) *робітник; виноградар*. Див. *waurstwa*.
- waurts** (ім., жін.р.-і-) *корінь* || ді. *urt рослина; трава*; да. *wurt корінь; рослина; овоч*; дс. *wurt корінь; рослина, злак*; двн. *wurz рослина, трава; злак*
 || Порів.: лат. *radix(icis)* жін.р. *корінь*
 Сучасн.нім. *Wurz* в *Nieswurz, Schwarzwurz*; сучасн.англ. *wort*(заст.), а також *colewart*
- wegs** (ім., чол.р.-а/і-) *бу́ря; хвилювання; (мн.) хвилі* || ді. *vágr море*; да. *wæġ хвилювання, хвиля*; дфр. *wēī, wēg*; дс., двн. *wâg хвиля; пучина*
 || Порів.: дінд. *vāhás – потік, vahát- потік*
 Сучасн.нім. *Woge*
- wehsa** (ім., одн., дав.в.) Див. *weihs₂*
- weiha** (ім., чол.р.-п-) *священик*. Див. *weihs₁*
- weihan₁** (слн.дієсл. І) *боротися; битися*; || ді. *vega вбивати*; да. *wīgan битися*; двн. *wīhan битися, воювати, знищувати*
 || Порів.: лат. *vincō(ere)* *перемагати; здобувати перемогу*; д.ірл. *fichim борюся*; литов. *veikiù, veikti діяти*; латис. *vēicu, vēikt перемагати; подолати*
- weihan₂** (слб.дієсл. 3) *святити; освячувати; освящати* || дфр. *wīa*; дс. *wīhian*; двн. *wīhen битися, воювати, знищувати*, а також ді. *vīgja*; дфр. *wīga*. Див. *weihs₁*
 Сучасн.нім. *weihen*
- weihīpa** (ім., жін.р.-о-) *свячення; освячення; святість* || дфр. *wītha*; дс., двн. *wīhitha*. Див. *weihan₂*
- weihnan** (слб.дієсл. 4) *святитися; бути святим*. Див. *weihs₁*
- weihs₁** (прикм.-а-) *святий; (субст. прикм.) святий* || двн. *wīh, wīhi святий*, а також порів.: ді. *vé святилище, храм*; да. *wēoh, wīh ідол; образ (бога)*; дс. *wīh храм*
 || Порів.: дінд. *vinākti відділяє*; лат. *victima(ae)* жін.р. *жертва (призначена для жертвоприношення тварина)*
- weihs₂** (ім., сер.р.-а-) (?) запозичення *селище; село; місто*; **du wehsa** (Марк XVI, 12) || да. *wīc поселення*; дфр. *wīk*; дс. *wīc*; двн. *wīch*

- || Порів.: дінд. *vís-* (локатив; мн. *vikṣu*) *клан, поселення*; авест. *vís-*; д.перс. *viθ dīm*; алб. *vis місто*; лат. *vicus(i)* чол.р. *село, селище*
- Голланд. *wijk*; сучасн.англ. *wick* (заст.), а також порів.: сучасн.нім. *Weichbild*
- wein** (ім., сер.р.-а-) запозичення *вино* || ді. *vín*; да., дфр. *wīn*; дс., двн. *wīn*
- || Порів.: лат. *vinum(i)* сер.р. *вино; виноград*
- Сучасн.нім. *Wein*; голланд. *wijn*; сучасн.англ. *wine*
- weinabasi** (ім., сер.р.-ja-) *виноградина* || да. *wīnberige*. Див. *wein*, а також порів.: ді. *ber*; да. *berige, berie*; двн. *beri*
- Сучасн.англ. *wineberry*(заст.), а також порів.: сучасн.нім. *Beere*; голланд. *bes*; сучасн.англ. *berry*
- weinagards** (ім., чол.р.-i-) *виноградник* || да. *wīngard*; двн. *wīngarto*. Див. *wein, gards*.
- Сучасн.нім. *Weingarten*
- weinatriu** (ім., сер.р.-wa-) *виноградна лоза; (мн.) виноградник* || ді. *vintre*; да. *wīntrēow*. Див. *wein, triu*.
- weis** (особов.займ.) *ми* || ді. *vér, vær*; дшв. *vi (r)*; да. *wē*; дфр. *wī*; дс. *wê, wî*; двн. *wir*
- || Порів.: дінд. *vayām ми*; авест. *vaēm*
- Сучасн.нім. *wir*; голланд. *wij*; сучасн.англ. *we*
- weitwodei** (ім., жін.р.-n-) *свідчення; свідоцтво*
- weitwodi** (ім., сер.р.-ja-) *свідчення; показання*. Див. *weitwoþs*
- weitwodipa** (ім., жін.р.-o-) *свідчення; показання, свідоцтво*. Див. *weitwodjan*.
- weitwodjan** (слб.дієсл. 1) *свідчити; засвічувати; звіщати; сповіщати*. Див. *weitwoþs*
- weitwoþs, weitwods** (ім., чол.р.-корен.?-) *свідок*. Див. *witan*.
- *wenjan** (слб.дієсл. 1) *надіятися; сподіватися; чекати* || ді. *vána, vána*; да. *wēnan думати, сподіватися*; дфр. *wēna*; дс. *wānian*; двн. *wāpēn*. Див. *wens*.
- Сучасн.нім. *wāhnen*; голланд. *wanen*; сучасн.англ. *to ween*(арх.)
- wens** (ім., жін.р.-i-) *надія; сподівання* || ді. *ván, ón*; да. *wēn надія; думка*; дфр. *wen думка, міркування*; дс., двн. *wān надія, припущення; здогад*
- Сучасн.нім. *Wahn*

wepna (ім., сер.р.-а- мн.) *зброя* || ді. várpn; да. wæren, wærn; дфр. wēren; дс. wâran; двн. wâfan, wâffan
Сучасн.нім. Waffe, а також Warpen; голланд. wapen;
сучасн.англ. weapon.

widuwairna (ім., чол.р.-п-) *сирота*. Див. widuwo

widuwo (ім., жін.р.-п-) *удова; удовиця* || да. widwe, widuwe, widewe;
дфр. widwe; дс. widowa; дінд. wituwa
|| Порів.: дінд. vidhāvā; лат. vidua(ae) жін.р.; д.прус. widdewu
удова; укр. удова, удовиця; рос. вдова; д.ірл. fedb; вал. gweddw
Сучасн.нім. Witwe; голланд. weduwe, weeuw; сучасн.англ.
widow

*wigans (ім., чол.р.-а-?) *війна*; **du wigana** (дав.в.) *на війну*. Див.
weihan₁

wigs (ім., чол.р.-а-) *шлях, дорога* || ді. vegr; да. weg; дфр. wei, wī; дс.,
двн. weg, wec
|| Порів.: дінд. váhati *везе*; лат. veho (vehere) *везти, тягнути*;
литов. vežù, vèžti *везти*; укр., рос. *везти*; д.ірл. fēn *візок*.
Сучасн.нім. Weg; голланд. weg; сучасн.англ. way

*wiko (ім., жін.р.-п-) *черга; порядок* || ді. vika *тиждень, морська*
миля; ; да. wice, wucu, wuce, wicesu *тиждень*; дфр. wike; дс.
wika, двн. wehha, wohha *тиждень*
|| Порів.: лат. vicis (жін.р., род.в.) *зміна, переміна; чергування*
Сучасн.нім. Woche; голланд. week; сучасн.англ. week

wilja (ім., чол.р.-п-) *воля, благовоління* || ді. vili; да., дфр. willa; дс.
willio; двн. willio, willo, willjo. Див. wiljan.
Сучасн.нім. Wille; голланд. wil; сучасн.англ. will

wiljahalpei (ім., жін.р.-п-) *заступництво; сприяння; прихильність;*
схильність

wiljan (неправ.дієсл.) *хотіти, бажати* || ді. vilja; да. willan, wyllan;
дфр. wella, willa; дс. willian, wellian; двн. wellan, wellen; свн.
wellen, wollen
|| Порів.: дінд. vṛṇōti *бажає, обирає, віддає перевагу*; лат.
vollo, velle *хотіти, бажати*; укр. веліти; рос. велеть, словен.
velit' *командувати*
Сучасн.нім. wollen; голланд. willen; сучасн.англ. will (дієсл.)

wilpeis (прикм.-ја-, слн. відміна: наз.в., жін.р. wilpi; сер.р. wilpi,
wilpjata) *дикий* || ді. villr; да., дфр. wilde; дс., дфр. wildi
|| Порів.: вал. gwyllt *неприручений*; ірл. geilt
Сучасн.нім. wild; голланд. wild; сучасн.англ. wild

wilwa (ім., чол.р.-п-) *грабіжник, розбійник*. Див. *wilwan*

wilwan (слн.дієсл. III) *грабувати; забрати*

|| Порів.: лат. *vello(ere)* *скубти; щипати, тріпати*

winds (ім., чол.р.-а-) *вітер* || ді. *vindr*; да., дфр., дс. *wind*; двн. *wint*

|| Порів.: дінд. *vātyā* *вихор, vātas* *вітер*; лат. *ventus(i)* *вітер*; укр. *вітер*; рос.ветер; д.ірл. *feth* *повітря*; вал. *gwunt*; тохар. *wānt*.

Сучасн.нім. *Wind*; голланд. *wind*; сучасн.англ. *wind*

winnan (слн.дієсл. III) *страждати; журитися* || ді. *vinna* *працювати*; да. *winnan* *битися; трудитися*; дфр. *winna* *добиватися, здобувати; вигравати*; дс. *winnan* *страждати; вигравати*; двн. *winnan* *боротися; змагатися*, а також порів.: двн. *giwinnan*

|| Порів.: дінд. *vanóti* (*він*) *здобуває; отримує перемогу*

Голланд. *winnen*; сучасн.англ. *to win*, а також порів.:

сучасн.нім. *gewinnen*

wintrus (ім., чол.р.-ч-) *зима; (із числ.) рік* || ді. *vetr*; да., дфр. *winter*; дс., двн. *wintar*.

Сучасн.нім. *Winter*; голланд. *winter*; сучасн.англ. *winter*

wipja (ім., жін.р.-јо-) *вінок; корона* || двн. *wipf* *змах, помах*; снн.

wipre, wip *швидкий рух, зах, а також порів.: свн. wipfel* *верхівка; верхів'я (дерева)*. Див. *waips*

Порів.: сучасн.нім. *Wipfel*; голланд. *wip*, а також порів.:

сучасн.англ. *whip* (із снн.)

wis (ім., сер.р.-а-) *штиль, тиша на морі*. Див. *wisan*

wisan (слн.дієсл. V, супл.) *бути; існувати; знаходиться;*

залишатися; waila wisan *радуватися; веселитися;*

бенкетувати || ді. *vesa, vera*; да., дс., двн. *wesan*; дфр. *wesa*

|| Порів.: дінд. *vāsati* (*він*) *живе; мешкає*

Сучасн.нім. *wesan*(заст.), а також порів.: *Wesen; gewesen; wesen*(усл.)

wists (ім., жін.р.-і-) *існування; буття; життя; створіння; істота;*

сутність || ді. *vist*; да. *wist* *їжа, прожиття; прожиток;*

свято; двн. *wist* *сутність; існування*. Див. *wisan*

wit (особов.займ., двоїна) *ми обидва* || ді., дшв. *vit*; да. *wit*; дфр. *wat*;

дс. *wit*. Див. *weis*

|| Порів.: литов. *vėdu*

- witan₁**(wait) (прет.-през.дієсл., мин.час wissa) *знати* || ді. vita (veit, vissa); да. witan (wāt, wisse); дфр. wita (wēt, wiste); дс. witan (wēt, wissa); двн. wizzan (weiz; wissa, wista)
 || Порів.: дінд. vēda я *знаю*; vidā *знання*; лат. video(ere), vidi *бачити*; *бути зрячим*; укр.відати; рос. ведать; словен. vediet *знати*; пол. wiedzieć *знати*
 Сучасн.нім. wissen; голланд. weten; сучасн.англ. to wit (арх.)
- witan₂**(слб.дієсл.3 з дав.в.) *дивитися*; *спостерігати*; *звертати увагу*; *берегти* || ді. vita, а також порів.: да. bewitian *спостерігати*, *стежити*; *здійснювати*; двн. giwizzēn *помітити*, *звернути увагу*. Див. witan₁
 || Порів.: рос. видеть;болг. видя; словен. vidiet'; чеськ. vidět; пол. widzieć
- witodalaisareis** (ім., чол.р.-ја-) *законовчитель*. Див. laisareis, witoþ
- witoþ** (ім., сер.р.-а-) *закон*; *правило*; *заповідь*; *наказ*, *вимога* || дфр. witat; двн. wizzôd. Див. witan
- witubni** (ім., сер.р.-ја-) *знання*; *пізнання*. Див. witan.
- wiþon** (слб.дієсл.2) *хитати(головою)*; *кивати*; *трясти*
 || Порів.: дінд. vyath- *бути хитким, нестійким*
- wiþra** (прийм. із знах.в.) *проти*; *напроти*; *навпроти*; *перед*; *поперед*; *через*; || ді. viðr; да. wiþer; дфр. wither; дс. withar, wiðar; двн. wiðar *проти*; *всупереч*; *до*; *назустріч*
 || Порів.: дінд. vitarām *дали*; авест. viþra
 Сучасн.нім. wider; wieder; голланд. weder, weer, а також порів.: сучасн.англ. wither (заст., діал.), with
- wiþraggan** (слн.дієсл. VII, неправ.) *іти назустріч*. Див. wiþra, gaggan.
- wiþragmotjan** (слб.дієсл.1) *зустрічати*; *зустрінути*. Див. gamotjan, wiþra
- wiþrawairþs** (прикм.-а-) *протилежащий*, *супротивний*; *який знаходиться напроти* || да. wiþerweard; двн. wiðarwart, widerwart, а також порів.: дс. witharward (присл.) *назад*. Див. wiþra
 Порів.: сучасн.нім. widerwärtig
- wiþrus** (ім., чол.р.-у-) *баран*; *ягня* || ді. veðr *баран*; да. weþer; дс. weðar, withar; двн. wiðar, wider
 || Порів.: дінд. vatsá *теля*; лат. vetus(eris) *старий*
 Сучасн.нім. Widder; голланд. weer; сучасн.англ. wether

- wlaiton** (слб.дієсл.2) *оглядатися; розглядатися; озиратися довокола* || ді. *leita шукати*; да. *wlātian виглядати, видивлятися, а також порів.: ді. līta стежити*; да. *wlītan бачити, дивитися*
- wlits** (ім., чол.р.-а-) *обличчя; образ, подоба; вигляд* || ді. *litr образ; вигляд*; да. *wlite краса, красота, врода*; дфр. *weite, weiti вигляд*; дс. *wliti образ, краса*. Див. *wlaiton*.
- wopjan** (слб.дієсл.1 з род.в.) *кричати; кликати; покликати; голосно викрикувати; заспівати (про півня)* || ді. *ōra кричати; шуміти*; да. *wēran плакати; жалітися*; дфр. *wēra кричати*; дс. *wōriān голосити; оплакувати; жалкувати*; двн. *wuofan, а також wuoffen голосити; оплакувати* || Порів.: укр. *вабити*; словен. *vabit'*, пол. *wabić* Сучасн.англ. *to weep*, а також порів.: сучасн.нім. *Wuf*
- wopeis** (прикм.-ја-, слн. відміна, наз.в., одн., жін.р. *worī*) *приємний* || да. *wēþe*
- wops, wods** (прикм.-а-) *розлютований; одержимий, божевільний* || ді. *ōđr гнівний; сердитий*; да. *wōđ божевільний*; двн. *wuot скажений* || Порів.: лат. *vates(is)* чол.р., жін.р. *пророк, віщун*; д.ірл. *fáith пророк* Порів.: сучасн.нім. *Wut*
- wraka** (ім., жін.р.-о-) *переслідування; помста* || да. *wraса помста*. Див. *wrikan*.
- wrakja** (ім., жін.р.-jo-) *гоніння, переслідування* || да. *wræssa, wreсса вигнання; нещастя*; дс. *wrekkio*; двн. *reссheo, reсcho, rekkjo вигнання; вигнанець; богатир, витязь*. Див. *wrikan, wraka* Сучасн.нім. *Recke*, сучасн.англ. *wretch*
- wratodus** (ім., чол.р.-u-) *подорож; мандрівка*. Див. *wraton*.
- wraton** (слб.дієсл.2) *мандрувати; ходити; подорожувати* || ді. *rata ходити, бродити; проходжуватися* || Порів.: дінд. *á-vradanta коливалися; хиталися*; литов. *ràsti, randù, gadaū знаходити*; латис. *rast знаходити*; рос. *обрету, обрести*
- wrikan** (слн.дієсл. V) *переслідувати* || ді. *reka виганяти*; да. *wreсаn виганяти, переслідувати; мстити*; дфр. *wreка переслідувати*; дс. *wreкан мстити*; двн. *rehhan*; свн. *rechen мстити, карати*

|| Порів.: дінд. vḡájatī (*він*) *ступає, іде*; грец. ἔιρω, εἴρω *замикати, закривати*; лат. urgeo(ere) *тиснути, давити, напирати*

Сучасн.нім. rächen; голланд. wreken; сучасн.англ. to wreak (заст.)

wrohjan (слб.дієсл.І) *звинуватити; обвинувачувати* || ді. rógja *зводити наклеп*; да. wṛēgan *звинувачувати*; дфр. wṛēia; дс. wṛōgjan; двн. wuogen *звинувачувати*. Див. wrohs

Сучасн.нім. rügen, а також порів.: сучасн.англ. to bewray

wrohs (ім., жін.р.-і-) *скарга; позов; обвинувачення; bairan wroh скласти вину; покласти провину* || ді. róg *наклеп, свара*; дфр. wṛōgie; свн. rüege; wuoge *обвинувачення*, а також порів.: да. wṛōht *наклеп*

Сучасн.нім. Rüge

wulfs (ім., чол.р.-а-) *вовк* || ді. ulfr; да., дс. wulf; двн., дфр. wolf

|| Порів.: дінд. vṛka – *вовк*; авест. vəhrkō; грец. λύκος *вовк*; д.прус. wilkis; лат. lupus(i) *вовк*; литов. vilkas; укр. вовк, рос. волк

Сучасн.нім. Wolf; голланд. wolf; сучасн.англ. wolf

wulla (ім., жін.р.-о-) *вовна, шерсть* || ді. ull; да. wull; дфр. wolle, wulle, ulle; двн. wolla; свн. wulle, wolle. Див. wilwan

|| Порів.: дінд. ūṛṇā *шерсть*; авест. varəṇā; лат. lana *вовна*; vellus (eris) *знята вовна, руно*; латис. vīlna *шерсть*; литов. vilna; укр. вовна; вал. gwlan *вовна*; д.ірл. olann *шерсть*

Сучасн.нім. Wolle; голланд. wol; сучасн.англ. wool

wullareis (ім., чол.р.-ја-) *білильник; валяльник; шаповал*. Див. wulla

wulpags (прикм.-а-) *славний, чудовий; визначний*. Див. wulpr̥s

wulpr̥s (прикм.-а-) *дорогий; значний, цінний mais wulpriza wisan бути краще; цінніше*

wulp̥us (ім., чол.р.-у-) *слава; пишність* || да. wuldor. Див. wulpr̥s

wunds (прикм.-а-) *поранений* || да., дс. wund; двн. wunt

Сучасн.нім. wund, а також порів.: сучасн.нім. Wunde; голланд. wond; сучасн.англ. wound

wundufni (ім., жін.р.-jo-) *рана; чума*. Див. wunds.

СЛОВНИК ВЛАСНИХ ІМЕН

- Abiḥar**([᾽]Αβιάθαρ) чол.р. - а - (дав.в. Abiḥara) *Авіафар, Авіятар*
Abijins чол.р. - п - (род.в.) *Авія*
Abraham([᾽]Αβραάμ) чол.р. - а - (дав.в. Abrahamā; род.в. Abrahamis)
Авраам, Аврам, Абрам, Оврам || Порів.: да. Abrahām (род.в. Abrahāmes)
|| Порів.: д.євр. Abrāham; а також лат. Abraham, Abrahamus
Agustus(Αὔγουστος) чол.р. - у - (дав.в. Agustau) *Август* || да.
Augustinus
|| Порів.: лат. Augustus
Aifaisium дав.в., мн. *мешканці міста Ефеса*
Aifaiso([᾽]Άφεσος) жін.р. - п - (дав.в. Aifaison) *Ефес*
Aharons чол.р., род.в. *Аарон*
|| Порів.: д.євр. Aharōn
Aileisabaiḥ(Ἐλισάβετ) жін.р., невідм. *Єлизавета* || Порів.: двн.
Elisabeth, Elysabeth
|| Порів.: д.євр. Elīsheba, а також лат. Elisabeth
Alaiksandrus([᾽]Αλέξανδρος) чол.р. - у - (род.в. Alaiksandraus)
Олександр
|| Порів.: лат. Alexander
Alfaius([᾽]Αλφαῖος) чол.р. -у-(род.в. Alfaiaus) *Алфії, Алфей*
|| Порів.: лат. Alphaeus
Andraias, Andrias ([᾽]Ανδρέας) чол.р. - п - (знах.в. Andraian; дав.в.
Andraiin; род.в. Andraiiins, Andriiins) *Андрій* || Порів.: да.
Andreas
|| Порів.: лат. Andreas
Anna([᾽]Άννα) жін.р. *Анна* || Порів.: да. Anna
|| Порів.: д.євр. Hannāh, а також лат. Anna
Annas чол.р. - п- (дав.в. Annin) *Анна*
Areimapaia, Arimapaia([᾽]Αριμαθία) жін.р. (род.в. Areimapaiais)
Арімафея; Ариматея
Aser([᾽]Ασήρ) чол.р. - а- (род.в. Aseris) *Асир* || Порів.: да. Aser
|| Порів.: д.євр. Āshēr
Asia([᾽]Ασία) жін.р. - о - (дав.в. Asiai) *Азія*
|| Порів.: лат. Asia(æ) жін.р.

B

Baiailzaibul(Βεελζεβούλ) чол.р. *Вельзевул, Весльзевул*

|| Порів.: д.євр. ba'al-z'būb, пізн.лат. Beelzebūb

Baidsaiidan Див. Beṣsaeida

Barabba, Barabbas (Βαραββᾶς) чол.р.-п- (знах.в. Barabban) *Варавва*

Barḥaulaumaius(Βαρθολομαῖος) чол.р. -и- (знах.в. Barḥaulaumaīu)

Варфоломій; Бартоломій

|| Порів.: лат. Bartholomaeus

Bauanairgais(Βοανεργῆς) *Воанергес*

Beṣania, Biṣania(Βηθανία) жін.р. -п- (знах.в. Beṣanian; дав.в.

Biṣaniin, Beṣanijin, род.в. Beṣanias) *Віфанія*

Beṣlahaim(Βηθλεέμ) *Віфлєєм, Вифлєєм* || Порів.: да. Bettleēm; двн.

Bethleem

Beṣsaeida(Βηθσαϊδά) ? чол.р. - ? - п - (дав.в. Beṣsaeidan, Baidsaiidan;

Beṣsaeida) *Віфсаїда*

Beṣsfagei(Βηθσφαγή) жін.р. -п- (дав.в. Beṣsfagein) *Віффагія,*

Витфагія

D

Daikarpaulis(Δεκάπολις) жін.р. (дав.в. Daikarpaulein; род.в.

Daikarpaulaios) *Десятимістя; Декаполіс*

Daweid(Δαυείδ) чол.р. -а- (род.в. Daweidis) *Давид* || Порів.: двн.

Dauid (род.в. Dauides)

|| Порів.: д.євр. Dāwid; Dāwīd

Didimus (Δίδυμος) чол.р. -и- *Близнюк*

E

Esaeias(Ἑσαΐας) чол.р. -п- (знах.в. Esaīan; дав.в. Esaīin, род.в.

Esaeiins, Eisaeiins) *Icaї*

|| Порів.: д.євр. Yeśha'yāh

F

Fanuel(Φανουήλ) чол.р. -а- (род.в. Fanuelis) *Фануїл* || Порів.: двн. Fanuel

Fareisaius(Φαρισσαῖος) чол.р. -и- (наз.в., мн. Fareisaieis, дав.в., мн. Fareisaium; род.в., мн. Fareisaie) *Фарисей*

Filippus(Φίλιππος) чол.р. -и- (знах.в. Filippu; дав.в. Filippau; род.в. Filippaus) *Пилип*

|| Порів.: лат. Philippus

Fynikiska(прикм.) *фінікійський*

G

Gabriel чол.р. *Гавриїл* || Порів.: двн. Gabriel
|| Порів.: д.євр. gabhrī'el

Gaddarene(Γαδαρηνός) чол.р. -и-(род.в., мн. Gaddarene) *мешканець країни Гадаринської in landa Gaddarene в країну Гадаринську; до землі Гадаринської*

Gairgaisainus(Γεργεσηνός) чол.р. -и/-і- (род.в., мн. Gairgaisaine) *мешканець землі Гергесинської in gauja Gairgaisaine до землі Гергесинської*

Galeilaia(Γαλιλαία) жін.р.-и- (знах.в. Galeilaian; дав.в. Galeilaia; род.в. Galeilias) *Галілея* || Порів.: да. Galilēa

Galeilaius(Γαλιλαῖος) чол.р. -и/-і- (род.в., мн. Galeilaie) *мешканець Галілеї, галілеянин*

Gaulgauḡa(Γολγοθᾶ) *Голгофа*

Gaumaurus(Γομόρρος) чол.р. -и-(дав.в., мн. Gaumaurjam) *мешканець Гоморри* || Порів.: да. Gomorra

H

Haileisaius(Ἑλισαῖος) чол.р. -и- (знах.в. Haileisaiu, дав.в. Haileisaiu) *Елисей*

|| Порів.: д.євр. Elishā, а також лат. Eliseus

Helias (Ἡλίας) чол.р.-п- (знах.в. Helian; Heleian; дав.в. Helijin, род.в. Heleiins; Haileiins) *Иля* || Порів.: двн. Helias (род.в. Heliases) || Порів.: д.євр. Ēlūyāhū; лат. Elija

Herodes, Herodis (Ἡρώδης) чол.р. -а- (дав.в. Heroda; род.в. Herodes, Herodis, Herodeis) *Ирод* || Порів.: двн. Herodias (род.в. Herodes, дав.в. Herode)

Herodia (Ἡρωδιάς) жін.р. -п- (знах.в. Herodiadein; род.в. Herodiadins; Hairodiadins) *Иродіяда, Иродіада*

Herodianus (Ἡρωδιανός) чол.р.-и- (дав.в., мн. Herodianum; род.в., мн. Herodiane) *иродіанин, иродіянин*

Iairusalem (Ἱερουσαλήμ) жін.р., невідм. *Єрусалим* || Порів.: да. Hierusalēm, Hierusolim; двн. Hierusalem || Порів.: д.євр. Yerūshālēm

Iairusaulwma (Ἱεροσόλυμα) жін.р.-о- (знах.в. Iairusaulwma; дав.в. Iairusaulwmai; род.в. Iairusaulwmos) *Єрусалим*

Iairusaulwmeis мн.(дав.в. Iairusaulymim, Iairusaulwmim) *мешканці Єрусалима*

Iakob (Ἰακωβ) чол.р.-а- (дав.в. Iakoba; род.в. Iakobis) *Яків* || Порів.: да. Iācob (дав.в. Iācobe). Див. Iakobus || Порів.: д.євр. Ya'āqōb, сер.лат. Jacobus

Iakobus (Ἰακωβος) чол.р. -и- (знах.в. Iakobu; дав.в. Iakoba, Iakobau; род.в. Iakobis; Iakobaus) *Яків*. Див. Iakob || Порів.: д.євр. Ya'āqōbh, а також лат. Jacobus, пізн.лат. Jacomus

Iaurdanus, Jaurdanus (Ἰορδάνης) чол.р.-и- (знах.в. Jaurdanu; дав.в. Iaurdanau, Jaurdanau; род.в. Iaurdanus) *Йордан* || Порів.: да. Iordanen

Idumaia (Ἰδομαία) -? жін.р. (дав.в. Idumaia) *Идумея*

Iesus (Ἰησοῦς) чол.р. -и- (кличн.в., знах.в. Iesu; дав.в. Iesua, Iesu; род.в. Iesuis) *Исус*

|| Порів.: д.євр. Y'hōshua, Y'ēshū'a, Y'ēshūa, а також лат. Jesus

Iohannes, Iohannis (Ἰωάννης) чол.р. (знах.в. Iohannen, Iohannein, Iohanne; дав.в. Iohanne, Iohannau; Iohannen, род.в. Iohannis, Iohannes) *Иоан* || Порів.: двн. Iohannes (род.в. Iohannes)

- || Порів.: д.євр. y'hōxānān, Yōhānān, а також пізн.лат. Jahannus, Iohannes
- Iosef** (Ἰωσήφ) чол.р. -а- (знах.в. Iosef; дав.в. Iosefa, Ioseba; род.в. Iosefis) *Йосиф, Йосиф* || Порів.: д.євр. Ioseph (знах.в. Ioseben) || Порів.: д.євр. Yōsēph; а також лат. Joseph, Josephus
- Ioses** (Ἰωσή) чол.р. -а- (род.в. Iosezis) *Йосія; Осія* || Порів.: д.євр. Yōshīyāh
- Isak** (Ἰσαάκ) чол.р. -а- (дав.в. Isaka; род.в. Isakis) *Isak* || Порів.: да. Īsaac (дав.в. Īsaace) || Порів.: д.євр. Yītschāq, а також лат. Isaac
- Iskariotes, Iskarioteis, Iskarjotes** (Ἰσκαριωτης) чол.р (знах.в. Iskariotu, Iskarioten) *Isakariot*
- Israel** (Ἰσραήλ) чол.р. ?, сер.р. ? -а- (знах.в. Israel; дав.в. Israela; род.в. Israelis) *Израиль* || Порів.: да. Israela || Порів.: д.євр. yisrāēl; yisrāēlī
- Judaia** (Ἰουδαία) ? жін.р. -n-(знах.в. Iudaian; дав.в. Iudaia; род.в. Iudaias) *Иудея* || Порів.: да. Iūdeā
- Judaius, Judaius** (Ἰουδαῖος) чол.р. -u/i- (наз.в., мн. Iudaeis; знах.в., мн. Iudaiuns; дав.в. Iudaium; Judaium; род.в., мн. Iudaie, Iudaei) *iudei*
- Judas** (Ἰουδας) чол.р.-n- (знах.в. Iudan, род.в. Iudins) *Иуда; Юда* || Порів.: д.євр. yehūdāh; лат. Judas
- Iuse** (Ἰωσή) чол.р. (род.в. Iusezis) *Йосія*. Див. Ioses

J

Jaeirus (Ἰάειρος) чол.р. -u- *Яір, Iaur*

K

Kafarnaum (Καφαρναούμ, Καπερναούμ) невідм. *Капернаум*

Kaidron (Κεδρών) *Кедрон*

Kaisaria (Καίσαρῖα) жін.р. (род.в. Kaisarias) *Кесарія*

Kajafa чол.р. -n- (дав.в. Kajafin; род.в. Kajafin) *Кайяфа*

Kananeites (Κανανίτης) чол.р. (знах.в. Kananeiten) *Кананіт*

Kaurazein *Χοραζίν*

Kwreinaius (Κυρήνιος) чол.р. -u/i- (знах.в. Kwreinaiu) *Кірінеянин*;
(дав.в. Kwreinaiau) *Квіріній*

L

Laigaion (λεγεών) *Легион*

Laiwwis (λευίς) чол.р. -ja- (знах.в. Laiwwi) *Левій*

|| Порів.: д.євр. Lēwī

Lazarus (Λάζαρος) чол.р. -u- (кличн.в., знах.в. Lazaru, дав.в.

Lazarau) *Лазар*

|| Порів.: д.євр. Eḏāzār, а також лат. Lazarus

Lukas (Λουκάς) чол.р. (знах.в. Lukan) *Лука*

|| Порів.: лат. Lucas

M

Magdalan (Μαγδαλάν) *Магдала*

Magdalene (Μαγδαληνή) жін.р. (дав.в. Magdalene) *Магдалина*. Див.

Magdalan

|| Порів.: пізн.лат. Magdalene

Makedonja знах.в. жін.р. -jo- (дав.в. Makidonjai; Makidonai)

Македонія

Malkus (Μάλκος) *Малх*

Maria, Marja (Μαρία) жін.р. -n- (знах.в. Marian, Marjan; дав.в.

Marjin, род.в. Marjins) *Марія* || Порів.: да. Marie; двн. Maria
(знах.в. Mariun)

|| Порів.: д.євр. Miryām; а також лат. Maria

Mariam (Μαρίαμ) жін.р. *Марія*; Див. Maria, Marja

Markaill(i)aus (род.в., чол.р. -u-) *Марцел*

|| Порів.: лат. Marcellus

Markus (Μάρκος) чол.р. -u- (знах.в. Marku) *Марк*

|| Порів.: лат. Marcus

Marpa (Μάρθα) жін.р. -n- (знах.в. Marpan, род.в. Marpins) *Марта*

|| Порів.: араб. Mārthā; а також лат. Martha
Matthaius, Marthaius (Ματθαῖος) чол.р. -и- (знах.в. Matthaiu, Marthaiu) *Матвії*
|| Порів.: д.євр. Mattathiāh, а також пізн.лат. Matthaеus
Moses (Μωϋσης) чол.р. -а- (дав.в Moseza, Mose; род.в. Mosezis) *Моїсей* || Порів.: да. Moises, Moyses; двн. Moyses (род.в. Moyseses)
|| Порів.: д.євр. Mōsheh; а також лат. Moses

N

Naiman (Ναϊμάν) чол.р. *Несман*
|| Порів.: д.євр. Na'āmān
Nazaraib (Ναζαρέτ) невідм. *Назарет* || Порів.: да. Nazarēth; двн. Nazareth
Nazoraiu знах.в. чол.р. *Назарей*
Nazorenus (Ναζωρηνός) чол.р. -и- (кличн. в. Nazorenu; дав.в. Nazoreinau) *Назарянин*
Nekaudemus чол.р. -и- *Никодим*

P

Paitrus (Πέτρος) чол.р. -и- (знах.в. Paitru, дав.в. Paitrau; род.в. Paitraus) *Петро* || Порів.: да. Peter
|| Порів.: пізн.лат. Petrus
Pawlus (Παῦλος) чол.р. -и- *Павло* || Порів.: да. Pāulus
|| Порів.: лат. Paulus
Peilatus (Πειλάτος) чол.р. -и- (дав.в. Peilatau) *Пилат*
|| Порів.: лат. Pilatus

R

Rufaus род.в., чол.р. *Руф*

S

Sabaillius ім., чол.р. -у- (род.в. Sabailliaus) *Савл; Савел*

Salome (Σαλώμη) жін.р. *Саломія*

|| Порів.: д.євр. *Shlomith*, а також пізн.лат. *Salome*

Samareites (род.в. мн. Samareite) *мешканець Самарії, самаритянин; самарянин*

Saraipta (Σάρπειτα) *Сарепта*

Satana (Σατάν), **Satanas** (Σατανᾶς) чол.р. -п- (знах. в. Satanan; дав.в. Satanin) *Сатана* || Порів.: да. Satan; днн. Satana

|| Порів.: д.євр. *šāṭān* *ворог, противник*, а також *šāṭānā*; лат. Satan, Satanas

Saudauma (Σόδομα) *Содом* || Порів.: да. Sodom

Saudaumus (Σόδομος) чол.р. -у- (дав.в., мн. Saudaumim;

Saudaumjam; род.в., мн. Saudaumje) *мешканець Содому*

Saulaumon (Σολομών) чол.р. (род.в. Saulaumonis) *Соломон*

|| Порів.: д.євр. *Shēlōmōh*, *Sh'lōmōh*; а також пізн. лат. Solomon, Salomon

Saur (Σύρος) чол.р. -і- (дав.в., мн. Saurim) *мешканець Сирії; сирієць; сиріянин*

Saurini жін.р. *сирійка*

Seidona (Σιδών) жін.р. -і- (род.в. Seidonais) *Сидон*

Seidoneis чол.р. -і-, мн. (дав.в. Seidonim; род.в. Seidone) *мешканці Сидону*

Seimon (Σίμων) чол.р. -а/у- (знах.в. Seimon, Seimona; Seimonu; дав.в. Seimona, Seimonau; род.в. Seimonis; Seimonaus) *Симон*

|| Порів.: д.євр. *Shim'ōn*; пізн. лат. Simon

Sion (Σιών) жін.р., невідм. *Сіон*

Swmaion, Symaion (Συμεών) чол.р. *Симеон* || Порів.: днн. Simeon

|| Порів.: д.євр. *Shim'ōn*; пізн.лат. Simeon

Swria, Syria (Συρία) жін.р. -і- (род.в. Swriais) *Сирія*

T

Teimaupaius (Τιμόθεος) чол.р. -u- (дав.в. Teimaupaiiau) *Тимофій*

|| Порів.: лат. Timotheus

Teitus (Τίτος) чол.р. -u- (знах.в. Teitaun) *Тит*

|| Порів.: лат. Titus

Tibairiadau дав.в. *Тіверіяда*

Tibairiadeis мн. (род.в. Tibairiade) *мешканці міста Тіверіяди*

Trauada (Τρωάς) жін.р. -o- (дав.в. Trauadai) *Троада*

Twkeikus, Tykeikus (Τυχικός) чол.р. -u- (знах.в. Tykeiku, Twkeiku)

Тихик

Twra, Tyra (Τύρος) *Тир*

Twrus (Τύρος) чол.р. -i- (дав.в., мн. Twrim; род.в., мн. Twre)

мешканець міста Тиру

p

Paiaufeilu кличн.в., чол.р. -u- *Теофіл, Феофіл*

Paddaius (θαδδαῖος) чол.р. -u- (знах.в. Paddaiu) *Фадей, Тадей*

|| Порів.: пізн. лат. Thaddaeus

Pomas (ρωμάς) чол.р. (знах.в. Roman) *Хома*

X

Xristus (Χριστός) чол.р. -u- (знах.в. Xristu, род.в. Xristaus) *Христос*

|| да. Crīst; дс., двн. Crīst, Krīst

|| Порів.: лат. Christus

Z

Zaibaidaius (Ζεβεδαιός) чол.р. -u- (знах.в. Zaibaidaiu, род.в.

Zaibaidaius) Заведей

|| Порів.: д.євр. Zěbhadhyāh
Zakarias (Ζακαρίας) чол.р. -n- (кличн.в. Zakaria; знах.в. Zakarian;
род.в. Zakariins) *Захарій* || Порів.: двн. Zacharias
|| Порів.: д.євр. Zěharyah, а також пізн.лат. Zacharias

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

Лінгвістичні терміни

арх.	архаїчна форма
безособов.	безособове дієслово
бот.	ботанічний термін
букв.	буквально
висок.	високий стиль
відм.	відмінок
відн.	відносний
вказ. займ.	вказівний займенник
герм.	германський
грам.	граматичний
дав. в.	давальний відмінок
Див.	дивись
діал.	діалектне
дісприкм.	дісприкметник
дієсл.	дієслово
енкліт.	енклітична частка
жін. р.	жіночий рід
займ.	займенник
запереч.	заперечення
засвідч.	засвідчене
заст.	застаріле слово
зворот.	зворотний (займенник)
зменш.	зменшувальне
знах. в.	знахідний відмінок
і-є.	індоєвропейський
ім.	іменник
імперат.	імператив
інд.	індикатив
інтенсив.	інтенсивне
інф.	інфінітив
іст.	історичне
кличн. в.	кличний відмінок

корен.	кореневі основи
мин. час	минулий час
мн., множ.	множина
наз.в.	називний відмінок
наказ.	наказовий спосіб
невідм.	невідмінюваний
неозн.	неозначений займенник
неперех.	неперехідне дієслово
неправ.	неправильний
одн.	однина
означ.	означений
орудн.в.	орудний відмінок
ос.	особа
особов.	особовий займенник
перех.	перехідне дієслово
підсил.	підсилювальне
пит.	питальне
поет.	поетичне слово
порів.	порівняйте
през.	презенс
прет.	претерит
прет.през.	претерито – презентне дієслово
прийм.	прийменник
прикм.	прикметник
присв.займ.	присвійний займенник
присл.	прислівник
ред.дієсл.	редупліковане дієслово
род.в.	родовий відмінок
розм.	розмовне
с-г.	спільногерманський
сер.р.	середній рід
скор.	скорочено
слб.дієсл.	слабке дієслово
слн.дієсл.	сильне дієслово
спол.	сполучник
спорідн.	споріднений
субст.	субстантивний
супл.	суплетивне (дієслово)
ст.	ступінь

ст.порів.	ступінь порівняння
тепер.час	теперішній час
терм.	термін
усн.	усний
фольк.	фольклор
числ.	числівник
чол.р.	чоловічий рід

Назви мов і діалектів

авест.	авестійська
алб.	албанська
алем.	алеманський діалект
англонорм.	англонорманський діалект
араб.	арабська
арам.	арамійська
ассир.	ассирійська
бав.	баварський діалект
болг.	болгарська
брет.	бретонська
вал.	валійська
вед.	ведійська
вірмен.	вірменська
гаел.	гаельська
гал.,	галльська
голланд.	голландська
гот.	готська
грец.	грецька
да.	давньоанглійська
дат.	датська
д.вал.	давньовалійська
двн.	давньовірменська
д.євр.	давньоєврейська
ді.	давньоісландська

дінд.	давньоіндійська
д.іран.	давньоіранська
д.ірл.	давньоірландська
д.лат.	давньолатинська
днн.	давньонижньонімецька
д.норв.	давньонорвезька
д.перс.	давньоперська
д.прус.	давньопрусська
дс.	давньосаксонська
дфр.	давньофризька
дшв.	давньошведська
іон.	іонійський діалект
ірл.	ірландська
кельт.	кельтська
корн.	корнська
лат.	латинська
латис.	латиська
литов.	литовська
норт.	нортумбрійський діалект
оскськ.	оскська
осет.	осетинська
перс.	перська
пізн.лат.	пізньолатинська
пол.	польська
рос.	російська
санскр.	санскрит.
свн.	середньовишньонімецька
с.голланд.	середньоголландська
сербохорв.	сербохорватська
сер.лат.	середньовічна латинь
с.ірл.	середньоірландська
сканд.	скандінавські (діалекти)
словац.	словацька
словен.	словенська
снн.	середньонижньонімецька
ст.слов.	старослов'янська
сучасн.англ.	сучасна англійська
сучасн.нім	сучасна німецька
сучасн.фриз.	сучасна фризька

тохар.	тохарська
укр.	українська
умбр.	умбрська
фінік.	фінікійська
фінськ.	фінська
франц.	французька
фриз.	фризька
хет.	хеттська
чеськ.	чеська
швед.	шведська
шотл.	шотландський діалект

СЛОВНИКИ

а) індосввропейські мови

- Древнегреческо – русский словарь. Сост. И.Х. Дворецкий. Под ред. С.И.Соболевского, тт. 1-2- М.: Гос. изд-во иностр. и нац. словарей, 1958.
- Латинско – русский словарь. Сост. И.Х.Дворецкий. Под общей ред. С.И.Соболевского. - М.: Русский язык, 1976.
- Латинско – русский словарь. Сост. И.Х.Дворецкий и проф. Д.Н.Корольков. Под общей ред. С.И. Соболевского. - М.: Гос. изд.-во иностр. и нац. словарей, 1949.
- Латышско-русский словарь. - Рига: Латгосиздат, 1953
- Латышско-русский словарь. Сост. проф. Я.В.Лоя. - М.: Гос. изд-во иностр. и нац. словарей, 1938.
- Литвинов В.Д. Латинсько – український словник. - Київ: Українські пропілеї, Фонд сприяння розвитку мистецтв України, 1998
- Литовско – русский словарь. Сост. Б.Серейский. - Каунас, 1933
- Преображенский А.Г. Этимологический словарь русского языка, т.1-2. - М., 1959
- Словацко - русский словарь. Сост. А.В.Исаченко, Д.Коллар. - Братислава: Словацкое Педагогическое изд-во, 1970.
- Стыпула Р., Ковалева Г. Польско – русский словарь. - М.: Русский язык; Варшава: Вєдза повсєхна, 1980.
- Русско – украинский словарь. Под ред. И.К.Белодеда, тт.1-3. - Киев: Глав.ред. УСЭ, 1988
- Фасмер М. Этимологический словарь русского языка, тт. 1-4. - М.: Прогресс. 1-ое издание 1964-1973; 2-ое издание 1986.
- Этимологический словарь русского языка. Под ред. Н.М. Шанского, т.-1, вып. 3 - М.: Изд-во МГУ, 1968.
- Этимологический словарь русского языка. Под ред. Н.М. Шанского, т.1, вып.5 - М: Изд-во МГУ, 1973.
- Етимологічний словник української мови. Під ред. О.С.Мельничука, тт. 1-3 - Київ.: Наукова думка, 1982 – 1989.

Indogermanisches Etymologisches Wörterbuch von Julius Pokorny.
Bd/ 1-13 - Bern, 1951 –1959

Walde A. Vergleichendes Wörterbuch der Indogermanischen Sprachen.
Herausgegeben und bearbeitet von J. Pokorny. Bd. 1-3 - Berlin-
Leipzig, 1926-1932.

б) германські мови

Левицкий В.В. Этимологический словарь германских языков. В 5х
томах - Черновцы: Рута, 2000-2003.

Bosworth J., Toller T.N. An Anglo-Saxon Dictionary Based on the
Manuscript Collections. Ed. and enlarg. by T.N. Toller, - Oxford:
University Press, 1954.

Cleasby R., Vigfusson G. An Icelandic – English Dictionary. - Oxford,
1957.

Feist S. Etymologisches Wörterbuch der Gotischen Sprache mit
Einschluss des Sog. Krimgotischen. - Halle, 1909.

Feist S. Vergleichendes Wörterbuch der gotischen Sprache mit
Einschluss des Krimgotischen und sonstiger zerstreuter Überreste
des Gotischen. - Leiden: E.J.Brill, 1939.

Holthausen F. Gotisches etymologisches Wörterbuch. - Heidelberg:
Carl Winter, 1934.

Graff E. Althochdeutscher Sprachschatz oder Wörterbuch der
Althochdeutschen Sprachen Bd. 2-6. - Berlin, 1837 – 1842.

Onions C.T., Friedrichsen G.W.S.; Burchfield R.W. The Oxford
Dictionary of English Etymology. - Oxford: At the Clarendon
Press, 1985.

The Shorter Oxford Dictionary on Historical Principles. Prepared by
W. Little, H.W.Fowler, J.Coulson. Revised and Edited by
C.T.Onions, vol.1-2. - Oxford: At the Clarendon Press, The 3d
ed., 1972; 4th ed., 1985.

Streitberg W. Das Gotisches Wörterbuch: Die Gotische Bibel. Bd. 2. -
Heidelberg: Winter, 1928.

Vries J. Altnordisches etymologisches Wörterbuch. - Leiden: E.J.Brill,
1962.

Wahrig G. Deutsches Wörterbuch mit einem „Lexikon der Deutschen Sprachlehre“. Herausgegeben in Zusammenarbeit mit Zahlreichen Wissenschaftlern und Angeren Fachleuten. Jubiläumsausgabe. München: Bertelsmann Lexikon Verlag, 1991.

СПИСОК ОСНОВНОЇ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Барроу Т. Санскрит. Ред. и комментарий Т.Я.Елизаренковой. – М.: Прогресс, 1976.
- Васько Р.В. Лінійна синтагматика кінекем у консонантних групах готської мови. Авт. дис. канд.філол. наук. Київ, 1997.
- Гухман М.М. Готский язык. – М.: Изд-во лит-ры на иностр. языках, 1958.
- Гухман М.М. Развитие залоговых противопоставлений в германских языках. Опыт историко – типологического исследования родственных языков. – М.: Наука, 1964.
- Євченко В.В., Лебедько М.Г. Сборник упражнений по введению в германскую филологию. Часть I. Фонетика. – Владивосток: Издательство Дальневосточного университета, 1982.
- Євченко В.В., Лебедько М.Г. Сборник упражнений по введению в германскую филологию. Часть II. Морфология. Словообразование. Синтаксис. – Владивосток: Издательство Дальневосточного университета, 1989.
- Жирмунский В.М. Общее и германское языкознание. – Л.: Наука, 1976.
- Жирмунский В.М. Введение в сравнительно-историческое изучение германских языков. – М. – Л.: Наука, 1964.
- Жлуктенко Ю.О., Яворська Т.А. Вступ до германського мовознавства – Київ: Вища школа, 1986.
- Жлуктенко Ю.А., Двухжилов А.В. Фризский язык. – Киев: Наукова Думка, 1984.
- Задорожний Б.М. Порівняльна фонетика і морфологія готської мови – Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 1960.
- Задорожний Б.М. Проблеми загального та германського мовознавства. Збірка праць. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 200.
- Зиндер Л. Р., Строева Т.В. Историческая фонетика немецкого языка. – М.-Л.: Просвещение, 1965.
- Историко-типологическая морфология германских языков. Категория глагола. – М.: Наука, 1977.

- Историко-типологическая морфология германских языков. Фономорфология. Парадигматика. Категория имени. М.: Наука, 1977.
- Историко-типологическая морфология германских языков. Именные формы глагола. Категория наречия. Монофлексия. – М.: Наука, 1978.
- Конечкая В.П. Супплетивизм в германских языках. М.: Наука, 1973.
- Левицкий В.В. Введение в германскую филологию. Сб.задач. - Киев: Вища школа 1983.
- Левицкий В.В. Основы сравнительной фонетики германских языков. – Черновцы: Рута, 2003.
- Макаев Э. А. Общая теория сравнительного языкознания. – М.: Наука, 1977.
- Мейе А. Основные особенности германской группы языков – М.: Изд-во иностр. лит-ры, 1952.
- Плоткин В.Я. Эволюция фонологических систем. – М.: Наука, 1982.
- Проблемы морфологического строя германских языков. – М., Изд-во АН СССР, 1963.
- Прокош Э. Сравнительная грамматика германских языков. – М.: Изд-во лит-ры на иностр. языках, 1954.
- Семереньи О. Введение в сравнительное языкознание. – М.: Прогресс, 1980.
- Смирницкий А.И. Хрестоматия по истории английского языка с XII по XVII в. - М.: Изд-во лит-ры на иностр.языках, 1953.
- Смирницкий А.И. Древнеанглийский язык. – М.: Изд-во лит-ры на иностр.языках, 1955.
- Сравнительная грамматика германских языков, тт. 1-4. – М.: Наука, 1962–1966.
- Стеблин – Каменский М.И. История скандинавских языков. – М.-Л. : Изд-во АН СССР, 1953.
- Степанавичюс А.Ю. Историческая фонология английского языка. – М.: Высшая школа, 1987.
- Типология германских литературных языков. – М.:Наука, 1976
- Чемоданов Н.С. Хрестоматия по истории немецкого языка VIII – XVI вв. – М.: Изд-во лит - ры на иностр. языках. - М., 1953.

- Braune W. Gotische Grammatik. Fortgeführt von K.Helm. Neu bearbeitet von E.Ebbinghaus. Tübingen Max Niemeyer Verlag, 1961.
- Hempel H. Gotisches Elementarbuch (Grammatik, Texte mit Übersetzung und Erläuterungen). - Berlin, 1962.
- Jantzen H. Gotische Sprachdenkmäler mit Grammatik, Übersetzung und Erläuterungen. Sammlung Göschen. - Berlin und Leipzig: Vereinigung wissenschaftlicher Verleger. Walter de Gruyter & Co., 1920.
- Jellinek M.H. Geschichte der Gotischen Sprache. - Berlin/Leipzig, 1926.
- Kieckers E. Handbuch der vergleichenden gotischen Grammatik – München, 1960.
- Krause W. Handbuch des Gotischen – München, 1953.
- Loewe, Richard. Germanische Sprachwissenschaft. Sammlung Göschen. – Leipzig: G.J. Göschen'sche Verlagshandlung, 1905.
- Marchand J.W. The Sounds and Phonemes of Wulfila's Gothic/ (Janua linguarum. Studia mem. N.Van Wyk didicata) – The Hague – Paris, Moulton, 1973.
- Mastrelli C. Grammatica Gotica. - Milano, 1967.
- Meringer, Rudolf. Indogermanische Sprachwissenschaft. Sammlung Göschen'sche Verlagshandlung, 1903
- Mossé F. Manuel de la Langue Gotique. -Paris, 1956.
- Old English Prose and Verse. An annotated Selection with Introductions and notes by Roger Fowler. – London and Henley: Routledge and Kegan Paul, 1973.
- Project Wulfila ([http:// www.wulfila.be](http://www.wulfila.be)), University of Antwerp (Belgium). text scanned and edited by Robert Tannert, David Landau & Tom De Herdt (1997, 1998)
- Streitberg W. Die Gotische Bibel Bd. 1. – Heidelberg: Winter, 1928.
- Streitberg W.A. Gotisches Elementarbuch. – Heidberg: Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, 1920.
- Sweet's Anglo-Saxon Reader in Prose and Verse. Revised throughout by D.Whiteclock – Oxford: At the Clarendon Press, 1970.
- Szemerényi O.J.L. A New Leaf of the Gothic Bible. Language. Vol.48, No 1, 1972, p.1-10.
- Wright J.Grammar of the Gothic Language and the Gospel of St.Mark.Selections from the other Gospels and the Second Epistle

to Timothy with notes and Glossary. – Oxford: At the Clarendon Press, 1972.

Wright J., Wright E.M. Old English Grammar. - Oxford: Oxford University Press, 1972.

ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

Аблаут

Абсолютний дієприкметниковий зворот

Аналогія

Асиміляція

Безособове речення

Відмінок

- давальний
- знахідний
- кличний
- називний
- орудний
- родовий
- варіювання відмінкових форм

Відносний прислівник

Голосні

Дентальний суфікс

Дієприкметник

- дієприкметник I
- дієприкметник II

Дієприкметниковий зворот

Дієслово

- відмінювання
- категорії
- претерито-презентні дієслова
- сильні дієслова
- слабкі дієслова

Дієслово *haben*

- модальне значення
- футуральне значення

Дієслово *wiljan*

Дієслово *wisan*

Займенники

- відносні
- вказівні
- зворотні
- неозначені
- особові
- питальні
- присвійні

Заперечення

Запозичення

Засоби вираження інактивності суб'єкта

Іменник

- відмінювання
- категорії

Інфінітив

Конструкція Accusativus cum Infinitiv

Кореляція

Літери

- звукове значення
- орфографічні варіанти
- цифрове значення

Пам'ятки готської мови

Підрядні речення

Приголосні

Прикметник

- відмінювання
- категорії

Прислівник

Присудок

Редуплікація

Реліктові форми

Сандхі

Словотворення

- дієслів
- іменників
- прикметників
- прислівників

Сполучник

Субстантивація

Читання диграфів ai, au

Частки

- відносна частка
- енклітичні
- заперечні
- питальні
- релятивна

Числівник

Навчальне видання

Євченко Віра Володимирівна

ГОТСЬКА МОВА

Тексти, коментар, словник

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник*

Житомир

Поліграфічний центр Житомирського педуніверситету

Надруковано з оригінал-макета автора.

Підписано до друку 1.11.2002. Формат 60х90/16. Ум.друк.арк. 17.0. Обл.вид.арк.25.5.
Друк різнографічний. Зам.268. Наклад 300.

Поліграфічний центр Житомирського педагогічного університету,
м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40